

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Bakalářská práce

2009

Nikola Ludlová

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav jižní a centrální Asie

Bakalářská práce

Nikola Ludlová

Fonologický popis jihocentrální romské variety obce Velký Krtíš

A phonological description of the South Central Romani variety of
Velký Krtíš

Praha 2009

vedoucí práce: Mgr. Viktor Elšík, Ph.D.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala pod vedením
Mgr. Viktora Elšíka, Ph.D. samostatně na základě vlastních zjištění a za použití pramenů
uvedených v seznamu literatury.

Praha, 20. června 2009

.....

podpis

NÁZEV:

Fonologický popis jihocentrální romské variety obce Veľký Krtíš

ABSTRAKT:

Cílem této práce bylo podat základní fonologickou analýzu romské variety ze skupiny severních jihocentrálních dialektů, která dosud nebyla popsána ani z jiného hlediska. Jedná se o dialekt z lokality Veľký Krtíš, která leží v blízkosti slovensko-maďarských hranic ve jihovýchodní části Slovenska. Analýza se zabývá popisem fonologického inventáře, podává přehled zásadních vývojových změn od nejstarších dějin vývoje jazyka, podává i synchronní pohled na změny vyvolané dialektálním kontaktem v rámci dialektů romštiny, ale také ty vyvolané vlivem majoritních jazyků. Popisuje také změny realizací hlásek. Jednotlivé jevy jsou výběrově komparovány s daty z jiných variet.

KLÍČOVÁ SLOVA:

Fonologie, fonetika, dialektologie, romština.

TITLE:

A phonological description of the South Central Romani variety of Veľký Krtíš

SUMMARY:

The thesis is a basic description of the phonological system of the South Central Romani variety of Veľký Krtíš, which has not been analyzed so far. This variety was spoken in the south-eastern part of Slovakia. The thesis provides a description of the phoneme inventory, further of the major historical changes and synchronic development, influenced by romani dialects and majority languages contact. It is also devoted to the survey of phonetic realization of the phonemes.

KEYWORDS:

Phonology, phonetics, dialectology, romani.

Obsah

1 Úvod	7
1.1 Validita dat	8
1.2 Respondentka, biografické údaje	8
1.3 Language background	12
1.4 Romština	15
1.5 Klasifikace romských dialektů	16
1.6 Zařazení variety	18
2 Fonologie a morfonologie	21
2.1 Inventář fonémů; Transkripce a ortografie	21
2.2 Syntagmatické změny realizací fonémů	23
2.2.1 Ztráta aspirace	23
2.2.2 Ztráta znělosti	24
2.2.3 Znělost vs vokalizace fonému /v/	28
2.2.4 Vsunutí fonému /k/ 21	29
2.2.5 Palatalizace dentály /n/ před formantem perfekta	30
2.2.6 Elize	30
2.2.7 Kontrakce	32
2.2.8 Redukce konsonantické skupiny -šť	36
2.3 Suprasegmentální rysy	36
2.4 Vývoj fonologického systému romštiny	37
2.4.1 Nejstarší fonologické změny	37

2.5 Změny fonologického systému podmíněné jazykovým kontaktem	49
2.5.1 Ztráty fonémů	49
2.5.2 Vznik distinktivní fonologické délky	50
2.5.3 Vznik morfologicky podmíněných palatál	51
2.6 Popis fonologického systému	52
2.6.1 Konsonanty	52
2.6.1.1 Palatály a palatalizace	52
2.6.1.2 Ztráta uvulární frikatívy	60
2.6.1.3 Absence <i>-s</i> a <i>-n</i> na konci slova	63
2.6.1.4 Tzv. <i>s</i> -aspirace	65
2.6.1.5 Sibilanty	67
2.6.1.6 Gemináty	67
2.6.2 Vokály	69
2.6.2.1 Vokalická kvalita	69
2.6.2.2 Vokalická kvantita	70
3 Závěr	71
Seznam zkratk	75
Seznam tabulek	79
Seznam map	80
Použitá literatura	81

1 Úvod

Bakalářská práce je popisem fonologického systému dosud nepopsané variety tzv. jihocentrálního dialektu romštiny z oblasti bývalé novohradské župy a sice variety z obce Veľký Krtíš na Slovensku. V práci je proveden popis inventáře fonémů, deskripce jeho historického vývoje, specifických změn vyvolaných kontaktními jazyky, fonetických změn při realizaci hlásek a dále také výběrově dialektální kontextualizace analyzovaných jevů.

Jazyková data, metodika

Jazyková data jsem získala od respondentky narozené v obci Veľký Krtíš, žijící od poloviny 60 let v Čechách. Tato data jsou problematická tím, že jednak nejsou produktem jednoho čistého dialektu (viz údaje o respondentce), a za druhé tím, že nezachycují současný stav jazyka. Materiál pro fonologický rozbor jsem zaznamenávala v období červenec 2006 až červen 2009 v obci Česká Třebová. Data jsem sbírala metodou elicitace. Natočila jsem také devadesát minut narativu. Pro elicitaci dat jsem použila standardizovaný lingvistický dotazník LQCR¹ (1501 položek), vypracovaný Viktorem Elšíkem pro potřeby projektu "Přejímání a difuze gramatických struktur: česká a slovenská romština v kontaktu", který jsem rozšířila o další překladové věty. Natočený materiál obsahuje přes dvacet hodin záznamu a stopadesát stran přepisu. Pro dialektální kontextualizaci jsem používala data získaná Viktorem Elšíkem a dalšími výzkumníky elicitací dotazníků RMS² a LQCR

---

¹ viz seznam zkratk

² Viz seznam zkratk.

v obcích Litava (LI), Víglaš (VÍ), Breziny (BR), Klenovec (KL), Divín (DI). Tyto lokality se nachází ve východním pásmu oblasti jihocentrálních dialektů na území bývalé hontianské (LI), zvolenské (VÍ, BR), novohradské (DI) a gemerské župy (KL).

1.1 Validita dat

Během elicitací práce docházelo k tomu, že mluvčí zamítala tvary, které uvedla v předchozích sezeních a uváděla je v jiné podobě (např. v případě geminizace nebo flektivně a derivačně podmíněné palatalizace hlásek). Pokud jsem ji upozornila na rozpor, připustila, že jsou obě (všechny) varianty možné, nebo popřela validitu některé z nich. V těchto ohledech se jeví elicitace izolovaných tvarů jako nevýhodná ve srovnání s větší mírou autentičnosti jejich kontextového užití v narativu. Nutnost analyticky přistupovat k jazyku byla pro mluvčí nezvyklá situace, při které se narušovalo automatické vybavování. Určitou míru nejistoty ohledně správnosti elicitovaných tvarů lze přičítat i faktu, že mluvčí je spíše pamětnicí než praktikující mluvčí jazyka, tím ovšem nechci snižovat úroveň její kompetence. Musíme však vzít v úvahu, že v Čechách žije více než čtyřicet let bez kontaktu s mluvčími své variety. Dalším faktorem problematizujícím jednotnost v jazyce může být vliv víglašské variety manžela. Tyto argumenty uvádím proti případným námitkám k validitě získaných dat.

1.2 Respondentka, biografické údaje

Mluvčí se narodila v roce 1939 ve Velkém Krtíši (romský název *Bari Kirteša*, maďarský název *Nagykurtös*), který je v současnosti okresním městem. Okres Velký

Krtíš leží v Banskobystrickém kraji, přesněji v jeho jihozápadní části. Na severu hraničí s okresem Krupina, Zvolen a Detva, na jihu s Maďarskem, na východě s okresem Lučenec a na západě s okresem Levice (viz mapa na str. 9). V době trvání Rakousko-Uherské monarchie byla obec součástí novohradské župy (obec ležela blízko hranice s župou Hont). Okres Veľký Krtíš měl dle údajů Statistického úřadu Slovenské Republiky³ k datu 31.12.2007 31 429 obyvatel slovenské národnosti, 12 349 obyvatel maďarské národnosti a 871 obyvatel romské národnosti.

Ve Velkém Krtíši byli v době, kdy zde respondentka žila, většinovým obyvatelstvem Slováci, na druhém místě byli zastoupeni Maďaři a nejméně početnou etnickou skupinou byli maďarští Romové. Místní Romové žili v obci soustředěni v jedné ulici. Obyvatelé této ulice byli, až na dvě či tři přistěhovalé rodiny, příbuzní respondentky. Celkem se zde nacházelo třináct domů. V současnosti je zde etnické složení obyvatelstva následující: slovenská národnost – 86,9%, maďarská národnost – 6,2%, česká národnost – 0,8 %, romská národnost – 2,1 %, ukrajinská národnost – 0, 1%.⁴

Respondentka se identifikuje jako *Ungriko Romní*, maďarská Romka, zatímco její manžel jako *Serviko Rom*, slovenský Rom. Její matka byla maďarská Romka z vesnice Veľká nad Ipľom (maď. *Vilke*). Tato obec se nachází v okrese Lučenec (sousedícím s okresem Veľký Krtíš), v bezprostřední blízkosti slovensko-maďarské hranice. Do roku 1918 se obec rozkládala na území novohradské župy. Po tomto datu byla připojena k první Československé republice. Mezi léty 1938-1945 obec

---

³ RegDat, databáze regionálnej štatistiky. Štatistický úrad Slovenskej republiky. [online]. Modifikované 25.5. 2009. [cit. 1.6-2009]. URL<<http://px-web.statistics.sk/PXWebSlovak/index.htm>>

⁴ Veľký Krtíš. Wikipedie. [online]. Modifikované 31.12.2003. [cit. 10.6.2009]. URL <<http://sk.wikipedia.org>>

opět krátce připadla Maďarsku, dnes leží na slovenském území. Prarodiče z matčiny strany byli maďarsko-romská míšenka⁵ a Maďar z Budapešti. Otcem respondentky byl maďarský Rom z Velký Krtíše. Prarodiče z otcovy strany byli slovensko-romský míšenec⁶ z Velkého Krtíše a Romka z Györu (město v Maďarsku ležící blízko hranic se Slovenskem, jihozápadně od slovenského města Velký Meder). Mluvčí má tedy smíšené maďarsko-slovensko-romské kořeny.⁷ Většina jejích příbuzných v linii otce i matky měla maďarštinu jako L2 nebo dokonce L1. Mateřským jazykem mluvčí je romský dialekt VK, prvním cizím jazykem slovenština, druhým cizím jazykem maďarština.

---

⁵ Otec Maďar, matka Romka, místo narození neznámé.

⁶ Otec Slovák, matka Romka, místo narození neznámé.

⁷ Respondentka (viz *narativ Velky Krtis_cast II.*, str. 17): (VK)... *asave míšenci s'lam... Man hi ungriko endáňi, akáni te pal mri daj, odoj, ando Ungriko, te pal mro dad.* Překlad autorky: "Jsme takoví míšenci. Mám v Maďarsku dodnes po matčině linii maďarské příbuzné, i z otcovi strany".

Mapa č. 1: Okres Veľký Krtíš

Jak je vidět na případu rodinné historie respondentky, ke sňatkům docházelo v tomto regionu nejenom mezi tzv. *Servi* a *Ungri* (viz narativ⁸), ale vznikala i smíšená manželství s Maďary a Slováky. Z rozhovoru s respondentkou vyplynulo, že etnonyma *Servi*, *Servike Roma*, *Uprune Roma* jsou používána jako autonyma/apelativa pro mluvčí slovenských bilingvních variet a *Ungri*, *ungrike Roma*, *Telutne Roma* pro mluvčí maďarských bilingvních a trilingvních variet. Manžel respondentky dále uvedl, že apativem *Rumungra* je nazývali olašští Romové (srov.

---

8 Manžel respondentky (viz narativ Velky Krtis_cast II., str. 14): (VÍ): *mr' on hi telutne Roma, amen s'lam upruno Roma. Amen s'lam Serviko Roma. On hi telutne, on hi sar Ungri*. V autorčině překladu: "oni (manželka a její rodina) jsou dolní Romové, my jsme horní Romové. My jsme slovenský Romové. Oni jsou dolní, oni jsou jako Maďaři".

Elšík et al. 1999: 4).⁹ V rozmezí padesátých a šedesátých let začali místní Romové odcházet za prací, zejména do Zvolena a Lučence, nebo se přestěhovali do nově vybudovaného sídliště v Krtíši,¹⁰ takže romská osada zanikla. V Lučenci našli zaměstnání zejména v důlním podniku, který jim rovněž zajistil ubytování na panelovém sídlišti. Rodina respondentky z Krtíše odešla počátkem šedesátých let do Zvolena. Ve Zvoleně se seznámila se svým manželem. V r. 1962 s ním odešla do Víglaše a v r. 1965 i celou manželovou rodinou přesídlila do Čech. Rodina vystřídalala několik lokalit než se natrvalo usadila v obci Česká Třebová ve východních Čechách.

1.3 Language background¹¹

Rodiče respondentky patřili ke skupině tzv. *Ungrike Roma*, maďarských Romů. Matka pocházela z obce Veľká nad Ipľom s majoritním maďarským obyvatelstvem. Zde navštěvovala maďarskou školu. V Krtíši, kam se provdala, žili také maďarští Romové, z velké většiny příbuzní respondentčina otce. Pro romské děti v generaci respondentky byla oproti generaci rodičů L1 slovenština, L2 maďarština. Respondentka absolvovala formální vzdělání ve slovenském jazyce. Poté, co se provdala za mluvčího slovenské bilingvní variety z Víglaše, začala mluvit podle svých slov hovořit manželovou varietou. Respondentka v nahrávce narativu uvedla, že se naučila dialekt manžela,¹²¹³ což potvrdil i její manžel a dodal, že jinak to ani

---

9 Manžel respondentky (viz narativ Velky Krtis_cast II., str. 16): (VÍ): "Amenge jon phenen, hod amen sl'am Rumungra".

¹⁰ Sídlíště bylo vybudováno v r. 1950, viz Velký Krtíš. URL<www.velky-krtis.sk>

¹¹ Používám pojem z anglické lingvistické literatury, jelikož mi není známo, že by existoval český ekvivalent.

¹² Respondentka (viz narativ Velky Krtis_cast I., str. 2): (VK)"[mri daj] avresar vakerlahi, sar adaj vakeren o Roma, te me má sikl'om-sikl'i'l'om awka te vakeren sar Vladoskero endáňi, de k' amende avresar még avresar vakeren sar adaj"; Autorčina překlad: "Moje matka mluvila jinak než mluví Romové tady (rodinu manžela má na mysli, nebo Romy v České Třebové ?) ... a já jsem se naučila mluvit tak, jak se mluví u Vlady v rodině, protože u nás se mluví jinak než tady"

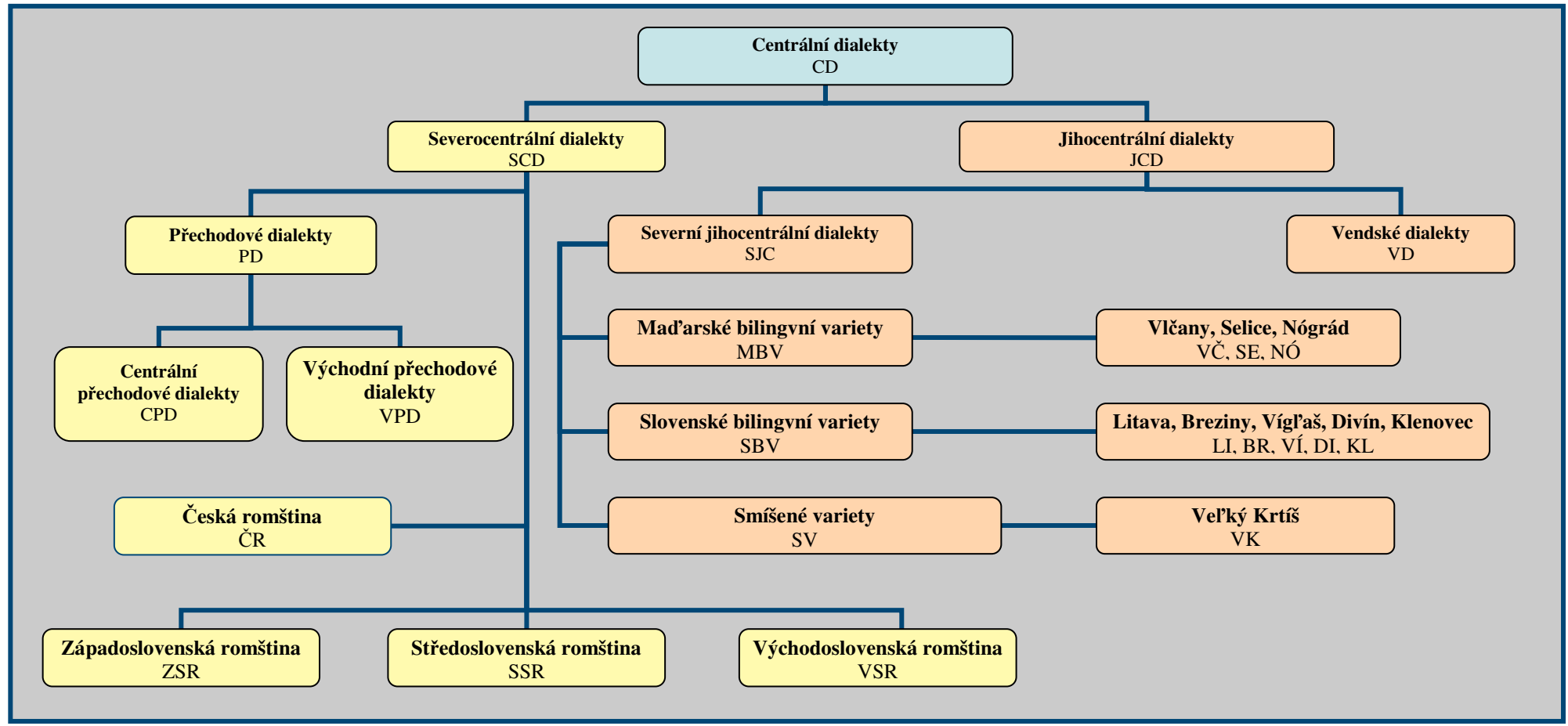
nebylo možné praktikovat. Respondentka se tam také zmiňuje, že její matce vadilo, že se dcera jazykově přizpůsobila. Vždy, když respondentka jela navštívit rodinu, matka jí vyčítala, že už nemluví jako oni, ale jako *Servi*¹⁴. Dle mého názoru, ačkoliv určitý vliv nezpochybňuji, však toto přesvědčení respondentky neodpovídá zcela skutečnosti, čehož jsou dokladem získaná data. V každodenním kontaktu s touto varietou byla respondentka od počátku 60. let, kdy se s manželem seznámila, do r. 1965, než s jeho rodinou natrvalo přesídlila do Čech. V Čechách užívání romštiny začalo upadat. Jednak zde kromě příbuzných nebyli další mluvčí *ahí*-dialektů, za druhé členové manželovy rodiny, ačkoliv uměli i romsky, hovořili mezi sebou spíše slovensky. Romština nebyla v této rodině dominantní pravděpodobně proto, že se její mužští členové minimálně již po dvě generace živily hudbou a byli tedy v častějším styku s majoritním obyvatelstvem. Tento fakt se odráží i v tom, že manžel respondentky je ve srovnání s ní v romštině výrazně méně kompetentní. V této rodině tedy poměrně rychle došlo k jazykové směně za češtinu. Děti respondentky mají pouze pasivní znalost romštiny.

---

¹³ Respondentka (viz *narativ Velky Krtis_cast II.*, str. 17): "A *akana sar tu-sar tu vakeres, ta odá hin tire ... romeskero čhib?*"; (VK) "*Hi. Hi ... valaso hi mri, valaso hi leskeri, no; Mer mek valaso vakera sar amen vakera khére, k'amende, valaso vakera sar adaj vakera má, leskero endáňi. A na kamáhi má č-č.. awka te vakera šúžóne sar vakera k'amende o Roma, Ungrike Roma, hát má na džanáhi asi*". V překladu autorky: A teď jak mluvíš, to je dialekt tvého manžela?; (VK) Ano, ano ... něco je mého a něco je jeho, no; něco ještě mluvím, jak mluvíme u nás doma (u maminky), a něco mluvím už, jak se mluví tady, v jeho rodině. A nechtěla jsem už ani mluvit tak čistě, jak mluví u nás Romové, *Ungrike Roma*, protože bych už to ani asi neuměla.

¹⁴ Respondentka (viz *narativ Velky Krtis_cast II.*, str. 14-15): (VK) "...*kana džáhi khére, hát mri daj mange mindik phenlahi: „Tu má na vakera avka sar amen. Tu má vakera sar o Servi. Má vakera sar ón“.* No me lake phenđom: "*Mamo, kana atí berš dživeha valakháj, taj šuneha sar ón vakera. Me náštík vakera awka sar tu vakera, vad' mro dad vakera. Musaj awka te vakera, musaj awka te sikhlovav, avka te vakera sar ón vakera. Mer kana vakera avresar, šaj ovel, hođ mange valako na ha'ola...*". V překladu autorky: (VK) ... když jsem jezdila domů, tak mi moje máma vždycky říkala: "Ty už nemluvíš jak my. Už mluvíš jak *Servi*. No já jsem jí řekla: "Mami, když budeš tolik let žít někde, kde se mluví jinak, tak budeš poslouchat, jak mluví oni. Já nemůžu mluvit, jak ty mluvíš nebo jak táta mluvil. Musím se přizpůsobit, musím se naučit po jejich. Protože když budu mluvit jinak, může se stát, že mi někdo nebude rozumět..."

Tab. č. 1: Klasifikační schéma Centrálních dialektů romštiny na území Slovenska

1.4 Romština

Romština se z genealogického hlediska řadí mezi skupinu indoárijských jazyků indoíránské větve indoevropské jazykové rodiny (společně například s hindštinou či bengálštinou). Vyvinula se tedy jako všechny indoevropské jazyky z hypotetické protoindoevropštiny. Vývoj k romštině vedl přes indoíránštinu, praindičtinu, staroindičtinu (sti.) a středoindičtinu (stři.), v rámci které se přibližně v rozmezí let 1000 – 1200 našeho letopočtu začaly diferencovat a vydělovat novoindické jazyky, tedy i romština. Romština ale nepokračovala v paralelním vývoji s těmito předchůdci současných indických jazyků a na přelomu středoindického a novoindického období se od indoárijských jazyků oddělila. Obecně má morfologie romštiny blíže k novoindickému období, ale její flexivní část je pozůstatkem struktur středoindického vývoje¹⁵. Pojem romština v této práci figuruje jako obecný název pro všechny živé i vymřelé romské dialekty. V jednotlivých romských dialekttech se romština nazývá dvouslovnou kolokací: *romani čhib*, *romaňi čhib*, *romani shib* nebo např. *kalo chib* (u členů skupiny *Kale* ve Walesu). Mluvčí romštiny se z místa svého původu, tj. Indického subkontinentu, rozptýlili do ostatních částí Asie (dnes zejména střední východ a centrální Asie¹⁶), do Evropy, severní Afriky a v novodobých migračních vlnách i na americký¹⁷ a australský kontinent. Z hlediska jazykové typologie je romština syntetický flektivní jazyk s aglutačními prvky (některé pocházející z kontaktních jazyků, zejména maďarštiny).

---

¹⁵ Beníšek, M. 2007. Indoárijské dědictví v romštině II.: Protoromská morfologie. Handout ke kurzu "Dialektologie a dějiny romštiny" realizovaném v rámci předmětu "Romské dialekty ve světě" na semináři romistiky FF UK

¹⁶ Elšík, V. 2006. Dialektologie: základní pojmy. Handout ke kurzu "Dialektologie a dějiny romštiny" realizovaném v rámci předmětu "Romské dialekty ve světě" na semináři romistiky FF UKb

¹⁷ Thernstrom, S., Orlov, A., Handlin, O. 1980

1.5 Klasifikace romských dialektů

Existuje několik pohledů na kategorizaci romských dialektů, které se od sebe liší v závislosti na klasifikačním hledisku (geografická poloha nebo spíše strukturální rysy jazyka: lexikon, fonologie a morfologie). Různorodost dialektů je způsobena jednak migrací jejich mluvčích, (která probíhala v různých etapách po odlišných trasách), dále zeměpisným šířením strukturálních změn, vytvářením jazykových hranic a isoglos, vlivem kontaktních jazyků a dalšími specifickými změnami, ke kterým docházelo/dochází na úrovni jednotlivých dialektů. Proto např. mohou některé dialekty sdílet typické rysy se dvěmi odlišnými dialektálními skupinami. Takové přechodové dialekty jsou součástí každé jazykově vymezené oblasti a je tudíž nemožné mezi dialektálními skupinami vytyčit ostrou hranici.¹⁸ V tomto úvodu se omezím na popis podskupin, jež patří do skupiny tzv. centrálních dialektů. Jejich klasifikace je převzata z práce Elšíka *et al.* (1999: 2-3), který se opírá o Boretzkého (1999) a jejich schéma je znázorněno v tabulce č. 1 na straně 14.

Většina romských dialektů, jimiž se hovoří na území Slovenska, se člení do dvou dialektálních skupin: skupiny centrálních dialektů a skupiny vlašských dialektů. Mluvčí prvně jmenované skupiny jsou zde usazeni po staletí, zatímco ti druzí začali přicházet na Slovensko v průběhu 19. a 20. století a k usazení byli vesměs donuceni ve druhé polovině 20. století. Centrální dialekty se dále dělí na dvě podskupiny: severocentrální a jihocentrální. Jihocentrální dialekty se v romistické literatuře také označují termínem *ahí*-dialekty, a sice podle sufixu perfekta. Na Slovensku jsou

---

¹⁸ Matras, Yaron. *Dialect classification* [online]. The Romani Linguistics Page. [c. 20.6.2009]. URL<http://romani.humanities.manchester.ac.uk/files/12_dialect.shtml>

zastoupení mluvčí obou podskupin centrálních dialektů. Jihocentrální dialekty pokrývají také území Slovinska, Rakouska a Maďarska. Jelikož *ahi*-dialekty na území Slovinska a severního Maďarska jsou z geografického pohledu v rámci celého areálu jihocentrálních dialektů nejseverněji položenou oblastí, lze o těchto varietách mluvit také jako o severních jihocentrálních dialektech. Oblast jihocentrálních dialektů v severním Maďarsku sousedí s jihocentrálními dialekty na území Slovinska a obě tyto oblasti jsou z dialektologického hlediska kontinuální a lingvisticky jednotné. Jihocentrální dialekty je možné dále členit na maďarské a slovenské bilingvní variety, což odkazuje na L2, ve kterém jsou mluvčí kompetentní. Existují však i lokality, kde najdeme smíšené variety ovlivněné oběma kontaktními jazyky. V rámci jihocentrálních dialektů se vyčleňuje ještě podskupina vendských dialektů, která zahrnuje dialekty roman (jazyk burgenlandských Romů v Rakousku), vend a prekmurje. Geografická a lingvistická kontinuita mezi severními jihocentrálními dialekty a skupinou vendských dialektů zanikla.

Mluvčí severocentrálních dialektů žijí nebo žili na území Slovinska, jižního Polska, západní Ukrajiny a předválečných Čech a Moravy.¹⁹ Slovenské severocentrální dialekty se diferencují na tzv. západoslovenskou romštinu, pokrývající území jihozápadu, středoslovenskou romštinu, pokrývající území středozápadu a centrálních regionů, a východoslovenskou romštinu, pokrývající východní část Slovinska. Zdá se, že v hraničních oblastech, pokud se tam nevyskytuje žádná přirozená hranice v podobě pohoří apod., existují postupné přechody mezi varietami středoslovenské a východoslovenské romštiny. Kontinuitu těchto přechodových

---

¹⁹ Na území Čech a Moravy žili tzv. čeští a moravští Romové, kteří hovořili tzv. českou romštinou.

dialektů umožňuje fakt, že mezi nimi nejsou odlišnosti tak výrazné. Oproti tomu mezi středoslovenskou a západoslovenskou romštinou lze vystopovat množství isoglos.

Nejzřetelnější dialektální hranici lze však vytyčit mezi severocentrálními a jihocentrálními dialekty. V některých sektorech této hranice jsou výrazné dialektální skoky, jako např. na úplném jihozápadě území, zatímco v jiných se vyskytují přechodové dialekty. O přechodových dialektech podél jižní hranice středního Slovenska se mluví jako o centrálních přechodových a o těch podél východní hranice severních jihocentrálních dialektů jako o východních přechodových. Přechodové dialekty patří genealogicky k severocentrálním dialektům, ale s jihocentrálními sdílí množství rysů. Navzdory existenci těchto přechodových dialektů nalezneme kvantum isoglos mezi jakoukoliv sousedící severocentrální a jihocentrální varietou.

1.6 Zařazení variety

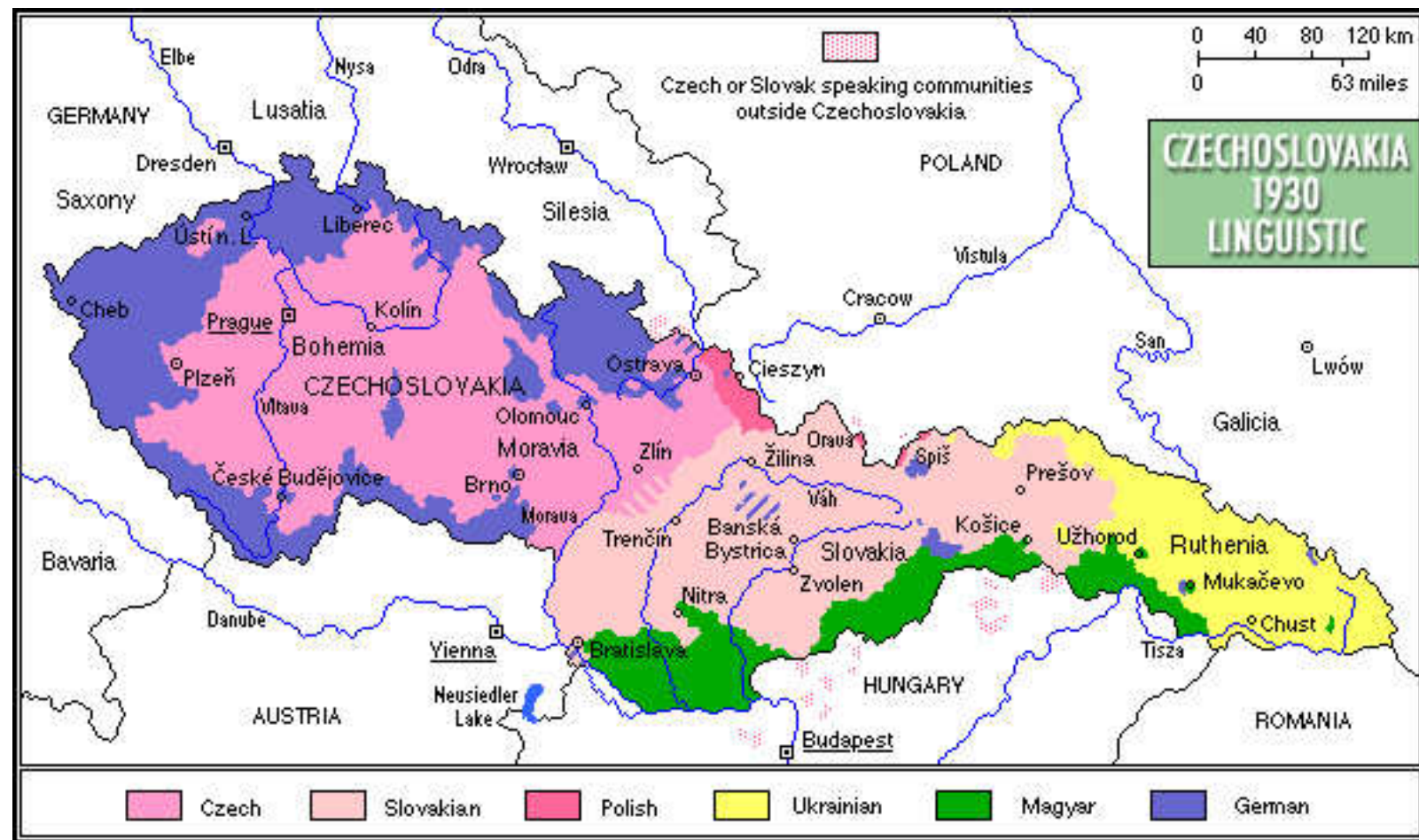
Dialekt, jehož fonologickému popisu se věnuji v této práci, je východní varieta severních jihocentrálních dialektů. Na varietu v textu odkazuji zkratkou VK. Elšík *et al.* (1999: 8-9) dělí jihocentrální dialekty na slovenské a maďarské bilingvní variety, a sice podle toho, zda je pro rodilé mluvčí romštiny prvním cizím jazykem slovenština či maďarština.²⁰ Tito mluvčí mohou být částečně nebo plně trilingvní nebo multilingvní (v maďarštině, slovenštině, češtině, případně v dialektech těchto kontaktních jazyků). Existují však i smíšené variety, u nichž je patrný vliv maďarštiny i slovenštiny. V této práci popisovaná varieta patří mezi smíšené variety severních jihocentrálních dialektů s převažujícím vlivem maďarštiny. Na následující straně

---

²⁰ První cizí jazyk je jazykem většinového obyvatelstva v obci.

reprodukuji mapu jazykových enkláv hlavních etnických skupin žijících na území Slovenska, která zachycuje stav kolem roku 1930, tj. dobu existence první Československé republiky. Z těchto důvodů je území, které v současnosti patří Ukrajině, na mapě zakresleno jako součást státního celku Československa. Bohužel název a popisky na mapě jsou v anglickém jazyce. Obdobnou mapu s českými popisky jsem nenalezla.

Mapa č. 2: Jazykové enklávy na území Slovenska

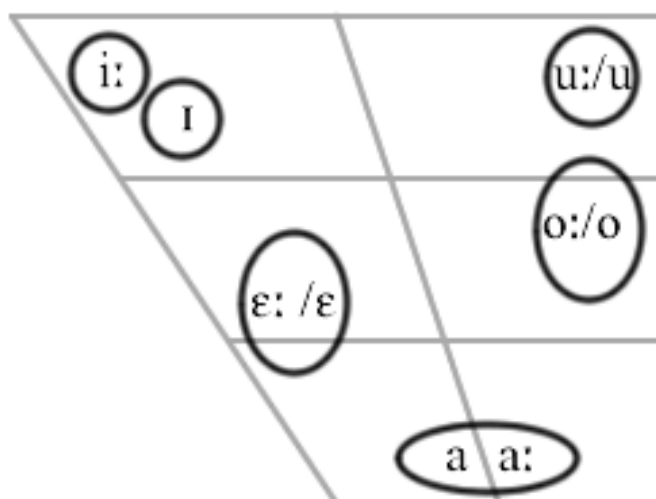

2 Fonologie a morfonologie

2.1 Inventář fonémů; Transkripce a ortografie

Inventář vokálů je shodný s inventářem samohlásek v češtině viz tab. č. 2. Vokály zde zapisuji grafémy: *a, á, e, é, i, í, o, ó, u, ú*. Fonemický inventář konsonant spolu s grafémy užívanými pro jejich zápis je uveden v tabulce č. 3 na str. 14. Oproti fonologickému inventáři východoslovenské romštiny a pravděpodobně dalších severocentrálních variet zde některé fonémy chybí: /dz/, /x/, nebo naopak jsou navíc: /tʰ/. Velární nazála [ŋ], distribuční alofón dentální²¹ nazály v pozici před velární závěrovou souhláskou /g/ a /k/, v inventáři grafémů není zahrnuta. V grafickém zápisu ji nerozlišuji od grafému pro foném /n/. Gemináty a dlouhé konsonanty značím zdvojením jednoduchých konsonant.

Tab. č. 2: Inventář vokálů

²¹ V textu používám označení dentála pro fonémy /d/, /t/, /n/, /l/, a nebo je označuji jinými názvy: znělá prealveolární ploziva, neznělá prealveolární ploziva, prealveolární nazální ploziva, alveolární laterální aproximanta, případně jinými názvy v závislosti na způsobu klasifikace konsonant

Tabulka č. 3: Inventář fonémů a jejich grafemických znaků

	Bilabiály		Labiodentály		Prealveoláry		Postaleveoláry		Palatály		Veláry		Glotaly
	neznělé	znělé	neznělé	znělé	neznělé	znělé	neznělé	znělé	neznělé	znělé	neznělé	znělé	neznělé
Okluзивy/ (ex)ploзивy	p <i>p</i>	b <i>b</i>			t <i>t</i>	d <i>d</i>			c <i>t'</i>	ɟ <i>d'</i>	k <i>k</i>	g <i>g</i>	
Aspirované okluзивy/ (ex)ploзивy	p^h <i>ph</i>				t^h <i>th</i>				c^h <i>t'h</i>		k^h <i>kh</i>		
Semiokluзивy/ afrikáty					ts <i>c</i>		tʃ <i>č</i>	dʒ <i>dž</i>					
Aspirované semiokluзивy/ afrikáty							tʃ^h <i>čh</i>						
Konstriktivы/ frikativы			f <i>f</i>	v <i>v</i>	s <i>s</i>	z <i>z</i>	ʃ <i>š</i>	ʒ <i>ž</i>					h²² <i>h</i>
Konstriktivы- vibranty/ likvidy					r <i>r</i>								
Konstriktivы- laterální/ frikativы					l <i>l</i>				ʎ <i>ļ</i>				
Nazální okluзивy/ (ex)ploзивy	m <i>m</i>				n <i>n</i>				ɲ <i>ň</i>		ŋ		
Aproximanty									j <i>j</i>				

V této práci používám ortografická pravidla standardizovaná pro zápis východoslovenské variety severocentrálních dialektů (viz Elšík *et al.* 1999: 12). Grafemický inventář vychází z grafického systému slovenštiny a češtiny, je však obohacen o grafémy zaznamenávající přidechové hlásky, jež jsou charakteristické

²² V češtině a slovenštině je znělé /h/ [□], je tedy otázkou, zda mluvčí také nemá znělou výslovnost

pro indické jazyky, např. pro bengálštinu nebo hindštinu. Vokalická délka zde narozdíl od východoslovenské romštiny označována je a sice čárkou nad vokálem; má distinktivní platnost (Elšík *et al.* 1999: 11), (srov. oddíl 2.6.2.2 Vokalická kvantita, str. 70). U respondentky jsem zaznamenala odchylku ve výslovnosti fonému /š/ v lexému *šúžo* "čistý". Dle mého mínění jej nevyslovuje jako [ʃ], ale podobně jako tvrdé retroflexní /š/ [ʂ]. Toto variantní /š/ nemá fonologickou platnost a proto, ho nezapisuji. Pro existenci tohoto alofónu však nemám žádné vysvětlení. Lexém *šúžo* patří ke starým výpůjčkám s nejasnou etymologií.

2.2 Syntagmatické změny realizací fonémů

2.2.1 Ztráta aspirace

Aspirované konsonanty *kh*, *ph*, *th*, *čh* jsou v pozici na konci a uvnitř slova v sousedství jiných konsonant foneticky neutralizovány. Ve standardizovaném pravopise východoslovenské romštiny i zde v této práci zůstávají v takových případech u těchto slov grafémy aspirát, ve varietě VK jsou to např. lexémy: *jakh* [jak] "oko" v souladu s *jakha* [jakha] "oči", *dikhnahi* [diknahi] "dívali se" v souladu s *dikhel* [dikhel] "dívá se". Pozičně nepodmíněná fonologická ztráta aspirace proběhla v dialektu VK u lexémů *pral* "bratr" (< *phra*), spojky *te* "a" (< *the*),²³ v kořeni slovesa *sik-*, viz *sikavel*, *siklārel*, *sikavkerel*, *siklōl* a substantiva *dumuk* "pěst" (srov. pl. *dumuka* "pěsti" < *dumukh*). Ve slovese *mukel* "nechat" historicky aspiráta nebyla, tudíž není ani zde.

---

²³ Tento případ není jistý, je možné, že spojka v této varietě má jiný původ než východoslovenská *the*

2.2.2 Ztráta znělosti

Ortografie rovněž nereflektuje neutralizaci znělosti, ke které dochází ve většině slovenských bilingvních variet u dentály /d/ a veláry /g/, ovšem nikoliv při vázané výslovnosti s lexémy začínajícími na vokál nebo znělý obstruent, sonoru či aproximantu: *dad* [dat] "otec", analogicky *dada* "otcové" (ale srov. [dad] v maďarsko-bilingvních varietách), *drab* [drap] "bylina", analogicky *draba*. Podle Elšíka *et al.* (1999: 13) je tato ztráta sonornosti typická pro většinu mluvčích slovenských bilingvních dialektů, jako důsledek vlivu slovenštiny, zatímco znělá výslovnost je typická pro maďarské bilingvní dialekty. V dialektu VK ke ztrátě sonority dochází: viz *dad* [dat], *gad* [gat] "košile", *thud* [tʰut] "mléko", *brišind* [briʃint] "déšť", *zijand* [zijant] "škoda", *jevend* [jevent] "zima", *čhib* [tʃʰip] "jazyk", *jag* [jak] "oheň", *meg* [mɛk] "at", *még* [mɛ:k] "ještě", *rig*²⁴ [rik] "strana", *sig* [sik] "rychle", *hanig* [hanik] "studna", *d'alog* [ʝalok] "pěšky", *zalog* [zalok] "málo". Ve spojení s dalšími lexémy je situace komplexnější, protože záleží na tom, zda je artikulace vázaná či oddělená a jaký foném následuje (viz dále). Obrácená asimilace výslovnosti (neznělá → znělá) nastává u lexému *júliušba* [ju:liuʒba] "v červenci" (srov. *júliuš* [ju:liuʃ]).

K regresivní asimilaci znělosti (znělá → neznělá) uvnitř slova nebo na švu dvou po sobě jdoucích slov dochází dle mého názoru tehdy, jsou-li lexémy artikulovány odděleně, tedy za použití pauzy (s konsonantami) a rázu s vokály (následujícího slova); např. spojka *vad* "nebo" se v takovém případě vyslovuje jako [vac] bez ohledu na to, na jakou konsonantu či vokál začíná lexém po spojce. Co se týče vázané

---

²⁴ U tohoto lexému respondentka uvedla, že nepochází z jejího dialektu, ale je převzat z dialektu manžela; ve varietě VK měli pro tento význam jiný lexém, který si však nevybavila.

výslovnosti do jednoho fonetického celku, tedy v tomto případě spojky a dalšího lexému/lexémů, tak se artikulace řídí pravidlem usnadnění výslovnosti vytvářejícím dvojice znělá-znělá, neznělá-neznělá. Tudíž v sousedství znělých obstruentů /b/, /v/, /d/, /dʰ/, /z/, /ž/, /g/, /h/, /dž/, sonor /l/, /r/, /m/, /n/, /ň/ a aproximanty /j/ k asimilaci znělosti nedochází, v sousedství neznělých obstruentů /p/, /ph/, /f/, /t/, /th/, /tʰ/, /tʰh/, /s/, /š/, /k/, /kh/, /c/, /č/, /čh/ dochází. Redukce fonému /dʰ/ [vaʰ]/[va] se objevila v proudu řeči, když následoval lexém začínající znělou afrikátou /dž/: *vadʰ džá* [vadʒa:]²⁵ "nebo půjdu" a také po neznělé afrikátě /č/ ve fonetickém celku: *vadʰ čak kames* [vaʰʧakames]/[vaʧakames] "nebo chceš jen". Výše popsaná pravidla, která jsou obligatorní pravděpodobně pro všechny lexémy, jsem znázornila v tabulce č. 3 na str. 18 a tabulce č. 4 na str. 19 na konkrétním příkladě spojky *vadʰ*. Srovnajte rozdíl při vázané výslovnosti v okolí sonory: *ispid le* [ispidle] "strč ho!", *o dad le (bičhavel)* [odadle] "otec ho (posílá)" nebo měnící se výslovnost v alolexech v závislosti na jiném okolí: *dada* [dada] "otcové", *čhibja* [čhibja] "řeči". Ovšem pokud následuje lexém začínající na neznělou hlásku nebo je artikulace oddělená (i u vokálů), opět dochází k regresivní asimilaci znělosti: viz *čumid tra (pheňóra)* [ʧumittra] "polib svou (sestru)".

Elšík *et al.* (1999) uvádí v inventáři konsonant neznělou glotálu /h/ [h], která se liší od českého a slovenského znělého /h/ [ɦ]. Zajímalo by mne, zda dlouhodobý pobyt v české jazykové oblasti mohl mít na artikulaci tohoto fonému vliv. V tom případě by u mluvčích mohly nastat tyto varianty: a) neznělá výslovnost u lexémů tematických i atematických (včetně těch přejatých ze slovenštiny), b) znělá výslovnost u obou

²⁵ Nejsem schopna z nahrávky rozlišit, zda mluvčí vyslovila jako [vaʰdžá] nebo [vadžá]

skupin nebo c) neznělá u tematických slov a přejímek z jazyků, kde se znělé /h/ nevyskytuje a znělá u přejímek ze slovenštiny. Pokud by platila druhá varianta, spojka *vad'* by se při vázané artikulaci v sousedství fonému /h/ vyslovovala zněle: [vaɪh].²⁶

Tab. č. 4: Znělá vs neznělá artikulace spojky *vad'* v sousedství vokálu

artikulace vázaná	artikulace oddělená
vaja	vac?a
<i>vad' + a</i>	<i>vad' + a</i>

²⁶ Čeští studenti romštiny by zřejmě stejně jako já vyslovili spojku *vad'* s fonémem /h/ ve větě *Vad' sov, vad' ha!* jako [vacsov+vaɪa]

Tab. č. 5: Znělá vs neznělá artikulace a redukce koncové konsonanty u spojky *vad'* při vázané artikulaci

	Bilabiály		Labiodentály		Prealveoláry		Postaleveoláry		Palatály		Veláry		Glotály
	neznělé	znělé	neznělé	znělé	neznělé	znělé	neznělé	znělé	neznělé	znělé	neznělé	znělé	neznělé
Okluzivy	vacp <i>vad'+p</i>	vajb <i>vad'+b</i>			vact <i>vad'+t</i>	vajd <i>vad'+d</i>			vacc <i>vad'+t'</i>	vajj <i>vad'+d'</i>	vack <i>vad'+k</i>	vajg <i>vad'+g</i>	
Aspirované okluzivy	vacp^h <i>vad'+p^h</i>				vact^h <i>vad'+t^h</i>				vacc^h <i>vad'+t'^h</i>		vack^h <i>vad'+k^h</i>		
Semiokluzivy					vacts <i>vad'+c</i>		vaɟ <i>vad'+č</i>	vadʒ <i>vad'+dž</i>					
Aspirované semiokluzivy							vactʰ <i>vad'+č^h</i>						
Konstriktivy			vacf <i>vad'+f</i>	vajv <i>vad'+v</i>	vacs <i>vad'+s</i>	vajz <i>vad'+z</i>	vacɟ <i>vad'+š</i>	vajʒ <i>vad'+ž</i>					vach <i>vad'+h</i>
Konstriktiv- vibranty					vajr <i>vad'+r</i>								
Konstriktiv- laterální					vajl <i>vad'+l</i>								
Nazální okluzivy	vajm <i>vad'+m</i>				vajn <i>vad'+n</i>				vajn <i>vad'+ň</i>				
Aproximanty									vajj <i>vad'+j</i>				

2.2.3 Znělost vs vokalizace fonému /v/

Jednotlivé dialekty slovenštiny se liší na základě toho, zda je v nich foném /v/ podroben oslabení znělosti či nikoliv. V mnoha dialektech má foném vokalický charakter po samohlásce v pozici na konci slova (*gav* "vesnice") nebo mezi vokálem a velárou /k/ (*avka* "tak"). Romské slovenské bilingvní nebo smíšené variety v tomto ohledu kopírují pravidlo místního dialektu slovenštiny (Elšík *et al.* 1999: 13), takže např. lexém *gav* může být vyslovován jako [gaf], [gav] nebo [ga^w] a lexém *avka* jako [afka], [avka] nebo [a^wka]. Ortografie nebere tyto fonetické variace v potaz. Ve varietě VK platí varianta buď znělost nebo vokalizace, která je v některých případech fakultativní, v jiných distribučně podmíněná. Alternace znělé/vokalizované /v/ je možná u fonému /v/ v pozici na konci slova před vokálem nebo uprostřed slova v sousedství neznělé veláry /k/, jak je popsáno výše: *gav* [gav]/[ga^w], *bijav* [bijav]/[bija^w] "svatba", *darav* [darav]/[dara^w] "bojím se", *phosavkerdo* [p^hosa^wkerdo]/[p^hosavkerdo], *avka* [a^wka]/[avka] atd. U personálie pro 3. os. sg. maskulina *ov* "on" jsem zaznamenala krátkou vokalizovanou *ov* [o^w] a dlouženou znělou *ov* [o:v], případně dlouženou redukovanou *ov* [o:ːv] variantu. Rovněž ve tvarech slovesa *te garuven* "schovat se" a od něj odvozeného iterativa *te garuvkeren* "schovávat se" se vyskytly zmíněné obměny: a) znělá se současným dloužením vokálu /u/: *garuvkerlahi* [garu:vkerlahi], b) dloužená redukovaná: *garuvkeráhi* [garu:ːkera:hi], *garuvkerasahi* [garu:ːkerasahi]²⁷, c) vokalizovaná, avšak za současné změny /u/²⁸ v kořeni slovesa na /o/: *garuvkeresahi* [garo^wkeresahi]²⁹, *garuvkernahi* [garo^wkernahi] a navíc ještě jedna varianta d) znělá redukovaná za současné změny /u/ v kořeni slovesa na /o/: *garuvkernahi* [garo^vkernahi]. U lexému *džuvli* "žena" jsou možné dvě varianty: a) úplná redukce fonému /v/ za současného dloužení předcházejícího vokálu /u/, nebo b) znělá výslovnost foném /v/ (žádné dloužení). Použití je fakultativní, viz *džuvli* [dʒu:li]/[dʒuvli], *džuvľa*

²⁷ Je zde středně dlouhé u

²⁸ Jelikož vokál /u/ nelze vokalizovat.

²⁹ Jako kdyby bylo *garovkeresahi*.

[dʒuːʎa]/[dʒuvʎa] "ženy", *džuvľatar* [dʒuːʎatar]/[dʒuvʎatar] "od ženy", *džuvľende* [dʒuːʎende]/[dʒuvʎende] "(po) ženách", *džuvľiko* [dʒuːʎiko]/[dʒuvʎiko] "ženský". K dloužení vokálu dochází z důvodů usnadnění výslovnosti. Výše popsané alofonické alternace jsou relevantní u několika málo substantiv, číslovky *šóv* a u gramatické koncovky 1. os. sg. –*av*.

K vokalizaci fonému /v/ na konci kmene sloves končících na –*av* nebo –*ov* nedochází ve tvarech imperativu. Pouze znělá artikulace je možná, viz *čalav* [čalav], *thov* [thov] aj. Totež platí pro foném /v/ v pozici před gramatickým formantem participia –*d* a perfektivním formantem –*dʼ*, *dživdo* [dʒivdo] "živý", *sivdo* [sivdo] "šitý", *khuvdʼa* [khuvja] "učesal", *hohavdʼal* [hohavjɔdal] "lhal jsi", *dživdʼan* [dʒivjan] "žili jste/prožili jste" apod.

2.2.4 Vsunutí fonému /k/

Usnadnění výslovnosti při vázané artikulaci napomáhá vsunutí hlásky /k/ ve spojení modální částice *našti* s dalším lexémem, a to v případech, kdy je částice následována slovem začínajícím na samohlásku: viz *naštík arakhľam* [naʃtikarakhʎam] "nemohli jsme najít", srov. oddělenou artikulaci s rázem: *naštík avas* [naʃtikʔavas] "nemůžeme přijít". Následuje-li po *našti* lexém s iniciální konstantou, je ve většině případu při vázané i oddělené artikulaci varianta *naštík* (*naštík džav* "nemůžu jít"); objevil se pouze jeden případ takového spojení s variantou *našti*. *našti la préko vakerdʼom* "nemohl jsem ji přemluvit".

2.2.5 Palatalizace dentály /n/ před formantem perfekta

U sloves, jejichž slovesný kmen je zakončen na dentálu /n/ (v pozici před perfektivním sufixem), fakultativně dochází k palatalizaci za účelem usnadnění výslovnosti, viz *tʼin-dʼ-e* [ciɲjɛ]/[ciɲjɛ] "koupili", *poťin-dʼ-a* [pociɲja]/[pociɲja], *liv-in-dʼ-e* [liviɲjɛ]/[liviɲjɛ] "zastřelili", *pruť-in-dʼ-a* [pruciɲja]/[pruciɲja] "prokopli", *téle nír-in-dʼ-a* [niːriɲja]/[niːriɲja] "ostříhal". Tuto nesystémovou

palatalizaci častěji vyvolává palatála uvnitř kořene, ale není to podmínka, viz *ispid-in-d'-a* [ispidɨŋa], kde palatála uvnitř kořene není, ale mluvčí vyslovila s palatálou a *ñum-in-d'-a* [numɨŋa], kde palatála v kořeni je, ale mluvčí dentálu nepalatalizovala.

2.2.6 Elize

Elize je v dialekttech romštiny rozšířený jev. Ve varietě VK k ní dochází u slovesné záporky *na* "ne-" v indikativu, u slovesné záporky *ma* v imperativu, a pak především u předložek a spojek nebo u spojení demonstrativ s dalším lexémem. Eliduje se vokál v prvním lexému, viz příklady z LQCR.

- *ídž sľomahi nasvali* , *ta táha má n-ová nasvali* , *ovla mange feder* (= *na ová*)

15 Včera jsem byla nemocná , ale zítra už budu zase zdravá

- *na kamav t- oven phúri (= te oven)*

73 *Nechci zestárnout*

- *and- odá (háboróvo) lake múě but andar lakero endáři (= ande odá)*

124 Ztratila v té válce totiž mnoho příbuzných

- *džav jekhvar and- odijá bóta , taj kas me odoj na dikhav (= ande odijá)*

125 Jdu ti jednou takhle do obchodu a koho nevidím!

- *rovindúr peske bešt'a k- amende (= ke amende)*

150 Plačíc se posadila vedle nás

- *linaje peske phagľa pale t- o pro (= te o)*

177 V létě si pak zlomila i nohu

- *náne odá- thar dur (= odá athar)*

254 Není to odsud daleko

- *upr- odá- men náne alav , odá phenasahi avresar (= upre odá amen)*

1425 Na to nemáme slovo , to bychom řekli jinak

2.2.7 Kontrakce

Kontrakce zde popisovaná označuje stažené tvary základních lexémů, které vznikají eliminací skupiny vokál-konsonanta: *as-av-o* → *as-o* a *valas-av-o* → *valas-o*. Ve varietě VK se to týká pouze dvou lexémů: neurčitého zájmena *valasavo* "nějaký" a demonstrativa *asavo* "takový", případně *asavo* ve funkci adverbia s významem "tak". Jelikož s přibližně stejnou frekvencí můžeme zaznamenat výskyt obou variant, kontrahované *valasó áver manuš* "nějaký další člověk" vedle nekontrahované *valasavo murš* "nějaký člověk", domnívám se, že jejich použití je fakultativní a není syntakticky podmíněné. Je možné, že distribuce je závislá na rytmičtém vyznění celého fonetického celku. Potvrzení této domněnky si vyžaduje podrobnější výzkum, který by byl v problematice přínosem, jelikož kontrakce v literatuře nebyla dosud popsána. Dalším neprozkoumaným aspektem těchto kontrahovaných tvarů je dloužení, viz *valas-ó, -í, -é* (vs *valas-o, -i, -e*), ke kterému dochází u koncovky v obou rodech i číslech. Z dat, které mám k dispozici, se mi nepodařilo vysledovat distribuci, viz příklady.

Věty z narativu

- *kerlahi odá valasi phuri romni*

dělala to **nějaká** stará žena; atribut subst., odpovídá na otázku jaká žena?

- *valasi vana t'inenahi*

nějakou vanu koupili; atribut subst., odpovídá na otázku jakou vanu?

- *valasi bríga hi tut*

máš **nějaký** smutek; atribut subst., odpovídá na otázku jaký smutek?

Věty z LQCR

- *mre dade hi ki leste mindík valasé lóve*

251 můj otec má u sebe vždycky **nějaké** peníze; atribut subst., odpovídá na otázku jaké peníze?

- *mindik hi la valasavi búti*

325 pořád má něco na práci/**nějakou** práci; atribut subst., odpovídá na otázku jakou práci?

- *upre valasavi thuli dorik*

628 na **nějaké** tlusté šňůře; atribut subst., odpovídá na otázku na jaké šňůře?

- *valasavi hi gulli*

717 je **nějaká** nasládlá; zájmeno, odpovídá na otázku jaká je?

- *andi valasavi škola thabolahi*

589 v **nějaké** škole hořelo; atribut subst., odpovídá na otázku v jaké škole?

- *džangaďa man valasavi víka*

1778 vzbudil mě **nějaký** rámus; atribut subst., odpovídá na otázku jaký rámus?

U demonstrativa *asavo*, včetně jeho užití ve funkci adverbia s významem vymezujícím (ve spojení s adjektivem či participiem), je situace identická jako v případě indefinita *valasavo*; i zde

jsou alternovány tvary obou rodů sg. i pl. a ve dvojím provedení: krátké kontrahované: *aso*, *así*, *ase* a dloužené kontrahované *asó*, *así*, *asé*. Jejich použití je pravděpodobně arbitrární (není syntakticky podmíněné), případně závislé na rytmicke fonetického celku, jejíž zákonitosti jsem vzhledem k omezenému rozsahu práce i nedostatku jazykových dat nestudovala.

Věty z narativu

- *asi tikneder vana*

taková menší vana; atribut subst., odpovídá na otázku jaká vana?

- *odá náne, hát adádive, asi bari búti odoleha*

dneska s tím už není **taková** práce; atribut subst., odpovídá na otázku jaká práce?

- *me kana sľomahi asi čhajóri*

já když jsem byla ještě malá, dosl. **taková** holčička; atribut subst., odpovídá na otázku jaká holčička?

Věty z LQCR

- *sľom asavi bokhali mer hi mre gója čúče*

696 mám takový hlad/jsem **tak** hladová, protože mám prázdný žaludek; ve spojení s adjekt., v češtině příslovce míry, odpovídá na otázku jak (moc) hladová?

- *náne asi šukár*

338 není **tak** krásná; ve spojení s adjekt., v češtině příslovce míry, odpovídá na otázku jak (moc) krásná?

- *odole čhavóreskere dade sľa así bari sakála*

276 otec toho chlapce měl **takhle** velkou bradku; ve spojení s adjekt., v češtině příslovce míry, odpovídá na otázku jak (moc) velkou?

- *hi asaví bári sar sľal tu*

750 je stejně velká jako ty/je **tak** velká jako ty, ve spojení s adjekt., v češtině příslovce míry, odpovídá na otázku jak (moc) velká?

- *soske hí así hoľame?*

111 proč je **tak** naštvaná?; ve spojení s participiem, v češtině příslovce míry, odpovídá na otázku jak (moc) naštvaná?

- *odole čhavóreskeri daj sľa así buka , de bare láchi*

277 matka toho chlapce byla malá a přátelská/**taková** malá; ve spojení s adjekt./příslovcem, odpovídá na otázku jaká byla matka?

2.2.8 Redukce konsonantické skupiny -št

U konsonantické skupiny -št dochází u mluvčí VK variety k redukci na -š. *kaš* (vs *kašt* "dřevo"). V jiných varietách se to týká i lexémů *angušt* "prst", *vošt* "ret". Tato redukce je ve VK fakultativní, tudíž se jedná pouze o změnu v realizaci hlásky. Je možné, že v jiných dialektech může jít o eliminaci fonému. V takovém případě by šlo o fonologickou změnu: v základním tvaru by byl nulový morfoném, který byl měl v alomorfech slova alternaci /t/. Ve slovenských bilingvních varietách z korpusu jsou výše zmíněné lexémy v následující podobě: LI 1-2, KL 1-2 → *kaš*; DI → *kašt*; LI 1-4, BR, KL 1 → *anguš*; KL 2, DI → *angušt*; LI 1 → *voš* "ret"; LI 2, DI, KL 1, KL 2 → *vošt*; LI 3, LI 4: *vošta*.

2.3 Suprasegmentální rysy

Žádný slovenský centrální dialekt se neshoduje s konzervativním přízvučným vzorcem (důraz na poslední slabice). Jeho pozůstatek nalezneme v genitivních tvarech viz. *romesker*o "manželův"), kde se vlivem flexí rozšířeného tvaru posunuje na třetí slabiku od konce (antepenultimativní přízvuk). Západní a centrální dialekty slovenštiny, stejně jako standardní slovenština a maďarština, mají důraz na začátku slova, což se odrazilo ve většině romských variet západního a středního Slovenska, včetně téměř všech severních jihocentrálních dialektů. Přízvučná slabika neimplikuje dloužení vokálu a naopak. Důraz nemá distinktivní platnost. Další suprasegmentální rysy jako větný přízvuk, rytmika, používání pauz, intonace mohou být lehce specifické, ale těmto aspektům jsem se v analýze variety nezabývala. Tóny jako nositelé významu se nevyskytují.

2.4 Vývoj fonologického systému romštiny

Fonologický vývoj romštiny začíná ve střední fázi středoindického období, kdy se od ostatních indoárijských jazyků centrální Indie vyděluje tzv. protoromština. Protoromština je označení vývoje

mezi přímým středoindickým předkem romštiny a následným vývojovým stupněm, tzv. ranou romštinou, která spadá již do novoinického období (Beníšek 2008: 41) Toto vydělení protoromštiny od ostatních indoárijských jazyků klade Beníšek (2008) do střední fáze středoindického období. Protoromské období zahrnuje jak fázi kontaktu jazyka s ostatními indoárijskými jazyky, tak i období první migrace jeho mluvčích, kdy docházelo k prvotnímu kontaktu se západoíránskými jazyky a arménštinou (Beníšek 2008: 42). Raná romština podle Matrase (2002) označuje období započaté prvním kontaktem s evropským jazykem (10. až 11. století), tj. byzantskou řečtinou, a končící s její divergencí na jednotlivé dialekty. Nejstarší záznam o této expanzi pochází ze sklonku 14. století (Elšík & Matras, 2006: 68). Vliv byzantské řečtiny se projevil v oblasti lexika i morfologie (viz tzv. xenoklitická/atematická morfologie), který je patrný ve všech současných dialektech.

2.4.1 Nejstarší fonologické změny

Inovací, kterou se středoindičtina odlišila od staroindičtiny, a která je reflektována v (proto)romštině a ostatních centrálních (indoárijských) jazycích, je nahrazení slabikotvorné vibranty vokalickým /i/ nebo /u/, viz. sti. *śṛīga* > rom. *šing* "roh", sti. *śṛiōti* > *šunel* "slyšet", *ṛcchāti* > *phučel* "ptát se". Dalším významným rysem ve vývoji fonému je fakt, že středoindický předek romštiny necerebralizoval alveodentálu, již předcházela vibranta: sti. *ṛtti* > *buti* "práce", *mṛtā* > *mulo* "mrtvý", *hṛdaya* > *jílo* "srdce". Původní konsonantická skupina *kṣ* byla nahrazena aspirovanou velárou /kh/, viz sti. *ākṣi* > stři. *akkhi* > *jakh* "oko", skupina *-sm-* vyústila v intervokální *-m-*, viz sti. *asmé* > stři. *amhe* > rom. *ame* "my" (Beníšek 2008: 24). Vyjímkou je např. *kṣurikā* > rom. *čhuri* (namísto očekávaného *kh-*), kterou lze podle Turnera (1926, cit in: Beníšek, 2008: 24) vysvětlit mezinářečními přejímkami. Jinou inovací v indoárijských jazycích je změna staroindického /j/ [j] > /dž/ [dʒ], viz sti. *yā* > *džā* "jít", sti. *yuvatī* "mladice" > *džuvli* "žena",

sti. *jaṅghā* > protoromština *džhang* > *čhang* > rom. *čang* "noha" (Beníšek 2008: 29). Intervokální labionazála se postupně vyvinula přes /ṽ/ v romské /v/ (m > ṽ/ V_V), viz sti. *grāma* > stři. *gāma* > ap. *gāṽa* rom. *gav*, sti. *nāman* > rom. *nav*, sti., stři. *dhūmā* > ap. *dhūa* > rom. *thuv* "dým", též konc. 1. os. sg. stři. *pucc-āmi* > ap. *pucc-aū* > rom. *phuč-av* "ptám se" (Beníšek 2008: 29-30). Intervokální -m- ve slovech indoárijského původu navazuje na změny středoindických konsonantických skupin -mm-, -mb-, -mh-, viz. stři. *ghamma* > rom. *kham* "slunce", *ḍomba* > rom. *amhe* > *am(en)* (Beníšek 2008: 35). Slova s původním jednoduchým -m- jsou až na výjimky přejímky z íránštiny: *kam-el* "chtít, milovat" < středopers. *kām-ītan* "přát si", *mom* "vosk" < pers. *mōm*. Celkem pozdní (nereflektovaný ve středoindičtině) je zánik opozice iniciálního /v/ a /b/ splynutím labiální frikativy s bilabiální okluzivou, viz např. sti. *vadhūṭikā* > rom. *bori* "snacha", *varṣā* > *berš* "rok", *vivāhā* > *bijav* "svadba", *vikrīṇāṭi* > *bikinel* "prodává", sti. *viṃśa* > rom. *biš* "dvacet" (Beníšek 2008: 30). Původní sti. a stři. *kh*- mělo v romštině tendenci ztrácet okluzi a přecházet v uvuláru /x/: sti., stři. *khaṇḍa* "zlomený" > rom. *xarno* "krátký", sti. *khan* > stři. *khaṇ* > rom. *xan* "kopat", sti. *khā* > stři. *khā* > rom. *xa* "jíst". Podstatnou inovací je ztráta původních retroflexních konsonant [ṭ], [ṭh], [ḍ], [ḍh], [ṇ], [ṇ], [ṛ], [ṛh], které se v jednotlivých dialektech změnily v neretroflexní /r/, /l/, /d/ nebo /t/, viz např. původ ethnonyma Rom ze sanskrtu doloženého *ḍomba*-, v novoindických jazycích *ḍom*.³⁰

Po přesunu mluvčích protoromštiny na severozápad Indie zasáhl romštinu další vývoj typický pro tuto oblast. Jedná se o progresivní asimilaci znělosti okluzivy po nazále, viz sti. *vaṇka* > *bango* "křivý", *pāñca* > pandž "pět", *dānta* > *dand* "zub", *antare* "vnitru" > rom. *andre* (Turner, 1926: 165). Pozůstatkem stavu vývoje blízkého staroindičtině z oblasti kombinatoriky fonému je v romštině konsonantní skupina sykavky a alveolární okluzivy -*st*- a -*št*-, která v pozici uprostřed a

³⁰ Beníšek, M. Ke kořenům slova Rom. Romano džaniben. 2006, roč. 12, č. 2: 9-28.

na konci slova odráží staroindické *-st(h)-* a *-ṣṭ(h)-*, viz rom. *prastal* "běží" < sti. *prasthā-*, rom. *kašt* < sti. *kāṣṭhā-* "kus dřeva", rom. *rušto* < sti. *ruṣṭa-* "rozložený", rom. *vast* < sti. *hāsta-* "ruka". Dále je to skupina alveodentální okluzivy a vibranty *-dr-* a skupina labiální okluzivy³¹ a vibranty *-br-/bhr-*, *-pr-/phr-* ve všech pozicích, viz rom. *drab* "lék" < sti. *dravya-* "věc" nebo rom. *phral* < sti. *bhrāṭṛ* "bratr". Výjimkou je podle Beníška (2008) lexém *pasterní* < *prastaraṇa-*, kde je ztráta vibranty v původní konsonantické skupině **pr-* výsledkem regresivní disimilace, jež velmi často zasahuje právě likvidy. Jinou reminiscencí tohoto období jsou dvě sykavky, které se dochovaly z původních staroindických tří, viz rom. *šil* < sti. *śīṭā* "chlad", rom. *manuš* < sti. *mānuṣa-* "člověk", rom. *dives* < sti. *divasā-* "den". Většina novooindických, ale už i doložených stří. jazyků tyto archaismy nevykazuje; konsonantní skupiny se asimilovaly, tři sti. sykavky splynuly v jednu (Beníšek 2008: 19). Pozdějšího data je i ztráta znělosti aspirát, viz sti. *ghṛta* "přepuštěné máslo" > stří. *ghida* > rom. *khil* "máslo" (druhotná palatalizace: *čhil*, *t'hil*), sti. *dhāv-* > stří. *dho* > rom. *thov*, stri., stří. *bhūmi-* > *phuv* "země".³² Tato aspirace u neznělých závěrových souhlásek má distinktivní platnost.

Do rané romštiny se prostřednictvím kontaktních jazyků, skrze perštinu, íránštinu a později řečtinu, dostaly nové fonémy /f/, /v/³³, /z/, /c/ a pravděpodobně také /dz/ a /ž/ (Elšík & Matras 2006: 70-71). Kontakt s majoritními jazyky se odráží ve fonologickém systému, který je tudíž v každém dialektu více či méně diferencovaný.³⁴ Vývoji vokálů se v této práci z důvodu složitosti problematiky nevěnuji. Toto téma však tvoří jeden z hlavních oddílů v diplomové práci Michaela Beníška.³⁵

³¹ Týká se i aspirované varianty.

³² Beníšek, M. 2007. Romštiny a ostatní dómské jazyky. Handout ke kurzu "Dialektologie a dějiny romštiny" realizovaném v rámci předmětu "Rómské dialekty ve světě" na semináři romistiky FF UK.

³³ Foném /v/ je nový v tom smyslu, že se vyskytuje v nových pozicích: např. v iniciální, ale to se samozřejmě týká jen části slovní zásoby.

³⁴ Kostić, S.: Indické cerebrální hlásky a jejich vývoj v romštině. *Romano džaniben*, 1997, č. 3-4, s. 28-33.

³⁵ Beníšek, M. 2008. Poznámky k protoromštině. Diplomová práce. Praha. FF UK.

V následující části předkládám ukázky lexémů z vybraných variet východní skupiny severních jihocentrálních dialektů, obsahujících nové fonémy. Na těchto lexikálních příkladech lze ilustrovat fakt, že slovenské bilingvní variety přejímají především ze slovenštiny. U variet DI, KL1, KL1 je výskyt maďarských výpůjček o něco častější. Smíšená varieta VK má oproti tomu zdroj přejímek primárně v maďarštině. Přehled lexémů v jednotlivých varietách není vyčerpávající (v korpusu lze nalézt další výskyty).

Neznělou labiodentální frikativu /f/ jsem zaznamenala např. v následujících starých a nových výpůjčkách:

LI 1→ **staré:** *efta* "sedm" (řeč.), *feder* "lepší/lépe" (?), *fóro* "město"(řeč.), *kafidi* "stůl" (rec.), *ofto* "osm" (rec.); **nové slov.:** *fajčinel* "kouřit", *filmo* "film", *fláška* "lahev", *furt* "pořád", *šoférinel* "řídít", *šuflíko* "šuplík", *trúfinel* *peske* "troufat si"; **nové maď.:** *fajto* "rod, odrůda, druh", *fala* "stěna";

LI 2→ **staré:** *efta*, *feder*, *fóro*, *kafidi*, *ofto*; **nové slov.:** *farbinel* "natřít, obarvit", *filmo*, *fláška*, *šľafroko*, *šuflíko*; **nové maď.:** *fad'inel* "mrznout", *fajta*, *fala*, *fari* "bok-kyčel";

LI 3→ **staré:** *efta*, *fajto/fajta*, *feder*, *fóro*, *kafidi*, *ofto*; **nové slov.:** *dúfinel* "doufat", *fajčinel*, *farba* "barva", *filmo*, *fláška*, *furt*, *šoférinel*, *šľafroko*, *šuflíko*, *trúfinel*; **nové maď.:** *fala*, *fítinel* "zatopit";

LI 4: **staré:** *efta*, *feder*, *fóro*, *kafidi*, *ofto*; **nové slov.:** *fiľmo*, *fláška*, *furt*, *šľafroko*, *šoférinel*, *šuflíko*; **nové maď.:** *fala*, *fítinel*;

VÍ→ **staré:** *fóro*, *kafidi*, *feder*; **nové slov.:** *fúkinel* "foukat"; **nové maď.:** *fala*;

BR→ **staré:** *efta*, *fajta*, *feder*, *fóro*, *kafidi*; **nové slov.:** *dúfinel*, *fajčinel*, *farári*, *farbime*, *fejs*, *filmo*, *fizolňa* "fazole", *fláška*, *fotka*, *fšimňinel* "všimnout si", *ft'ipkujinel* "vtipkovat", *fúkinel*, *furt*, *fúzi* "vousy", *saksafóno* "saxofón", *šoférinel*, *šuflíko*, *trúfinel*; **nové maď.:** *fad'inel*, *fala*, *falinel* "žrát", *fítinel*;

DI→ **staré:** *efta, fajto, feder, fóro, kafidi, ofto*; **nové slov.:** *dúfinel, farárka, farebno, filmo, flínta*
"puška", *fotka, furt, šoférinel, šľafroko, trúfinel*; **nové maď.:** *fad'inel, fala, fal'inel, forinel, fótozinel,*
podfítinel,

KL 1→ **staré:** *efta, feder, fóro, kafidi, ofto, šífo* "lodka" (?); **nové slov.:** *fotka, furt, šifoňéri, šľafroko,*
šuflíko; **nové maď.:** *definkere*l "odstrkávat", *falato* "trochu, kousek", *fid'alinel* "dávat pozor, být
opatrný", *fórinel* "vařit se", *fóróno* "horký", *hetfin* "pondělí", *mindenfélikno* "divný";

KL 2→ **staré:** *efta, feder, fóro, kafidi, ofto*; **nové slov.:** *dúfinel, fabrika* "továrna", *fláka* "flek, skvrna",
furt, šafroko; **nové maď.:** *fala, falato* *fórinel, hetfin*;

VK→ **staré:** *efta, feder, fóro, kafidi, ofto*; **nové slov.:** *štrimfla* "ponožka"; **nové maď.:** *d'ufa* "sirka",
fad'inen, fajta, falazinel "stavět", *falinen, falo, fedóva/fedúva* "poklice", *fére* "stranou", *feštinel*
"vymalovat", *feštóvo* "natěračská barva", *fijóka* "šuplík", *fírísli* "pila", *fítinel, fogašov* "ramínko",
forginel "obíhat", *forono, fóta* "záplata", *fótozinel, hetfin, kiflo* "rohlík", *šoféri* "řidič", *telefóno*
"telefon", *telefonálinen* "telefonovat", *tejfelo* "smetana".

Foném /v/ v iniciální pozici existoval v jazycích stří. období, ale v důsledku inovace ve skupině indoárijských jazyků, při které zanikla opozice iniciální labiální frikativy /v/ a bilabiální okluzivy /b/, zůstala pouze okluziva³⁶ (srov. sti. *varṣá-* > *berš*). Tudíž iniciální /v/ se v romštině znovu objevilo prostřednictvím přejímek z indoíránských a poté dalších kontaktních jazyků: viz např. středopers. *véš* "les" (*véšég*). To platí i pro /v/ v pozici uvnitř kořene některých substantiválií, ale např. labiodentála v lexému *dive* "den" je nezměněným fonémem /v/ ze sti. *dívasá-*. Také /v/ v pozici na konci slova (*gav* "vesnice") u původní slovní zásoby, v koncovce 1. os. sg sloves v prezénsu a v kořeni slovesa *thovel* "položít, umývat" je výsledkem kontinuálního vývoje ze staroindického a stredoindického /m/ přes přes /ṽ/ v apabhramši. U některých lexémů došlo v protoromském období

³⁶ Beníšek, M. 2008. Poznámky k protoromštině. Diplomová práce. Praha. FF UK

k protezi /v/, která se rozšířila např. na *vudar* "dveře", *vošt* "ret", v rané romštině pak na *vast* z původního **ast* (Matras 2002: 70).

Labiální frikativa /v/ se frekventovaně objevuje ve starých výpůjčkách. Pro velké množství výskytů ve všech dialektech uvádím pouze několik příkladů vybraných namátkově z celého korpusu dat: **staré:** *avd'in* "med" (pers.), *ásvin* "slza", *balevas* "slanina", *bov* "pec" (arm.), *kukóvo* "vajíčko" (řeč.), *pativ* "čest" (arm.), *sviri* "kladivo" (řeč.), *tover* "sekera" (pers.), *věš* "les" (středpers.), *verda* "vůz" (oset.), *vód'i* "duše" (arm.); **nové slov.:** *lavica* "lavice", *šlíva* "švestka", *zvero* "zvíře", **staré slovan.:** *vodro* "postel", *holóv*, **nové maď.:** *kedvešno* "roztomilý, milý", *virágo* "květina", *tiviško* "trn"; **nové srbchorv.:** *vičinel* "volat";

Znělou alveolární frikativu /z/ najdeme pouze v několika starých výpůjčkách a pak zejména v nových. Zde jsem vybrala pouze dialekt LI 1 s většinovým podílem slovenských přejímek a k tomu kontrastně uvádím ukázky z DI, KL1 a VK.

LI 1 → **staré:** *vazdel* "zdvihnout, zvednout" (?), *zor* "síla" (arm/pers.), *zumi* "polévka" (řeč.), **nové slov.:** *izba* "pokoj", *muzikanto* "hudebník", *obrazi* "obraz", *rozlútinel* "rozlítostnit", *rozuminel* "rozumět", *televizori* "televize", *vizerinel* "vypadat", *vitrijezvinel* "vystřízlivět", předpona sloves *za-* ve slovesech *zasovel* "usnout" (viz *zaspat*), *zabúxinel* "zabouchat", *začňinel* "začít", *zákusko* "zákusek", *zámko* "zámek", *zamíľinel* "omdlít", *zapametinel* "zapamatovat si", *zarjad'inel* "zařít", *zarobinel peske* "vydělat si", *zasnúbinel pe* "zasnoubit se", *zdajinel pe* "zdá se", *znášinel* "snášet", *zobud'inel* "vzbudit", *zohňinel pe* "ohnout se", *zopár* "pár, několik", *zvero* "zvíře"; **nové maď.:** *ezero* "tisíc", afix *-áz-* přejatý z maďarských sloves: *vid'ázinel* "dávat pozor", *d'ílázinel* "zpívat", *izelinel* "vzkázat"; **nové srbochorv.** *gizdavo* "pyšný", *zalog* "málo";

DI → **staré:** *vazdel*, *zoralo*, *zumi*, **nové slov.:** *muzika* "hudba", *prezidento* "prezident", předpona sloves: *roz-* ve slovese *rozčhingerel* "rozseknout", předpona *za-* ve slovese *zakvačinel* "zavěsit",

zatrime "zatřený", *závra* "závora", *zeleno* "zelený", *zixerko* "špendlík", *začřinel*, *zkúsinel* "zkusit", *zrušinel* "zrušit" (*zrušit*); **nové maď.:** *fótozineľ*, **nové srbochorv.:** *zalog*;

KL 1→ **staré:** *vazdel*, *zár* "chlup", *zumi*, **nové slov.:** *zvero*, **nové maď.:** *dumázinel* "mluvit, povídat si", *kezdinel* "začít", *vidázinel*, *zárime* "zavřený";

VK→ **staré:** *herbúzo* "meloun" (pers.), *vazdel*, *zár*, *zijand* "škoda" (pers.), *zor*, *zumi*, **nové slov.:** *prezidento*, *vezinel* "svězt se", předložka *za-* ve slovese *zasovel*, *televízori*³⁷; **nové maď.:** *benzínó* "benzín", *bizon* "samozřejmě", *dohánzinen* "kouřit", *d'ézinen* "stačit, stíhat", *d'ilázinen*, *éřzime* "zralý", *ezeri*, *fótozinen*, *harangozinen* "zvonit"; *igézinen* "narovnat", *ízo* "chuť" (*íz*), *kávéházo* "kavárna", *kéčézinel* "půjčit", *kezdinel*, *korházo* "nemocnice", *mézo* "med", *mozi* "kino, film", *rendezóvo* "ředitel", *rezdel* "třást se", *televízijsa* "televize", *terikézóvo* "ručník", *utazinel* "cestovat", *vátózinel* "změnit se", *vidázinel*, *vigzinel* "skončit, dokončit", *zédno* "zelený", *zenginel* "hřmít"; **nové srbochorv.:** *gizdavo*, *zalog*.

Neznělá alveolární afrikátu /d/ se v dialektu VK řadí mezi periferní morfémy. Kromě kořenů ho najdeme také v koncovce sociativu *-ca*: *grajenca* "s koňmi", *gadženca* "s gádži", *manca* "se mnou", kde nahradilo původní prealveolární frikativu *s*. Ke změně **s > c | n-*, např. **mansa > manca* došlo až po laryngalizaci uvuláry /x/ (**viz oddíl**). V jednotlivých dialektech se vyskytuje např. v následujících lexémech:

LI 1→ **staré:** *cidel* "táhnout", *cipa* "kůže, pleť" (řec.); **nové slov.:** *biciglo* "kolo", *bratranco* "bratranec", *celo* "celý", *cigaretľa* "cigareta", *cít'inel* "cítit", *cudzinco* "cizinec", *cukro* "cukr", *mravco* "mravenec", *ňemciko* "Německo", *paláci* "palác", *pohľadnica* "pohled", *precestujinel* "procestovat", *pucka* "kladivo", *stolco* "židle", *ulica* "ulice", *veca* "věc"; **nové maď.:** *combo* "stehno", *lanco* "náhrdelník", *lávca* "lavice", *lecego* "hřebík", *tecinel* "líbit se"; **nové srbochorv.** *cakľuňi* "sklešená" odzvozeno od *caklo* "sklo";

³⁷ zřejmě převzato z variety manžela VÍ, jelikož také používá *televízijsa* převzaté z maď.

LI 2→ **staré:** *cidel, cipa*; **nové slov.:** *bicikľo, bratranco, celo, cigaretľa, cukro, krabica* "krabice", *kurenco* "kuře", *lavica* "lavice", *paláci, pucka, veca*; **nové maď.:** *lánco, lecego, tecineť*, **nové srbochorv.:** *caklúňi*;

LI 3→ **staré:** *cidel, cipa*; **nové slov.:** *bicigľo, bratranco, celo, cestujinel, cigaretľa, cíťinel, cudzo, cukro, krabica, kurenco, lavica, mravco, paláci, palica* "palice", *pohľadňa, precestinel, pucka, ulica, veca*; **nové maď.:** *lánco, lecego, tecineť*, **nové srbochorv.:** *cakluňi*;

LI 4→ **staré:** *cidel, cipa*; **nové slov.:** *bicikľo, celi, cestujinel, cigareta, cíťinel, cudzo, cukro, krabica, lavica, mravco, paláci, pohľadňa, polícia, pucka, stolco, ulica, veca*; **nové srbochorv.:** *cakluno*; **nové maď.:** *kečkano* "kozí" odvozeno od *kečka* "koza", *lánco, lécego, tecineť*;

VÍ→ **nové slov.:** *celi, cudzince, cukro, cverna* "nit", *krabica, pucka, stolco, ulica, veca*; **nové srbochorv.:** *caklo*; **nové maď.:** *láncatí, tecineť*;

BR→ **staré:** *cidel, cipa*; **nové slov.:** *bratranco, celo, cezo/cezi* "přes", *cesnako* "česnek", *cintoríno* "hřbitov", *cudzina, krabica, macoxa* "macecha", *němciko, pohľadňa, sesterňa* "sestřenice", *sinovco* "synovec", *Švécko* "Švédsko", *vdovica* "vdova", *vdovco* "vdovec", *vešťica* "věštkyně", *veca*;

DI→ **staré:** *cidel, cipa*; **nové slov.:** *bicigla, bosoráctvo* "uhranutí", *celi, cigareti, cukrárna, kocúri, capo, koňica* "chlív", *kečkica* "kúze", *žrebco* "hřelec", **nové maď.:** *lánco, lecego, tecineť*, **nové srbochorv.:** *caklo*;

KL 1→ **staré:** *cidel, cipa*; **nové slov.:** *celo, cestujinel, cigarekľa, cukro, kávia* "káva", *náušnica* "naušnice", *němciko, pohľadňa, švécko*; **nové maď.:** *combo, lánco, lóca, perca* "minuta", *tecineť, úca* "ulice"; **nové srbochorv.:** *cakluno, perňica*;

KL 2: **staré:** *ciden, cipa*; **nové slov.:** *celo, mravcos, pohľadňa, tržnica* "tržnice", *sveco* "svátek", *ulica, veca*; **nové maď.:** *combo, lánco, lóca*; **nové srbochorv.:** *caklo*;

VK: **staré:** *ciden*, *cimbla* "řasa" (řec.), *cipa*; **nové slov.:** *Anglicko* "Anglie", *capo* "kozel", *celo*, *cigareta*, *cudzo*, *katolicko* "katolický", *lacno* "laciný", *operácija* "operace", *pokróco* "koberec", *stolco*, *sveco*, *šprico* "omítka", *veca*; **nové maď.:** *cibóka* "kuře", *cimbálma* "cimbál", *combo*, *cukro* "cukr", *icadinen* "potit se", *lánco*, *lóca*, *perco* "minuta", *pijaci* "trh", *pinca* "sklep", *ucca* "ulice" (*utca*), *táca* "peněženka", *tecinen*; **nové srbochorv.:** *caklo*;

Znělá postalveolární afrikáta /dz/ se v severních jihocentrálních dialektech téměř nevyskytuje. Výjimkou je substantivum *dzár*, které nalezneme jen v několika hraničních dialektech v oblasti Hontu a Tekova, kam proniklo zřejmě difúzí ze severocentrálních dialektů³⁸ (z mých dat to jsou dialekty: LI 1-LI 4, BR, DI³⁹). I v severocentrální skupině je však vzácným fenoménem; lze jej zaznamenat jen u tří starých etym v pozici na začátku slova: *dzar* "chlup" a v jeho derivátech, *dzeveľi* "míchaná vajíčka" a v archaismu *dzet* "olej" (v severních jihocentrálních dialektech mají tyto etyma, až na výše zmíněnou výjimku, podobu *zár*, *zeveľi*, *zeť*). Dále ho lze v severních jihocentrálních dialektech najít ve slovensko-bilingvních varietách ve výpůjčkách ze slovenštiny (Elšík et al. 1999: 28). V mých nahrávkách se objevil u jednotlivých dialektů v následujících slovech: LI 1→ v substantivu *dzár*, v adjektivu *cudzo* "cizí" a jeho derivátech, dále u sloves *prexádzinel pe* "procházet se", *poxádzinel* "pocházet", *obxádzinel* "obcházet"; LI 2→ v substantivu *dzár*; LI 3→ v substantivu *dzár*, v adjektivu *cudzo* a jeho derivátech, ve slovesech *prexádzinel* "přicházet", *poxádzinel*, *sprevádzinel* "provázet"; LI 4→ v substantivu *dzár*, v adjektivu *cudzo* a jeho derivátech, ve slovesech *poxádzinel*, *prexádzinel pe*, *narodzinel pe* "narodit se"; VÍ→ v adjektivu *cudzo* a jeho derivátech, ve slovesech *prexádzinel pe*, *poxádzinel*,

³⁸ Konzultace V. Elšík, 11.12.2008

³⁹ Pravděpodobně i ve varietě VÍ

BR→ v substantivu *dzár*, v adjektivu *cudzo* a jeho derivátech, slovesech *otprevádzinel*, *doxádzinel*, *privádzinel*,

DI→ v substantivu *dzár*, v adjektivu *cudzo* a jeho derivátech, slovesech *zaobxádzinel*, *poxádzinel*, *otprevádzinel* *dzarvalo*, *dzára*;

KL 1, KL 2 a VK mají nulový výskyt fonému *dz*. Je zajímavé, že tři z mluvčích dialektu LI (LI 1, LI 3, LI 4) mají *dzár*, *cudzo*, i různé varianty slovesa *poxádzinel*, zatímco u LI 2 najdeme pouze *dzár*. Mluvčí této variety používal místo přejímek *zaobxádzinel*, *poxádzinel*, *otprevádzinel* apod. slovesa *beškerel* "pocházet", *phirel* "chodit, procházet se" a jiná tematická slovesa; ani substantivum *cudzinco* nebo *cudzina* se u něho nevyskytlo; je možné, že je ovlivněn jinou varietou a nebo je to starší mluvčí, který dává přednost původním lexémům před přejímkami.

Znělou postalveolární frikativu /ž/ najdeme v těchto lexémech (vybrala jsem jen dvě slovenské bilingvní variety a smíšenou varietu VK):

LI 1→ **staré**: užarel; **nové slov.**: *ježo* "ježek", *žaludko* "žaludek", *žobrinel* "žebrot", *naložinel* "naložit", *požíčinel* "půjčit"; **nové maď.**: židóvo "žid";

VÍ→ **staré**: užarel; **nové slov.**: *opovážinel* "opovážít se", *požjadinel* "požádat", *snažinel* "snažit se";

VK→ **staré**: užarel, *žamba*, *ži* "až do"; **nové čes.**: *služka* "služka"; **nové slov.**: *jéžo*, *žobráko*; **nové maď.**: *petreželmo* "petržel", *róžasíníno* "růžový", *rožo* "žito", *žeba* "kapsa", *žebkendóvo* "kapesník", *židóvo*, *žutto/žuto* "žlutý";

2.5 Změny fonologického systému podmíněné jazykovým kontaktem

2.5.1 Ztráty fonémů

Případy ztráty fonémů podmíněné jazykovým kontaktem jsou vzácné. Jeden takový vedl ve fonologickém systému jihocentrálních dialektů ke ztrátě neznělé uvulární frikativy /x/ [χ], která splynula s glotální frikativou /h/ [h] a ve varietách se silným maďarským vlivem také ke ztrátě palatální laterály /ʃ/ [ʃ], která splynula s palatální aproximantou /j/ [j], např. * *xaľam* [χaľam] > *hájam* [hɔ:jam] "jedli jsme", *šutľarel [ʃutľarel] > *šutjarel* [ʃutjarel] "okyselit" v dialektu ze Selice⁴⁰ (Elšík 2007: 3). Podle Elšíka *et al.* (1999) za touto ztrátou uvuláry stojí s největší pravděpodobností vliv srbochorvatštiny. Ve varietách se silným maďarským vlivem⁴¹ se ještě v nedávné době uvulára /x/ nevyskytovala ani v přejímkách, jelikož byla fonologicky adaptována. Dnes se již přejímá volně bez adaptace⁴². Ve varietách se silným vlivem slovenštiny najdeme uvuláru poměrně často v přejatém lexiku, viz *mexo* "měch" (*mech*), *xľpo* "chlup" (*chľp*), *kíxňinel* "kýchat" (kýchat'), *búxinel* "bouchat" (*búchat*), *zaxrípinel* "ztratit hlas" (*zachrípnut*).

Ve varietě VK se glotální uvulára /x/ vůbec⁴³ nevyskytuje. Ke splynutí palatální laterály /ʃ/ [ʃ] s palatální aproximantou /j/ [j] zde nedošlo, v tomto ohledu se reflektuje vliv slovenštiny. Srov. tvary perfekta *haľom* "jedla jsem", *haľľom* "pochočila jsem" aj. Dále k laryngalizaci viz oddíl 2.6.1.2 Ztráta uvulární frikativy, str. 60.

2.5.2 Vznik distinktivní fonologické délky

Vliv maďarštiny se v jihocentrálních dialektech odrazil také ve vzniku distinktivní fonologické kvantity: a) v délce vokálů jako např. ve slovesech *phiravel* [pʰiravɛl] "nosit" vs *phíaravel* [pʰi:ravɛl]

⁴⁰ Maďarská bilingvní varieta z obce Selice.

⁴¹ Maďarština ve svém fonologickém systému také nemá uvuláru /x/.

⁴² Konzultace V. Elšík.

⁴³ Až na jeden výskyt *hraxočki/xraxočki* "hleny", původ tohoto lexému mi není znám.

"vodit, působit na někoho, aby chodil" a b) v geminizaci konsonant viz např. opozici *čuča* [tʃutʃa] "prázdný" (tvar obliquu fem.) vs *čučča* [tʃutʃ:a] "prsa". V maďarských bilingvních varietách se oba typy kvantity rozšířily i na předmaďarskou lexikální složku slovní zásoby, ačkoliv některé ojedinělé gemináty zůstávají vyhrazeny pro lexikální oblast maďarských přejímek (Elšík 2007: 3).

Varieta VK (i slovenské bilingvní variety z korpusu) má fonologickou délku, viz minimální pár: *baleha* "s vlasem" vs *báleha* "s prasetem", dále běžný pl.: *gada* "košile" vs onomaziologický pl.: *gáda* "oblečení", *báro* ve jmenném přísudku: *combo st'a báro* "kýta byla velká", ve funkci adverbia: *hi még báro terno* "je ještě moc mladý" vs *baro* v pozici atributu: *o baro džukel* "velký pes", *sľa así bari sakála* "měl takhle dlouhou bradku", *bare čučča* "velká prsa", *šužo* jako atribut: *šužo muj* "čistý obličej" vs *šúžo* jako adverbium: *meg ovel adaj šúžo* "ať je tady čisto" atd.

Geminizace se ve varietě VK také objevuje, ale kromě opozice obliquu *čuča* "prázdnou" a nominativu *čučča* "prsa" žádnou takovou dvojici nenajdeme. *Čuči* je tematické substantivum a gemináta v jeho pl. *čučča* se vyvinula z historicky doloženého jotovaného tvaru **čučja* (Elšík *et al.* 1999: 45). Gemináty jiného druhu se u respondentky objevují v maďarských přejímkách (geminizované již ve zdrojovém jazyce), tyto ale nemají fonologickou platnost (viz oddíl 2.6.1.6 Gemináty, 67).

2.5.3 Vznik morfologicky podmíněných palatál

Další fonologickou změnou vyvolanou kontaktem s maďarštinou⁴⁴ v jihocentrálních dialektech je vznik série palatál (viz oddíl 2.6.1.1 Palatály a palatalizace, str. 52) vytvořených z palatalizovaných dentál *dj* [dʲ] > /dʲ/ [j], *gj* [gʲ] > /dʲ/ [j], [*tj*] [tʲ] > /tʲ/ [tʲ], *nj* [nʲ] > /ň/ [ɲ], palatalizované veláry *kj* [kʲ] > /tʲ/ [c] a aspirované palatalizované veláry *kjh* [kʲh] > /tʰ/ [cʰ] (Elšík 2007: 4). Palatalizace také nastala u skupiny hlásek **j* [j] > /j/ [ʲ], v maďarských bilingvních varietách, jak už bylo popsáno výše, však v pozdější fázi vývoje splynula s palatální aproximantou /j/ (/ʲ [ʲ] > /j/ [j]). Tyto palatalizované konsonanty se vyskytovaly na konci kmene, tudíž se jedná o flektivně a derivačně podmíněnou palatalizaci (podrobně o jejich distribuci viz oddíl palatalizace). Ve varietě VK je tento maďarský vliv patrný, viz *taťarel* "zahřát" (*taťar-* [tacar] < **tatjar* [tatʲar]), *tʰil* "máslo" (*tʰil* [chil] < **kjhil* [kʲhil]), *átʰa* "oči" (*átʰa* [a:cʰa] < **akhja*), *ditʰol* (*ditʰol* [dicʰol] < **dikhjovel* [dikʲhiovel]), *kerdʰom* "udělal jsem" (*kerdʰom* [kerjom] < **kerdjom* [kerdiom]), *khamňarel* "oplodnit" (*khamňarel* [khamɲareɪ] < **khamnjarel* [khamɲiareɪ]), *mátʰol* (mátʰol [ma:col] < **mátjol* [ma:tiol]), *bandʰol* (*bandʰol* [banɟol] < **bangjol* [bangiol] atd. Palatální /j/ se ve varietě VK zachovalo, tudíž se vyskytuje i *sikľarel* (*sikľarel* [sikɫareɪ] < **sikhljarel* [sikljareɪ]). V maďarských varietách změna **j* > /j/ pokračovala ve vytvoření /j/, tudíž např. ve varietě ze Selic nacházíme tvar *sikjarel*.⁴⁵ Srov. slovenské bilingvní variety DI → *meľaľarel* "zašpinit", *ditʰol*, *átʰa*, BR → *mukľom* "nechal jsem", *aratʰol* "narodit se",⁴⁶ *átʰa*, *bandʰol*, *ditʰol*, *mátʰol*, LI 1 – 4 → *ditʰol*, *átʰa*.

2.6 Popis fonologického systému

2.6.1 Konsonanty

2.6.1.1 Palatály a palatalizace

⁴⁴ V maďarštině je dentála /t/ v sousedství aproximanty /j/ vyslovována jako palatála /tʲ/ [c]

⁴⁵ Data ze Selické variety pochází z Elšík et al. 1999.

⁴⁶ Ve východoslovenské romštině je *arakhel pes*

Romské dialekty na Slovensku vlastní nebo vlastnily sérii palatál, tzn. nepalatalizovaných konsonant, což je i rys češtiny, slovenštiny a maďarštiny. Kompletní přehled palatál vyskytujících se v severních jihocentrálních dialektech je následující: znělá palatální ploviva /dʲ/, neznělá palatální ploviva /tʲ/, znělá palatální nazála /ɲ/, alveolární laterální aproximanta /ʎ/,⁴⁷ neznělá aspirovaná palatální ploviva /tʰ/. Palatální konsonanty mohou vzniknout prostřednictvím palatalizace dentál nebo velár, po kterých následuje vokál /i/ nebo palatální aproximanta /j/ a to uvnitř kořene nebo před gramatickými afixy. Palatalizace způsobená přítomností fonému /j/ se objevuje většinou na konci kmene (tj. je gramatická), zatímco palatalizace způsobená přítomností vokálu /i/ může být jak výsledkem gramatických operací na kmeni, tak fonologickou změnou probíhající uvnitř kořene. Na rozdíl od severocentrálních dialektů je v jihocentrálních dialektech distribuce palatál uvnitř kořene užší (Elšík *et al.* 1999: 14). V severocentrálních dialektech měl vokál /i/ v mnoha případech palatalizující efekt na předcházející dentály, tj. **ti > tʲi*, **di > dʲi*, **ni > ɲi*, a **li > ʎi* (v největším rozsahu postihla foném /l/ a /n/, méně foném /t/ a zřídka foném /d/), kdežto tento typ palatalizace je v jihocentrálních dialektech výjimečný.

V severních jihocentrálních dialektech palatalizaci **li*, **di* a **ti* uvnitř kořene před vokálem /i/ až na výjimky⁴⁸ nenajdeme, viz varieta VK: *liľa* "vzal", *likh* "hnida", *lii* "dopis", *liviňd'e* "zastřelili", *linaj* "léto", *dilino* "hloupý", *palikerel* "děkovat", *dikhen* "vidět", *dive* "den", *diňa* "dal", *tikno* "malý", *pativ* "čest", modální částice *naštik* "nemoci". Substantivum *tírhaj* je případ jiného druhu palatalizace, který zde nebudu reflektovat. Palatalizované uvnitř kořene před vokálem /i/ je *i*-maskulinum *d'íkeri* (maď. dialekt *gyűkör*), které bylo v této podobě přejato ze zdrojového jazyka, srov. nepalatalizované *tiviško* "trn" (maď. *tővis*).

⁴⁷ V maďarských bilingvních varietách palatální laterála /ʎ/ neexistuje, splynula pod vlivem maďarštiny s palatální aproximantou.

⁴⁸ Ve varietě Nógrád v severním Maďarsku je *pajikerel*

Oproti tomu většina případů **ni* uvnitř kořene byla u většiny severních jihocentrálních dialektů palatalizována, viz substantiva ženského rodu zakončená na sufix *-ik/-ig* (Elšík *et al.* 1999: 15). Ve varietě VK jsou to lexémy *raňik*, *burňik*, *čuňik*, ale vyskytuje se tu nepalatalizované *hanig*, které Elšík *et al.* (1999) zaznamenal také v maďarské bilingvní varietě z Vlčan.⁴⁹ Palatalizaci uvnitř kořene před vokálem */i/* má také atematické *i*-maskulinum *táňíri* "talíř" (maď. *tányér*), které bylo v této podobě přejato ze zdrojového jazyka. Srbochorvatismus *pernica/perníca* si v maďarských bilingvních a některých smíšených varietách (narozdíl od variet severocentrálních dialektů) ponechal dentálu. Varieta VK má *pernica*, zatímco slovenské bilingvní variety z korpusu měli palatalizovanou variantu (KL, DI). Palatalizace u tohoto lexému ve slovenských bilingvních varietách je patrně důsledkem adaptace vzniklé v analogii s výpůjčkami, které jsou ve zdrojovém jazyce (slovenštině) feminina tvořená slovanským palatalizujícím formantem *-ic-* (viz v češtině *mladice*, ve slovenštině *sesternica* "sestřenice" atd.). Je pravděpodobné, že v těchto varietách slovenština stojí i za kořenovou palatalizací **ni* > *ňi* u několika dalších případů, viz např. prefix negativních zájmen a příslovcí *ňi-*: *ňiko* "nikdo", *ňikhaj* "nikam". V maďarských a smíšených jihocentrálních varietách jsou tyto zájmena a příslovce, včetně negativa *ništ(a)* "nic", převzaty ze srbochorvatské jazykové oblasti.

Palatalizace velár před fonémem */i/* se uskutečňuje jen uvnitř kořene a je lexikálně podmíněná, tj. týká se jen několika asijských přejímek (Elšík *et al.* 1999: 16). Změna **ki* > *tř* proběhla u lexémů *třinel* "koupit", *třiral* "tvaroh" a *potřinel* "platit" ve většině jihocentrálních variet, ale substantivum *kirvo* "kmotr", příslovce *kitř* "kolik" atd. zůstali beze změny, což platí také pro varietu VK. Ve východoslovenské varietě existuje tematické *o*-maskulinum *kirmo* (*instr.* *kirmeha*, deminutivum *kirmóro*), zatímco ve varietě VK je palatalizované *tërmo* "červ", navíc integrováno jako atematické

---

⁴⁹ Vlčany je obec na jihu Slovenska.

o-maskulinum (instr. *t'ermoha*, deminutivum *t'ermať*). Nabízí se otázka, zda tato palatalizace souvisí s výše popsanou změnou **ki > t'i*.

Změna **gi > d'i* se objevila v lexémech *d'iv* "žito" a *vod'i* "duše" v severocentrálních i severních jihocentrálních dialektch, zatímco **gili a* jeho deriváty byly palatalizovány na *d'ili* jenom v severních jihocentrálních dialektch, viz *d'ilázinenahi* "zpívali" ve varietě VK.

Další příklad palatalizace uvnitř kořene lze doložit u aspirované veláry *kh*. Změna **khi > t'hi* postihla primárně českou romštinu.⁵⁰ V severních jihocentrálních dialektch tato změna ovlivnila lexémy *mát'hi* "moucha", *t'hil* "máslo" a *t'hino* "unavený" (Elšík *et al.* 1999: 16). U respondentky VK jsem *t'hi* zaznamenala ve slovech *mát'hi*, *t'hil* a *drát'ha* "včela", jehož původ neznám. Ve většině severocentrálních východoslovenských variet buď zůstala původní velára, např. *khil*, *khilav* "švestka", *khino*, nebo se změnila na postalveolární afrikátu, nikoliv na palatálu, viz *mač'hi*, *čhil*, *čhilav*, *dič'hol*.

Palatalizace dentál vyvolaná bezprostředně následujícím gramatickým /i/ je v severních jihocentrálních dialektch extrémně vzácná. Objevuje se v singuláru nominativu tematického maskulina *pá'ni* "voda" (a kvůli morfonologické shodě také v deminutivu *pá'ňóri* "vodička"), ve vokativu ženského rodu jednotného čísla, např. *rom'ňije* (odvozeno od *romni* "žena") a někdy také v

v	singuláru	těch	atematických
---	-----------	------	--------------

i-maskulin, která končí na dentálu /n/ nebo palatálu /ň/ ve zdrojovém jazyce, viz např. v dialektu ze Selic: *Tarza'ni* "Tarzan" nebo *váso'ni* "plátno" (vedle *vásoni*, maď. *váson*), ale pouze nepalatalizované *fácá'ni* "bažant" (maď. *fácán*) v dialektu z Nógrádu. Ve varietě VK se tento případ týká lexémů *endá'ni* "rodina, rod" (arm.) *sapu'ni* "mýdlo" (řec.), *šárká'ni* "draci" (maď.), *villa'ni* "elektrika" (maď.). Ve slovenských bilingvních varietách z korpusu je to v LI 4→ *endá'ni*, ve VÍ→

⁵⁰ Varieta ze skupiny severocentrálních dialektů, kterou hovořili před druhou světovou válkou dlouhodobě usazení Romové na území Čech a Moravy.

čagaŋi "hůl" (slov.), DI→ *endáŋi*, *sapuŋi*, BR→ *sapuŋi*. Ostatní flektivní a derivační morfémy nevyvolávají palatalizaci na periférii kmene, viz nepalatalizovaná *i*-feminina (tematická koncovková feminina) a *o*-adjektiva (tematická koncovková adjektiva) ve varietě VK→ *búti* "práce", *manušni* "člověk-žena", *romni* "žena, maželka", *ráni* "paní", *hóli* "hněv", *romani* "romská", *tikni* "malá", *terni* "mladá", *khamni* "těhotná"; substantiva odvozená pomocí afixu *-ibe/-ipe* z adjektiv a substantiv: *sastipe* "zdraví" (*sasto* "zdravý"), *gulipe* "sladkosti" (*gulo* "sladký"), *ternipe* "mládí" (*terno* "mladý"), *čhungardipe* (*čhungar* "plivanec") i sloves: *biknibe* "prodej" (*biknel*), *genipe* "čtení" (*genel*); deminutiva tvořená formantem *-ica*: *lavutica* "housličky" (ale např. slovenská bilingvní varieta DI má *lavuťica*). Rovněž před formanty *-iko*, *-ikáno* zůstává dentála. Ve varietě VK to jsou lexémy: *angliko* "anglický", *tavaliko* "loňský", *jevendiko* "zimní", *somsédiko* "sousední", *džuvliko* "ženský". Formant *-ikáno* se ve varietě VK nevyskytuje.

Elšík *et al.* (1999: 17) píše, že adaptační verbální sufix *-in-* a jeho participiální protějšek *-imen* (severocentrální dialekty)/ *ime* (severní jihocentrální dialekty) neměkčí předcházející konsonantu ani v jedné skupině. Ve varietě VK jsou to např. tyto lexémy: *akastinel* "zavěsit", *šegítinel* "pomáhat", *molinel* "modlit se", *fitinel* "topit", *kerestelime* "pokřtěný", *kedime* "vzatý", *ragadime* "slepený", *préko čhidime* "prolhaný", *ánde cidime* "zatažený", *feštíme* "malovaný". Jiná je situace u atematických sloves, která jsou palatalizována ve zdrojovém jazyce (našla jsem jen u bází ze slovenštiny). V dialektu VÍ nacházíme *ud'ime* (slov. *udit'*), *pokrst'ime* "pokřtěný" (participium od *pokrst'inel*, slov. *pokrstit'* [pokrscic]), v dialektu DI atematické *narod'ime* "narozený" (participium od *narod'inel*, slov. *narodit'* *sa*). Sufix *-ime* můžeme najít i ve spojení s původní bází: viz *khandime* "smradlavý" (participium od *khandel*).

Palatalizace před koncovkou nominativního plurálu *-i* u některých atematických substantiv obou rodů absentuje v severních i severních jihocentrálních dialektech, viz varieta VK: *o*-maskulina⁵¹: *kerestí* "kříže" (sg. *keresto*, maď. *kereszt*), *kabáti* "kabáty" (sg. *kabáto*, maď. *kabát*), *fali* "zdi" (sg. *falo*, maď. *fal*), feminina: *školi* "školy" (sg. *škola*, slov. *škola*), *lapti* "míče" (sg. *lapta*, maď. dialekt), *tortí* "dorty" (sg. *torta*, maď. *torta*). Pokud je palatalizace před touto koncovkou, pak palatála existuje také v základním tvaru a tudíž (až na výjimky) i ve zdrojovém jazyce přejímky (Elšík et al. 1999: 17), viz varieta VK: *i*-maskulina → *amóňi* "kovadliny" (sg. *amóňi*, řec.), *o*-maskulina → *hed'i* "kopce" (sg. *hed'o*, maď. *hegy*), *edíňi* "nádobí" (sg. *edíňo*, maď. *edények*), *poľi* "pole" (sg. *poľo*, slov. pl. *poľa*), feminina → *krumpl'i* "brambory" (sg. *krumpl'a*, slov. dialekt *krumpl'a*), *hand'i* "mravenci" (sg. *hand'a*, maď. *hangya*), *harišňi* "ponožky" (sg. *harišňa*, maď. *harisnya*). Ve varietě VK jsem zaregistrovala ještě další skupinu palatalizovaných atematických feminin přejatých z maďarštiny, která ve zdroji přejímky končí na /d/, /n/; palatalizace je v základním i dalších flektivních tvarech, viz lexémy *térd'a* "kolena" (pl. *térd'i*, maď. *térd*), *berteňa* "vězení" (pl. *berteňi*, maď. *börtön*) a je možné, že sem patří i lexém *tervíňa*, jehož etymologii neznám.

Palatální aproximanta /j/ palatalizuje předcházející dentály i veláry v severocentrálních i jihocentrálních dialektech: **tj* a **kj* > *t'*, **dj* a **gj* > *d'*, **nj* > *ň* a **lj* > *ľ*. Pokud v minulosti v severocentrálních dialektech existovala palatální aproximanta po jiné konsonantě, tak se nedochovala, ale v severních jihocentrálních většinou zůstala po labiálách /p/, /b/, /m/, /v/ a likvidě /r/ (např. v pl. *čhibja* "jazyky", pl. *borúvja* "mraky", pl. *čhamja* "tváře", *phurjon* "stárnout" atd.). V některých severocentrálních varietách se výskyt palatální aproximanty rozšířil prostřednictvím různých morfonologických vývojů i na pozice po palatálách /d'/, /t'/, /ň/ a sibilantách /š/, /ž/, /č/. Jotace (sekundární artikulace konsonant, kdy je konsonanta a následující aproximanta vyslovována následně, např. *dj* [dʲ]) a *j*-palatalizace (foném /j/ má na předcházející dentálu

⁵¹ Flektivní třída atematických maskulin zakončených na *-o*

palatalizující efekt, např. *dj* [j]) se mohou vyskytnout v alolexech (ne základní tvar) tematických feminin, v nominativním plurálu atematických maskulin, v tzv. *al*-adjektivech (tvořených afixem –al, např. *papiňálo*, *meľálo* "špinavý"), v tzv. syntetických pasivech a faktitivech. Kdysi přítomná palatální aproximanta ve tvarech perfekta vyústila vždy v palatalizaci, jelikož perfektivní kmen končí na dentálu⁵² (Elšík et al. 1999: 18). Jotaci ve výše popsaných oblastech zaznamenávám ve varietě VK např. v lexech *čhibja* "jazyky, řeči", *zumja* "polévky" *zarjalo* "chlupatý", *phurjuvá* "zestárnu" a palatalizaci dentálních formantů perfektivních kmenů např. v *pašľol* "ležet", *gélom* "šel jsem", *meľáľarel* "zašpinit" (téma je popsáno také v oddíle **Vznik morfolologicky podmíněných palatál**). Ve varietě VK, stejně jako v některých dalších východních SJC⁵³ varietách (zejména lokality Kokava, Klenovec, Litava, Hradište a Nógrád v severním Maďarsku) a také v severocentrálních dialektech z oblasti Horehroní, se setkáváme s palatalizací kmene i ve 3. os. pl. perfektivního tvaru: *kerďe* "udělali". Tento případ se nevyskytuje ve varietách DI, BR, VÍ, LI 1, LI 3, LI 4, ve varietách KL 1, KL 2 a LI 2⁵⁴ ano.

Jak už bylo řečeno, palatální aproximanta /j/ existovala v syntetických pasivech, viz např. **ternjovav* "mládnou" a **terniljom* "omládla jsem" nebo **čáljovav* "sytím se" a **čáliljom* (Elšík et al. 1999: 18). Tato slovesa byla odvozována původním formantem *-jov + el*, z kterého synkopou přes **ove > *oe > o* vzniklo dnešní *-ol*. V severocentrálních i severních jihocentrálních dialektech byly předcházející dentály nebo veláry palatalizací modifikovány na: *terňovav* (< **tern-jov-av*) a *terňilom* (< **tern-il-jom*) nebo *čáľuvav* (< **čal-jov-av*) a *čáľilom* (*čál-il-jom*). Ve varietě VK máme tvar *čáľilom*, jelikož první palatální laterála v kmeni vznikla v důsledku sousedícího perfektivního markeru *-il-*, druhá palatála vznikla v samotném perfektivním kmeni *-il-* v důsledku sousedící aproximanty (*-jom*). V maďarských bilingvních varietách se později *ľl* změnilo v *lj*, tudíž vznikl tvar

⁵² Srov. sufixy participia: -d-, -t-, -l-, -n-, -il- atd.

⁵³ Skupina severních jihocentrálních dialektů.

⁵⁴ Varieta L2, jak už bylo na jiném místě poznamenáno, vykazuje několik dost zásadních odchylek od zbývajících LI variet. Nemám žádné informace o mluvčím této variety, takže nemohu podat vysvětlení.

čájijom, ze kterého disimilací vzniklo *čáljijom* (první aproximanta se změnila na dentální laterálu).

Co se týče mých dat, varianta *čáljijom* se objevuje ve slovenských bilingvních varietách KL 1⁵⁵ a smíšeném dialektu VK, zatímco, jak uvádí Elšík *et al.* (1999), ve varietách Podunajské Biskupice⁵⁶, Vlčany⁵⁷, Selice, Piliscsaba⁵⁸, Csobánka⁵⁹ a Nógrád⁶⁰ najdeme *čáljijom*.

Elšík *et al.* (1999: 19) uvádí, že v deminutivech ženského rodu nedochází v severních jihocentrálních dialektech k jotaci ani palatalizaci, viz dialekt Piliscsaba *čiriklóri* (z *čirikli* "pták"), *melóri* (z *mel* "špína"), *čerhenóri* (z *čerhen* 'hvězda'), Csobánka *phenóri* (z *phen* "sestra") nebo Selice a Klenovec *tiknóri* (z *tikni* "malá"). V severocentrálních dialektech jsou deminutivní feminina palatalizovaná stejně jako flektivní tvary základního substantiva nebo adjektiva, viz *raklóri* (z *rakli* "neromská dívka"), *pheňóri* (z *phen* "sestra") nebo *terňóra* (z *terňa* "mladou" = obliquus); tento typ palatalizace je výsledkem morfonologické analogie, tzn. že ve starších etapách vývoje severocentrálních dialektů nebyla v této pozici žádná palatální aproximanta (žádné **phenjori*). U mluvčí VK jsem v této oblasti zaznamenala nekonzistentnost. V menší míře jsem registrovala nepalatalizované tvary *mát'hinóri*, *mát'hinóraha*, *árminóri*, *árminóraha*, častěji však palatalizované (i v obliquu). Když jsem tyto tvary separátně elicitovala (mimo kontext), potvrdila mluvčí palatalizované varianty. V korpusu dat slovenských bilingvních variet se zdrobněliny nevyskytly, tudíž nemohu učinit žádný závěr, ale je možné, že nepalatalizované tvary se vyskytují jenom v maďarských varietách, ze kterých Elšík *et al.* (1999) uváděl i svoje příklady, a nikoliv v celé skupině severních jihocentrálních dialektů.

Palatalizaci uvnitř kořene nacházíme u atematických slovních druhů (substantiv a sloves) také před jinými vokály než /i/. Jedná se o lexémy, které mají palatálu i ve zdrojovém jazyce, viz např. v

⁵⁵ V ostatních dotaznících nebyl tento tvar elicitován.

⁵⁶ Dialekt z maďarské bilingvní skupiny na území Slovenska

⁵⁷ Dialekt z maďarské bilingvní skupiny na území Slovenska

⁵⁸ Dialekt z maďarské bilingvní skupiny, lokalita se nachází blízko Budapešti, v Maďarsku.

⁵⁹ Dialekt z maďarské bilingvní skupiny, lokalita se nachází blízko Budapešti, v Maďarsku

⁶⁰ Dialekt z maďarské bilingvní skupiny, lokalita se nachází v blízkosti slovenských hranic, v Maďarsku.

dialektu VK: *aňóškiřa* "tchýně" (madř. *anyós*), *d'ert'a* "svíčka" (madř. *gyertya*), *ňumine*⁶¹ "tlačit, strkat" (madř. *nyom*).

2.6.1.2 Ztráta uvulární frikativy

V severocentrálních dialektech je glotální uvulára /x/ fonologicky odlišná od laryngály /h/. V severních jihocentrálních dialektech tato distinkce ve většině případů zanikla tím, že se uvulára změnila v laryngálu (Elšík *et al.* 1999: 20). Ve varietě VK jsou touto změnou zasaženy lexémy (a jejich deriváty): **chan* > *han* "jíst", **chanig* > *hanig* "studně", **charno* > *harno* "krátký", **cholov* > *holóv* "kalhoty", **xoli* > *hóli* "hněv", **chochavel* > *hohavel* "lhát", **soljcharel* > *solharel* "přisahat", **chumer* > *humer* "těsto, nudle", **tírxaj* > *tírhaj* "holinka", **xaljovel* > *haľol* "rozumět", *xandžol* > *handžol* "svědit", *xev* > *hev/hév* "díra", *xinel* > *hinel* "kakat", *xor* > *hór* "hluboký", *xuxur* > *huhur* "houba", *uxanel pe* > *hulavel pe* "česat se", *xurdo* > *hurdo* "drobný", **xudel* > *hudel*. Ve slovenských bilingvních varietách se vyskytly tyto příklady: BR → *haňig*, LI 1-4, KL 1-2 → *haňik*, instr. *haňikaha*, LI 3, LI 4, BR → *hlável pe*. Změna proběhla také ve vendických dialektech. Podle Elšíka *et al.* (1999) touto inovací musely být zasaženy všechny jihocentrální dialekty, poněvadž sdílí výjimku ve výsledku této změny a sice, že se v nich uvulára /x/ následována dentálou /t/ nemění v laryngálu, nýbrž v sykavku /s/: viz rozšířenější **baxt* > *bast* "štěstí" a jeho deriváty a méně běžné **moxto* > *mosto* "rakev" a **poxtan(o)* > *postan(o)* "plátno". Jelikož se původní laryngála v pozici před dentálou také změnila v sibilantu, viz variety Selice a VK *pisti* (< **pihti*) "rosol" nebo *plasta* (< **plahta*) "prostěradlo", je jisté, že uvulára se nejdříve změnila v laryngálu, tj. **baxt* > **baht*, která se teprve později asimilovala vlivem sousedící dentály, tj. **baht* > *bast* (Elšík *et al.* 1999: 21). Lexém "hvězda" se ve varietách L 1 a L 4 objevuje v podobě *čerheň/čerheň* (< **čerxeň*), ve varietách L 2, L 3, KL 1, KL 2 a BR jsou přejímky, v DI je *čerxeň*. Teoreticky by mělo

⁶¹ V jiných varietách je obdoba *ňominel*

být laryngizované i sloveso *hase*⁶² "kašlat" (východoslovenská rom. *xase*) a substantivum *hirhi* "hrách" (východoslovenská rom. *xirxi*), ovšem je možné, že místo nich v severních jihocentrálních dialekttech figurují jiné lexémy, např. přejímky *graho* a *kegehinel* jako u mluvčí VK. Respondentka však uvedla, že se sloveso *hase* používá ve varietě jejího manžela (VÍ). Uvulára uvnitř kmene v číslovce **oxto* "osm" se ve většině jihocentrálních dialektů včetně VK změnila v *ofto*, pravděpodobně ve shodě s *efta* "sedm" (Halwachs 1996, 44⁶³).

Téměř všechny severocentrální dialekty vlastní několik slov, které vznikly opačnou změnou (*h* > *x*): např. *buxlo* "široký" (< **buhlo*). Východoslovenská romština má navíc *kaxñi* "slepice" (vs česká romština⁶⁴ *kahñi*, oboje z **kahni*), *xart'as* "kovář" (vs Česká romština, západoslovenská a středoslovenská romština *hart'as*) a *xasna* "užitek, profit" (vs Puchmajerovo⁶⁵ *hasno* v České romštině). V severních jihocentrálních dialekttech zůstává v těchto případech laryngála, srov. v dialektu VK → *bulho* (varianta vzniklá metatezí z **buhlo*), *kanhi*, *hart'a* a *hasna*. Pravděpodobně sem patří i **duhna*⁶⁶ > **duxna* > "peřina". Foném *h* je ve varietě VK u slovesa *hušnel* "hnětat, hníst" protetické, srov. *ušnel* ve varietě ze Selic nebo *ušanel* ve východoslovenské romštině. Laryngalizace (*x* > *h*) a asimilace (*h* > *s* /-*t*) v jihocentrálních dialekttech ovlivnila staré asijské, řecké a jihoslovanské výpůjčky, ale nikoliv nové maďarské a slovenské (Elšík et al. 1999: 22). Impulsem k této ztrátě mohla být absence uvuláry /x/ v srbochorvatštině, jež vzhledem ke skutečnosti, že tyto změny jsou společné všem jihocentrálním dialektům, bude iniciátorem této změny spíše než maďarština, kde uvulára také chybí. Je totiž velice pravděpodobné, že mluvčí jihocentrálních dialektů pobývali v jihoslovanské jazykové oblasti delší dobu než mluvčí severocentrálních dialektů. Severocentrální mluvčí nejsou na fonologické úrovni ovlivněni v takové

⁶² Většina dialektů z korpusu používají v tomto významu maďarskou přejímku *keheginel* (LI 1-4, KL 1-2, DI) nebo slovenskou *te kašlinel* (BR).

⁶³ Sekundární citazce z Elšík et al. 1999: 21.

⁶⁴ Jedná se o západní varietu severocentrálních dialektů, kterou hovořili mluvčí na území Čech a Moravy; během 2. světové války se většina příslušníků této skupiny (Moravští, Čeští Romové) stala obětí genocidy.

⁶⁵ Puchmayer 1821.

⁶⁶ Mluvčí variety LI 4 má *duxna*.

míře jako jihocentrální mluvčí. Oproti tomu relativně dlouhý pobyt mluvčích severocentrálních dialektů, a obzvláště mluvčích východoslovenské romštiny, v maďarské jazykové oblasti ke ztrátě uvuláry /x/ nevedla (Elšík et al. 1999: 21-22).

2.6.1.3 Absence -s a -n na konci slova

V jihocentrálních dialektech existuje množství gramatických tvarů, jež v porovnání s jinými dialekty, včetně severocentrálních, postrádají koncové *s*: u atematických maskulinních substantiv v nominativu, viz varieta VK: *os* > *o* → *automechaniko* "automechanik", *fóro* "město", *patako* "potok", *báldo* "ples", *korházo* "nemocnice", *pórodo* "porod", *pohano* "nevěřící"; *is* > *i* → *cimbálmoši* "hráč na cimbál", *pajtáši* "kamarád", *onokateštvéri* "bratranec", *sapuři* "mýdlo", *orvoši* "doktor", *temetíši* "pohřeb"; *as* > *a* → *hart'a* "kovář"; *us* > *u* → *papu* "dědeček", u všech maskulinních singulárních substantiv v akuzativu: *dade* (od *dad* "otec"), *rakle* (od *raklo*), *lavutári* (od *lavutári*), *papu* (od *papu*) a ve třetí osobě mužského osobního zájmena: *les* > *le*; u akuzativu zvrátého zájmena v singuláru: *pes* > *pe* → *ladžalahi pe* "styděla se", *thovel pe* "myje se"; u deadjektivních adverbíí: *es* > *e* → *románe* "romsky", *šukáre* "krásně", *báre* "moc, hodně, velmi"; a ve 3. os. sg. perfekta: *kerďas* > *kerďa*. Avšak v některých případech zůstalo koncové *-s* zachováno: ve 2. os. sg. a 1. os. pl. přítomného času u většiny sloves, např. *keres* "děláš", *keras* "děláme"; v akuzativu tázacího zájmena *ko* "kdo" a jeho derivátů *kas*, *valakas* a v základních tvarech některých lexémů, např.: *mas* "maso", *balevas* "slanina", nikoliv však *dive* "den", *gra* "kůň", *va* "ruka". Substantivum *dive* má alomorf *dives*, (srov. pl. *dives-a*), který ukazuje, že "hloubkově" foném /s/ přítomen je (srov. také sti. tvar, ze kterého se vyvinul: *divasá*). V základním tvaru *dive* je tedy nulový morfoném, který alternuje s fonémem /s/ ve všech dalších alomorfech slova. Stejný princip se uplatňuje i v obou zmíněných substantivech *gra* a *va* (alomorfy: *grast-* a *vast-*).

Je nezbytné učinit ještě poznámku k absenci /s/ u atematic maskulin: obě dialektální skupiny, severo i jihocentrální, se shodují v tom, že všechny flektivní podtřídy těchto substantiv vlastní totožný obecný typ singulárního nominativního formantu, tj. buď *-V* ve všech podtřídách (*-o*, *-i*, *-a*, *-u*) nebo *-Vs* (*-os*, *-is*, *-as*, *-us*). Tento model není však v žádném případě neměnný a stoprocentně platný, některé dialekty např. flektivní třídu zakončenou na *-i* vůbec mít nemusí. Nelze s jistotou

tvrdit, že před ztrátou koncového /s/ vzorec -Vs v jihocentrálních dialektch existoval (Elšík et al. 1999: 23).

Absence *-n* na konci slov je v severních jihocentrálních dialektch mnohem více omezena, než absence *-s*; objevuje se v afixu přičestí atematických substantiv *-ime* (vs severocentrální *-imen*) a dále v afixu abstraktních podstatných jmen *-ipe* (vs severocentrální *-ipen*) (Elšík et al. 1999: 25). Ve varietě VK jsou to tyto lexémy: *oholime* "oholený", *kerestelime* "pokřtěný", *pharipe* "trápení", *lačhipe* "dobrota", *barvalipe* "bohatství", *lukestipe* "vojna", *dživipe* "život", *hábe* "jídlo", *šužipe* "čistota". V sufixu vokativu množného čísla se situace mezi dialektálními skupinami obrací, jelikož absence *-n* se uplatňuje v severocentrálních dialektch, ale v severních jihocentrálních nikoliv, viz varieta z Klenovce⁶⁷ *nípalen!* "lidé!", *princalen!* "princové!", *királalen!* "králové!" (Elšík et al. 1999: 41). Ve varietě VK nacházíme severocentrální podobu vokativu: *čhajale*, *čhavale*, *muršale*, *bórija*, *pheňa*, což lze přisoudit vlivu slovenské bilingvní variety manžela z Vígláše. V ostatních dialektch jsem dohledala tyto tvary: DI→ *phrala*, *pheňa*, *murša*, *čhaja*; BR→ *pheňa*, *čhavale*, *čhajale*, *murša*, *bóriňa*; LI 1→ *čhajale*, *čhajórale*, *čhavórale*, *čhavale*, *pheňa*, *phrála*; LI 2→ *čhavórale*, *čhajórale*, *romale*, *pheňale*, *phralale*; LI 3→ *čhavóre*, *džuvľa*, *murša*, *pheňa*, *phrala*; LI 4→ *romale*, *čhavóre*, *čhajale*, *pheňale*, *phralale*; KL 1→ *čhavóre*, *čhajalen*, *muršale*, *muršalen*, *pheňa*, *phrala*; KL 2→ *čhavóre*, *čhavale*, *čhajóra*, *pheňa*, *phrala*. Jak je vidět z předcházejících příkladů, mezi varietami panuje v tomto ohledu značná nejednotnost; pokud mluvčí používají vokativní afixy, potom až na varietu KL 1 a KL 2 bez koncového *-n*. Výše uvedené Elšíkovo tvrzení o vokativech s koncovým *-n*, jež má být platné pro celou skupinu jihocentrálních dialektů, se tedy pro slovenské bilingvní variety a smíšenou varietu VK nepotvrdilo.

2.6.1.4 Tzv. *s*-aspirace

⁶⁷ Jde o data citovaná z Elšík et al. 1999, nikoliv o data z mého korpusu.

Romské dialekty se dělí také podle fonologické odezvy původního /s/ na tzv. *s*-dialekty a *h*-dialekty. Centrální skupina patří k těm později jmenovaným. V dialektech této skupiny bylo jakékoliv intervokalické /s/ v gramatickém afixu aspirováno na laryngálu: **-sa* > *-ha* a sice ve tvarech instrumentálu, např. *pheňaha* (< **phenjasa*) "se sestrou" nebo *romeha* (< **romesa* < **romessa*) "s manželem"; a dále v kmeni 2. os. sg. a 1. os. pl. tvarů futura a imperfekta, např. *džaha* "půjdeš/půjdeme" (< **džasa*) nebo v severocentrálních dialektch *džahas* (< **džasas*⁶⁸) a jihocentrálních **džahahi* (< **džasas*) a nakonec v samotném jihocentrálním afixu imperfekta: *-ahi* < **-asi*. Tento stav, jak je popsán pro jednotlivé skupiny, zůstal zachován v severocentrálních a vendických dialektch. V severních jihocentrálních dialektch je však situace jiná: imperfektní tvary zde sibilantu ve slovesném kmeni obsahují, tj. máme tu variantu *džasahi* "šel jsi/šli jsme", nikoliv *džahahi*, jako tomu je ve vendických dialektch. Na první pohled to vypadá, jako kdyby severní jihocentrální dialekty ušly jen polovinu cesty od počátečního stavu se dvěma sibilantami ke dvěma laryngálám (případ vendických dialektů). Jediné přijatelné vysvětlení je takové, že severní jihocentrální dialekty šly v tomto vývoji naopak dále: teprve po tom, co se obě intervokalické sibilanty změnilly v laryngály (*džahah*), tak se první z nich disimilovala. Výsledná konsonanta této disimilace bylo opět /s/ korelující s tvary prezénsu stejné osoby a čísla, tj. s tvarem *džas* "jdeš/jdeme".

V dobách jazykové jednotnosti severních jihocentrálních dialektů obsahovaly tvary futura laryngálu, tedy používal se tvar *džaha* "půjdeš/půjdeme". Teprve v nedávné době se v dialektch Selice a Vlčany objevila alternativa *džasa*. Vliv místního olšského dialektů, což je *s*-dialekt, nemůže být vyloučen, ačkoliv varianty typu *džasa* mohou být vnímány jako další krok směrem k eliminaci alternace *s* ~ *h*, tzn. směrem k jednotnosti v otázce sufixů osoby. Navíc, existuje zde

---

⁶⁸ V severocentrální variantě původního tvaru **džasas* sibilanta na konci slova není intervokalická, proto se nemění a po aspiraci tak dostáváme tvar *džahas* nikoliv *džahah*.

jedno sloveso, jehož tvar futura 2. os. sg. /1. os. pl. obsahuje sibilantu povinně, a to nejen v dialektch ze Selic a Vlčan, ale pravděpodobně ve všech severních jihocentrálních dialektch a také ve vendických dialektch, a sice může být pouze *hasa* "sníš/sníme", nikoliv **haha*. I tento ojedinělý případ podporuje hypotézu disimilace prezentovanou výše (Elšík *et al.* 1999: 26). U variety VK platí výše řečené, až na alternativní tvar futura 2. os. sg., který kromě *hasa* neexistuje. U ostatních variet z korpusu nebyli tvary *hasa* elicitováni, jinak ovšem platí *s*-aspirace.

2.6.1.5 Sibilanty

Inventář sibilant ve varietě VK tvoří prealveolární frikativy /s/, /z/, postalveolární frikativy /š/, /ž/, prealveolární afrikáty /c/ a postalveolární afrikáty /č/, /dž/, /čh/. Foném /dz/ je přítomen pouze ve slovenských přejímkách slovenských bilingvních variet. Tento foném se u tematických slov v jihocentrálních dialektch nevyskytuje a v severocentrálních dialektch také jenom vzácně u několika lexémů (díky změně *k > c*: *kinel > cinel* "koupit"). Prealveolární frikatíva /z/ patří také k periferním fonémům; v dialektu VK se vyskytuje v několika tematických slovech (starých výpůjčkách): *zár* "chlup", *zor* "síla", *zumi* "polévka", *vazdel* "zvednout", jinak pouze v atematickém lexiku.

2.6.1.6 Gemináty

Geminace nebo konsonantická délka jako fonologický rys byla v původních centrálních dialektch přítomna v rámci opozice mezi jednoduchým *r* a zdvojeným *rr*. Tato opozice byla zachována v předválečné české romštině a dosud stále existuje v některých západoslovenských dialektch romštiny, např.: *barr* "kámen", *čorro* "chudý" a *jarro* "mouka". V severních jihocentrálních dialektch lze najít jediný pozůstatek gemináty *rr* (zachyceno v dialektu z Nógrádu) u adjektiv *čorro* "chudý" a *korro* "slepý" užitých v nepřívlastkových konstrukcích. Není pochyb o

tom, že hlavním impulsem pro vývoj geminát v maďarsko-bilingvních severních jihocentrálních varietách byl vliv maďarštiny. Gemináty v maďarských výpůjčkách jsou u těchto variet většinou zachovány, např. dialekt Selice *akkor* "tehdy", oproti tomu ve slovensko-bilingvních severních jihocentrálních dialekttech byly většinou adaptovány, viz dialekt *Zohra* → *akor* "tehdy" (Elšík *et al.* 1999: 31). Ve varietě VK lze registrovat určité oslabení geminizace pravděpodobně vlivem dialektu manžela, které se projevuje (u některých) lexémů alternací geminizované/adaptované varianty např. *pattaninel* "prasknout" vs negeminizovaná forma *pataninel* (maď. *pattog*). V těchto případech však byla gemináta použita obligatorně: *celleri* "celer" (*zeller*), *villaři* "světlo" (*villany*), *ketteši* "dvojče" (*kettős*), *pattoginel* "vrzat", *cigaretta* "cigareta" (*cigaretta*), *kedden* "v úterý" (*kedden*), *čillaga* "hvězda" (*csillag*), *villa* "vidlička" (*villa*).

Dalším zdrojem geminát je asimilace v rámci shluku konsonant a řidčeji také zdvojení intervokálních konsonantů. Většina těchto asimilací má ve spojení se znělou konsonantou progresivní charakter. Změna **rd > *dd > d*, která ilustruje vývoj od *cirdel* "táhnout" a *phurdel* "vanout", jak je známe ze severocentrálních dialektů, k *cidel* a *phudel* v jihocentrálních dialekttech, je předmaďarského data (srov. *cidel* a *phudel* v dialektu Arli). Nicméně, asimilace vibranty /r/ se objevuje i v nedávno proběhnuvších změnách: **pr > pp (> p)* a **rl > ll* ve varietách z Vlčan a Nógrádu. Tyto asimilace se týkají pouze konsonantních skupin v pozici mezi vokály a zřejmě budou existovat ještě jiná omezení.: *upe < uppe* "na" (< **upre*); *čilla* "kdysi" (< **čirla*) nebo *kello* "hrdlo" (< **kerlo*), ale srov. *kerla* "udělá" (kontrahovaný tvar od *kerela*). Změna **pr > pp (> p)* se v dialektu VK nevyskytuje, ale **rl > ll* ano, viz *kello*, *čilla*⁶⁹. Slovenské bilingvní variety z mých dotazníků mají: LI 2 → *uppi*, LI 1-4, BR, VÍ, KL 1-2 → *upre*; LI 1 → *kello*, L2, L4 → *kélo*; LI 1 → *čirla*, LI 2, LI 3 → *čila*, LI 4 → *čila*, KL 1-2 → *činla*. Asimilace skupiny **nl > ll* na morfematickém švu se objevuje v dialektu Selice, např. *gellahi* "četla" (< **genlahi*) a *tecillahi* "líbilo se" (< **tecinlahi*); srov. neasimilované

⁶⁹ Mluvíci dokonce uvedla písemně a později potvrdila ústně variantu *čil'la*.

phirnahi "vy jste/oni chodili" (Elšík *et al.* 1999: 32). U mluvčí VK (ani u jiných variet z korpusu) se tento druh asimilace nevyskytuje. Gemináty mohou vzniknout také prostřednictvím synkopy v některých slovesných tvarech, např.: *džannahi* "vy jste/oni věděli" (< *džanenahi*), *tecinnahi* "vy jste se/oni se líbili" (< *tecinenahi*) nebo *khellahi* "tancoval/a" (< **khelelahi*) (Elšík *et al.* 1999: 32). Je zajímavé, že mluvčí VK má *džannahi* a *khellahi*, ale nikoliv *tecinnahi*. U slovenských bilingvních variet KL 1-2 a DI jsem dohledala tvary *khellahi*, u DI navíc *džannahi*.

Stará konsonantní skupina **gudlo* "sladký" se nedochovala v žádné severní jihocentrální varietě, ale je reflektována v neatributivním *gullo* ve varietě Nógrád (vs atributivní *gulo*) (Elšík *et al.* 1999: 32). U mluvčí VK jsem zaznamenala *gulli* v obou pozicích a dokonce v substantivu *gullipena*. Elšík *et al.* dále píše (1999: 32), že ve varietě Klenovec, stejně jako v severocentrálních dialektech, zůstává zachována původní konsonantická skupina v lexému *khabni* / *khabňi* "těhotná", zatímco dialekt z Vlčan a také VK mají asimilované *khamni*.

2.6.2 Vokály

2.6.2.1 Vokalická kvalita

Přední labializované vokály, vyskytující se v maďarských zdrojových lexémech, byly ve všech jihocentrálních varietách delabializací fonologicky adaptovány (Elšík *et al.* 1999: 35-36) na své nelabializované protějšky, viz. VK *fítinel* "topit (z *fűt*), *irga* "sysel" (z *ürge*) *čítartek* "čtvrtek" (z *csütörtök*) nebo *ketteši* (z *kettős*). V některých případech byla dlouhá přehláska *ő* v pozici na konci slova nahrazena fonémem *íó*, viz *kend'óvo* (z *kendő*) nebo *kerestelóvo* (z *keresztelő*). Mnoho hungarismů má foném *íí* (nebo *íi*) na místě standardního maďarského *íé*, a to nejen v jihocentrálních dialektech romštiny, např.: *dílos* "poledne" v české romštině (srov. standardní *dél*), *nípos* "lidé" ve východoslovenské romštině (srov. *nép*), *temetíši* "pohřeb" (srov. *temetés*), *íleto* "život" (srov. *élet*), *kípo* "obrázek" (srov. *kép*), *níha* "občas" (srov. *néha*), *pintek* "pátek" (srov.

péntek) ve varietě VK. Je to záležitost jednotlivých lexémů a dialektů romštiny, zda tato změna byla výsledkem adaptace nebo zda byly modifikované tvary převzaty z nářečních variant maďarštiny (Elšík *et al.* 1999: 36).

2.6.2.2 Vokální kvantita

Velmi variabilní jsou změny délky ve slovesných kořenech, které jsou do určité míry závislé na délce vokálu v koncovkách. Zaregistrovala jsem však i fakultativní alternace u jednoho konjugačního tvaru. K tomuto tématu však nemám dostatek materiálu, tudíž jsem nemohla téma zpracovat v celém rozsahu. Abych tak mohla učinit, bylo by zapotřebí zaznamenat celé paradigma většího souboru lexémů, a to nejlépe v kontextu, což vzhledem k časovému omezení nebylo možné. Elicitovala jsem pouze některé lexémy, u nichž jsem při práci s materiálem zaznamenala, že mají délku uvnitř kořenů. Některé v kontextu, jiné pouze jako izolované tvary paradigmatu. Zásadním nedostatkem elicitace izolovaných tvarů bylo, že mluvčí mnohdy v takové situaci délku nedodržela nebo naopak dloužila tam, kde dlouhý vokál není. Kvantita vokálu uvnitř kořene se u slovesa *te aven* "přijít" měnila následovně: krátké formy → prezéns, imperativ, imperfektum, futurum, dlouhé formy → perfektum, kondicionál irreális. Stejný vzorec však nemusel platit u jiných sloves, které byli z hlediska délky kmene a kvantity vokálu/ů srovnatelné. Délka vokálů ve flektivních morfémech však vykazuje pravidelnost: *-á* najdeme v 1.os. sg. tvarů futura (< **-av-a*, tj. morfém prezénsu 1. os. sg. + koncovka futura), *-áhi* v 1. os. sg. tvarů imperfekta (< **-av-ahi*, tj. morfém prezénsu 1. os. sg. + koncovka imperfekta), *-áhi* v 3. os. sg. tvarů kondicionálu irreális (< **-a-ahi*, tj. koncovka perfekta 3. os. sg. + koncovka imperfekta), *-éhi* ve 3. os. pl. tvarů kondicionálu irreális (< **-e-ahi*, tj. koncovka perfekta 3 os. pl. + koncovka imperfekta). Co se týče kvantity vokálů v substantiváliích, srov. oddíl 2.5.2 Vznik distinktivní fonologické délky, str. 50.

3 Závěr

V této práci jsem popsala změny realizací fonémů, jeho nejstarší vývojové změny, změny ve fonologickém systému podmíněné kontaktem s maďarštinou, slovenštinou a jihoslovanskými jazyky. Podala jsem přehled jednotlivých fonémů inventáře s popisem jejich distribuce. Kontextualizovala jsem popisované jevy na příkladech z variety VK a slovenských bilingvních varietách. Na ukázkách lexémů obsahujících "nové" fonémy jsem ilustrovala primární zdrojové jazyky přejímek a také skutečnost, že ve varietě VK nalezneme větší množství starých lexémů než v ostatních varietách.

Ve varietě VK jsem zjistila tato specifika: pozičně nepodmíněnou fonologickou ztrátu aspirace u lexémů *pral* "bratr" (< *phral*), spojky *te* "a" (< *the*), substantiva *dumuk* "pěst", syntakticky nepodmíněnou kontrakci ve skupině vokál-konsonant -av-u lexémů *asavo* a *valasavo*, fakultativní redukci konsonantické skupiny -št v lexému *kašt*, palatalizaci perfekta i ve 3. os. pl. *kerďe*, znělou výslovnost fonému /v/ ve spojení s vokálem na konci kmene imperativů, zachování aproximanty po labiálách, viz níže přehled jednotlivých znaků dle různých hledisek. V této práci, potažmo v romistické literatuře našeho areálu nebyla dosud popsána distribuce základních /kontrahovaných tvarů indefinita *valasavo* a demonstrativa/adverbia *asavo* v jihocentrálních dialektech, včetně distribuce dloužení/zachování krátké délky v těchto kontrahovaných tvarech (*valas-ó, -í, -é* vs *valas-o, -i, -e*), distribuce fonologické délky v kořeni sloves, přízvukový vzorec.

Porovná-li varietu VK z hlediska vlivu maďarštiny/slovenštiny s daty z oblastí slovenských bilingvních variet na středním a jižním Slovensku, které mám k dispozici, docházím k závěru, že maďarština měla na dialekt respondentky, i přes dlouhodobé působení jednoznačně slovenské bilingvní variety manžela, největší vliv. Variety DI (novohradská župa, stejně jako VK) a KL (gemerská župa) jsou více maďarizované než LI, VÍ a BR, ale méně než dialekt VK.

Shnurtí znaku severocentrálních vs jihocentrálních dialektů

severocentrální rysy

- koncovka imperfekta -as, VK ne
- širší distribuce palatál, VK ne
- palatalizace deminutivních tvarů substantiv ženského rodu ve flexi stejně jako v základním tvaru, VK ano
- přítomnost koncového -s a -n v koncovkách -ibe/-ipe, ime, VK ne
- koncovka vokativu bez koncového -n: VK ano
- má foném /dz/, VK ne
- délka vokálů není fonologická, VK ne
- kontrahované tvary futura a imperfekta fakultativní, VK ne
- není aspirovaná palatála /tʰh/, /kh/; buď zůstalo /kh/ nebo se změnilo na /čh/: khil vs dičhol, VK ne
- palatální aproximanta po labiálách /p/, /b/, /m/, /v/, likvidě /r/ se nedochovala, VK ne

jihocentrální rysy

- koncovka imperfekta -ahi, VK ano
- nedochází k palatalizaci uvnitř kořene slova před vokálem i, VK ano
- palatalizovaný tvar *hařig*, *burňik* atd., VK kromě *hanig* ano
- nepalatalizovaný tvar *pernica*, VK ano
- palatální aproximanta po labiálách /p/, /b/, /m/, /v/ a likvidě /r/, VK ano
- změna uvulárního x v laryngální h, VK ano
- asimilace (*h > s* | -*t*): bast, VK ano
- koncovka vokativu s koncovým -n (királen!), VK ne

- absence koncového -s a -n, VK ano
- distinktivní délka vokálů, VK ano
- kontrahované tvary afixů futura a imperfekta ve většině případů obligatorní, VK ano
- palatalizace znělé veláry u gili > d'íli, VK ano

Shrnutí znaků maďarštiny/slovenštiny

vliv slovenštiny

- asimilace znělosti konsonant (znělé → neznělé) na konci slov před vokálem, VK ano
- asimilace/zachování znělosti v závislosti na okolí a způsobu artikulace přes hranici slov, VK ano
- foném /v/ má vokalický/znělý charakter, VK ano
- fonémy /f/, /z/, /ž/, /dz/, /c/ se vyskytují převážně v přejímkách se slovenštiny, VK ne
- zachování *čaliľom*, není změna v *čalijom*, koresponduje s palatální laterálou obsaženou ve fonologickém systému slovenštiny, VK ano
- palatalizovaný tvar *perňica*, VK ne

vliv maďarštiny

- znělá výslovnost konsonant před vokálem na konci slov, VK ne
- fonémy /f/, /z/, /ž/, /c/ se vyskytují převážně v přejímkách z maďarštiny; foném dz se nevyskytuje, VK ano
- vznik série palatál např. /t'h/, která se v severocentrálních dialektch nevyskytuje (např. v lexému *át'ha*, *t'hi*), VK ano
- geminizace konsonant, VK ano (některé)
- asimilace konsonantních skupin (*khellahi*), VK ano (některé)
- donedávna se nevyskytovaly přejímky s uvulárou x, VK ano

-změna/splynutí palatální laterály s palatální aproximantou $\check{l} > j$. viz *čaliljom > *čaliľom* > *čajjom* >

delateralizace : *čalijom*, VK ne

-kontrahované tvary indefinita valaso a demonstrativa aso (některé MB), VK ano

Shrnutí znaků slovenských bilingvních a maďarských bilingvních variet

Zde uvádím, jen ty rysy, které neplatí pro skupinu severních jihocentrálních dialektů jako celek.

SB variety

- používání rodově nediferencovaného zájmena *ón* s významem "on" i "ona" u 3. os. sg., VK minimálně (vliv VÍ variety manžela)
- přejímky ze slovenštiny s uvulárou x, VK ne

MB variety

- používání rodově diferencovaného zájmena *ón* vs *ój* u 3. os. sg., VK ano
- přítomnost koncového -n v afixu pluralitního tvaru vokativu, VK ne
- fonologicky platná geminizace a průnik geminizace do předmaďarské oblasti lexika, VK kromě specifického případu *čučča* "prsa", ne

Seznam zkratek

Názvy dialektů a dialektálních skupin

VK	Dialekt z obce Veľký Krtíš
BR	Dialekt z obce Breziny
ČR	Česká romština
CD	Centrální dialekt/y
DI	Dialekt z obce Divín
JCD	Jihocentrální dialekt/y
KL1-KL 2	Dialekty z obce Klenovec, data pochází ze dvou RMS dotazníků
LI 1-LI 4	Dialekty z obce Litava; data pochází ze čtyř RMS dotazníků
MBV	Maďarská/é bilingvní varieta/y
SBV	Slovenská/é bilingvní varieta/y
SCD	Severocentrální dialekt/y
SJC	Severní jihocentrální dialekt/y
SSR	Středoslovenská romština
SV	Smíšená/é varieta/y
VD	Vendský/é dialekt/y
VÍ	Dialekt z obce Víglaš
VSR	Východoslovenská romština
ZSR	Západoslovenská romština

Zkratky jazyků

ap.	apabhramša
arm.	arménský, arménsky, arménština
b	bengálština
čes.	český, česky, čeština
h	hindština
maď.	maďarský, maďarsky, maďarština
pers.	perský, persky, perština
rom.	romský, romsky, romština
řeč.	řecký, řecky, řečtina
slov.	slovenský, slovensky, slovenština
srbochorv.	srbochorvatský, srbochorvatsky, srbochorvatština
sti.	staroindický, staroindicky, staroindičtina
středopers.	středoperský, středopersky, středoperština
stři.	středoindický, středoindicky, středoindičtina

Lingvistické zkratky

adjekt	adjektivum
fem.	femininum
instr.	instrumentál
L1	Mateřský jazyk
L2	První cizí jazyk
mask.	maskulinum
os.	osoba
pl.	plurál
sg.	singulár
SP	syntetická pasiva
subst.	substantivum

Další zkratky

apod.	a podobně
ed.	editor
eds.	editoři
FF UK	Filozofická fakulta Univerzity Karlovy
hovor.	hovorově
LQCR	Standardní formát dialektologického dotazníku (Elšík. 2008a, 2008b)
kapit.	kapitola
RMS	Dialektologický dotazník vypracovaný pro potřeby projektu Romani morpho-syntax database (Matras, 2001)
srov.	srovnejte

str.	strana
tab. č.	tabulka číslo
tj.	to je
tzv.	takzvaný
tn.	to znamená
vs	versus

Poznámky k formálnímu členění textu a transkripci

Fonémy píšu kurzívou a uzavírám z obou stran lomítkem, např. /ř/. Výslovnost lexémů transkribuji pomocí symbolů IPA v hranatých závorkách [ʎ].

Seznam tabulek

Tab. č. 1: Klasifikační schéma Centrálních dialektů romštiny na území Slovenska, str. 14

Tab. č. 2: Inventář vokálů, str. 21

Connell, Jeffrey. 2005. *Czech vowel chart.png*. Wikipedie. [online]. [cit. 27.6.2009].

URL<http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Czech_vowel_chart.png>

Jedná se o volně šiřitelný obrazový materiál.

Tab. č. 3: Inventář fonémů a jejich grafemických znaků, str. 22

Tab. č. 4: Znělá vs neznělá artikulace spojky *vad'* v sousedství vokálu, str. 26

Tab. č. 5: Znělá vs neznělá artikulace a redukce koncové konsonanty u spojky *vad'* při vázané artikulaci, str. 27

Seznam map

Mapa č. 1: Okres Veľký Krtíš, str. 11

Okres velky.png. 2004. [online], [cit. 20.6.2009]

URL<http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Okres_velky.png>.

Jedná se o volně šiřitelný obrazový materiál.

Mapa č. 2: Jazykové enklávy na území Slovenska, str. 20

Mariusz Pazdzior. *Czechoslovakia1930linguistic.jpg*. 2008. [online], [cit. 20.6.2009]

URL<<http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Czechoslovakia1930linguistic.jpg>>.

Jedná se o volně šiřitelný obrazový materiál.

Použitá literatura

Beníšek 2008 = Beníšek, Michael. *Poznámky k protoromštině*. Praha, 2008. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav jižní a centrální Asie

Boretzky 1996 = Boretzky, Norbert. 1996. *Arlj: Materialien zu einem südbalkanischen Romani-Dialekt*. Grazer Linguistische Studien 46: 1–30.

Elšík 2007 = Elšík, Viktor. 2007. Grammatical borrowing in Hungarian Rumungro. In: Matras, Yaron & Jeanette Sakel (eds.) *Grammatical borrowing in crosslinguistic perspective*. Berlin: Mouton de Gruyter. 261–282.

Elšík et al. 1999 = Elšík, Viktor, Hübschmannová, Milena, Šebková, Hana. 1999. The Southern Central (*ahi*-imperfect) Romani dialects of Slovakia and northern Hungary. In: Halwachs, Dieter W. – Menz, Florian (eds.) *Die Sprache der Roma. Perspektiven der Romani-Forschung in Österreich im interdisziplinären und internationalen Kontext*. Klagenfurt: Drava. 277–390.

Elšík, Viktor. Beníšek, Michael. 2006-2007. Handouty k přednáškám "Dialektologie a dějiny romštiny" realizovaných na semináři romistiky FF UK Praha.

Elšík/Matras 2006 = Elšík, Viktor & Yaron Matras. 2006. *Markedness and language change: The Romani sample*. Berlin: Mouton de Gruyter. [s. 68–84, 324–333]

Halwachs 1996 = Halwachs, Dieter W. 1996. *Verschriftlichung des Roman*. (Arbeitsbericht 2 des Projekts Kodifizierung und Didaktisierung des Roman). Oberwart: Verein Roma.

Kostić, Svetislav. Indické cerebrální hlásky a jejich vývoj v romštině. *Romano džaniben*. 1997, roč. 3, č. 3-4: 28-32.

Matras 2002 = Matras, Yaron. 2002. *Romani: A Linguistic Introduction*. Cambridge: Cambridge University Press.

Puchmayer 1821 = Puchmayer, Anton Jaroslaw. 1821. *Románi Čib, das ist: Grammatik und Wörterbuch der Zigeuner Sprache, nebst einigen Fabeln in derselben. Dazu als Anhang die Hantyrka oder die Čechische Diebessprache*. Prag: Fürst-erzbischöflichen Buchdruckerey.

Thernstrom, S. Orlov, A. Handlin, O. (eds.). 1980. *Harvard Encyclopedia of American Ethnic Groups*. Cambridge: The Belknap Press of Harvard University.

Turner, Ralph Lilley. 1926. The position of Romani in Indo-Aryan. *Journal of the Gypsy Lore Society*, Third Series, Vol. V: 145-189.

Veľký Krtíš, časť I

VK (*1939), miesto narodenia: Veľký Krtíš (romsky Bari Kirteša), stredná Slovensko

dále přítomen: V (*1938), místo narození: Horný Tisovník, střední Slovensko

nahrála: Nikola Ludlová

Datum: červenec 2006

Lokalita: Česká Třebová

---

1 Tak ted' už by to mělo jít... Ta...

(VK) Úlom pro Serviko, sľamahi štár čhavóra: trín phrala⁷⁰, taj jekh čhaj. Oda sľomahi me. Mro dad búti na kerlahi, mer sľa lavutári, phirlahi te bašaven. Mri daj sľa khére, sľa amen bari bár, kher báro, hát sľa khére dost búti. O čháve phirnahi andi búti, ale má me na phiráhi. Pale čak géľom, čáče andi búti te me. No de pale géľom romeste, kana man sľa biš berš. No... dživasahi khetáne² ne..na cele duj berš. Sle⁷¹ erďavo, pijelahi, marlahi man, hát géľom kathar leste, taj géľom khére, ki mri daj ki mro dad. Odá bešasahi Kirtešate, odá sľa-so gavóro. Othar pale géľam te bešen Zóľomu...

Tu korkori?

(VK) Mri.. te mri daj, te mro dad, t' o prala.

Ehm

(VK) O jekh sľa lukesto, eššš odá áver sľa terno még, pale čak ľiľa⁷² odoj romňa Zóľomate. Odá štárto sľa lektikneder, odoľe sľa šov⁷³ berš. No pale man pindžard'om adale mre romeha; 3 n-a man sľa ma jekh čhajóri, te le sľa čhajóri. Pale khetáne amen sle dúj čháve. No... pale géľam amen ando Čehiko, adódé; uu..mri daj taj mro dad géľe te bešen

---

70 aspirace

71 proč je pl.? zdvořilostní význam?

72 slyším palatálu v kořeni

73 [jou]

pale Lošoncu, oda hi baro fóro. O Laco ľíľa romňa, gádži le sľa romni; t' o Zoľo ľíľa romňa, *a/e* romani čhaj. De valaso maškar lende kerd'íľa, i čhaj valaso kerd'a, o.. mro pral odá šund'a, taj pale gěľe kathar peste. No, o Braňo⁴ sľa lektikneder, Lošoncate phirlahi andi škola. Pale ári sikľíľa, sľa automexaniko. Mro dad sľa báre nasvalo pale, mer péľa téle, kaj kerlahi búti, pal i stávba, hát sľa báre nasvalo. Phare operácii, dúj sle le. Kana le sľa še..šo..šóvárdešpándž berš, hát múľa; de má o čhávo, odá lektikneder, o Braňo, má sľa..., kiťi le sľa akor má, eemm... bišupándž berš. Pale ľíľa romňa, ste⁷⁴ len duj čhavóra, dúj čháve: ⁵ Braňoško taj o Miško. Odá o Miško sľa nasvalo, no avka⁷⁵ úľa, valasé⁷⁶ harneder žili le sle pro pre, musaj sl-le té bičhavkernahi, operácii leske kerlahi, Brat'islavate, Brnoste, pale má feder phírlahi⁷⁷. No phirasahi khére pro Serviko sako berš, te duvar beršeste. Phirasahi Lošoncu; kana šaj, hát džasahi te Vígľašu, te dikhen káj sľa leskero endáňi, le Vladoskero. Adaj ando Čehiko, má sľa t' i baba i Róza, t' o papu... Kalmano. O čháve savóre sle adaj, t' i Anča sľa adaj ⁶, leskeri phen; t' i Gizela. Adaj ári báríľa: vlast.. ko..., o Ľubo, o Zdenko, o Miláňi, tro dad. No, so még tuke avka phenáhi?

A tri daj, tro dad, ehm... trre phrala, eh... savore phenenas-vakerenas románés?

(VK) Savóre džanenahi románe, savóre.

A ti-

(VK) Mri daj sľa buter sar ungriko romni. A láche vakerlahi te servika, románe láche vakerlahi, de o-avresar vakerlahi, sar adaj vakeren o Roma; te me má sikľom-sikľíľom av⁷ka⁷⁸ te vakeren sar Vladoskero endáňi, de k' amende avresar-még avresar-vakeren sar adaj.

Ehm... A save nava len hin, len sas? Eh...

(VK) Mre pralen⁷⁹?

The tri daj tro dad

(VK) Mri daj sľa *Lenka*, de irinlahi pe *Magdaléna*. Mro zo-mro dad sľa *Zolo... Zoli*, ungrika feder *Zoli*, no-m jekh pral sľa *Laci, Zoli, Braňo*, éš me sľom *Piroška*.

A save...

(VK) Baro endáňi sľa pal-pale mro dad; sle le štar pheňa taj dúj prala.⁸ Mra da sľa dúj pheňa taj jekh pral.

A ehm, kaj jon dživenas - andre koloňija abo andro fóro le gadženca?

---

74 mělo být stě

75 [auka]

76 středně dlouhé e

77 středně dlouhé i

78 [auka]

79 nevím jestli je [phralen] nebo [pralen]

(VK) Sar mri néna taj o bači? No... na savóre sle ando fóro, sle ando gav⁸⁰, de má na báre ma andi kolónija, mer má pale sako kamlahi te dživen avka sar dživen akáni o manuša, maškar o gádže. Ando gav⁸¹ peske t'inde kher vad' ando⁸² fóro. Lekbuter Lošoncate sle o endáni. Leskero pral jekh šla Zóľomate, odá šla baro fóro. Lá šla báro lavutári, o *Géza*, **9** mro bači. Odá phirlahi te bašavkeren⁸³... Te andi Francija šla, ando Ňimciko, ando Ungriko, eh...

A sar... eh...

(VK) ... cimbalmoši

-sar...

(VK) cim-cimbalma bašavlahi.

-sar... džanas? Ehh... le grajen-grajenca, le grenca?

(VK) Na na na, amen na. Šoha. Na. Amen na. Amaro endáni na. Ňiko. Aňi mre-mre bači ne-ni-naj-aj-na na na... Oda hi áver Roma papale, odá hi Olášske Roma; amen šlamahi áver manuša, áver Roma. Kana dživasahi andi kolónija, hát šlamahi odoj kit'i *jedenáct, dvanáct*... dešutrin khera sle odoj, **10** romane. No de má pale sako kamlahi čak te džan othar pro *sídlišťe*, šla báro odoj. Mer odoj šla báňa, o Roma géle pale andi báňa te keren, taj othar pale sle len ando *činžáky* khera. No so gejšam ando fóro, odá šla čak o bači, o *Géza*, mro dad, taj mre dadeskero, sar bratranco. Odá *tiež* géla lo-o-Lošoncu, odoj t'inda kher. O áver Roma, so odoj sle, savóre pale má géle het othar ando *sídlišťe*⁸⁴, mer t'inda⁸⁴ odá valasi, na džanav, valasi *mliekárňa*, vaj valaso asó, so kernahi odoj, pale má šla bare *kravíny*, taj kernahi odoj *mliekárenské výrobky*, asé veci. Odá... me odá má pale naj-na džanav, mer má na šlomahi odoj. Má šlomahi adaj ando Čehiko. Avka na džanav báre. Te Kíkvatáro⁸⁵ Roma pe-sako andal odola kolóniji, má sako kamlahi čak te džan *preč*, mer odoj na-na na šla odoj lačo dživibe. Búti na šla, hát sako čak kamlahi te džan ando fóro, vad' ando⁸⁶ gav⁸⁷..., de musaj te phirlahi andi búti valakáj. Mer bí búti našti¹² niko dživlahi. Kana šla mro papu taj mri baba, hát odola dživnahi avka bí búti. No de šla len-k..Papale o murša phirnahi dúr andi búti, kana kamnahi lóve. De o phure manuša - odola dživnahi so khére peske... Bárlen šla hát, šla len krump*li*, paradički, papriki, š*li*vi, phábi, kruški, asé búťa. Pale peske ikrenahi kaňhen, káčen, bálén. Hát odolestar dživnahi, no... Phirnahi ko gádže andi búti.

---

80 [gau]

81 [gau]

82 [vaʔando]

83 [bašauvkeren]

84 [cɨŋja]

85 romský název města Modrý Kameň

86 [vaʔando]

87 vyslovuje zněle - [v]- nikoliv nezněle [f]

A savi sas tumáro kher, eh...kaj tumen tavenas, avri abo andre?

(VK) Ánden, ando kher. ¹³Amen sľa koňha, dúj sobi - odá hi sar *dva pokoje*. O čháve sovnahi avrethe. Te mri daj mre dadeha avrethe sovkernahi. Me sováhi andi koňha, mer sľomahi čaj, hát na-maškar o čháve náštik sovkeráhi. Amen sľa šukár kher a. O Vlado dikhľa, sľa odoj. Na sľa amen aňi kaštuno kher, vad' valaso⁸⁸ aso, *normálně* šukár kher a. Bare bloki sle amen. Má sar ná ase tikne, da odola báre bloki.

A kaj rajbinenas?

(VK) Khére, ¹⁴khére.

A tumen mušinenas te anen o páňi?

(VK) Sľa amen kerdi hanig.

Ta-

-ha...

-oda has láčho

(VK) Ári, o murša-ande savore ka-sakone *eeh* endáňi s-kas sľa kher, hát sakone sľa leskeri hanig. Andar odá kednahi o páňi. Pro távibe taj pro pibe, de kana thovnahi, hát kednahi pal o patako. Kana sľa šužo páňi, šukár, kana na sľa ári šúko, kana na sľa baro tatipe, hát anda⁸⁹ patako kednahi páňi ... pro thovibe, pro rond'i taj... No, dživasahi má feder. Na dživasahi avka čor*i*, sar ¹⁵hút⁹⁰ úľamahi čore taj n-n' úľáhi amen so te han, vad' so. Má sľamahi feder, má sľa amen te *lino*⁹¹. Kana sľomahi asi čaj, hát sľa amen má *lino*. Kana sľa man *asi sed'emnáct, osemnáct rokou*, hát má džanav, hod' sľa amen te *lino*. No... elektrika... sa, rádijóvo. Televízia pale t'ind'a⁹² mro dad⁹³, kana má sľamahi ase bareder.

Ta oda has bachtálo dživipen...

(VK) Sľa. Sľa amenge láčhe. Na sľa mange-Na, šoha na sľamahi-na sľamahi *eh* a-čhingerde rond'i, vad' valaso⁹⁴. Amen šukáre te andi škola phirasahi, urjade, šužo khére, tádo láčhe... Láčhe sľa amenge. Na sľamahi bokhale, vad'

---

88 [vajvalaso]

89 mělo být *andar*

90 asi mělo být *hod'*

91 linoleum

92 [ciŋja]

93 vyslovuje neznělé [t] místo znělého [d]

94 [vajvalaso]

pharavkerde⁹⁵, vad' melale, na šoha na. **16** Mri daj sľa báre lachi romni. Tavlahi, šúžo sľa. Kana sľomahi bareder, pale lake šegítináhi te me...

A tut has...mm-eh...varesave kamarátke odoj andre gav? an–

(VK) Kana sľomahi čhaj? Sle, sle... Me le rakľenca taj le rakľenca... phiráhi lenca. Te pro báldo... te khelen... maškar o rakle. Mer čháve, čhaja k' amende na sle asé-. So sle, hát sle má phureder. Me sľomahi odoj asi terni čhaj, me jekh taj jekh čhávo sľa odoj. Odá pale nasvaľiľa⁹⁶: Géľa pro lukestipe, taj paše leste ľivind'e téle le leskere pajtáši. Hát odolestar **17** diliňiľa o čhávo. Taj má pale sľa čak jekhe korházoste, ávre korházoste, taj múľa pale ando dilino kher.

Hm...

(VK) Hát me áčhiľom⁹⁷ odoj sar lekterneder čhaj. Pale bádľiľe m(ə)e sesterňici-dúj, no de odola sle mek terneder mandar búteha. No na sľa odoj niko aso terno, vad'-. Oda hát phiráhi le rakľenca taj le rakľenca an-te ando báldo. Pale má sľa' menge láche, pro *sídlíšťe*, odoj kerde *kino*, hát phirasahi ando *kino*. Ámen phenas ando mozi.

Ehm. A save filmi odoj has? Eh...

(VK) No... mro... eh... mro elšéno filmo, so dikhľom, odá sľa *Fanfán Tulipán*. **18** Kana sľomahi má, kit'i mán sľa *šest-šes..dešušov*⁹⁸ berš. No...

A tut rado dikhehas *Alan Delor*?

(VK) *Áno...*

A ale-

(VK)... Báre le kamáhi, *chich*

A adaďives jov hin bibachtálo manuš...

(VK) Bibachtálo? Hin _____ na na na

... bo jov terďiľa-ačhiľa korkóro

(VK) No me džanav hod' jáčhiľa korkór*i*, nó.

... but džeňa les has a adaďives sar hino phúro, ta ačhiľa-... korkóro

(VK) No... le-les-leskeri čhaj thabiľa⁹⁹, hát te odá ande leste mukľa buka asó pharipe, taj... Šaj hod' **19** sle le but džúvľa¹⁰⁰ taj pale má ačhiľa korkóro, no...

---

95 [p^harau^vkerde]

96 nedokážu rozeznat zda vyslovuje měkce nebo tvrdě, ale spíše měkce

97 polodlouhý vokál

98 [deʃuʃou^v]

99 *thabol* "uhořet"

Bo jov kerďa but dukh le, *eh*, čhajen-ge, le čhajenge a akána jov musaj te poťinel pal oda-vaš oda

(VK) vaš odá no...

A tumáre... *eh*, čháve... *eh*... džanen románes?

(VK) No, džanen, džanen, čak hod' báre but na vakeren románe. Dé haľon so les-so vakeras, bukóro vake-. I Silva džanel lekfeder románe. Adala džanen valaso, dá kana vakeras, hát haľon so vakeras, de má báre na vakeren románe.

Hm

(VK) Zal20og.

A tumáro *ehm*-

(VÍ) Aňi amen na vakeras románes, *vóbec*...

(VK) Amen má-

(VÍ)... *večinou slovensky* vaj *česky*.

(VK) Má sľam *tiež* avka sikle

(VÍ) Sľamahi andi osada, hát odoj vakerasahi románe, oda jasno. Mer odoj sako vakerel románe.

Hm

(VÍ) Te *slovensky* vakeren odoj, k' amende, mer odá hi stredoslovensko krajo. Odoj hi lekfeder, lek-šuk-areder vzducho, asó sásto, má sar ando *Tatry*. O-taj odoj o-keren báre but Roma. Odoj hi' ase' Roma, *skutočnĕ*, hot odá hi sar gádže, taj báre peske len vážinen t' o gádže

(VK) Hát Vígľašiste, káj sľamahi, odoj hi bare-báre šukar khera len - le Romen

(VÍ) Sľamahi pro temetíši, kana múľa o strýko, *Samo*, hát odá te gá21dže slehi pro temetíši pherdo. Odá sľa at'i gádže odoj, hod odá maj sig sar Roma. Avka peske ler paťivážinenahi savore oda dadeskere prala.

Hm

(VÍ) *Samuel Čipčala*... pe vičinlahi. Oda' sľáhi sar gádžo, no. *Tiež* len slehi štar faťúva, no... Taj múľa, *tiež* dod'ind'a pe t'íž-.

(VK) No kana amen sľamahi čhavóra, amen avresar dživasahi sar akáni o čhavóra. Hát dohánzinen¹⁰¹, má pale phiren ando kočmi...

---

100 [dju:ʎa]

101 "kouři"

(VÍ) No-

(VK) ...o čhajóra upre téle, má pale sikhilen murša¹⁰². Amen na sľamahi avka, amen avka na dživasahi.

Jiná doba **22** *adaďive*

(VK) No, áver-*áno*, áver *doba* hi. Oda... th' avka oda hi báre sig, so adaj kerd'ol. Na čak adaj, te pro Serviko oda hi má avresar. Akáni báre sig. Kana man sľa dešuštár, dešutrín, dešuštár berš, me na džanáhi odá, so akáni džanen odola čhajóra, vad' raklóra. No, sľamahi sikle khére čak f- te bešen taj te keren valaso. Amen kerasahi-... šegítinasahi, musaj te kerasahi kašta pro jevend, mer na sľa avka sar akáni, hod' fítinas plinoha, elektrikaha, angara na **s23**le, čak kašta. Ando vész musaj te phirnahi, toč o murša. Taj khére o kašta pale ki-kerasahi, fírislinasahi vastenca. Phiravasahi ánde-andi *drevárňa*, hod' t' ovel jevende soha te fítinen, t' ovel táto, to šaj-te šaj táven, šaj pekel andi rúra. Amen avresar dživasahi. Phirasahi ando vész, huhurat¹⁰³. Bale khére kaňha sle, bále, musaj te džanasahi avka sar phure manuša má te keren keril odá.

A sas tumen varesave džvir-džvira zvierata?

(VK) No sľa amen džukel, mačka. Phenav ikrasahí bálen, odá *pras24*ata, *slepice* – kaňha, te kački te papiňa amen sle. Mer paš o patako, bi-so besasahi, hát šaj ikrasahí, taj šaj mukasahi ári oda'; pále avnahi, sle avka sikhle. Taj niko¹⁰⁴ odoj ňikaske nič¹⁰⁵ na čorlahi. Mer sakone sľa leskero. Még viďázin nahí, kana sle ase' čhajóra, čháve so pásinenahí le papiňen... *Erh...* phirnahí o phúre te keren ko gádže, mer denahí vaš oda krump*ľi*, bobi, taj o gádže sle barvale, denahí te čiken, thud, t'iral. O phure Roma, o Romňa phirnahí te pr**25**o krump*ľi* te šegítinen, kana ári kednahí o krump*ľi* andar i phúv¹⁰⁶, o bobi, kana phagernahí. Taj phirnahí ko mašini, káj kernahí-*mlátička* sľa odoj, odoj kernahí. O gádže vaš odá denahí járo, čiken. Sle ase' gádže, so denahí te mas. Hát ávka¹⁰⁷ dživnahí, no... Pale má sľa láche, kana odoj kerd'e oda *sídlišťě*, odoj má sľa pale búti pri stavba¹⁰⁸. Má ko na sľa ári sikľardo, mer báre zalog, so sle ári siklarde, sako čak avka kerlahí ase' búťa.

A e-^u Róza...**26** *eh...* savi sas ke tute, láchi abo... sar sas ____ -?

102 "brzo mají chlapy"

103 zřejmě plurál od *huhur*, n f "houba"

104 pravděpodobně chyba ve výslovnosti, jelikož v dativu tohoto negativního zájmena a na jiných místech vyslovuje palatizované n.

105 zřejmě opět chyba ve výslovnosti viz pozn. 12., jelikož v druhé nahrávce (BK a V1 _cast_II), mluvčí uvedla nič, respondent V1 užívá tvar s palátálou.

106 [p^hu:ʲ]

107 [hada:vka]

108 [stau'ba]

(VK) I Róza sľa mri aňóškiňa, sľa láchi, bare lachi manušni, me la báre kamáhi. Mange šoha na ublížind'a, šoha na, na. Me lake *tíež* na. Amen sľamahi sar... sar... sar kamarátki. No... náštik phenav¹⁰⁹. Sľa čori báre nasvali. Taj ži but kerlahi búti. Na sľa la lacho dživibe. Pháre dživlahi, čori. O papu, o Kalmano, **sle**¹¹⁰ erďavo manuš. Taj pale khatar late géla, áchiľa korkóri. Musaj f- andi búti te phirlahi.

Hm, a me-...slyšel²⁷ jak se řekne slyšela?

(VK) šund'om

Jo, me šund'om, hoj jov, miro papus, arakhľa peske áver manušni

(VK) Nó, **sle le**¹¹¹ ávr^e romni. Dživ-ter-odá sľa leskeri romni, na čak avka¹¹². Dživlahi leha... but berš pro Serviko. Pale múla i romni, **hála pále, hadóde**.

A e Róza dživelas leha pašis?

(VK) Na dživlahi leha, na na na. Čak i Róza sľa asi lachi manušni, hod le delahi-

(VÍ) Šak pes starinlahi le dadestar.

(VK) -kerlahi keril leste, thovlahi leske, hát tavlahi leske...

(VÍ) opatrinlahi mer jov sľahi...na-..... nasvalo

(VK) *Tež* sľa nasvalo, no de sľa erďavo. **28**Bešlahi sigeder korkóro, odoj pro Bezděkovo¹¹³. Pale odá má bikind'a, odá kher purano, taj bešlahi pale laha, odoj... ande lakero kher-

(VÍ) _____kerlahi no.

(VK) -so la diňa o víbori. Pale sľa čori báre nasvali. Buter sar berš pašolahi. Pale múla, o papu áchiľa korkóro. No ta *aspon* sľa asó, hod' peske džanlahi sa te keren, o papu. Thovlahi peske korkóro, tavlahi peske... **Nijá** kana má sľa lekbuter thovibe, avka bareder veci, thovlahi leske te me, t' i Gizela, leskeri čhaj. No te hábe leske phiravnahi a-o čháve, to Ľu**29**bo ži andar o *Ústí*¹¹⁴ phirlahi, anlahi leske, kana tavnahi valaso, asó lácho, vad' valaso...

A e Róza pisind'a leske o Ľila u bičhavelas leske o *bál/ky*

(VK) Nó, bičhavkerlahi¹¹⁵ leske... te lóve leske bičhavkerlahi¹¹⁶. Te kana avlahi óv adaj, sa préko pijelahi, pale le delahi lóve, i Róza, pro vonato.

---

109 [p'ənaʊʋ]

110 použití zdvořilostního plurálu

111 použití zdvořilostního plurálu

112 [au'ka]

113 Název městské čtvrti

114 Zkrácený název města: Ústí nad Orlicí

115 [bitʃau'kerlahi]

Ta joj **les** furt kamelas?

(VK) **Ta as-** áno, kamlahi le, kamlahi le. Taj ála te odola pra romňaha' dóde, ki Róza. I Róza len avka...**tá30**-táďa lenge, súťe odoj khetáne, ande lakero kher. Pale géľe pro Serviko pále. No sľa lačhi manušni, lačho-lačho jílo la sľa.

Ta joj kamelas kaj le dades te avel pale ke les-late? Phenelas leske: dža ke mande?

(VK) Ehh... no, o papu avlahi te korkóro, odole na musaj te akharkerlahi. Avlahi korkóro, taj maj i Róza le ári na tradlahi, muklahi le odoj ki peste... So šaj kerlahi? U čháve na sle láčhe aňi jekh. Báre na kamnahi búti te keren, bohužial. Ni o Ľubo, **31** ni o Zdenko, ni o Miláňi. O Miláňi sľa lekterneder, taj i baba leske čak o lóve devkerlahi.

S' oda?

(VÍ) *víno*.

E mol

(VK) Mol!

Pro sastípen!

(VK) Pro sastipe de!

(VÍ) Pro sastipe!

Bači tumen vakeren láčhes, šukáres...

(VK) No šaj vakerav t' o bači valaso, mek phenel, de! Meg peske bešel, taj mek phenel valaso, o bači.

(VÍ) So šaj phenav, me čak odá šaj phenav, hod o manuš hi phúro, u má akánik kana phuríľam, hát má odá náne avka sar kana sľamahi terneder. Cít'inas amen má *upľně* asé**32**, *prostě osamostaňime* asé, *opust'íme*, taj pripadinel amenge odá, hod amen ňiko aňi na kamel. No, čak¹¹⁷ hod so šaj keras. *Hlavně* o manuš t' ovel sásťo, taj bukóro odá, hod t' ovel feder pro celo svito, hod p' o manuša te kamen, taj te n' oven *žiadné všelijaké, eeh...*máribna, taj asé veci, so hi báro erďavibe pro svito, so pe kerd'ol. Odá šoha na sľa *v životě*. Hát odá mange čak me avka predstavujinav, hod o manuša hí erďave, *něžnášenliv***33**é, taj *závistlivé*, taj báre, báre pe kerd'ol pro svito *z/e*. U me bi kamáhi te phenel jekh vec, hod avka **hodá** hod, t' o endáňi pe rozkerďa, taj náne láčho aňi o vlastno endáňi. O phrala... naznášinas amen, pohovárinas amen, vaj soč šak na, na džanav. *Prvej* odá na sľa, mro phral kana dživlahi, o Jano, hát odá sľáhi *upľně* áver manuš. Čak hod akáni, odá pe na del *vôbec*. Me má akáni na phírav ňikhaj, me sľom *večně* khére. Me sľom nasvalo, hát našťi nič kerav, no. Oda**j** sa, so kamáhi te phenel.

Ehm, tak děkuju...já to už vypnu-

---

116 [bitfauvkerlahi]

117 *cak* "jenom, pouze" je zřejmě produktem špatné artikulace, jelikož jsem ho zaznamenala pouze jednou, v ostatních případech mluvčí použil *čak*

v y s v ě t l i v k y p o u ž i t ý c h z n a č e k :

- text → **nejasné místo**

význam 1 - pasáži nelze rozumět kvůli hluku, šumu nebo zkreslení zvuku, tudíž si správností přepisu nejsem jistá

význam 2 - neznám význam toho, co slyším a uvádím pouze fonetický přepis slyšeného

význam 3 - pasáži rozumím, ale nesedí např. koncovka rodu, nebo slovo obsahuje jinou gramatickou chybu

význam 4 - špatná artikulace nebo přeřeknutí

- → **bílé místo**

význam – nejsem schopná dekodovat slyšené, nepíši žádný text, tuto pasáž označím podtržítkem dlouhým přibližně v délce slova

- xy → **proteze**

význam - vložená konsonanta usnadňující výslovnost

- *kurzíva* →

význam 1 - code switch, přepnutí do jiného jazyka, zde do slovenštiny nebo maďarštiny

význam 2 – psaní vlastních jmen

- [ ] výslovnost IPA

význam – přepis zvuku, objevuje se v textu poznámek

Veľký Krtíš, časť II

VK (*1939), místo narození: Veľký Krtíš (romsky Bari Kirteša), střední Slovensko

dále přítomen: V (*1938), místo narození: Horný Tisovník, střední Slovensko

nahrála: Nikola Ludlová

Datum: 26.08.2006

Lokalita: Česká Třebová

---

1 (VÍ) *Musí mluvit do toho, jestli to jde*

Bo te manuš merel...

(BK) Kana romani džúvli khamňol,

(BK) ... savóre + (VÍ) dikhe-

(BK) ... lošanen, mer o Roma báre kamen le čhavóren. *Eh* ... valamikor o phure džúvli pat'anahi, kana khamni džúvli valaso sagolinlahi, vad' li-diklahi valakháj, valaso hábe, vad' valaso phábi, vad' kruški, vad' šlívi, vad' valaso asó ... hat-

(BK) hát *mmm* kamlahi odá, **2**mer daralahi, hod' šaj ¹¹⁸kivánel, taj šaj ovel-os-odolestar nasvali

operácii a tak dál

(BK) ... taj šaj te angleder o-č-lake o čhavoro ovel vad' i čhajori, hát manglahi peske, vad' šla ko gádže, vad' šla ko Roma, na ladžalahi pe, manglahi peske, taj denahi la. Oda pat'anahi o phure romaňa th'o phure Roma odoleske, de hi odá čáčo...

He

(BK) ..A me sľomahi terni, taj khamni sľomahi, gejšam ando mozi, taj odoj dik-bikinkernahi štolverki, **3** de me man ladžáhi mre romeske te phenel, hod' mange te t'inel, pale álam khére, taj báre man dukhalahi o pér, báre-bare dukha sle man. Áľa k'amende jekh phuri romni, taj phend'a mange, hod' te na valaso dikhľom, vad' te na valaso kamáhi

Hm

---

¹¹⁸ kivánel – přát si něco

(BK) Me lake phend'om hod' so dikh'lom, taj so kamáhi, taj egisen mange odá tel o nakh sagolinlahi odola štolverki, hát odija romni gěla ráti, taj džangaďa la phura gadža, so oda bikinkerlahi, and'a mange, taj kana háľom, mange sľa feder, má pale man o pér na dukhalahi, hát te me odoleske paťau^v...

No je to dokázané

(BK)... hi oda čáčo; mri néna gěla ko gádže te t'inen thud taj t'iral, **4** taj dikhľa odoj, -sľa tádo sano humer t'iraleha, taj ladžalahi pe te phenen, hod' la te del, o-i gádži, áľa khére, bare dukha stě la, taj úľa lake o čhavóro, taj pre kalo mu-muj le sľa sano humer, me na džanau^v, te džaneha s'oda hi sano humer, hi odá *rezanci*.

(VÍ) Samo-sano humer jasno

(BK) *rezanci, nó*

(VÍ) nó

(BK) Kana úľa o čhavóro, múlo sľa, ta pro mujoro le sľa so-sar *rezanca*, hát paťav odoleske. Nó... romaní, romaní džúvľi¹¹⁹, kana sľa mek, sar dživnahi pro gau^v, oda na sľa avka sar akáni, kana sľam ando Čehiko, **5** hod phirás kórvoši, taj má ando korházo džas, romane džuvľa khére, dukhalahi la o pér, avlahi odá pre late, khére porod'lahi, vad' vičinlahi la gadža, so džanalahi odá te keren, keril ó pórodo, vad' kerlahi odá valasi phuri romni, so džanlahi odá
te romňa

(BK) so odoleske haľolahi, eh, džanav hod' mri daj vakerlahi, kana ame-me úľom, mro phral jekh, pale áver, so trin džene khére úľam, trito dive má musaj t' ušťelahi andar o vodro, náštik pašľolahi, mer musaj te kerlahi khére sa, musaj te tavlahi, musaj te thovlahi, mer o murša, phirnahi

andi búi

Sa te kerlahi, sa

(BK) **6** Nó... le štártoneha má sľa ando korházo, kana úľa mro phral, mer man sľa má dešefta berš, taj mri daj phend'a korkóri, hod' feder sľa ando korházvu, kana úľa o čhavóro, sar khére, mer khére musaj te ušťiňa, taj sa te kerlahi, odoj na musaj, odoj peske pašľolahi, and'am ame, hanenahi lake o hábe, le čhavore hanenahi, harinand'a ande žúže, čak delahi le te pijen, čúči, pale avlahi khére, taj má sľa feder sar kana, khére la-lake o čhavóro, vad' i čhajóri, ovlahi, musaj te ušťilahi, taj musaj **7** te kerlahi sa. Akáni imá t'o romňa áver, má náne asave, sar sle valamikoro o phure romňa, má džan kórvoši, má džanen, so ovla, te ovla čhavóro, vad' i čhajóri, te hi sasto, te vad' náne sasto, te odijá

---

¹¹⁹ zde dle mého názoru vyslovuje jinak než ve většině případů místo [dʒu:vli] – [dʒu:vli]

džúvli feder keril peste kerel, phirel šúži, thovel pe, akor na-na sľas aʷvka sar akáni hi, hodʹ hí *kúpelŕi*, akor čak andi-
ando *lavóry*, vadʹ valasi...

(VÍ) Ando šáfido

(BK) valasi pura-valasi vaňa, asi tikneder tʹinenahi, taj andoʹdá pe thouʷkernahi. Akáni imá o Roma moderneder,
avresar dživen, 8 hát patʹav hod hij ódá feder, mer kana o manuš dikhľahi odole phure romňen, sar dživnahi, taj nášti
pe avka thoʷkernahi, nášti pe devkernahi ando rendo sar akáni, hát čáče akáni hi le romenge feder sar valamikor sľa,
vadʹ hi phure, vadʹ hi terne, akáni dživen avresar, dživen ando šuži, džanen so hi rendo, džanen so kampen te tʹinen,
džanen so kampen te táven, te peken, má náštik džas pále, musaj te džas angleder, taj musaj amenge amen te keras
láche, te amare čháven te sikhľaras, hodʹ te phiren andi škola, hodʹ te džanen te tʹáven, te džanen šuži, taj valaso-
ske ári te sikhľon, mer te náne ári sikhľardo nisoske

(VÍ) na resel búti

(BK) náne búti vaše leske, te odijá džuvľi¹²⁰ pale náne sostar le čhavóren te dživďaren, mer adádiva kana na kerel
búti, hát náne mišto ... *no eště něco?*

A tire čháven, tire čháve hine bolde?

(BK) *co hi?*

Te hin bolde - jako pokřtění...

(BK) mre čháve hi kerestelime, savóre, so štár džéne, me kamauʷ, hodʹ tʹoven kerestelim-

večšinou

(BK) te mre *vnúcatky* hi kerestelime, na kamnahi o terne, 10 eeh, man hi bóri gádži, odijá odoleske na patʹalahi, de
mro čhávo odoleske patʹal, phendʹa lake, hodʹ kerestelinla, hát kerestelindʹam le čhajóren, so le dújen, tʹi Judita
kerestelindʹa le čhavóren, so le trínen, tʹo Vlodo, so sľa odola Polkaha, tʹoda hi kerestelime, o Gabrielko, mer amen na
phíras andi khangéri, čak hod le Delóre patʹas

(VÍ) Patʹas

(BK) mer, eeh, kana hi o manuš nasvalo, vadʹ valaso, ehm, valasi bríga hi tut, vadʹ valaso pháripe, čak le Devle vičines

(VÍ) Čak o Delóro amen... vičinas, te o Delóreske phenas:

(BK) ... ehh

(VÍ) šegetin amenge...

---

¹²⁰ zde stejná situace

(BK) Tumen 11 na sľan kerestelime? Aňi tu, aňi Marička

na

Na

(BK) nó...

(VÍ) Oda hí zijand

(BK) Ná, náne, ná me-náne, ehk ... nasig, mek šaj tut kerestelimen

(VÍ) šaj

(BK) te akáni, te tra pheňora

(VÍ) no

(BK) odá náne, hát adádive, asi si bari búti odoleha, džaha pal o rašaj, phenaha leske, hod kames t'ovel kerestelime,

t'i Marika, keresmama, keresapa te vičinen, taj má šaj oves kerestelime

(VÍ) no, vivolineha tuke kas kames

(BK) no

(VÍ) so tuke t'ovel keresmama, keresapa, no ta imá pale džas ko rašaj, odá bírinel ánde, taj sľal *krest'anka*, mer odá

avka kij'odá sľal pohanka *vlasně*, odá náne láche, 12 *krest'aňia veria v Boha a tak d'alej*

(BK) emm-

(VÍ) *to je dokázaná vec*

(BK) O phure manuša valamikor odá na mukhnahi awka le čhavóren, nij-o gádže, nij-o Roma, bij'odá, musaj t'ovnahi kerestelime

A džanen pal e Guľi daj? S'oda hin? Bo me šund'om, hoj phure Roma, eh, bolenas o čháve, bo e Guľi daj šaj ável u

lel-lel le čhavores het abo vimeňinel les

(BK) Nó, ehk... 13 ipen vašoda pe phenel, hoď kana náne kerestelime, hod náne-náne sar-sar krest'ano, náne-náne le *viera žiadný*

(VÍ) No

(BK) Kana hi kerestelime, hát pale hi má sar krest'ano, má pa šaj molinel ko Delóro, ki-ki Sentni Mária, šaj paťal ande

valasoste, ta kana ná- ..... kana ...

(VÍ) kana te merel, odá fat'úvo, hát pale hoď na džal leskeri *dušička* ando nebo

(BK) ...leskero

(BK) áno, te odá

(VÍ) odá na prijímel o Delóro upre ki peste

(BK) Te kana merel, te phureder manuš, ... taj

...to phuro manuš

(BK) náne kerestelime, hát phenen, hod...

nó

(BK) ... na džal ando nebo, hod o Delóro le odoj na kamel

(VÍ) Na kamel mer hi pohano

(BK) Mer hi pohano, náne kerestelime, hát džal maškar ó benga

no

(VÍ) mer le náne 14 *vlasně žiadný viera*, náne le nič *žiadno*, leskero-

(BK) Odá pale pe phenel, hod na pať'al ole Delóre, akor nášti le ovel ní pro temetíši rašaj

(VÍ) no ...aňi le nášti o rašaj od-prevad'inel and'odá hrobo, odole manuše, so náne kerestelime

Ch-achaľuvav. A vičinenas le čhavorenge o kirvo abo e ...

(BK) *áno*

... **kirvi?**

(BK) *áno*, kirvi taj kirvo, musaj t'ovel

(VÍ) odá pe keresapa, keresmama

(BK) Amen phenas keresmama, keresapa, o Ungri

Ehmm

(BK) On phenen te kirvo, kirveja te áwka šaj phenen

(VÍ) Ávka, hej

A o kirve anenas le čhavorenge o križmos, abo e križma?

(BK) Na, na, na k'amende odá náne, križmi, odá náne k'amende. 15 K'amende hí ..., ehh, kana hi tikno, hát pečhód

t'ovel o čhavóro téle pri phúv, pri prá-párni plasta, taj phenel pe, trival: ...eeh

(VÍ) And'am...

(BK) eeh, le džas le pohano, hod' t'avel pále sar krest'ano, trival pe odá phenel, pale le lel i kirvi pro vastóra, tok-t'oj

džal leha andi khangéri, odoj pale le kerestelinen, čhoren leske pro-páňori pro šéro, taj phenen leske sar pe vičinla, taj

musaj odoj te molinen *otčenáš*, o dad¹²¹, i daj , i keresmama, o keresapa, taj mek t'odola manuša, so od'a džan, so odá kamen te dikhen, **16** taj anen šukár d'iert'a, o rašaj len del, hi odá *sviečka*, kana na džaneha, so hi d'iert'a, taj phandli hi pr'odá-s-párni mašľa, no pale aves khére, papale odole čhavoóre thoves pri phu^v, taj phenes: legid'am pohano, and'am pále kresťano, no pale má ke Roma, má hi tádo, má hi péko, pale han, pijen

(VÍ) Phenen: pat'an, vaj na pat'an odole manušenge, so hi odoj

(BK) **No** phučas le manušendar: pat'as, vad' na pat'an? Phenen: pat'an

(VÍ) **O** manuša phenen: pat'as.

(BK) Nó

(VÍ) Taj má hi odá schválime

(BK) Má hi renbe, pale má le čhavóre den te-pálal andi soba, valakháj te soven, te na ovel maškar o manuša, ká hi thúv...

(VÍ) andi *kolíbka*, abo valakhaj ando-

(BK) ... ká bešen but manuša....nó taj má pale...

(VÍ) **17** vodrat'i

(BK) ... o Roma keren vendišígo, khére i romni imá tável, bešen pale pal i kafidi, han, pijen, vakerkeren, mulativen, pale bašaven

(VÍ) To-maj pale *kršťenia*, *takzvano*

(BK) Nó... on phenen *kršťenia*, amen phenas kerestelóvo

(VÍ) kerestelóvo, mík feder, hej

(BK) No

(VÍ) Odá pe má ávka oslávinel, odá *novorodieňátka*, la fat'úvo, taj hin le *meno samosebou*, vz-vaj pal o dad, vad' i čhajori, vaj so, prvo pe devkerel pal o dad, vaj pal i daj, kana hi čhajóri, prvo meno, kana hi prvo čhavóro

(BK) Amen so sľam *katolíci*, hát devkeras jekh meno, jekh anauv, ame phenau^v: anauv, on phenen: *meno*, savo

kames, o rašaj tuke phenel pale jekh sentno mék musaj te des, mro **18** Petro hi *Petrík*, ... *Peter Tomáš*

(VÍ) Dúj hi

(BK) ... *svatý Tomáš*, o Vlado hi *Vladko*, *svatý Ondrej*, i Judita hi *Judita*, *svatá Sára*, *svatá Eva*

(VÍ) Eva

---

¹²¹ vyslovuje jako [dat]

(BK) Eva, i Silva hi *Silva* ...

(VÍ) ehhm...

(BK) eh

(VÍ) *Silva Matylla ... Matylda*

(BK) na na na na Matylda

(VÍ) jo...

(BK) na na... na, na

(VÍ) pal i krsni daj

(BK) na, na pal i krsni daj , krsni daj ná Matylda, náne *svaty*, hi-i Silva hi áver valaso má na džanav savo, čak hod i kirvi Matyla mange odá phend'a, má pobisterďom

(VÍ) oda jekh, no ... duj meni hi sakone

(BK) Dúj ...sar tu šlal Ňik¹⁹olka, šaj oves *Ňikola Mária*, vad' *Ňikola Tereza*, vad' *Ňikola Eva*, ehm *Ňikola Magdaléna*
..... šla

(VÍ) No ... tak *musí být*

(BK) t'odijá sentni *Magdaléna*, *Máří Magdaléna*... no

Pal e-pal o sentno manuš

(BK) Pale hi má o manuš sentno, áno

(VÍ) no

(BK) sentno

(VÍ) Bizo avka

(BK) Na musaj te phíres andí khangéri, čak hod le Délóres... Deróre šaj pat'as

(VÍ) dé má del o brišind, dikh _____

(BK) ...mer, o manuš na džanel s-sar o svito kerd'íla, so-s-ko odá kerd'a, vad' sar odá pe kerd'íla, valaso and' odá musaj t'ovel

(VÍ) No mer *pravda* hot-

(BK) O phure Roma valamikor vakerkernahi, te paramisa pal odá

(VÍ) *oda* pat'a²⁰

(BK) té vakerkernahi, kaske pe káj s-ko valamikor sikhada, vad' so dikhľa, jekh Rom sľa k'amende, odá phenlahi, hot pe leske sikhada i *Svatý* Mária, hod la dikhľa. O phure Roma odoleske pat'anahi, me na džanau, me na dikhľom nič, ták nášti phenav, hod' valaso dikhľom...

(VÍ) no... odola phure, phure manuša so sle

(BK) kodola phureder manuša, so sle, hát vakernahi

(VÍ) odá purano, purane berša, so sle hi, hát odá amenge vakernahi sar fat'úvenge, hot pe zjavinda valaso svato manuš, vala-*svetozár*, hot dikhľa tá ase pro nebo, taj avka, no me odá tiš pat'av, no, hod šaj valaso pe zakerďa, so 21-ta čáčo mus odá te egzistujnel, mer odá pe..., adalá veci *skutočně* musaj te stvorinde valasar, no hát odole Delóre pat'as, t'amen savóre, so teraz sľam... ko Delóro, ta le-h-leske pat'as, no

(BK) No- ... So me tuke pal i karáčoňa phenáhi... de... adádive má adaj ando Čehiko, vad' te pro Serviko keren avresar Karáčoňa, čak hod kana sle o Roma phureder, me kana sľomahi asi čhajóri, na sľa aso barvalipe, na sľa auka sar adádive keren *zákusky, cukroví*

(VÍ) má del o brišind _____

(BK) ...emmm torti a ta-ase ve 22ci, odá pe na kerlahi, k'amende o phure romňa, kana sľa *štědrý večer*, džanahi te [d]íľázin¹²² ko gádže, tel o bloki, ase sentne [d]íľa, sentne - te džaneha - na džaneha so odá hí - *svaté* [d]íľa, [d]íľázinenahi, taj o gádže len denahi vaš oda pekibe, mer o Roma sle čore, na sle peske sostar te peken, kana peknahi *tvarožníky, makovníky*, odá sľa sa. O gádže sle má barvaleder, hát peknahi te *zákusky*, denahi len... mol, thardi, lóve... . Pale avnahi khére, taj sss-ľa šil, pijenahi peske, tavnahi peske molóri, taj pijenahi, taj džanahi te soven. Pre áver dive pe má tavlahi feder. 23Tavlahi pe lači zumi, kernahi pe te rízky, vad' ka- na sle- na sle *rízky*, hát kernahi peske balano masóro peknahi, vad' uďimen masóro, krumpli... . Na sle ase karáčoňi sar akáni. Adaj adádive má avresar hi o karáčoňi, te ko Roma. Má šaj keras te amen auvka sar-sar o gádže odá keren akáni. Keras *cukroví*, keras *torty*, keras *šťrúdlý, rízky, šaláty* krumplike, t'inas amenge lači pálinka, lači mol; keras má odá avka sar akáni keren t'ó gádže. De valamikor kana sle o Roma bizo čore, 24na sle auvka. O gádže sle barvale. Kana ko gádže dikhasahi, so sľa len, vad' ki rajende, rajkane gádže, káj slen rajkane manuša, valase *úradníky*, vaj valase orvóša, vad' valaso *inženiery*, kodola má sľa áver. Ta o gádže, so sle čak *običajne* gádže, so sle sar-sľa len gurumňa, grasta, bále, kaňha, kački sa, ni odola na pekinkernahi auvka, čak phenauv: kernahi lepíňi tvarohoha¹²³, mákošne *záviný* kernahi,

¹²² vyslovuje jako něco mezi [g] a [dʲ]

¹²³ tvarohový koláč, zřejmě tvar singuláru

phábenca *záviny*... . Taj má kana len sle kački, činlahi peske téle kačka, peknahi peske, kernahi peske kodá.

25 *Večinou* kodá hanahi krumplici, mer akor nij o gádže na džanenahi mék te keren... knédli vad' asavé búťa-

(VÍ) odá no

(BK) vad' *hranolky*, vad' valaso aso... . Na džanenahi, čak h-o krumplici pe hanahi... No, kana činlahi láčka kaňha téle,

hát kerlahi ték- tejfeleši... . *To je jak... slepice na smetaně*...

(VÍ) humer

(BK) Taj kernahi kodá *halušky*, na *halušky* asé krumplica, čak kernahi ... denahi járo and -

(VÍ) kukóvo

(BK) ... kukóvo, lon, taj buka páňi, taj odá sle sar *noky*, nokerli

(VÍ) *nok-nokerle*

(BK) Nó...akáni sľam má t'amen rajkane, má na sľam sar valamikor o Roma. Má avre-avresar dživas. **26** U odola h-mek so hi amare čháve, mek so hi terneder manuša, papale mék feder, mer má sľam *tiež* phure, kana sľamahi terne, hát t'amen buter kerasahi, akáni má au'ka na keras, mer náne amen čháve má khére, sako má kerel peske khére... .

Čak hod ná avka má sar valamikor, ta rajkáne, *moderně*, no

A thovenas le mulenge andro čaroro...

(BK) Thovas

...cháben?

(BK) ... thovas.

(VÍ) Pri Karáčoňa

(BK) Kana rakinas táňiri, o táňira pri kafidi, šukáres, *sviečka* t(h)aras, taj jekh táňiri das vaš o múle, te andar savóro hábe odoj das buká, vaš o múle...

(VÍ) Andar o savóro

(BK) Andar o savóro hábe

(VÍ) Sigeder amen molinas, kim *zač***27** *ná*-kana kampel te hal, hát paš i kafidi, vaj ikras amenge o vasta savóre, kiťi sinam(sľam?), taj: Gulo Del, palikeras tuke vaš odá, sa so hi adaj pri kafidi, hát tuke palikeras vaš o sa... Gulo Del-

(BK) Vaš o sastipe

(VÍ) ... hot amenge odá te pre áver berš t'ovel avká sar adá berš, amen¹²⁴... taj má pale začňinas te hal...

---

¹²⁴ Znamená: amen – zakončení modlitby

(BK) Nó, mé mek hi man asi *zvyk*, kerau, pri kafidí, pro čaroróro thovau: *čočka*, česnako, hurde lóve...

(VÍ) No *tiež* pe ....

(BK) ... taj molinas le Délóre, hod t'ovas sako berš-amen t'ovel pri kafidi

(VÍ) sásste

(BK) at'²⁸i sar hi akáni pri Karáčoňa...

(VÍ) Taj o endáňi, hod t'ovel sássto

(BK) ...   , taj savorén te oven sásste...

(VÍ) Ávka

(BK) Le mulenge prejinas *tiež* láčhi Karáčoňa. Pale džas pro temetóvo, tharas odoj *sviečky* te lenge, Keras lenge asé tikne..., vad' ...

(VÍ) čačinator

(BK) ... čačinaⁿ-andar i čačina s-ha-asé sar-ná *věnečky*, čak asé trin, štar *halúzky* thovas, taj thovas pr'odá asé...

valasi *ozdoba*, taj taras odoj *sviečka*... Taj molinas...

(VÍ) *Ehm*, valasi *ozdoba vianočný*, ta odola... odola... ss-kovi-sovi-sar pro stromečko, devkeren, hát odá pe ozdobinel,

taj ledžal pe

(BK) Asé, asé ... amen odoleske phenasahi lánci-si..

(VÍ) lánci

(BK) ...rupune le somnakune

(VÍ) ano, ano ano... o²⁹ lánci no

(BK) nó

(VÍ) *presně* avka. Oda hí sa... sa so odijá tradícija romani, sar amen ikras, no taj odá ikras furt t'amen, mer amen amen odá sikhľard'am *tiež* amare...

(BK) amaré endáňistar

endáňistar

(BK) sar amare phure endáňa odá kernahi, te amen odá-

(VÍ) pale t'amare-

(BK) -t'amen-te amen odá avka keras

(VÍ) t'amen avka

(BK) no

(VÍ) odá ikras, taj žiad'ik t'amare čháven-

(BK) *Na štědrý d'eň* ikras... p'ústinas, ži dílik. Na has nič, pro dílo čak asavo bijo mas, h-ráti má valamikor odá na kernahi, valamikor o Roma kernahi peske mákoha vad' tv-*ehh*-arohoha peske kernahi asé

(VÍ) *opekanci*

(BK) *opekanci*, odá 30 phenen o gádže *opekanci*, me na džanau má, sar odá phenenahi románe. Taj na hanahi ni ráti mas, amen má ráti has...

(VÍ) Kija ráti má hasahi

(BK) ... bo na hal¹²⁵ máche, hát hal rízko, vad' *kuriatko*, taj keras šaláto krumpľi¹²⁶ko. No pale pekibe, ákhora, phábi...

(VÍ) U... pri kafidi andar o sa bukóro valaso sle/sľa.

(BK) ... pálinka, ko kamel mol... . Taj vakerkerel pe, na kerel pe víka, na tromal pe víki te keren...

(VÍ) *Samosebou*

(BK) Na keras-sss- amen *teda aspoň* sľam avka sľik-si31khle, na keras ...

(VÍ) ...

o stromečko... ozdobime

(BK) ...*žiadné-žiadné* víki, *žiadné* mulatšági, šukáre čak bes-šas, vakerkeras, tharas o *sviečky* pro stromečko, taj má valase *dárečky* sakoneske, valaso pe thovel tel o stromečko, valamikor odá na sľa, mer na sľa pr'odá lóve, sľ'o manuša čore, no a akáni má ss-sako šaj valaso t'inel sakoneske, valasi-valaso... na musaj odá t'ovel kuč... . Kana des valakas valasó-valasi *maličkosť*, taj des leske odá khataro jílaha, sakoneske hi odá- sako lošanel ... nó

(VÍ) Te ti kódo valasó le manuši odá pokerel no, hod

(BK) lošanel

(VÍ) lošanel odoleske, o manuš, hod pre leste na pobisterďal pr'odá 32 manuš, vaj pre tri phen, pre tro phral, vaj pre valakaste, kana hát odá te cudzo manuš trebars, hát valas tikóli vec, no, des po darunko no.

(BK) Nó, kames aj mek te džanen sar-sar o Roma keren *zabíjačky*. Amen phenas odoleske románe: sar mundaren le bále. Sar mundaren le bále... a'ka sar te áver manuša, čak hod valamikor odá a'ka na sľa sar akáni, hod' keren *tlačenky*, keren jitřnici, taj na džanav so. Valamikor o Roma odá na kernahi. Murdarnahi le bále...

(VÍ) Večinou kernahi o ko-*kľáasy*

---

¹²⁵ mluví o manželovi

¹²⁶ někdy slyším [l], jindy [ř]

(BK) ... tharnahi le téle phuseha, akáni má na keren odá, **33** má keren avresar, auʋka sar te áver manuša, hoj páňiha, tate páňiha...te-

(VÍ) Obárinen le

(BK) ... obarinen le-pa-pa-le-le téle škrabinen čhurjenca...

(VÍ) Škrabinen.

(BK) ... Nó, *ehm*, amen o Roma báre odá na keras, zz-jitrnici taj asé búťa na kernahi-na keren o Roma, ga-peš-kana má keren, hát keren-táven mas, taj han tato mas

(VÍ) Londʔardo.

(BK) ... londʔardo... Máreha. Kodá *hořčica*, vadʔ *úhorky*... pale peken mas andi rúra...

Báre baro čáro, taj sako peske *kedel*... *tiež*

(BK) ... taj...keren *kľbásy*, ko kerel... **34** ko na kerel kľbásy, hát na kerel pale odá masóro, peske londʔaren, taj den peske odá té viudʔinen... No dé o Roma hi ase prajine, *hod*¹²⁷ den sakone, kamel hi le te deš čháve, savore čháven del, vadʔ la nejnake¹²⁸ vadʔ le bačiske mék bičhaven, auʋka _ báre zalog lenge áchel andar odá...

(VÍ) no

(BK) Mer auʋka šlam sikhle, o gádže náne auʋka sikhle.

(VÍ) Mer o Roma hi prejineder sar o gádže

(BK) O Roma *pe* khetáne ikren...

(VÍ) ... taj ká hi-

(BK) ... buter sar o gádže

(VÍ) kaj fatʔúva, denahi buter, ká hi dújdžéne, čak denahi zalogeder, šak hod andar odá bálo, sar phenel mri romni, hát nʔačholahi lenge nič, hát odá čáče, kodá bálo *prostě* ...

(BK) Odá šla čak-

(VÍ) ... sar nič. **35** No, muknahi peske báre zalog, no.

(BK) Ačľahi lenge zalog, na muknahi- obi- nó, odá má sle-má šla má asó rat, má šlam auʋka sikhle. Jekh bi ávreste odá náštik hasahi.

(VÍ) Papále kana on murdarnahi-

(BK) Papále anenahi

---

¹²⁷ vyslovuje jako [hot]

¹²⁸ nejnake – dativ od néna/nejna

(VÍ) – on bi *tiež* bičavnahi

(BK) Nó

(VÍ) Nó, at'i-at'i sar šaj no, denahi.

(BK) Sakoneske buká mas, buká balevas, taj mek khetáne bešlahi, savóre so sle endáňi...

(VÍ) Pijenahi jekhetáne.

(BK) ... vad' sle bare roseg pajtáša, vad' lačhe sómséd'ia, bešnahi, hanahi, pijenahi, vakerkerlahi, pale o Roma peske te bašavnahi, ko džanlahi te bašaven, d'ílázinenahi

(VÍ) Ano.

A ko murdarela³⁶s le bales?

(BK) Le bále? Ko mundarlahi? Mindik s'ľa valakoasó Rom. So džanlahi odá te keren. Na akharnahi gádžen.

(VÍ) Na.

(BK) Na.

A le čuraha?

(BK) Čhurjaha.

(VÍ) Čhurjaha.

(BK) Čhurjaha. Thovereha le peknahi ando čekat...pa-pale

(VÍ) Phagnahi leske pro- pro šélo, taj ikrenahi le ... murša

(BK) o phan- ... taj čhurjaha leske phosavnahi tel i *lopatka*. O džuvľa starnahi o rat...

(VÍ) ... ikrenahi pale o roč-

(BK) ... kana kamlahi valako te keren zoľa-valaso odolestar... . Ta kana na kamnahi, hát čhornahi odá pale ári, čak hod musaj ári te džalahi odá rat sa, hod' o mas te ovel šúžo, šukár, te na ovel ratvalo.

(VÍ) Pale pe sssss- pro jepáš rozčínlahi o bálo, zavesínlahi pe, jekh *púlka*, áver *pú³⁷ka*, no taj-

(BK) Taj kernahi sid_, ári lopatki, o palune, *kotlety*

(VÍ) Taj o Romňa peske ...

(BK) ... o *krkovičky*

(VÍ) ... kernahi t' o gója.

(BK) Pale kernahi o gója.

(VÍ) O gója, *vnútornosti*, *použilo sa...* sa ... pe použínla.

(BK) *Použilo sa sa*. Maj na džanes románe.

(VÍ) Na, na báre... . No sa pe *prostě* ... na čihlahi pe ári nič.

(BK) No o Roma kernahi gója, te akáni keren mek gója o Romani keres-, kana valakháj, valako lenge biknel andar o jatki gója. Odá pe kerel gója: ári pe musaj šužone goja te thovkeren, pale pe keren krumplenca, asavo-asavo humer pe kerel, sar kana keres... *ehh...* křapáča. **38** Taj odá ando gója ande o romňa devkeren, ta musaj te džanel, phanden odá, taj den te táven, pale thoven andi rúra te peken, hi odá lácho, te mek odá na hálal, *určitě* na hálal, šoha

(VÍ) Hi odá lácho

(BK) I baba i Róza mek hi odá kerlahi, te me odá džanav te keren, má akáni na kerd'om, má n'ačhiľa má, pale kerel-lahi i baba i Róza járo, hladko járo dellahi, dellahi and'odá kalo popro...

(VÍ) Buká paprika... lon

(BK) ... loli paprika, lon, taj odola-odá ando gója dellahi, te odá au'ka táđolahi te peklahi odá, te hasahi odá. No kana mundard'am loven le bálen, te me kerd'om... gója. Mro zat'os **39** sľa Čecho, ta kana odá koštolind'a, hát phend'a hod, oda hi bare lácho. Taj háľa. Eeeh, pale.. eh... i Milada hi *tiež* gádži, mri *nevesta*, te odijá má háľa, phend'a hod odijá hi lácho. Andi búti kana phiráhi, hát jekh romni odá phiravlahi, vičinel pe Gorolka, odijá džanlahi báre láche gója te keren... Amari vedúca áľa, taj phučľa, hod' so odá has. Amen phend'am hod odá hej: "romane jitrňici". O! báre asalahi, ča phend'a, hod hi šukár saga, hod odá šukáre sagolinel, hod kamel te dikhen, taj slun-sungil-ľa kodá, phed'a: jáj odá báre šukáre sagolinel... . Ame lake phend'am, hod te kamel. **40** hát šaj koštolinel. Hát čhind'a peske bukóro, koštolind'a, pale peske čhind'a bareder, pale mék bareder... *smích*

(BK) ... Taj sľa odá bari ráni, *inžinierka*, taj phend'a hod hi ____ lácho. Pale phend'a la Golorkake: „Kana mek kereha“, phela, „*paní Gorolová*“, pale mange aneňa mék-mek jekhvar odá hát, taj p-ledžá te mre romeske, hod te koštolinel savo odá hi lácho“. O-kerlahi odole krumplenca... odola hi lekfeder. Nó...

(VÍ) No k'amende, kana murdard'a i baba - le bále, hát o rašaj áľa, taj tiš *zrovna* áľa, kana o gója má pe kerd'ile... . Pekľa len andi kova ande-andi rúra, hát voňinľa, jog o rašaj pal i vóna áľa, aňi-taj phend'a lake hod: „So adaj **41** aso voňinelas o lačhipe?“ Hod ov odá kamel t'íž, hod' le te del andar odá, baba pe ladžalahi: „Joj“, phend'a, „nó, me na džanav, te odá hana, rašajeja. Čak phela rado odé, mer me phela mer kerau, hát diňa le haso báro dugi, o rašaj odá sa sprásklind'a, sa háľa. Taj phenel mek *v životě* aso lačhipe na háľa, sar odá, t'odá sľa báro rašaj, katolicko, mro phirlahi t'íž andi osada ko Roma, phirlahi pal o la fat'úva, taj avka len vi-sikhľarkerla ári hod, te phíren pro náboženstvo, taj te phíren ando-andi khangéri, taj avka no. Hát odá sľa so romano rašaj, báre lácho, pametinav man pre leste t'íž.

A pre zabíjačka tavenas ča o džuvlja, ča o romňa?

(BK) Čak o romňa táven, nó akáni má táven t'o 42 murša, aľe valamikor na. Valamikor o murša ko ávibe na džanahi. O murša sle... o murša sle... sss-čak auvka, na sle hod sssikhle, čak hod odá sľa auvka má ári sikhľardo, odo murša, čak beš-kernahi keril o bálo, keril o mas, pale má čak bešnahi, o džúvľa tavnahi, taj o džúvľa phiravnáhi o hábe pri kafidi. Nó... na džanav háľal má valamikor haluški, Ňikolka? Maseha...

(VÍ) humer

(BK) Háľal...

Chaľ-chaľu-ehh...

(BK) ... halu-... haluški?

chalom, hi... ehh...

(BK) Soha?

... ke tumende

(BK) K'amende?

(VÍ) No *vlastně hej*

... ke tumende, sar somas pre nášťeva

(BK) he čáčo

le maseha

(BK) maseha?

(VÍ) no, no

hm... me rado43 chavas

(VÍ) Le racleha kana odoj sľa...

(BK) No, so-soha kamesahi mek auvka haluški? Me tavauv: tvarohoha, brinzaha, armiňaha šutľaha taj bóčkoha...

(VÍ) Maseha no...

(BK) ... kaňhalo masóro pri paprika taj koda *tiež* haluški...

(VÍ) Drbe te tável sss-savóreha. Šaj táves humer pro savóre... kovi... šaj des upre, so kames. No... *vlastně* te

kukóvenca šaj táves humer

(BK) te kukóvenca šaj keres humer... .

(VÍ) jo...

(BK) Keres praženica

(VÍ) Odá hi romano-romano hábe

(BK) humer tači des upre pr'odá taj má šaj has. Kana na sle bizó... kana sle o čoripe, taj kukóva sle, járo sľa, krumplici sle hát, de44lahi, tavlahi pe odlá, taj o čhavóra sle čále. No... na musaj te sle bokhale.

Ta paľikerav tuke, oda has báro šukár vakeriben

(BK) Láčhe mri čhaj, vi tuke mek vakerav, kana aveha, papále tuke valaso vakerá, so kameha te džanen, vájd'/vaj/vád' so kameha te šunen

Ta láčhes. VYPNUTO

45 (VÍ) mr'on hi telutne Roma, amen sľam uprune Roma. Amen sľam Serviko Roma. On hi telutne, on hi sar Ungri.

(BK) Amen sľam ungrike Roma

(VÍ) Ungrike Roma. Haľos?

Achaľuvav.

(VÍ) No

(BK) Kana džav khé-kana džahi khére, hát mri daj mange mindik phenlahi: „Tu má na vakeres avka sar amen“.

(VÍ) „Tu má vakeres sar o Servi“.

(BK) „Má vakeres sar ón“. No me lake phend'om: „Mamo, kana at'i berš dživeha valakháj, taj šuneha sar ón vakeren-“

(VÍ) *ano*

(BK) –me náštik vakeraw awka sar tu vakeres, vad' mro dad vakerlahi

(VÍ) odá pe aňi na del

(BK) Musaj awka te vakerav, musaj awka te sikhľovav, avka te vakeren sar ón vakeren

(VÍ) ... mer dživlahi¹²⁹ amenca

(BK) Mer kana vakerá avresar, šaj ovel, hod' mange valako na haľola...

(VÍ) Odá aňi na džal awka, na del pe odá

(BK) ... taj...

(VÍ) Odá tuke pale *k-normálně* aňi... na pripadinel

(BK) Awka sikhľos, no.

---

¹²⁹ hovoří o manželce

(VÍ) Sikhľos. Sikh-

(BK) Amá⁴⁶ri Anča *tiež*, kana hi má akáni le Zoľoha, má vakerel avresar, *tiež východňársky*.

(VÍ) _____

(BK) Kana ável, hát feder aňi na kamel te vakeren románe. Phenel mange: „*Nech toho, nech toho!*“. Phenav: „Musaj te vakeres“. A ow phenel pe: „Me má vakeraw awka sar Východňára, tumen rušna pre man“. „Soske?“, phenav. „Mri daj“, phenav „pre man *tiež* rušľa, čak hod me koda lake phendom: "me musaj te vakerava awka sar vakeren on. Kana maškar lende dživaw, musaj awka te vakeraw. Náštik vakeraw awka sar vakerahas adaj“. Čak hod kana džáhi khére, hát musaj-musaj-musaj man te premáhináhi, mer mri daj bari hóli kerlahi. Mro dad phenlahi: „ So tu ____ laha kames, mukh la... de lake smirom! Mek peske vakerel sar kamel, amen vakeras sar kamen-kamas.⁴⁷ Nó... pale má-má diňa smírom.

(VÍ) Pale má na vakerlahi nič, má pale sláhi asi *klidný*. Mer me tiš kana džáhi od'a, phírasav odoj le čhávorenca, kana slehi o *prázdniny*, hát sako berš dodžadžasahi, no, hát me laha *tiež* vakeráhi avka *však* sar vakerav me a k vám, me ungrika na džanw, čak bukoro man sikhľardom, taj haľováhi lenge, so ungriko vakeren, čak hod na džaná **hodá** te phenel. Čak hod-

(BK) Nó me má báre na džanw *tiež* ungrika.

(VÍ) On *večinou* vakernahi ...

(BK) Pobisterdom. Ta kana džáhi khére, taj Oláhi odoj jekh masekhat, džanáhi pále te vakeren.

... ungri-

(BK) Čak valaso džanav, čak

(VÍ) Nó džanes, džanes ty *určitě*... čak odá hi-

(BK) Niko man na hohavľahi

Jasně no

(BK) Čak hod má na džanaw⁴⁸awka te vakeren.

(VÍ) Mer na phíras maškar lende, na džas, na šunas lengere lava...

(BK) Kana ná sláv odoj celo berš, nášti-adaj náne kása te vakeren

(VÍ) No

(BK) Nó

(VÍ) Odoj náne ungrika Roma, ňiko. Ta aňi lačhe Roma adaj náne, *vrobec*

A ungriko čhib hino podobno sar olašsko?

(BK) + (VÍ) ojoj

(BK) na na na na... ná vuobec

(VÍ) Odá hi sar *pravé* Ungri, sar *tiež* gádže *normálně*. On hi báre lače manuša, šúže...

(BK) De kana Olašske Roma, odá avresar vakeren, *uplně* sar amen. Me... ame lenge na hařovas.

(VÍ) Odá hi...

(BK) Mer on...

(VÍ) ... Olášske Roma

(BK) Odá hi kočovne Roma, no. Olášske, kočovne.

(VÍ) Amenge jon phenen, hod amen 49slam Rumungra.

(BK) Rumungra

(VÍ) Amen aňi na kamen! Vaj amen amenge aňi nášti

(BK) Nášti peske čhávo lelahi Vlahkiňa aňi čhaj peske, vlahiko čhaj peske náštik lel ávre... kmenostar

(VÍ) Na Na tromal. Odá na dovolinen Vřak ma-řpar-

mařkar peste peske keden

(BK) Čak maskar-mařkar peste pe keden, mer... on hin-

(VÍ) Kana ovlahi savi řukár hát...

(BK) On avresar dživen, sar amen

(VÍ) ... avresar dživen

(BK) Čak hod on hi akáni... valamikor kočujinenahi atřa- akáni hin lendar bare raja, hi barvale, o Vlahike Rom

(VÍ) Kon hi má báre barvale, bare raja... same somnakola, samé zlato

(BK) K'amende hi Lořoncate jekh ulica, ta odá hi len ase khera, Nikolka, odá hi len vili postavime

(VÍ) Lořoncate, no

(BK) Zariadēnia řukáre. Me řlōmahī khēre akor-můřa jekh čhávo odoj, dvacat řest rokou le řřa, odá řřa ale aso

temetřři, sar 50prezidento... báre but manuša, taj řřvédské sko-kovi- řřvédské stoly měři. But lavutára lenge bařavla

eske bařavnahi, a leskero romni ta leskero daj musaj peske o řěro téle te diřňa dohola te oho-oholinen o řěro, na

tromaňa la t'oven bala. Ki lende hi awka sikh. I romni taj i daj-

(VÍ) Uplně...

(BK) -musaj t'ovel bijo bala, oholime šéro

(VÍ) o-len hi áver-áver tradícija, áver *zvyky*, hi len sa

(BK) Čak hod phenaw, on hi báre barvale, on hi má adádivé, amen sšlam *proti* lende čore

(VÍ) Čak hod amen-... amen sšlam, *hej*, čorore *proti* lende, taj on amen aňi na kamen

(BK) Ná...

Ta jon sas-ta lengeró barvalipen avelas le bašavibnastar? Abo le-sostar?

(BK) ah-... 51čoribnastar. On phirnahi pal o svito, taj čornahi.

(VÍ) Báre čornahi *všaděž*... taj ho-

(BK) A pale má adala terne Vlahi, adala má papale keren *kšefty*. Báre

(VÍ) Hohau^vkeren le manuš-

(BK) Phíren ando *štáty*, t'ínkeren somnakaja, adaj odá... ehhe... me džanav hod, odá čhávo pe mundard'a ando

Rumunsko, odá prevážinlahi somnakaj, taj odá náne pravo somnakaj, adaj odá le manušen hohavkernahi, te

bikinkernahi vaš o bare lóve. Pale keren te ando drogi, pale keren-phíren ehhe... akáni má vaš odola podnikatěla

keren *vý-*phíren vaš o *výpalné*... . Taj odola phure Roma, so sle... Vlahi, so kočujinenahi, on má akáni na

kočujinkeren 52Adala terne má čak kšeftujinen, taj dživen andar odá, so o phure Roma lenge čórde. Odolen sle lóve,

odolen sle ase nábitki, so akáni aňi na dikheha: andar i Francija, andar o Holandsko, andar o Dánsko privezime. Ta

on odá odoj čornahi, taj adaj odá akáni pal o phure Roma áčhiľa a vaš odá hi on ase barvale

(VÍ) le kučeder ____ vec

A akana sar tu-sar tu vakeres, ta odá hin tire ... romeskero čhib?

(BK) Hi. Hi... valaso hi mri, valaso hi leskeri, no.

53(BK) Mer még valaso vakeraw sar amen vakeras khére, k'amende, valaso vakerav sar adaj vakeren má, leskero endáňi. A na kamáhi má č-č.. awka te vakeren šúzóne sar vakeren k'amende o Roma, Ungrike Roma, hát má na džanáhi asi

A soske tire-tira famílija vičinen Ungrika Roma či jon áven khatar-andal e... andal e

(BK) Áno, áno. Ano, Mro *pokolenia* hi ando-andar o Ungriko. Mro papu

(VÍ) Fajtu no

(BK) Mro papu sľa Budapešťatar, mra dakero dad¹³⁰, **54**taj sľa gádžo, na sľa Rom, ungriko gádžo. **Te avka o čora phira___ ase** ungrike. Mri baba sľa asi *poľovičiarka*, **že** lakero dad sľa gádžo, lakeri daj sľa romni, romani čhaj. Papale pal mro dad, hát mri baba, i Irma odijá sľa... ehh... andar o [d'ier]¹³¹, odá hi *tiež* Ungriko akáni, [d'ier]. Odá... odoj úľa, mro papu sľa Kirtešatar, sľa Rom, čak hod leskero dad, sľa má... leskere dadeskero dad sľa **55** gádžo, hát vaš odá sľam au^vka sar... asave *míšenci* sľam, te gádže te Un-te Ungri. Man hi ungriko endáni, akáni te pal mri daj, odoj, ando Ungriko, te pal mro dad. Čak hod me le na pindžaraw.

A tiro dad, tiri daj džanenas ungrika?

(BK) Džanen, džanen... džanenahi ungrika, so duj džéne. Te jekh baba, te aver baba, to papu te aver papu, savóre džanen-ten-te mre néni džanenahi, t'o bači-**o**, so sle sesterňici, so hi man t'odola džanen, bratranca, sav**56**óre džanen ungrika. Mer... awka sle sikhle. Sar amen akáni musaj le čháven te sikľard'am. Románe báre má na vakerasahi, musaj te sikhlide čehika. Kana kamnahi andi škola te phiren. **O**-kana sle o Roma phureder, taj o čhavóra bádľonahi, a čak vakernahi lenca buká románe, ta buter ungrika. Čak pale má musaj préko te géľe, musaj len te sikhľarnahi servika, mer o čhavóra musaj te phirnahi andi serviko škola. Kana mri daj sľa terni....

(VÍ) ... has....

(BK) ... taj bešľahi paš i Lošonca...

(VÍ) Musaj te phirnahi andi ungriko škola.

(BK) Phirlahi andi ungriko škola

(VÍ) Nó.

(BK) Čak hod' pale odá, kana má sľa **57**sar odá... *rozdělení*... sít uľad'e. Hát odá gau, káj sľa mri daj, hačhiľa pro Serviko, pale odoj sle hranici, má ačhiľa aver gau ando Ungriko. Čak na džanau má andre savo berš sľa odá. Ná musaj... ____ **valaso**

(VÍ) Sľáhi má báre šila

(BK) Mri daj sľa terni. Sľa la dešušov^v berš. *Šestnáct*. Dešušov^v berš la sľa, kana mre dadeha ačhiľa. Mro dad sľa má *dvacať*...

(VÍ) Odá.... akor pe avka kerlahi, slehi-

(BK) *dvacať***58** čtyry dvacať čtyry. U-amen –

(VÍ) -ternóre, te mri daj pe diňa ári pal o dad

¹³⁰ vyslovuje jako da[t]

¹³¹ město v Maďarsku - Győr

(BK) -s-phenas bišuštár berš.

(VÍ) No. I daj *tiež* __

(BK) Musaj užarlahi mék-mék na sle la-na sle la aňi o-o-sar odá phenen..._____ *měsíčky*... sar pe odá phenel, má na džanau

Čhon

(BK) Na sľa la mék o čhon, nó...

(VÍ) O čhonóra

(BK) na sľa-na sľa pre late mék o čhonóra nó

(VÍ) ... čhonóra pe phenel

(BK) Amen avresar odá phenas mék, ta n'avel mange pre gódi, sar odá hi

(VÍ) No *večinou* pe phenel...

(BK) Mék duj berš musaj t'uzard'a. Sľa la dešofto berš, kana lake ále-elšéne

(VÍ) Mer odá na sľa _ -

(BK) Pale čak ačhiľa khamni manca. Nó dé, romňake la liľa peske pale čak⁵⁹ Mer náštik _la peske liľa, čak auvka khetáne dživnahi

Tu sal nekphureder?

(BK) Me sľom nekphureder, nó.

Tak už skončíme?

(BK) *Nó, můžem*

v y s v ě t l i v k y p o u ž i t ý c h z n a č e k :

▪ text → nejasné místo

význam 1 - pasáži nelze rozumět kvůli hluku, šumu nebo zkreslení zvuku, tudíž si správností přepisu nejsem jistá

význam 2 - neznám význam toho, co slyším a uvádím pouze fonetický přepis slyšeného

význam 3 - pasáži rozumím, ale nesedí např. koncovka rodu, nebo slovo obsahuje jinou gramatickou chybu

význam 4 - špatná artikulace nebo přeřeknutí

- → **bílé místo**

význam – nejsem schopná dekodovat slyšené, nepíši žádný text, tuto pasáž označím podtržítkem dlouhým přibližně v délce slova

- **xy** → **proteze**

význam - vložená konsonanta usnadňující výslovnost

- *kurzíva* →

význam 1 - code switch, přepnutí do jiného jazyka, zde do slovenštiny nebo maďarštiny

význam 2 – psaní vlastních jmen

- [   ] výslovnost IPA význam – přepis zvuku, objevuje se v textu poznámek

význam – přepis zvuku, objevuje se v textu poznámek

disk	track	no.	česky	romsky
1	1	1	Já jsem doma	me sľom khére
1	1	2	Ty jsi doma	tu sľal khére
1	1	3	On je doma	ov hi khére
1	1	4	Ona je doma	ov hi khére
1	1	5	My jsme doma	amen sľam khére
1	1	6	Vy jste doma	tumen sľan khére
1	1	7	Oni jsou doma	ón hi khére
1	1	8	Já nejsem doma	me na sľom khére
1	1	9	Ty nejsi doma	tu na sľal khére
1	1	10	On není doma	ov náne khére
1	1	11	Ona není doma	ow náne khére
1	2	12	My nejsme doma	amen na sľam khére
1	2	13	Vy nejste doma	tumen na sľan khére
1	2	14	Oni nejsou doma	ón náne khére
1	2	15	Včera jsem byla nemocná , ale zítra už budu zase zdravá	ídž sľomahi nasvali , ta táha má n- ová nasvali , ovla feder
1	2	16	Včera jsi byla nemocná , ale zítra už budeš zase zdravá	ídž sľalahi nasvali , ta táha má oveha sásti
1	2/3	17	Včera byla nemocná , ale zítra už bude zase zdravá	ídž sľa ój nasvali , ta táha má ovla sasti
1	3	18	Včera jsme byli nemocní , ale zítra už budeme zase zdraví	ídž sľamahi nasvale , ta táha má ovaha saste
1	3	19	Včera jste byli nemocní , ale zítra už budete zase zdraví	ídž sľanahi nasvale , ta táha má ovna saste
1	3	20	Včera byli nemocní , ale zítra už budou zase zdraví	ídž sle nasvale , ta táha má ovna saste
1	3	21	On nebyl doma	ov na sľa khére
1	3	22	Oni nebyli doma	ón na sle khére
1	3/4	23	Schovám se , aby mě neviděla	garuvá man , te na man dikhel ; me man garuvá , te dikhel
1	4	24	Schováš se , aby tě neviděla	(tu tut garuv , te na tut dikhel) ; garuveha tut te na
1	4	25	Schová se , aby ho neviděla	ov pe garuvla , te na le dikhel
1	4	26	Schováme se , aby nás neviděla	amen amen garuvaha , te na amen dikhel
1	5	27	Schováte se , aby vás neviděla	tumen tumen garuvná , te na tumen dikhel

1	5	28	Schovají se , aby je neviděla	ón pe garuvna , te na len dikhel
1	5	29	Schoval jsem se , aby mě neviděla	me man (garuvá) , te na man ój dikhel ; garuďom man dikhen
1	5	30	Schoval ses , aby tě neviděla	tu tut garuďal , te na ój tut dikhel
1	5	31	Schoval se , aby ho neviděla	óv pe garuďa , te na le ój dikhel
1	5	32	Schovali jsme se , aby nás neviděla	amen amen garuďam , te na jój amen dikhel
1	6	33	Schovali jste se , aby vás neviděla	tumen tumen garuďan , te na ój tumen dikhel
1	6	34	Schovali se , aby je neviděla	ón pe garuďě , te na len dikhel ój
1	6	35	Já jsem se celý den schovával	me man celo dive garuvkeráhi te na man óv dikhel
1	6	36	Ty ses celý den schovával	tu tut celo dive garuvkeresahi
1	6	37	On se celý den schovával	ov pe celo dive garuvkerlahi
1	6/7	38	My jsme se celý den schovávali	amen amen celo dive garuvkerasahi
1	7	39	Vy jste se celý den schovávali	tumen tumen garuvkernahi te na tumen dikhen
1	7	40	Oni se celý den schovávali	ón pe celo dive garuvkernahi
1	7	41	Býval bych se schoval , ale neměl jsem kam	me man garuďomahi , de na sľomahi man káj te g.. sľomahi kaj.. kija ; garuďomahi man de na sľomahi k
1	7	42	Býval by ses schoval , ale neměl jsi kam	tu tut garuďalahi , de na sľalahi káj
1	8	43	Býval by se schoval , ale neměl kam	óv pe garuďáhi , de na sľa káj pe te garuven
1	8	44	Bývali bychom se schovali , ale neměli jsme kam	amen amen garuďamahi , de na sľamahi amen káj t
1	8	45	Bývali byste se schovali , ale neměli jste kam	tumen tumen garuďanahi , de na sľanahi káj tumen
1	8	46	Bývali by se schovali , ale neměli kam	ón pe garuďéhi , de na sľa káj (pe garuďéhi)
1	8	47	Schovej se !	garuv tut !
1	8	48	Schovejte se !	garuven tumen !
1	8	49	Schovejme se !	garuvas amen !
1	8/9	50	Ať se ta dívka schová !	meg pe odija čhaj garuvel !
1	9	51	Ať se ty dívky schovají	meg pe odola čhaja garuven !
1	9	52	Ať se ty dívky neschovávají	meg pe odola čhaja te na garuvkeren !
1	9	53	Pojďme se schovat !	aven , džas amen te garuven !
1	9	54	Celý den se schovávej !	celo dive tut garuvker !
1	9	55	Já jsem zestárla	me phurľiľom
1	9	56	Ty jsi zestárla	tu phurľiľal
1	9	57	Ona zestárla	óv phurľiľa
1	9	58	My jsme zestárli	amen phurľiľam
1	9	59	Vy jste zestárli	tumen phurľiľan
1	10	60	Oni zestárli	ón phurľiľe
1	10	61	Já rostu	me bárd'ovaw
1	10	62	Ty rosteš	tu bárd'os

1	10	63	On roste	(ój) bárd'ol
1	10	64	My rosteme	amen bárd'ovas
1	10	65	Vy rostete	tumen bárd'on
1	10	66	Oni rostou	ón bárd'on
1	10	67	Kde je (ona) ?	káj hi ój ?
1	10	68	Tady je !	adaj hi !
1	10	69	Kde jsou ?	káj hi ón ?
1	10	70	Tady jsou !	adaj hi ón !
1	10	71	Aha , tady jsi !	no adaj šlal !
1	10	72	Aha , tady jste !	no adaj šlan !
1	10	73	Nechci zestárnout	na kamaw t- oven phúri
1	11	74	Ani ty nechceš zestárnout	ni tu na kames te phurjon
1	11	75	Ona nechce jít do města	oj na kamel te džan ando fóro
1	11	76	On nechce jít do města	óv na kamel te džan ando fóro
1	11	77	Nechceme být doma	na kamas t- oven khére
1	11	78	Nechcete být doma	tumen na kamen t- oven khére
1	11	79	Nechtějí být doma	na kamen t- oven khére
1	11	80	Přišla domů	áľa khére
1	11	81	Nepřišla domů	n- áľa khére
1	11	82	Ona už je tam	ój hi ma odoj
1	11	83	On už je tam	óv hi ma odoj
1	12	84	Najednou se uviděla v zrcadle	jekhvarsa pe dikhľa ando d'íkeri
1	12	85	Najednou se uviděli v zrcadle	jekhvarsa pe dikhľe ando d'íkeri
1	12	86	Tohle je můj dům – tvůj dům – jeho dům – její dům – náš dům – váš dům – jejich dům	adá hi mro kher - tro kher - leskero kher - lakero kher kher - tumaro kher - lengero kher
1	12	87	Možná půjdu do kina	šaj hod' džá ando mozi
1	12	88	Určitě půjdu do kina	bistošan džá ando mozi
1	13	89	Určitě's ho už potkal	bistošan le má rest'al
1	13 + 14	90	Už se znají	má pe pindžaren
1	14	91	Musíš tam jít , i když se ti nechce	musaj oďa te džas , kana pe tuke te na kamel
1	14	92	Musíš tam hodit oboje , mouku i sůl	musaj (odoj) te čhores so dúj búťa , te o járo taj o l
1	14	93	Synku , pomalu rosteš , měl bys jíst hodně masa	mro čhávo , báre polóke bárd'os , musaj te has bute
1	15	94	Dnes večer potřebuju jít do obchodu koupit nějaké jídlo	adádive (anglo) kijarátí musaj te džav andi bóta te valasavo hábe
1	15	95	Dal jsem jim to , protože jsem to už nepotřeboval	diňom lenge odá , mer má mange odá na kamplahi
1	15	96	Svoje kamarády potřebuju	mre pajtášen ... mre pajtáša mange kampen

1	15/16/62/63	97	Umí prodat cokoli , je to rozený obchodník a je velmi vychytralý	džanel sa te biknen mer hi lačo ... ; džanel sa te bi god'aver , taj džanel sar odá kampil te biknen ; dž kampil te biknen akárso , mer hi budžando
1	16	98	Nesmíš být pyšný !	na tromas t- oven gizdavo
1	16/17	99	Nemůžeme už být takhle neopatrní	má naštik ovas ... ; má musaj buter te vid'ázinas
1	17	100	Koupil sis včera něco ?	t'iňďal tuke idž valaso ?
1	17	101	Uměl tvůj děda číst a psát ?	džanlahi tro papu te genel taj te írinen ?
1	17	102	Kdo jsou tihle lidé ?	ko hi adala manuša ?
1	17	103	S kým sis to tam povídala ?	kasaha odoj vakerkeresahi ?
1	17	104	Koho miluješ ?	kas kames ?
1	17	105	Nikoho tu neznám	nikas adaj na pindžaraw
1	18	106	Co ti dal ? Nic	so tut diňa ? níšta
1	18	107	Jaký je tvůj tchán ?	savo hi tro apóši ?
1	18	108	Jak se jmenuješ ? A jak ti přezdívací ?	sar tut akharen ? sar tut még avresar akharen ?
1	18	109	Jak ses sem dostal ?	sar adódé áľal ?
1	18	110	Proč to udělala ?	soske odá kerďa ?
1	18	111	Proč je tak našťvaná ?	soske hí así hoľame ?
1	18/19	112	Ty peníze jsem opravdu potřeboval; proč jsi mi je nepůjčil?	odola lóve čáče mange kampľe , soske mange na k
1	19	113	Kde bývá přes den?	káj owkerel divese ?
1	19	114	Kde bude až do léta bydlet?	káj bešľa ži ko linaj ?
1	19	115	Kam odešel?	káj géľa ?
1	19	116	Odkud jste přišli? Odtamtud	kathar áľan ? othar
1	19	117	Odkud jsou tví rodiče? Odsud	kathar hi tro dad taj tri daj ? athar
1	19	118	Kolik má aut?	kit'i motori hi len ?
1	19	119	Kolik let jste žili v chudobě ?	kit'i berš dživďan ando čoripe ?
1	19/20	120	Nebylo už kam jít	má na sľa káj te džan
1	20	121	Nezbylo mi nic , co bych ti dal	na áčhiľa mange ništ , so tuke šaj diňomahi
1	20	122	Nevím , jak dlouho budu pryč	na džanav sar ži but ová valakáj avrethe
1	20/21	123	Pamatovala si válku líp než kdokoli jiný	džanlahi palo háborúvo buter sar ávera
1	21	124	Ztratila v té válce totiž mnoho příbuzných	ando- dá (háboróvo) lake múľe but andar lakero er
1	21	125	Jdu ti jednou takhle do obchodu a koho nevidím !	džav jekhvar ando- dijá bóta , taj kas me odoj na dik
1	21	126	Šel tadytudy , ne tamtudy	géľa athar , na géľa othar
1	21/22	127	Byl tak opilý , že ani nemohl najít svůj dům !	asavo sľa máto hod' naštik arakhlahi ni pro kher
1	22	128	Nadávali na sebe , jeden na druhého	awka pre peste vičinkernahi , ow pre late , óv pre le

1	23, 65	129	Potají si povídali o svých starostech	avka vakerkernahi , te na len niko šunel ; počórjal .. vakerkernahi ... pale pro pharipen ; pale pre brígi pe vakerkernahi te na niko džanel
1	23	130	Děti , pojd'te sem , něco vám dám !	čhavórale aven adóde , valaso tumen dá
1	23	131	Nate ! Tady to máte !	len , adaj hi odá
1	23	132	Na ! Tady to máš !	le , adaj hi odá
1	23	133	Vyskoč !	ugrin !
1	24	134	Buď rozumný , už nepij !	ov má god'aver taj má ma pi !
1	24	135	Buďte už zticha !	ma keren má víka !
1	24	136	Pozor , někdo sem jde ! Utíkejte !	viďázinen , valako adóde avel ! nášén !
1	24	137	Vezmi si čistou sukni !	le tuke šuži rok'la !
1	24	138	Polib svou sestru !	čumid tra pheńóra !
1	24	139	Hod' mi ten míč !	čhide mange odijá laptá !
1	24	140	Neházej tím kamenem !	ma čhidker odole báreha !
1	24	141	Syn se mě zeptal na svého dědečka	mro čhávo mandar phuč'la pre pro papu
1	25	142	Dali mi dvě různé polévky a krajíc chleba	diňe man dúj zumja taj buka máro
1	25	143	Vyhnali jsme ty psy z naší vesnice	tradiňam adale džuklen ári andar o gaw
1	25	144	Políbila ho na tvář	čumidiňa le pri čham
1	25	145	Po tváři jí stékala jedna velká slza	palo muj lake čuľolahi jekh bari ásvín
1	25	146	Zatahali mě za nohu	cidiňe man prestar
1	25/26	147	Zasmál se sám sobě	asalahi pre peste korkóreste
1	26	148	Nejdřív se lekli , ale potom se tomu zasmáli	sigeder (daraňe) , de pale odoleske čak asanahi
1	26	149	Chytil jsem svoji první rybu !	astard'om mre elšéne máčhe
1	26	150	Plačíc se posadila vedle nás	rovindúr peske bešt'a k- amende
1	26/27	151	Dřív romští kováři pracovali vsedě a gádžovští vestoje	sigeder o romane (hart'a) kernahi bešindúr , eš o g áčhindúr ; hart'i
1	27	152	Tenhle prsten je ze železa	adija angrusti hi trastuni ; andar o trast
1	27	153	Jestli bude foukat vítr , nepůjdu ven	te phudla i balval , na džá ári
1	27	154	Jestli něco uvidíš , tak mi řekni	te valaso dikheha , hát mange phen !
1	27/28	155	Kdybych měl nějaké peníze , dal bych ti je	t- ovnahi man valasave lóve , dáhi tuke len
1	28	156	Kdyby ten dům našel , tak by tady teď nebyl	te odá kher arakhľáhi , hát adaj má n- ůľáhi
1	28	157	Byl bys už tady , kdybys nezaspal	má ůľalahi adaj te na zasút'alahi
1	28	158	Kdybych byl tehdy býval zdravý , dostal bych práci	te akor ůľomahi sasto , šaj gejšlom andi búi

1	28/29	159	Kdyby děti daly ta vajíčka do komory , nemusela by se zkazit	te odola kukóva dińéhi o čháve andi komra , n- uléh erd'ave
1	29	160	Měla s tím vojákem dítě	sľa la odole (lukeste ~~ha~~) čhavóro
1	29	161	Mám mokré boty	mre kamašli hi sapane
1	29	162	Tenhle kuň už ti k ničemu nebude !	adá gra tuke na ovla má pre nisoste !
1	30	163	Včera jsem vzal svého koně a jel se projet	ídž ľilom mre graste taj géľom leha ári
1	30	164	Oheň hoří	i jag thabol
1	30	165	Všechny domy ve vesnici byly vypálené	savóre khera stě ári tharde ola jagatar ; savóre khera stě ári tharde
1	30	166	Každé ráno budím své dítě v sedm hodin	sako rat'aha džangavav mre čhavóre eřta órakor
1	30	167	Mezi stolem a mojí postelí není moc místa	mařkar mro vodro taj mařkar i kafidi náne but than
1	31	168	Tihle malí kluci přišli z daleka	adala tikne čháve áľe valakathar dúralestar
1	31	169	Znala ty písničky dobře	džanlahi odola d'íľa láche
1	31	170	Jeho dům je největší ve vesnici	leskero kher hi lekbarer ando gaw
1	31	171	Jsme tu všichni – Všichni jsme tady	sľam adaj savóre - savóre sľam adaj
1	31	172	Svým křikem všechny probudila	pra víkaha savóren džangaďa
1	31	173	Tenhle gádžo se učí romsky	adá gádžo pe sikľarel románe ; adá gádžo sikľol rom
1	32	174	Děti vystrašil velký pes	le čhavóren daraďa o baro džukel
1	33	175	Moc dobře mu rozumím	me leske láche haľuvav
1	33	176	Moje babička si zlomila ruku	mri baba peske phagľa o va
1	33	177	V létě si pak zlomila i nohu	linaje peske phagľa pale t- o pro
1	33	178	V šestnácti letech utekla z domova	sar deřušowberřiko pe čhiťa andar o kher ; kana la berř , čhiťa pe kheralestar
1	33/34	179	Učesala své dceři vlasy hřebenem a pak jí je spletla do copu	hulaďa pra čhake o bala kangľaha taj kerd'a lake ... o bala
1	35	180	Děti běhaly nahaté a bosé po dvoře	o čhavora nařkeryn pri udvara nange taj pernange nařkernahi upri udvara nange taj pernange
1	35	181	Děti , hezky nám rostete , jste pořád větší	mre čhavora , řukáre bárd'on , sľan sako dive bareď
1	35	182	Jdu teď spát , protože jsem unavený	džav má te soven mer sľom únime
1	36	183	Nevidí mě , je otočená na druhou stranu	na dikhav la , mer irjandi hi pre áver rig
1	36	184	Přisahal , že už to nikdy neudělá	soľhard'a hoď má řoha buter odá na kerla
1	36	185	Bez čeho by ses nikdy neobeřel?	bi soste nařtik ovesahi ?
1	36	186	Řekl jsem mu , jak prodat toho koně	phend'om leske sar te biknen odole graste
1	36	187	Řekl jsem mu , že v tom obchodě otvírají v deset	phend'om leske , hoď and- odijá bóta praven deř ór
1	37/38	188	Řekl jsem jí , aby koupila tykev , dýni / meloun , zelí , houby , cibuli , česnek , mrkev a ředkvičky	phend'om lake hoď te řinel dudum , dudum , herbú huhura , purum , žuti répa

1	39	189	Zet' volal z Prahy , že je s rodinou všechno v pořádku a že sehnal práci	mro vejo mange (telefonujind'a) prahatar , hod' sav taj má hi le búti ; mro vejo telefonálind'a andar i prah
1	40	190	Mrzlo tak , že mu zmrzly prsty na nohou	avka fad'inlahi , hod' fad'ind'e leske o anguš'ta upro p
1	41	191	Přeju ti , ať máš v životě štěstí	meg oves bastalo
1	41	192	Jakmile otevřel dveře , začalo pršet	sar prád'a o vuder , má delahi o brišind
1	41	193	Než jsme se tam dostali , už byl pryč	kana od'a álam , má na šla odoj ; má géla athar
1	41/42	194	Je mi bez ní smutno	hi mange bi late somorúno
1	42	195	Moje první žena má tři děti , ale jenom jedno se mnou	mra romňa hi trin čhavóra , de čak odá jekh hi mro
1	42	196	Nějak se jim podařilo odejít bez toho , aby zaplatili svoje dluhy	sar šaj géle athar , kana na pot'ind'e odola lóve , so valasar lenge oda ála ári bij- odá hod' te pot'ind'éhi p
1	43	197	Včera se pořádně pohádali , ale už si zase odpustili	idž pe báre pelind'e , de adádíve má na rušen ; de a peske odmukle ; má upr- odá pobisterd'e
1	43	198	Ano Ne	čáče na
1	43/44/45	199	1 jedna , 2 dva , 3 tři , 4 čtyři , 5 pět , 6 šest , 7 sedm , 8 osm , 9 devět , 10 deset; 11 jedenáct , 12 dvanáct , 13 třináct , 14 čtrnáct , 15 patnáct , 16 šestnáct , 17 sedmnáct , 18 osmnáct , 19 devatenáct; 20 dvacet , 30 třicet , 40 čtyřicet , 50 padesát , 60 šedesát , 70 sedmdesát , 80 osmdesát , 90 devadesát; 21 dvacetjedna , 31 třicetjedna , 41 čtyřicetjedna , 51 padesátjedna , 61 šedesátjedna; 27 dvacetsedm , 37 třicetsedm , 47 čtyřicetsedm , 57 padesátsedm , 67 šedesátsedm; 101 stojedna , 111 stojedenáct , 161 stošedesátjedna; 100 sto , 1000 tisíc , 1000000 milion , 0 nula; 1/2 půl , 1/4 čvrt , 1/3 třetina	jekh , duj , trin , štář , pándž , šow , ehta , ofto , eňa dešujekh , dešudúj , dešutrín , dešuštár , dešupánd dešehta , dešofto , dešeňa , biš ; trijanda , štarvaldes pándžvárdeš , šóvárdeš , eftavárdeš , oftovárdeš , e bišujekh , trijandajekh , štarvaldešjekh , pándžvárde šóvárdešjekh ; bišuehta , trijandaehta , štarvaldešehta pándžvárdešehta , šóvárdešehta ; šeljekh , šeldešuje šelšóvárdešjekh ; šel , ezeri , milijón , níšta , epaš ,
1	45	200	Půjdu se projít	džá buká ári
1	46	201	Můžeš jít se mnou?	šaj džas manca?
1	46	202	Nemohl jsem ji přesvědčit , aby šla se mnou	našti la préko vakerd'om , hod' te džal manca
1	46	203	Byla by velká škoda , kdybys tam nešla	úláhi baro zijand , te od'a na gélahi
1	46	204	Viděl tě tam někdo jít?	dikhla tut valako od'a te džan?
1	46	205	Kdo je ten člověk , co jde směrem k	ko hi odá manuš so avel k- amende

			nám?	
1	47	206	Viděl jsem po ulici jít nějakého muže	dikhľom upro drom valasave murše
1	47	207	Šel směrem ke mně , ukrýváje něco za zády	džalahi ki mande , taj garuvkerlahi valaso palo dum
1	47	208	Po chvíli přišel další člověk	upro- dá áľa valasó áver manuš
1	47	209	Každý večer někam chtěl jít	sako ráti valakija kamlahi te džan
1	48	210	Přijdu hned , jenom si musím ještě něco zařídit	avá mind'ár , čak valaso mange musaj még te kerav
1	×	211	Je připraven kdykoli kdy ty	hi kisitime akarmikor kana te tu
1	49	212	Šli celou cestu bez toho , aby spolu mluvili	celo drom džanahi , de khetáne na vakernahi
1	49	213	Kráčela za nějakým mužem	džalahi pal valasavo murš
1	49	214	Bratře , jez ! – Bratři , jezte !	mro pral , ha ! - mre prala , han !
1	49	215	Sestro , pij ! – Sestry , pijte !	mri phen , pi ! - mre pheňa , pijen !
1	49/50	216	Mami – babi – teto , co's to udělala?	daje - mri phuri daj - néna , so odá kerd'al?
1	50	217	Tati – dědo – strýci , co's to udělal?	dade - papu - bači , so odá kerd'al ?
1	50	218	Chlapče – děvče – chlape – snacho , běž pryč !	more - čhaje - muršeja - bórije , dža athar !
1	50/51	219	Chlapci – děvčata – chlapi – snachy , pojd'te sem !	čhavale - čhajale - muršale - bórija , aven adóde !
1	51	220	Stařečku , kam jdete?	papu , káj džas ?
1	51	221	Stařenko , kam jdete?	baba , káj džas ?
1	51/52	222	Kamaráde , nerozčiluj se – Kamarádi , nerozčilujte se !	pajtáš , ma ow hoľame ! - pajtáša ma oven hoľame !
1	52	223	Dcero , uklid' dům !	mri čhaj , ker rendo ando kher !
1	52	224	Člověče , vždyť ty's všechno utratil za ženské !	mro gulo manuš , tu savóre lóve diňal vaš o džůľa ;
1	53	225	Bože , proč mě trestáš?	mro gulo del , soske man avka máres ?
1	53	226	Sestřičky moje , viděl jsem vás , jak jíte sladkosti !	mre pheňóra , dikhľom tumen sar han gulipen !
1	53	227	Všichni kromě dědečka odešli	savóre géľe má , čak o papu áchiľa
1	53	228	Babička občas zapomene naše jména	i baba má (pobisteras) sar amen akharen ; i baba pobisterel amare anava
1	54	229	Kromě naší babičky nikdo ve vesnici neumí předpovídat budoucnost – číst z ruky	čak amari baba , andar o celo gaw , džanel te phen andar o va , vad' andar o kárt'i
1	54	230	Dědeček odnášel ze mlýna pytel mouky	o papu andar o mlíno ledžlahi celo góno járo
1	×	231	Jeho prababička byla čarodějnice a jeho praděda byl čaroděj	leskeri babakeri daj šľa čohani , taj leskero papuske čohano

1	55/56	232	Oba moji dědové , nebožtíci , hráli na basu a na cimbál	jekh te áver (papu) bašavnahi pri búgóva taj upri c dúj mre mule (papu) ... ; savóre dúj (papu) ... ; so mre mule (papu) , džannahi te bašaven upri brúgó cimbalma ; so dúj mre mule papi bašavnahi upri brú cimbalma
1	56	233	Jeden uměl taky na klarinet a druhý na buben	jekh džanlahi te bašaven upri klanéta , éš o áver ba dobo
1	57	234	Rodiče pracují v Čechách , a tak vyrůstám u babičky	mri daj taj mro dad keren búti ando čehiko , éš me b
1	57	235	Babička prodávala dědečkovu kovářskou práci po vesnicích	mri baba bikinkerlahi (hert'iko búti) mre papuskeri
1	58	236	Na téhle černobílé fotce je moje prababička a na téhle barevné je její pravnučka	pr- odá kípó hi mra babakeri daj , pr- adá áver kípó onoka
1	59/60	237	Dědeček si pořád stěžoval , že mu buší srdce , ale fajfku nikdy kouřit nepřestal	papu vakerlahi hod' les dukhal leskero ílo , taj dohár de šoha la ... ; de i pípa te pípázinen šoha na mukla peske pharjarlahi , hod' leskero ílo báre marel , de i pipázinen na áchiila préko
1	60	238	V pátek jsem šel navštívit svou matku	pinteken gélom te dikhen (pe) mri daj ; pre
1	60	239	Ale když jsem tam došel , viděl jsem , že není doma	kana od'a álom , dikhľom , hod' náne khére
1	60	240	Stáří lidé rádi vyprávějí o svém mládí	o phure manuša vakerkeren (palo) pro ternipe ; o manuša kamen te vakeren palo pro ternipe
1	66	241	Mládež buď s úctou poslouchá , anebo ji to vůbec nezajímá	o terne manuša odá šunkeren , so o phure vakeren odá na ... ; o terne vad' šunkeren pativaha , vad' len érdeglinel ... érdeklinel
1	67	242	Zdál se mi sen o mamince	súno dikhľom mra daha
1	67/68	243	Koupil jsem zlatý náramek , který dám své matce	t'ňňđom somnakuno lánco , odá dá mra dake
1	68	244	Nemohli jsme najít matčin stříbrný prsten	naštik arakhľam mra dakeri (rupuno) angrusti
1	68	245	Líbili se jí šaty mojí matky	báre lake tecindě mra dakere gáda
1	68	246	Nemůžu se učit , protože musím pomáhat matce	naštik sikľuvaw , mer musaj te šegítinav mra dake
1	69	247	Jestli to ztratíme , maminka se bude	te odá našavaha , mri daj báre rušla

			zlobit	
1	69	248	Nadarmo mu matka domlouvala , stejně vždycky po setmění tajně utekl z domu	hjabá leha leskeri daj (perlinlahi) , (ta) avka pe čh kana má na šla upre ňiko ; ... počórjal pe čhi'ta khér hijába leske leskeri daj vakerlahi , t- avka kana (šiti čhivlahi pe khéralestar
1	70/71	249	Nevlastní matka mě přiměla , abych spálil ty staré deky	mri nevasni daj ... mri áver daj mange phend'a , hoc odola purane pokróci ; na šajátni daj ; angle mri naš musaj te thard'om odola purane pokróci
1	72	250	Otec se snaží učit své syny sám	o dad sikharel pre cháven korkóro ; o dad próbinkere pre cháven te sikhon korkóro ; o dad kamel pre cháven
1	72	251	Můj otec má u sebe vždycky nějaké peníze	mre dade hi ki leste mindík valasé lóve
1	73	252	Otcova košile byla jen o pět korun dražší než ta moje	mre dadeskero gad šla kučeder pándž koronenca ... koronenca kučeder sar mro gad
1	73	253	Dům mého otce je blízko	mre dadeskero kher hi páše
1	73	254	Není to odsud daleko	náne odá- thar dur
1	74	255	Otec i bratr šli v sobotu na trh	mro dad taj mro pral géle sombaton ... ; géle upro p
1	74	256	Otec ho posílá k matce	o dad le bičhavel ki leskeri daj
1	74/75	257	Otec si od něj nechal poslat dopis	o dad peske mukla lestar te bičhaven ... ; o dad pes te bičhaven lil
1	75/76	258	Tři kamarádi mého otce se za války ztratili	mre dadeskre trin pajtáša našili ando háborúvo
1	76	259	Dva z nich se po letech vrátili	dúj džéne pale valasave berša ále pále
1	76/77	260	Každého Silvestra je v naší vesnici velká oslava	sako silvesteri hi k- amende ando gav ... ; sako silve amaro gav baro mulatšágo ; and- amaro gav hi baro

1	77	261	Na té oslavě bylo hodně lidí , ale jenom ten člověk , co znal mého otce , se se mnou bavil	pr- odá mulatšágo sle báre but manuša , de čak od pe pindžárlahi mre dadeha , manca vakerkerlahi
1	78	262	Jak to , žes otce neposlechl?	sar odá hod' nahalgatind'al tre dade ?
1	78	263	Teta k nám přijede až pozítří	mri néna k- amende avla pale táhaste
1	78	264	Moje teta včera přijela z Košic	mri néna áľa ídž kašatar
1	78	265	Původně pochází z Německa	mri néna hi andar o ňimciko
1	78	266	Můj strýc je nosatec	mre bači hi baro nakh
1	78/79	267	Tenhle malý kluk a tahle malá holčička vyrůstají u své tety	adá tikno čhavóro te adija tikni čhajóri dživen ki pri m
1	79	268	Obě tety , u kterých jsem vyrostl , mi už dávno umřeli	so dúj néni mange múĚ , so ki lende ári bárd'ílom ; odola dúj mre néni , so ki lende ári bárd'ílom ; odá h so mre néni múĚ ; so dúj mre néni , so ki lende ári l mange má číġa múĚ
1	80	269	Můj otec a tchán jsou svatové; a moje matka a tchýně jsou svatky	mro dad taj mro apóši hi <i>svatovci</i> , mri daj taj mri aň <i>svatky</i>
1	81	270	Moje tchýně stála vepředu a já vzadu	mri aňóškiňa áčlahi ánglal a me pálal
1	81	271	S oběma svými tchýněmi vycházím dobře	so le dúje aňóškiňenca slom láčheste
1	81	272	Jaké jídlo chutná vaší tchýni?	savo hábe kamel tri aňóškiňa ?
1	81	273	Můj kmotr je vášnivý rybář	mro kirvo báre phirel pro máche
1	81/82	274	Znám matku těch čtyř holčiček	pindžarav odole štáre čhavórengera da
1	82	275	Na svatbu přišel také nějaký malý kluk	pro bijav áľa te asavo buka čhavóro
1	82	276	Otec toho chlapce měl takhle velkou bradku	odole čhavóreskere dade sl'a así bari sakála
1	82	277	Matka toho chlapce byla malá a přátelská	odole čhavóreskeri daj sl'a así buka , de bare láchi
1	83	278	Venku je nějaká malá holka	od'ári hi valasi buka čhajóri
1	83	279	Otec té holčičky koupil letos nové auto	odola čhajórakero dad t'índ'a nevo motori ; odola tik čhajórakero dad ... ; odola čhajórakero dad adá ber motori
1	83/84	280	Matka té holčičky měla krásný zlatý náhrdelník	odola čhajórakera da sl'a báre šukár somnakuno lár
1	84	281	Zdá se mi , že je do něho zamilovaná	dičhol pe late hod' le kamel ; avka pe mange dičhol leste kamadi
1	84	282	Vždycky o něm mluví	mindík pal leste vakerkerel
1	84	283	Dostala tyhle květiny od svého milence	odola virági lake and'a o piráno
1	85	284	Smíš mě políbit , ale jen na tvář	šaj man čumides , de čak pri čham

1	85	285	Řekni mi , který z těch kluků se ti líbí víc	phen mange savo čhávo tuke lekbuter tecinel
1	85	286	Kolik jsi v Praze potkal krásných dívek? Jen jednu	kit'i dikhľal prahate šukáre džúľen ? čak jekha ; kit'i šukáre rest'al prahate ?
1	85	287	Nesměl k nim chodit , maminka mu to zakázala	na tromalehi ki lende te phiren , mer leskeri daj leskeri engedind'a
1	86	288	On je tmavý a černooký a jeho milá je blondatá a modrooká	óv hi kálo , hi le kale át'ha , éš leskeri piráni hi párne kíkneát'hengeri
1	86	289	Přisedl si blíž k ní	bešt'a ki late pašeder
1	86	290	Tehdy jsem se do něj zamilovala	akor le kezdind'om te kamen
1	87/88	291	Pokaždé miluje nějakou tanečnici , zpěvačku nebo princeznu !	mindík avresar kamel ... ; mindik kana kamel valaka valako , ko šukáre džanel te khelen vad' te d'íľázinen
1	89	292	Tajně jí doprovodil až na hranice a tam se rozloučili	gěla laha ži ko patako , de avka , so niko na džanla lake phend'a hod' t- áčhel devleha
1	89	293	Minulou noc za mnou přišla	ídž ráti áľa pale mande
1	89/90	294	I když je to slušná dívka , jeho otec nedovolí , aby si ji vzal	kana hi odá te pativali čhaj , de leskero dad na enges peske la te lel
1	90	295	Byl jsem úplně sám	sľomahi egísen korkóro
1	90	296	S láskou je život veselejší	le kamibnaha hi o íleto feder ... šukareder
1	91	297	Brzo se ožeň ! – Brzo se vdej ! – Brzo se ožeňte ! – Brzo se vdejte !	so leksigeder tuke le romňa ! - so leksigeder dža romňa leksigeder tumenge len romňa ! - so leksigeder tumenge rome ! ; so leksigeder džan romeste !
1	92	298	Jdou se mnou na svatbu – s tebou – s ním – s ní – s námi – s vámi – s nimi	džan manca - tuha - leha - laha - amenca - tumenca bijav
1	92	299	Na svatbu přišlo hodně mužů	pro bijav áľe but murša
1	92/93	300	Ty samé muže jsem tam viděl i včera	odole muršen má odoj dikhľom ídž ; odole bistošne dikhľom odoj ídž
1	93	301	Muž , který přišel na svatbu , má nové auto	odá murš , so áľa upro bijav , hi le nevo motori
1	93	302	Muži , kteří přišli na svatbu , mají nová auta	odola murša , so áľe upro bijav , savóren hi neve motor
1	93	303	Na svatbu svého bratra potřebuju nové šaty	upro bijav mre praleske mange kampna neve gáda
1	94	304	Svatební šaty jsou vždycky velmi krásné a velmi drahé	upro bijav hi neve gáda mindík kučeder ; o gáda upro mindík báre šukár taj báre kuč
1	96	305	Svatební hosté si posedali ke stolům a dali se do zpěvu	o vendíga , so áľe upro bijav , bešt'e peske palo kaf mindik kezdind'e te d'íľázinen
1	96/97	306	Poslali jsme někoho žádat o nevěstu	bičhaďam valakas te mangaven ola terňa bóra
1	97	307	Unesl nevěstu od rodičů , asi proto , že ho počarovala	čórd'a ola terňa bóra ... bórja kathar lakero endáni , leske keraďa)

1	97	308	Je ženatý	hi le romni
1	97	309	Je vdaná	hi la rom
1	97/98/99	310	Je zasnoubený	má hi valakaske prumindi
1	99	311	Zasnoubili se v kostele	andi khangéri peske prumind'e , hod' pe mindík kam
1	99/100	312	Muž políbil ženu na rty	o murš čumidiňa la džuvľa pro muj ; pro vošta ; po v
1	100	313	V noci jsem tu samou ženu viděl v hospodě s jiným chlapem	ráti dikhľom odola džúľa , ávre muršeha andi kočma
1	100	314	Žijeme si se ženou dobře	dživas mra romňaha láche
1	100	315	Jsem bez tebe sám / osamělý	sľom bi tute korkóro
1	101	316	Cítíš se beze mě taky sama / osamělá?	sľal te tu bi mande somorútni ? ; haľos tut bi mande
1	101	317	Mám jenom tebe , nikoho jiného !	náne man áver niko , čak tu !
1	102	318	Zatímco byl její muž v Čechách , nepohlédla na žádného jiného	kana sľa lakero rom ando čehiko , hát na dikhľa pr- muršeste
1	102	319	Čekala na něho osm let , osm měsíců a osm dní; pak se vdala	(užard'a) upre leste ofto berš , ofto masek , taj ofto gěľa romeste
1	102	320	Vždycky šla za svým mužem	mindík džalahi čak pale pro rom
1	102	321	Já tam ale sama nemůžu jít , bez něj !	me od'a naštik džav bi leste
1	103	322	Můj muž se hodně lehce naštve	mro rom báre sig hoľisaľol
1	103	323	Byl jsem na ni hodný , ale ona nebyla moc hodná na mě	sľomahi ki late lácho , de ój na sľa ki mande avka lá
1	103	324	Chová se k ní špatně , ale ona k němu ještě hůř	hi pre late erd'avo , de ój hi még erd'aveder pre leste
1	104	325	Nemá na mě nikdy čas , pořád má něco na práci	náne la upre mande báre but idejo , mer hi la báre b la upre mande šoha dive , mindik hi la valasavi búi
1	104/105	326	Moje žena není žádná zlodějka !	mri romni na čórel ! ; mri romni náne nisavi manušn
1	105	327	Moje žena má velmi světlou kůži	mra romňa hi páрни cipa
1	105	328	Jeho žena pochází z Čech	leskeri romni hi andar o čehiko
1	105	329	Pití má raději než svou ženu	o pibe feder kamel sar pra romňa
1	106	330	Aby měla jeho žena zlost , tak se dnes večer opije	adádive mát'ol , de čak vaš odá , hod' leskeri romni ; hod' t- ovel leskera romňa hóli , vašod- adija ráti m
1	106	331		pra tritona romňaha dživel má ... pra tritona romňah kathar o háborúvo
1	106/107	332	Bojácný / ustrašený chlap je pro ženu zbytečný	murš , so daral , náne lácho ... darado murš hi pra r nisoste

1	107	333	Vaření , praní , žehlení: to je ženská práce !	távibe , thovibe , vašalíši : odá hi džúvílko búti !
1	108	334	Neustále pokukoval po cizích ženských	dosta dikhinkerlahi pale ávre džúľende
1	108	335	S jinou holkou nikam nechod' !	ávra čhaha nikhaj ma dža !
1	108	336	Ženský si k nám do baráku nevod' !	džúľen and- amaro kher ma akharker !
1	108	337	Zeptej se té krásné ženy ! Které ? Té mladé !	phuč odola (šukár) džúľatar ! savatar ? odola (term phuč odola (šukára) džúľatar ! savatar ? odola term
1	109	338	Zblízka už nevypadá tak krásná	kana dikhes pre late pašeder , hát náne asi šukár
1	109	339	Jedna z těch neromských dívek byla tlustá , další hubená a poslední úplně vychrtlá	jekh andar odola rakľa šľa báre thúľi , odijá áver báre trito šľa egísen ári šúki
1	109/110	340	I kdyby to nebyl sukničkář , já mu už sloužit nebudu !	te n- ovlahi ... te má n- ovlahi čáče asó baro lubehá má t- avka n- ová
1	110	341	S ničím mi nepomůže , je to lenoch !	na kamel niš te keren , hi luštavo !
1	110	342	Její muž na ni šíleně žárlí	lakero rom báre daravkerel
1	112	343	Protože mu byla žena nevěrná , ostříhal jí nůžkami vlasy nakrátko	leskeri romni kerďa lubipe , lakero rom lake vaš odá bala pro hárno
1	112	344	Zničil jsi mi život !	rumind'al mro dživipe !
1	112	345	Už spolu leta nežijou , dávno se rozešli	má but berša na dživen khetáne , géľe sít
1	113	346	On i jeho bratr se oženili už před mnoha lety	óv taj leskero pral má ľiľe romňa angle bute beršeno
1	114	347	Ten pán byl vdovec a ta paní vdova , a tak se dali dohromady	odole muršeske múľa i romni , odola džúvíľake múľa áčiľe khetáne ; odá manuš šľa phivlo , odija manuš áčiľe khetáne
1	115	348	Můj zeť bydlí hned vedle	mro vejo bešel kathar amende nadúr
1	115/116/117	349	Půjdete rovně , dojdete k nádraží a přímo naproti bydlí můj zeť s dcerou	džana egísen , avna ko álomáši , páše kathar odá á mro vejo mra čhaha ; odoj sembe bešel mro vejo m
1	116	350	Mám sedm bratrů	hi man ehta prala
1	×	351	Mám také dvě sestry , jednu vlastní a druhou nevlastní	hi man duj pheňa , jekh hi šajátņi , odija áver náne š
1	118	352	S oběma jsem se před lety pohádala	so le dújenca angle valasave berša amen (perlind'a
1	118	353	Se všemi sedmi bratry vycházím výborně	savore ehta pralenca mange láčhe haľuvav
1	119	354	Obě moje sestry bydlí v Praze	so dúj mre pheňa bešen prahate
1	119	355	Pokoj obou mých sester je velmi malý	odija soba , káj bešen mre pheňa , hi báre tikņi
1	119	356	Domy mých bratrů jsou nové a velké	o khera mre pralengere hi néve the báre

1	120	357	Můj nejstarší bratr bydlí v Rusku a můj nejmladší bratr bydlí ve Švédsku	mro lekphureder pral bešel ando rusiko , mro lekterneder bešel ando švédsko
1	120	358	Včera jsem viděl svého nejstaršího bratra	ídž dikhľom mre lekphureder prale
1	120	359	Přesně před rokem jsem viděl své dvě mladší sestry	hi odá jekh berš , so dikhľom mre lekternedera ... le ... lekterneder pralen ; pheňen
1	121	360	Všichni tři moji bratrové bydlí v Popradu	mre trin prala bešen popradoste
1	122	361	Mezi těmi dvěma bratry byla vždycky nenávist	maškar odola dúj ... odola dúj prala pe báre na ... na báre
1	122	362	Nechal tady tohle jídlo pro vás a pro vaše bratry	mukľa adaj odá hábe vaše tumenge taj vaše tumare
1	122	363	Můj starší bratr je největší silák z celé vesnice	mro lekphureder pral hi lekzoraleder and- adá gav
1	123	364	Bratr mě vzal k doktorovi v nedaleké vesnici	mro pral manca géľa ko orvoši ando áver gav
1	123	365	Já bydlím dole a bratr nahoře	me bešav téle éš mro pral upral
1	123	366	Kdykoli přijde , hádáme se kvůli jeho sestrám	mindik kana avel , pelinas amen vaše leskere pheňen
1	123	367	Její bratr je o pět let starší než ona	lakero pral hi phureder pándže beršendar ... ; pándž sar hi ój
1	124	368	Sestra uložila všechno moje oblečení do krabice	mri phen savóre mre gáda rakind'a andi škatuľa
1	124	369	Jeho sestra utíká z trhu	leskeri phen pe čhivel andar i búti ; o pijaci
1	124	370	Když nám zapálili dům , začala sestra křičet	kana amenge thard'e o kher , mri phen báre (vičink
1	125	371	Sestra mi píše každý sedmý týden	mri phen mange írinel (sake eŧta kurke)
1	125/126	372	Je to moje vzdálená příbuzná , ale je mi bližší než moje vlastní sestra	odija manušni náne ... náne odá mri lekpašeder eno feder sar mri phen ; náne odija mri páši endáňi , de pašeder sar mri šajátňi phen
1	126	373	Můj švagr a tvůj bratranec jsou kamarádi	mro šógori taj tro onokateštvéri hi khetáne pajtáša
1	127	374	Sestřenice na mě zavolala přes potok	mri onokateštvérkiňa upre mande (vičinkerlahi) pa
1	127	375	Moje švagrová je krásná , hodná , ale líná	mri šógorkiňa hi šukár , láchi , de luštavi hi
1	127	376	Nemá ani jednoho sourozence	náne la ni phen ni pral

1	127	377	Kdy a kde ses narodil?	káj taj kana úlal ?
1	128	378	Narodil jsem se v roce 1968 [tisíc devětset šedesát osm]	úlom ando berš ezeri eňa šel šóvárdeš ofto
1	129	379	Dostal jsem k narozeninám rádio	hudiňom ki mro (úriben) rádijóvo ; úribe
1	129/130	380	Moje žena včera porodila	mra romňake idž úla čhavóro taj čhajóri
1	130	381	Zítra se jeho sestře mají narodit dvojčata	táha kempel leskera romňake te (úřen) čhaj taj čhaj leskera pheňake úlona ketteša
1	130	382	Máme roční dceru a měsíčního syna	hi amen jekhberšiko čhajóri taj jekhmasekiko čhavóro
1	×	383	Jedno dítě kolíbala v kolíbce a druhé houpala na kolenou	jekhe čhavore kulinlahi ando kaštuno vodrat'i , odol čhavore upro térd'i
1	131/132	384	Tlačila před sebou kočárek	ňuginlahi angle peste verdat'i ; ňúminlahi angle pest
1	132	385	Nese miminko v náručí	ledžal le čhavóre upro vasta
1	133	386	Přitiskl si miminko na hrud'	ňúmind'a le čhavóre ki peste ; ňúmind'a ole čhavore kol'in
1	133/134	387	Posadila miminko na židli , aby ho nakrmila	bešaďa le čhavóre upro séko , hoj le te šaj del te ha
1	134	388	Vyměň jí plínku , má ji už několik hodin mokrou !	de la šuko pherno , mer hi má bistošan sapani ; šaj má sapani
1	134/135	389	Maminka dítě převlékla a přezula	i daj le čhavóre préko urjaďa taj diňa le áver kamaš
1	135	390	Ve dvanáct hodin se miminku začíná chtít spát	ole čhavóreske pe má kamel keril o dešudúj óri te s
1	135	391	Vyměnila prostěradlo , uložila synka do peřin a dala mu pod hlavu měkký polštář	diňa šuži plasta , thod'a le čhavóre ando dunhi taj di šéro (koli) pernica
1	135/136	392	Dneska ho musíš uspat ty , měl bych ještě něco dodělat	adádive le musaj te sovľares tu , mer man hi még va
1	136	393	Nemocné dítě brečí	o nasvalo čhavóro rovel
1	136	394	Celou noc ji svým pláčem budí	celi ráti pre rovibnaha la džangavel
1	136/137	395	Skoro celou noc jsem seděl vedle ní	celi ráti bešáhi paše late
1	137	396	Zvedni to dítě !	vazde odole čhavóre !
1	137	397	Můj táta vyzdvihl dítě na vůz	mro dad vazdiňa le čhavore upro verda
1	137	398	Když jsem byl malý , starala se o mě jedna stará paní	kana sľomahi buka čhávo , kerlahi keril mande jekh
1	137	399	Hrál jsem si se svým bratrem	kheláhi mange mre pralóreha
1	138	400	Děťátko se schovalo za strom	o čhavóro pe garuďa palo kašt
1	138	401	Všechny moje děti jsou vysoké	savóre mre čháve hi úče
1	138	402	Její dítě stálo vedle nich	lengero čhavóro áchlahi paše lende

1	138	403	Řekl jsem svému nejmladšímu synovi , aby si s ním promluvil	phend'om mre lekterneder čháveske , hod' leha te v
1	138	404	Děti mě každý den zlobí	o čhavóra hi sako dive erďave
1	139	405	Plačíc / plačky se loučila se svými dětmi	rovibnaha géla kathar pre čhavóra
1	139	406	Chci jenom , abyste byli tady se mnou	kamav hod' čak t- oven adaj manca
1	139	407	Po tom , co jim zemřelo dítě strašně trpí	sar lenge múla o čhavóro , báre hi lenge pháre
1	139	408	Mají velký žal , chudáci !	báre len odá , čoren , dukhal !
1	139/140	409	Naše babička měla velká prsa , vychovala patnáct dětí	mra baba st'e bare čučča , mer st'e la dešupándž čh
1	140	410	Ty máš tři syny , dvě dcery , osm vnuků , devět vnuček a jednu pravnučku	tut hi trín čháve , duj čhaja , ofto onoki , eňa onoki ,
1	140	411	Mám jenom jednoho syna	hi man čak jekh čhávo
1	141	412	Můj syn je malý	mro čhávo hi tikno
1	141	413	Můj syn brečí , protože se mu kamarádi posmívají	mro čhávo rovel , mer leskere pajtáša keren (andal čúšágo
1	141	414	Očekávám , že můj syn přijde každou chvíli	užarav hod' mro čhávo avla sako perco
1	142	415	Náš prostřední syn je právě na vojně	mro maškarutno čhávo hi akáni lukesto ; amaro ma čhávo hi akáni ipen lukesto
1	142	416	Každé ráno tahá svého chlapce z postele	sako rat'aha cidkerel pre čháve andar o vodro
1	142	417	Je tohle tvoje dcera?	hi odá tri čhaj ?
1	142	418	Můžeš na ni být hrdý !	šaj oves upre late gizdavo !
1	142/143	419	Naší dcerce jsou teprve tři roky a už umí počítat do osmi , romsky i slovensky	mra čhajóra hi akáni trin berš , má džanel te sámoli , džanel románe taj servika
1	143	420	Moje dcera si hrála s kamarádkou	mri čhajóri khellahi pra pajtáškiňaha
1	143	421	Moje dceruška se bojí přecházet přes most	mri čhaj daral te džan préko prekal o phordo ... ford
1	143/144	422	Naučila dceru , jak uvařit vejce	siklárďa pra čha sar te tável o kukóva
1	144	423	Ukazuje své dceři svůj nový prsten	sikavkerel pra čhake i nevi angrusti
1	144	424	Brali do hospody i svou čtyřletou dceru	kednahi andi kočma te pra štarberšika čhajóra
1	144/145	425	Kdykoli k nám přijde na návštěvu , přivede i svou vnučku	kana avel k- amende , mindík anel peha pra onoka
1	145	426	Přišla asi s třiceti kamarádkami , dům byl plný od podlahy až na půdu	kana ála , ále laha lakere trijanda pajtáškiňi , o kher ála trijanda pajtáškiňenca , o kher st'a pherdo ži kat ži ko podo
2	146	427	Šel jsem s ní na svatbu její dcery	gélom laha upro bijav lakera čhake
2	146	428	Její dcera otěhotněla už v šestnácti letech	lakeri čhaj áchiľa khamni , kana la sľa dešušov berš
2	147	429	Ten lhář mi svedl a zbouchnul dceru	oda dilino la khamňard'a ... oda préko čhidime la dili khamňard'a ; odá manuš , so avka hohavlahi , mang

2	148	430	Zakřičel , že jeho dcera není na prodej , že to přece není žádná děvka	vičind'a hod' leskeri čhaj náne upro biknibe , hod' od nisavi lubni
2	148/149	431	Moje neteř se bojí ohně	mre praleskeri čhajóri báre daral la jagatar
2	149	432	Moje šestnáctiletá neteř kleje , jako by jí bylo osmdesát	mre praleskeri dešušovberšiko čhaj vakerel sar phu hi la má oftovárdeš berš ; koškerel
2	149/150	433	Holčička spadla z balkonu , ale můj synovec ji zachytil	čhajóri péla palo balkóno , de mre praleskero čhávo
2	150	434	Čtyři romské holčičky si hrajou na zahradě	štár romane čhajóra khelen andi bár
2	150	435	Chceš si s těmi čtyřmi holčičkami hrát?	kames odole štáre čhajórenca tuke te khelen ?
2	150	436	V tomhle domě bydlí čtyři romští kluci	and- odá kher bešen štár rromane čháve
2	150	437	Chci s těmi čtyřmi kluky mluvit	kamav odole štáre čhávenca te vakeren
2	150	438	Jenom jeden chlapec klidně čeká , ostatní pobíhají po dvoře	čak jekh čhavóro užarel , odola áver naškeren upri
2	151	439	Naproti přes ulici bydlí celá moje rodina	sembe andi áver ucca , bešen celo mro endáňi
2	151	440	Poslal jsem minulý týden rodině pohled	bičhaďom áver kurko mre endáňiske il ; il
2	152	441	Celé dopoledne se mě vyptávala na moji rodinu	anglo celo dílo mandar phučerlahi pre mro endáňi
2	152	442	A jinak , jak se máš?	sar šlal avresar ?
2	152	443	Ten příběh je o mém kamarádovi	adá so tuke vakerav , odá hi sa pale mro pajtáš
2	152	444	Stali se z nich dobří přátelé	hi andar lende lačhe pajtáša
2	152	445	Stanou se z nich kamarádky , uvidíš !	ovna pajtáškiňi , maj dikheha !
2	153	446	Mají se moc rády , jedna na druhou nedá dopustit	avka pe báre kamen , hod' jekh pre ávrate naštik šu ; kamen pe báre , jekh pre ávrate na muken ništa er
2	154	447	Po té hádce jsme se stali nepřáteli	sar (pellind'am) khetáne , na vakeras khetáne , ma kamas ni te dikhen ; sar pellind'am , má na šlamahi
2	154/155	448	Ona si vzala Roma , ale její sestra se vdala za gádže	ó j géla romeste ... palo rom , de lakeri phen peske ř rakle
2	155	449	Jeden bratr má za ženu Češku , druhý Slovenku , třetí Maďarku a čtvrtý Olašku – Rumungrici	jekhe mre prale hi romni čehiko rakli , odole ávre hi odá trito peske ř ila ungrika rakla éš odá štárto peske čha
2	156	450	V támhleté vesnici žijou samí Maďaři	and- odá gav dživen same ungri
2	156	451	Slyšel jsem , že tu žijou i jiní Romové	šund'om hod' adaj dživen te áver roma
2	156	452	Neznám jiné Romy	na pindžarav ávre romen
2	156	453	U nás žijou čistí Romové , za kopcem nečistí / degeši	k- amende dživen šuže roma , de palo hed'o , odoj h roma

2	157	454	Romsky mluvím od malička	románe vakeráhi má sar čhajóri
2	157	455	Rozumíte olašsky – rumungersky?	haľos vlahika ? ; haľon láčhe románe ?
2	157	456	Bydlíme na Slovensku , ale pracujeme v Maďarsku nebo v Polsku	bešas pro serviko , de keras búi ando ungriko vad'
2	157	457	Pokolikáté jste u nás na Slovensku?	kit'ivar šľanahi má k- amende pro serviko ?
2	157/158	458	Bydlel jsi někdy v Bratislavě?	bešesahi valamikor brat'islavate ?
2	158	459	Do Bratislavy je to od nás o 50 [padesát] kilometrů dále než od vás	brat'islavu hi kathar amende pándžvárdeš kilometr kathar tumende
2	159	460	V Bratislavě je hodně železných mostů , ale i jeden kamenný	brat'islavate hi but trastune fordi , de hi odoj te jekh bárestar
2	159	461	O víkendu budu v Košicích	sombaton taj kurke ová kašate
2	160	462	Nepřišel z Brezna , musel přijít odjinud	n- áľa andar o brezno , musaj t- áľa valakathar avre
2	160	463	Chtěl jsem jet se svými kamarády za prací do ciziny	kamáhi te džan mre pajtášenca valakija avrethe and kamáhi ta džan mre pajtášenca pal i búi ando áver
2	161	464	V pondělí nebo v úterý pojedu do Čech	hetfin , vad' kedden džá ando čehiko
2	161	465	Na jaře pojedeme do Anglie a vrátíme se až na podzim	tavaskor kamas te džan andi anglija taj avaha pále
2	161/162	466	Jednou bych se rád podíval do Ameriky	kamáhi te dikhen sar hi andi amerika
2	162	467	Rád se dívám na americké filmy	báre kamav te dikhen kana hi amerikiko mozi
2	162	468	Vždycky jsem se chtěl jet podívat do Indie	mindík kamáhi te dikhen sar hi andi indija
2	162/163	469	Prochodil jsem celý svět	má préko géľom celo svito
2	163	470	Ani já , ani sestra jsme toho moc nenacestovali	ni me taj ni mri phen but na šľamahi upro droma
2	163/164	471	Ještě nikdy jsem nebyla u moře ani na horách	még šoha na šľomahi paš o páňi , ni ando bare véš
2	164	472	Chci jet na týden někam , kde je hezky a klid	kamáhi te džan upre jekhe kurkeste od'a ká hi šukár odoj bari víka taj náne odoj but manuša
2	165	473	Mám na mysli to místo , kam jste jeli loni v létě	gondolinav hod' ovlahi lekfeder odoj , ká šľanahi tav linaje ; gondolinav odá than kaj šľanahi taval linaje
2	165	474	Na takovém místě jsi nikdy nebyl !	upro asavo than šoha na šľalahi !
2	166	475	Tahle cesta vede na sever nebo na jih?	adale dromeha šaj džas upro juho vad' upro severi
2	166	476	Věděl jsi , kde mě máš hledat , že jo?	džanesahi káj man kampes te roden ?
2	166	477	Nikde jsme to nemohli najít	nikhaj odá našťik arakhľam
2	166	478	Našel's tu tašku , kterou jsi hledal?	arakhľal odija táška , so rodesahi ?
2	166/167	479	Neptal bych se tě , kdybych věděl , kde to je	na phučáhi tutar , te džanáhi káj hi
2	167/168	480	Něco jsem našel; hádej , co to je !	valaso arakhľom , de av pr- odá so odá hi !
2	169	481	Neztrat' to !	ma našav odá !
2	169	482	Kdy se máme potkat?	kana amen kampas te resen ? ; te dikhen
2	170	483	Kdy máte sraz?	kana kampas t- oven khetáne ? ; kana amen šaj dik

2	170	484	Vzkázal nám , abychom tam byli ještě dopoledne	diña amenge te džanen , hod' odoj kampas t- oven a
2	171	485	Zkus přijít ještě dřív	te šaj hát av sigeder
2	171/172	486	Nepotkali jsme se včera , ale předevcírem nebo předpředevcírem	na rest'am amen idž , de anglo idž vad' anglo trín di amen trin dive angl- odá
2	172/173	487	Potkáme se ne zítra , ale pozítří nebo popozítří	resaha amen na táha , de paltáhaste vad' (paltáhas
2	×	488	Chce se tam s někým sejít	kamel pe te resen valakasaha
2	174	489	Kde přesně jsi ho viděl naposled?	káj le dikhľal utóšono dive ?
2	175	490	Potkal jsem ty samé muže , se kterými jsem se bavil včera odpoledne	rest'om odole romen ... so lenca man rest'om ... ; res odole muršenca , so lenca vakeráhi idž palo dílo ; ta odole bistošne muršen so leha vakerkeráhi idž (ži o
2	175/176	491	Potkal jsem jí , když šla dolů a já nahoru	rest'om man laha , kana džalahi téle éš me džáhi up
2	×	492	Odevšad se scházeli lidi	kathar valakathar (ále) o manuša ; othar te othar a manuša ; te othar te athar avnahi o manuša
2	176/177	493	Zničehonic se objevil jakoby odnikud	nisostar (řiš) áľa sar řikhaj te n-úláhi ; nisostar niš de kathar nadžanaw ; nisostar áľa sar te áľahi nikath
2	178	494	Zničehonic se odněkud objevil	sar nisostar áľa valakathar
2	178	495	Domluvili jsme se , že tam půjdeme společně	phend'am amenge hod' džaha od'a khetáne
2	178	496	Zapomněli na nás a šli tam bez nás	pobisterd'e upre amende , taj géľe od'a bi amende
2	178	497	Stála mezi nimi a povídala si s nimi	ačľahi maškar lende taj vakerkernahi peske
2	179	498	Stál jsem vedle tebe , ale ty sis mě nevším	áčháhi paše tute , de tu manca na kamesahi te vak paše tute , de tu man na dikhľal
2	179	499	Přiběhla zezdola / zespod	nášťa télalestar
2	180	500	Přiběhla seshora / svrchu	nášťa upralestar
2	180	501	Přišel jsem zvenku	áľom od'áral
2	180	502	Chodili jsme pořád dokola	phirkerasahi upre téle
2	180	503	Procházela kolem vesnice	géľa pašal o gav
2	180/181	504	Říkám ti , polož to dopředu , ne dozadu	phenav tuke , thov odá anglál , na pálal
2	181	505	Sedl si doprostředka	bešťa peske maškáral
2	181	506	Podívej se na to zblízka !	dikh upr- odá pášalestar !
2	181	507	Rozběhl se proti zdi	nášťa neki ole faloske

2	182	508	Otoč se na druhou stranu !	irjand'uv pre áver rig ! ; irjan tut pr- áver rig !
2	183	509	Podívej se dozadu , jestli tam je všechno !	dža , dikh pálal , te hi odoj sa !
2	183	510	Musíme tam jít po sobě , jeden po druhém	musaj od'a te džas , jekh pal ávreste
2	183	511	V kolik hodin normálně vstáváš?	kit'i óri hi kana ušt'es ?
2	184	512	Obvykle vstávám v sedm hodin , ale dneska jsem se vzbudil už v šest	sako dive ušt'av efa (óri... render) , de adádive ušt'ákor
2	184/185	513	Vzbudil jsem se už o půlnoci	ušt'áhi te ... a na st'a epaš rat ; ušt'iňom avka sig , m epaš ráti
2	185	514	Budeš tu stát až do večera?	áčheha adaj ži ráti ?
2	185	515	Proč jsi tam byl tak dlouho?	soske st'alahi odoj avka šokáj ?
2	×	516	Kolikátého je dnes?	
2	186	517	Aby stihnul včerejší bál , musel by přijít už předevčírem	te kamlahi t- oven upro bálđo (táha) , musaj te avla ídžeste
2	186	518	Bolí mě nos	dukhal mro nakh
2	187	519	Pálí mě oči	thabon mre át'ha ; tharen man o át'ha
2	187	520	Slzí mi oči a mám v nich ospalky	andar o át'ha mange čuľon o ásva ; mri át'ha hi ásva ándéragadime ; hi mre át'ha ánderagastime
2	188	521	Bolí mě v hrdle , ale za pár dní už budu zdravá	dukhal man mro gerkáňi , de na šokáj má ová sasti
2	188	522	Můj strýc měl jedno oko skleněné	mre bači sľa jekh jakh cakluni
2	188	523	Na hlavě měl jenom trochu vlasů a v puse žádné zuby	pro šéro sľa le zalog bala , ando muj le na sľe danda
2	189	524	Z ucha mu vyrost dlouhý černý chlup	andar leskero kan (bárdliľa) dugi kali zár
2	189	525	Tekly mu sliny po bradě	pali ála leske čuľonahi o ňáli
2	×	526	Celé odpoledne škytal a kýchal	
2	190	527	Než jsme se rozešli , objal mě kolem krku a dal mi pusu na čelo	kana má kampľa te džan , astard'a man keril i men t man upro čekat
2	190	528	Zatahal dívku za vlasy	cidiňa la čha balendar
2	191	529	Jak ji silně uhodil , naplnili se jí oči slzami	avka la zorále čalaďa , hoď lake andar o át'ha čuľon
2	×	530	Měla tváře podřobané od neštovic	
2	191	531	Načervenila si horní ret a potom i spodní ret	ľóľard'a peske o upruno vošt , pale te o teluno vošt
2	192	532	Jak se ti ten písek dostal mezi zuby?	sar (pe) tuke odá homoko áľa maškar o danda ?
2	192	533	Co jsi udělal s tím bolavým krkem?	so kerd'al odole dukhade gerkáňiha ?

2	192/193	534	Jeho silný hlas byl slyšet až na konec vesnice	leskero baro hango šund'olahi ži ... pre kalo celo ga
2	193	535	Má takový divný hlas , jako by byla opilá	lakero hango ári di ^t hol sar t- ovlahi máti ; hi la asav ovlahi máti
2	193	536	Jestli tě svědčí hlava , tak si ji klidně poškrábej	te handžol tro šéro , hát tuke le haruv
2	194	537	Když mu bylo čtyřicet , oholil si tatínek knír břitvou	kana sľa mre dade štarváldeš berš , borotválind'a pe borotvaha
2	195	538	Podívej se na toho vousáče !	dikh pe leste savo čhorvalo hi !
2	195	539	Má hlavu plnou vši a hnid	ando šéro hi le pherdo džuva taj likha !
2	195/196	540	Má dlouhé řasy a husté obočí	hi le duge cimbli taj bare phuvja
2	196	541	Z jedné nosní dírky mu kape krev	andal i jekh hév leskere nakhestar čuľol o rat
2	196	542	Měla kulatý obličej a buclaté tváře	sľa la kerekno muj taj bare čhamja
2	197	543	Když rostou dítěti zuby , napuchají mu dásně	kana bárd'on ole buka čhavóreske o danda , šuľon l šuľon leske o íni
2	198/199	544	Ten zubař je blázen , zůstaly mi jen dva přední zuby a dvě stoličky !	odá orvoši , so kerel o danda hi dilino , áchi ^ř le mang anglune danda taj dúj danda so hi man pálal
2	199/200	545	Měl jsem sucho v ústech , jazyk se mi lepil na patro	sľa ande mro muj šúko , t- i čhib sľa mange šúki
2	200/201	546	Zakřičel jsem tak , až jsem ochraptěl	avka (vičinkeráhi) , hod' má dukhalahi mro kello
2	201	547	Zakašlal jsem , aby si mě všimla	kehegind'om , hod' te dikhel upre mande
2	201	548	Až zapískám nebo až si kýchnu , tak můžete začít nakládat	kana šivítiná vad' keheginá , má šaj upre rakinen
2	202	549	Píchá mě v boku	phosavel man tel o pašvare
2	202	550	Praštila mě do zad , protože jsem se dusil	čalaďa man ando dumo , mer tast'uváhi
2	203	551	Má obrovské břicho	hi le baro pér
2	203	552	Na pupíku měl krvavý puchýř	upri púpa le st'a ratvali era
2	204/205	553	Špatně se jí dýchalo , měla na plicích hleny	báre pháre díhinlahi , mer upro búke la sle ... báre p , mer lakere búke sle ... ; pherdo xraxočki ; ando bú xraxočki
2	205/206	554	Sedni si už na zadek a neposkakuj tady !	beš tuke má pri bul taj ma ugrinker adaj
2	206	555	Moje sestra normálně kojí , i když jí doktoři vzali jedno prso	mri phen pijavel ole čhavóre , t- avka čak hod' hi la j phen pijavel , t- avka hod' o orvoša lake ľile i jekh čů

2	206/207	556	Starosta je velmi chlupatý , má chlupy i na zádech	o bíróvo hi báre zarjalo , hi le te pro dumo zarja
2	207	557	Zaklepal mu na loket	kopolind'a leske upro va ; kopogind'a leske upri lakt'a
6	54			
2	208	558	Strašně se mu potí dlaně	báre leske isadinen o vasta ; báre hi leske sapane t báre leske icadinen o burňika
2	209	559	Praštila mě přes prsty	čalaďa man prekal o angušťa
2	209	560	Při tanci se jí zvedala sukně až ke kolenům	paš o khelibe lake pe (vazdiňa) i rokľa ži upreder o vazdlahi
2	210	561	Šťouchla ho loktem do žeber	čalaďa le ando pašvare
2	212	562	Bolí mě svaly na obou pažích a levé rameno , protože jsem nosila vodu ze studny	dukhal mro válo , mer phiraváhi andar i hanig o páň man so dúj vasta ... musa taj o balno válo ... i balni phiraváhi o páňi andar i hanig ; ando so dúj musa p páňi andar i hanig
2	212	563	Nekousej si nehty !	ma danderker tuke o naja !
2	212	564	Nad kolenem máš stehno a pod kolenem lýtko	upreder i térd'a hi tut combo taj tel i terďa hi tut i peč
2		565	Nohou prokopl míč	ole preha préko prutiňďa i lapta
2	213/214	566	Tchán leží v nemocnici , zlomil si na ledu kyčel	mro apóši hi ando korzházo ... ; mro apóši pašľol an phagľa peske upro jégo o pro ; pri kľončka
2	214	567	Usekl si prst sekerou	ola báltaha peske téle čhind'a o angušť
2	214	568	Drželi se za ruce	ikrenahi pumen vastendar
2	215	569	Bouchl pěstí do stolu	andi kafidi čalaďa ole vasteha ; čalaďa andi kafidi d
2	216	570	Zabodl jsem si do paty třísku a to byla velká bolest !	andi talpa mange phosaďom ... ; ola suvjaha man p andi talpa , odá báre dukhalahi !
2	216	571	Umyj si ruce teplou vodou a mýdlem !	thov tre vasta tate paňiha taj sapuňiha !
2	218	572	Tlačí mě pravá bota , bolí mě z ní kotník	ňuminel man i čačiko kamašľa , dukhal man odolesť
2	219	573	Pořezal si obě chodidla , protože šlápnul na kosu nebo na srp	so dúj pre hi leske čhinde ... ; so dúj pre peske čhine mer ušťaďa upri kasa ... ; ušťaďa upro kasáľovo
2	219/220	574	Když klečím , bolí mě kolena	kana (térd'ivav) , hát dukhan mre térd'i ; dukhan mre kana térd'uvav
2	220	575	Uviděl jednonohou stařenu	dikhľa asava phura romňa , so sľa la čak jekh pro
2	221	576	Běhá rychleji než kdokoli jiný	avka sig naškerel , hod' ňiko avka na naškerel ; avka sar ňiko áver nášel legsigeder andalo savóre
2	×	577	Běhá nejrychleji ze všech	
2	223	578	Na kliku nedosáhla , byla ještě příliš malá	naštik práďa la kľučkaha , mer sľa báre még tikni ; i astarlahi ; upri kľučka na reslahi , sťa még báre tikni

2	224	579	Kdyby vyrostli ještě o kousek , byli by větší než jejich táta	te még buka bárd'iléhi , ú'léhi bareder sar lengero da
2	224	580	Staří lidé vždycky onemocní	o phure manuša mindík nasva'lon
2	224	581	Velmi často volají doktora	butvar akharen ole orvoši
2	224	582	Vlasy jí pomalu šedivějí	polóke lake savóre bala és'non
2	225	583	Co ze mě bude , až zestárnu?	so mandar ovla , kana phurjová ?
2	225	584	Chtěla bych omládnout	kamáhi még te ter'non
2	226	585	Kvůli němu onemocněla	nasva'liša , mer šaj vaš odá óv
2	226/227/228	586	Nemůžeme se vrátit , dokud se neuzdraví	naštik avas pále , ži ad'ik kana ovla sasti ; naštik avas még na sast'ola
2	228	587	I když jsem nemocný , musím do práce	s'lom nasvalo , de musaj te džav andi búi
2	229	588	Ty léky , které musím brát , nesnáším	odola orvošági naštik kedav , mer náne láche ... odola so musaj te kedav , naštik len kedav , mer hi mangede erd'avóne
2	230	589	Spadl z kola , ale za pár dní se uzdravil	pě'la palo bicig'li , de na šokáj s'la má sasto
2	230/231	590	Zbytečně hekáš / sténáš , stejně tě nikdo nebude litovat	hjába keres odá , hod' tut dukhal ... taj hi tut bare du tut niko na šajninla
2	232	591	Bolí ho břicho a zvrací	dukhal leskero pér taj čhandel
2	232	592	Má jednu ledvinu umělou	hi le čak jekh leskeri bubreška ; i áver hi leske kerd'ila
2	233	593	Malý prdí , snad ho nebolí břicho !	odá tikno kha'nakerele , talán le dukhal o péróro
2	233	594	Ten chlapecek čůrá a kaká na nočníku	odá tikno čhavóro má mutrel taj te hinel upro šerb'li
2	234	595	Ten chlapecek se počůral a asi i pokakal do kalhot	odá čhavóro talán muterd'a taj te hind'a andi holov
2	234/235	596	Lekla se tak , že omdlela	avka dara'na , hod' ájúlind'a
2	235	597	Pořádně s ní zatřásl , aby neomdlela	báre laha tresind'a , te na ájúlinel
2	235	598	Je jí špatně a kašle	hi lake erd'avóne taj keheginel
2	235	599	Má horké čelo , asi bude nemocná	lakero čekatóro hi táto , ovla talán nasvali
2	236/237	600	Nechod' ven prostovlasý , máš horečku !	ma dža ári bí šipka , mer oveha nasvalo ! ; mer táto
2	238	601	Loni v zimě jsem pořádně nastydla	taval preko jevend báre préko šudri'om
2	238	602	Proč pořád chodíš ven , když vždycky dostaneš rýmu?	soske phires mindík ári , kana pale hi tut nádha
2	239	603	Je to čuně , vysmrkal se do ponožky !	s- odá kerd'al , khost'al tro nakh andi štrim'ľa !
2	240	604	Poranil jsem se tím nožem	čhind'om man odola čhurjaha
2	240	605	Ta rána mi krvácí	andar odija era mange ču'ol o rat
2	241	606	Jeden trochu kulhal a druhý byl úplně chromý	odá jekh s'la buka bango és' oda áver naštik phirlahi
2	241	607	Oslepl , a tak je slepý	koro'liša , hát na dikhel ; hi koro
2	241	608	Ohluchl , a tak je hluchý	kašu'liša taj na šunel ; hi kašuko

2	242	609	Oněměl , a tak je němý	némolind'a , hát hi némavo
2	×	610	Proti uhranutí se může pít voda se sedmi vypálenými sirkami	
2	242	611	Doktorka říkala , že má plíce dřavé jak cedník	i orvóškiňa phend'a hod' leskere búke hi heviale sar
2	243	612	Bohužel to vypadá na rakovinu	mro gulo dél , avka dičhol , hod' hi le ráka
2	244	613	Jeho nevlastní otec je doktor , ten umí vyléčit všechny nemoci	leskero áver dad hi orvóši , odá džanel báre te sast' nasvalipe ; na šajátno
2	245	614	V sousední vesnici bydlela jedna židovská doktorka	ando somsédiko gav dživlahi židóviko orvóškiňa
2	246	615	Je ošklivá a šilhavá	báre hi džungali taj lakere át'ha džan keresbe
2	246	616	Změnila ses , vůbec tě nepoznávám !	valasar tut vátozind'al , naštik tut pindžaraďom !
2	246	617	Za mlada jsem nosíval brýle , teď už ale vidím lépe	kana sľomahi terno , phiraváhi ókuli , de akáni má d
2	247/248	618	Na vlastní oči viděla nějakou nehodu	upre pre át'ha dikhľa erďavipe
2	248	619	Vrazil do ní , až spadla	avka la ispidiňďa , hod' péľa
2	248	620	Dej pozor , málem jsi mě porazil !	vid'ázin , mer maj na man téle čalaďal !
2	248/249	621	Strč do něho ! – Strč ho !	ispide ande leste ! - (ispid) le !
2	249	622	Spolykala tolik prášků na spaní , že to málem nepřežila	báre but piruľi upro sovibe nakhaďa , pale maj na m
2	249/250	623	Umřel na nějakou neznámou nemoc	múľa taj niko na džanel hod' so st'a leske
2	250	624	Byl celý pobodaný nožem	celo sľa phosavkerdo čurjaha
2	250	625	Zabili ho tím , že ho praštili příliš silně	mundard'e le vaš odá , mer le čalaďe báre zorále
2	251	626	Předloni se tady utopila nějaká ženská z Bratislavy	angle duje beršende adaj tasľiľa jekh džuvľi taj sľa b
2	252	627	Statkář / hospodář se oběsil	barvalo gádžo pe akastind'a
2	253/254	628	Neví se , jestli na provaze , na šňůře , nebo na svém řemenu	na džanel pe , te st'a odá ... hod' upre soste pe akas odá leskero sirim vad' upre valasavi thuli dorik
2	254	629	Je mi zima	hi man šil
2	255	630	Musíš se hýbat , jinak zmrzneš	musaj te ugrinkeres , mer faďineha
2	256	631	Zíval jsem , protože jsem byl ospalý	... mer vaš odá hod' kamáhi te soven ; ášťináhi mer kamlahi te soven
2	256	632	Už se těším , až si lehnu	má lošanav , kana mange pašľuvá
2	256	633	Bez prášků na spaní nemohla usnout	bijo piruľi upro sovibe naštik zasovlahi
2	257	634	Jak to , že tak rychle usnuli?	sar odá hod' avka sig sůťe
2	257/258	635	Holčička ze spánku jednou zaplakala , ale pak zase usnula	čhajóri andar o sovibe jekhvar rúňa , de pale papale
2	258	636	Celou noc mluvil ze spaní	celi ráti valaso vakerlahi andar o sovibe
2	259	637	Naoko dělal , že spí , ale ve skutečnosti byl vzhůru	kamukóri kerlahi hod' sovel , de sľa upre

2	259	638	Jak ses vyspal?	sar súťal ?
2	260	639	Dvouhodinový odpolední spánek je dobrý pro zdraví	kana soves dúj óri délután , perel tuke odá upro sas
2	260	640	Byl tak silný , že by mohl ohýbat železo	asavo sľa zoralo , hod' šaj band'ard'áhi te trast ; band'arasta
2	260/261	641	Dědeček žvýkal tabák a pak ho plival na zem	mro papu peske rakinlahi močka ; duhano ; ando m
2	261	642	Kromě jednoho starce všichni kouřili	čamčarlahi odá éš pale ári čhungarkerlahi upri phúv
2	261	643	Opravdu jsi ten tabák dostal od sousedky?	savóre dohánzinenahi čak odá jekh phúro na dohán
2	262	644	Snad můžu dát tomuhle Romovi několik cigaret	čáče odá duhano tut diňa i somsédkiňa ?
2	262	645	Potáhl si z cigarety a vtáhl kouř do plic	šaj dav adale rome valasave cigareti
2	262	646	Zapálíš si se mnou jednu? Jasně , máš oheň?	cidiňa ande peste o thúv , awka hod' géla leske odá
2	263	647	Odzítřka nekouřím !	thareha tuke manca jekh cigaretľa ? thará , hi tut jag
2	263	648	Nejdřív ty karty zamíchej a pak snímej	táhastar má na dohánziná
2	263	649	Vybral si jednu kartu zprostředka	keverin odola kárt'i taj pale len des sít
2	264	650	Dneska se buď budu dívat doma na televizi , nebo půjdu do hospody	líla peske jekh kárt'a andar o maškaribe
2	264	651	Hlavně se moc neopij ! Bylo by ti zle	adádive šaj hod' dikhá upri televízija vad' džá andi k
2	265	652	Hospoda je přesně přes ulici	de te na mát'os báre ! ovla tuke pale erďavóne
2	265	653	Muži v hospodě mluví o chlapských věcech	i kočma hi adaj préki ucca
2	265/266	654	Ve vesnici není žádný noční bar , všechny hospody zavírají v deset	o murša andi kočma vakeren čak palo muršike bůťa
2	266	655	Dřív tu měl hospodu jeden Žid	and- odá gav náne nisavo baro , taj savóre kočmi á
2	266	656	K Romům nebyl zlý , občas jim dokonce nalil zadarmo	kana hi deš óri
2	266	657	Otevřeli si láhev piva	valamikor sľa adaj jekh kočma ole židóvo
2	267	658	Zatímco jsme na něj čekali , dali jsme si ještě jednu vodku	ko roma na st'a erďavo , níha lenge čhorlahi te hijáb
2	267	659	Koupil si další pivo	práďe peske jekh caklo šero
2	267	660	Kamarád má rád anglické pivo , protože je na něm dost pěny	aďik so upre leste užarasahi , piľam sako jekh vodka
2	269	661	Kromě vysedávání v hospodě toho moc nedělá	t'iňďa peske még jekh šero
2	269	662	Přesto se tváří , jako kdyby těžce pracoval	mro pajtáši kamel angliko šero.. ; mro pajtáši kamel
2	269	663	Kolikáté pivo už piješ?	šero , vaš odá hod' hi upre buter habo
2	270	664	K poslednímu pivu si objednal panáka	buter hi andi kočma sar khére vad' andi bůti
				de avka kerel ... taj avka pe ikrel khére sar te kerlah
				avka kerel sar te kerlahi phari bůti
				kit'ito šero má pijes ?
				ko utóšóno šero peske mangľa thardi

2	271	665	Domáci pálenka je nejlepší	odija pálinka so khére keren hi lekfeder
2	271	666	Ten gádžo má dobrou náladu , protože se přiopil pálenkou	odole gádže hi lachi kedva , mer piľa peske pálinka
2	271	667	Má smradlavý dech	khandel leske andar o muj
2	272	668	Je to opilec / ožrala !	hi odá manuš , so báre but pijel , asavo maťakerno
2	273	669	Pití má raději než jeho žena	odá manuš feder pijel , de leskeri romni o pibe na k kamel feder sar leskeri romni
2	273/274	670	V kavárně si pokaždé dávám kávu a do ní štamprli rumu	ando kávéházo kana mange dav kávéva , hát mindi mange ánde buka rumo ; ando kávéházo mange mi kávéva taj ánde čhorav buka rumo
2	274	671	Během hodiny vystřízlivěl	ži jekh óra má na šľa asavo máto
2	274	672	V hospodě za nic nezaplatil	andi kočma vaše nisoske na poťiňďa
2	275	673	Zase ses nechal těmi svými kumpány opít !	papale tut mukľal odole tre pajtášendar te máťaren
2	275	674	Nemůžeš se opíjet ve dne !	našti máťuvkeres divese !
2	275	675	Kdyby se včera neopili , tak by je dnes nebolela hlava	te na máťiľehi idž , adádive len na dukhaňáhi avka
2	275	676	Nechtěla nic pít	na kamlahi ništa te pijen
2	275	677	Trochu bych se napil	bukóro pijáhi
2	276	678	Když budu pít hodně mléka , budu silná	kana pijá but thud , ová thúli
2	276	679	Většinou chodím pro mléko brzo ráno	thudeske phiraw raťaha báre sig
2	276/277	680	Ze džbánu na mléko zbyly jen střepy	andar o khóro pro thud áchiľe čak čerepi
2	278	681	Rád si ráno dám hrnek kakaa	raťaha kana ušťav , hát šaj pijav ári jekh kućóri kaka
2	279	682	Ještě raději si dávám kávu s hodně mlékem	vad' még feder šaj pijav kali kávéva , de čhorav mar buka thud
2	279	683	Pijete radši hořkou kávu , anebo sladký čaj?	so feder pijes , kerki kávéva vad' gullo ... guli teja ?
2	280	684	Zalej tu kávu horkou vodou	čhor upr-odija kávéva tato páňi ; forono páňi
2	280	685	U kamen se ohřejeme a ještě si na nich uvaříme vodu na čaj	paš i mašina šaj taťovas taj šaj upre távas te páňi u
2	280	686	Seřřela ze stolu prach a postavila na něj dva hrnky čaje	khost'a (upri) kafidi o praho taj thod'a od'a duje kuć
2	281	687	Ta voda je pitná	odá páňi šaj pijas
2	281	688	Vaří se ta voda?	má táďol odá páňi ?
2	281	689	Vařila se ta voda?	táďiľa odá páňi ?
2	281	690	Vypili mi ze sklenice všechnu vodu	piľe mange andar o pohari ári celo páňi
2	282	691	Vezmi si s sebou láhev vody	le tuke odá caklo le páňiha
2	282	692	Napľň mi vědro studenou vodou až po okraj	čhor andi vedra o šudro páňi ži ko tetejo
2	283	693	Upil jí z misky trochu smetany	piľa lake andar o čáro buka téjfelu

2	283	694	Ocet bývá kyselý , tomu se není třeba divit	o šut hi mindík šutlo , odá náne šoha avresar
2	284	695	Mám velkou žízeň , skoro umírám žízní	sľom báre trušali , maj na merav andi truš
2	285	696	Mám takový hlad , jako by mi ve střevech hráli všichni muzikanti	sľom asavi bokhali , sar ande mre gója te bašavnah lavútara ; sľom asavi bokhali mer hi mre gója čúče
2	285	697	Večer mívám velký hlad , ale jestli budu jíst , hodně ztloustnu	ráti sľom mindík báre bokhali , de kana há ráti , hát
2	285/286	698	Něco bych snědl , už tři dny jsem nic nejedl	valaso háhi , má trin dive na háľom ništa
2	286	699	Přišel asi s deseti kamarády a že umírají hladem	áľa talán deše pajtášenca , taj hod' hi báre bokhale
2	286	700	Sněž něco , ať nemáš prázdný žaludek !	ha valaso , te na ovel tri ďomra čúči
2	286	701	Tímhle jídlem se nenasytiš	andar adá hábe na čáľoha
2	287	702	Tohle jídlo mi nechutná; dej mi něco jiného !	adá hábe na kamav , de man valaso áver
2	287	703	To včerejší jídlo už vyhod' , dej mi nějaké dnešní !	odá so táďal ídž , má čhide ári , de man odá , so tá
2	287	704	Připálili jsme jídlo	odá hábe amenge thabiľa
2	288	705	O víkendu si vaříme dobrá jídla	jekhvar kurkeste amenge távas lače hábe
2		706	Jídlo , které vaří v téhle restauraci , je nejlepší ve městě	avka sar táven and-adija kočma , odá hi lekfeder há
2	288/289	707	V dnešní době se jí zdravěji než dřív	and- adá idejo has sasteder taj feder hábe sar valar
2	289	708	Schovali si nějaké jídlo na horší časy	garuďe peske valasavo hábe upro goreder idejo
3	290	709	Jestli přijdeš pozdě , sníme ti večeři !	te aveha nasig , hasa tuke i vačora !
3	290	710	Už je plná / najedená – Už nemůže – Má už dost	má háľa dos - má hi čáli - má naštik hal
3	290/291	711	Přejedla se tak , že se pozvracela	háľa but taj pale čhandľa
3	291	712	Nedali mi ani kůrku chleba	na diňe man ni buka máro
3	291	713	Nikdy nechodím na trh kupovat chleba	na phirav šoha upro pijaci te t'inkeren máro
3	291	714	Namazala si chleba medem	makľa peske máro mézoha
3	291/292	715	Když rozlámala chleba na kousky , zůstaly na stole drobky	kana phagerďa o máro pro kotoróra , áchiľe upri kaf hurdipe
3	292	716	Uvařila polívku ze zelí a cibule	táďa zumi andar i ármin taj andar i purum
3	292	717	Ta polévka je neslaná a ještě k tomu divně nasládlá !	odija zumi hi bilondi , taj valasavi hi gulli !
3	292	718	V polévce byly mouchy	andi zumi s'te mát'ha
3	293	719	Všechny tři dnes vaří k obědu halušky s tvarohem a polévku z vnitřností	savóre trín džěňa adádivo pro dílo táven humer t'ira
3	294	720	Dal si raději nemastné halušky	hal feder kana náne o humer čikno
3	294	721	Sousedky mi přinesly plný hrnec mouky	o somsédkiňi mange and'e jekha pirjaha járo

3	294/295	722	Nejdřív uhnětu a vyválím těsto a potom z něho nakrájím nudle	sigeder hušná , taj pale ándar čhiná sano humer ; s , pale vivalkiná o humer éš pale čhingerá sano hum
3	296	723	Tyhle placky jsou z mouky , cukru , mléka a vajec	adala bokeľa hi andar o járo , andar o cukro , andar andar o kukóva
3	296	724	Snědli mi všechnu kaši	háľe mange savóri káša
3	296	725	Mám rád vejce , ale nemám rád zkyslé mléko	kamav o kukóva ... o tojáša , de na kamav šutlo thu
3	297	726	Chutná ti kozí sýr , nebo jíš jenom kravský?	kames kečkano t'iral vad' čak kames gurumňalo t'ira
3	297	727	Ten nažloutlý sýr nesmíš jíst	odá (šuto) ... odá žuto t'iral má ma ha
3	297/298	728	Nejradši mám rohlíky s máslem , se slaninou nebo se škvarky	lekfeder kamav kif'i t'hileha , balevaseha vad' ... ; tep
3	298/299	729	Do hrnce dala lůj , dvě hrsti fazolí , pár lístků z kopřivy a jeden list konopí	andi píri thoďa čiken taj dúje burňikenca babo , buka khóni
3	300	730	Tři ženy v kuchyni pekly buchty	o romňa andi koňha peknahi koláči
3	300	731	Má ráda ořechové koláče	kamel ákhorenca koláči
3	300	732	Vyndeť ten koláč z trouby	le má ári odija koláča andar i rúra
3	300/301	733	Dej tomuhle jednomu chlapci kus koláče !	de adale jekhe čhavóre kotor koláča !
3	301	734	V cukrárně jsem potkal jednoho postaršího muže	andi cukrářňa rest'om jekhe phuredere murše
3	301	735	Byl tam koupit nějaké sladkosti svým vnoučkům	sľa odoj te t'inen valasé gullipena pre onokenge
3	301/302	736	Prodavačky umlely ořechy a pak z nich upekly dort	odola so bikinkeren andi bóta , éľind'e o ákhora , pa odá torta
3	302/303	737	Dám si hruškový džus a jablečný závin	dá mange ... t'iná mange kruškiko d'uso taj koláča p
3	304	738	Syrové maso musíte zmrazit a potom rozmrazit	odá jalo mas musaj te das te faďinen , pale le daha
3	304/305	739	To maso se mi i v ledničce zkazilo , musím ho vyhodit	odá mas mange pe te andi ľadnička rumind'ľa , mus čhidav ári
3	305	740	Ve zkaženém mase lezli červi	andar odá rumimen mas má ári džanahi te t'erma ; t
3	305	741	To maso je upečené	odá mas hi má péko
3	306	742	Obrat' to maso , ať se nepřipálí !	irjan odá mas , te na thabol !
3	306	743	Dneska jsme měli k obědu maso se zelím	adádíve ... adádíve táďom upro dílo mas ármiňaha

3	306	744	Koupila jsem na zítřejší oběd slepici , dáme si k ní víno	t'iňdom kaňha taj tává la upro dílo , pijaha pale mol
3	307	745	O Velikonocích budeme mít zabijačku	upro hušvíto mundaraha bále
3	307	746	Ne abys to prase nechal chcípnout hladý , nebyla by šunka !	te na mukes odole baličhe te mundaľon andi bokh , ándar šonka !
3	307/308	747	Živé prase je lepší než mrtvé a zabité prase je lepší než chcíplé	dživdo baličho hi feder sar mundalo , de mundardo feder sar (dživdo) ; (mundardo) ; (múlo)
3	308/309	748	Vepřové maso je levnější než hovězí nebo skopové; nejlevnější je kuřecí	o balano mas hi ócóneder sar gurumňalo vad' bakra lekócóneder hi ... ; cibókiko mas
3	309	749	Ta kýta byla tak velká , že se mi ani nevešla do tašky	odá balano combo st'a asavo báro , hod' mange la m ni andi táška
3	310	750	Je stejně velká jako ty	hi asavi bári sar slal tu
3	311	751	Řezník stáhl zajíce z kůže	o mésaróši téle cidiňa i cipa palo núlo
3	311	752	Dá se zaječí maso jíst?	del pe o núlano mas te han ?
3	312	753	Slyšel jsem , že někteří gádžové jedí koňské a psí maso	šund'om hod' valasave gádže han te grastano mas t mas
3	312	754	Kachní játra jsou tučná	káčane búke hi thúle
3	312	755	Je z nich dobrý tuk	hi andar lačho čiken
3	312	756	Vařili jsme raky , to byla vůně !	táďam ole ráken , taj báre šukáre sagolinenahi
3	313	757	Tu huspeninu / ten rosol si osol , jinak to nebude mít žádnou chuť	(od'ija) (pišt'i) tuke lond'ar , mer odola (pišt'i) n- o
3	314	758	Místo párků a jitrnic nakoupil můj syn sladkosti	mro čhávo t'inkerd'a čak o gulipe , taj na t'iňďa kolbá
3	315	759	Nalila na pánev olej a usmažila na něm brambory a trochu zeleniny	čhord'a upri šerpeňúva olaji , taj pekľa upre o krump upre répa , petrželmo taj celleri
3	316	760	Oškrabala okurku	vaškarind'a i uhorka
3	316/317	761	Oloupala z pomeranče slupku a vymačkala z něj šťávu	téle cidiňa i cipa upral o pomerančo ... pamarančo . ňumind'a andar o maranči o sóso
3	318	762	Vezmi síto a prosej s ním hrách	le i sita taj presitálin o graho
3	318	763	Tohle jablko je shnilé	adija phába hi rothatni
3		764	Dej mi nějaké jiné , kterékoli z těch v košíku !	de man valasi áver phába , akarsavi andar odija ko košarica

3	319	765	To je přece jasné , že jablka půjdu trhat na jabloň a hrušky na hrušeň	bistošan džá te čingeren o phábi upral o kašt taj o kruškiko kašt ; bistošan hod' o phábi džana te činger phábiko kašt , ěš o kruški upral o kruškiko kašt
3	320	766	Děti odpočívaly ve stínu velkého švestkového stromu	o čhavóra peske bešnahi taj pašlonahi tel o baro ka šlívence
3	321	767	Jedly při tom spadané zralé švestky	hanahi o šlivi so sle má láche ; éřzime ; paš oda ha péle iridime šlivi
3	×	768	Hrozny rostou na vinici	drá khi bárd'on ando vinci ; o drá khi bárd'on upro vinci
3	322	769	Koupili jste si nové talíře a lžíce?	t'iňďan tumenge neve táńíra taj (roľľa) ? ; roja
3	323	770	Podej mi ten talířek !	de mange odá táńírat'i !
3	323	771	Když domyla nádobí , tak si opláchla ruce v čisté vodě	kana thoďa o edíňo , pre vasta thoďa ando šužo pá
3	323	772	Rozbil jsem hrneček	phagerďom i kučóri
3	323	773	Upustila poklici	pěľa lake i fedúva
3	324	774	Pod stolem ležela ohlodaná kost	tel i kafidi s'ta má téle rágime kokal
3	324	775	Strom stojí vedle domu	paš o kher áchel baro kašt
3	324/325	776	Tu větev nejdřív jenom nařízni , já ji potom dolomím	odija gaľľa bukóro ... sigeder buka čhin , me la pale
3	325/326	777	Když sekal pruty z akátu , zabodl si trn do prstu	kana čingerlahi o galli palo agáči , phosaďa peske tiviško
3	326	778	Na tomhle stromě rostou vlašské ořechy , a na tamhletom lískové ořechy	upr- adá kašt bárd'on ákhora
3	327	779	Ta třešeň před naším domem uschla	odija čerešni.. odá čerešńiko kašt angl-amaro kher
3	327	780	Ze stromu padá listí	palo kašt má téle peren o patra
3	328	781	Z keře spadl jeden list	pal adá kašt čak pěľa jekh (patra) ; patro

3	328	782	Stařena šla do lesa na dříví a na byliny	i phuri romni géľa ando věš te keden kašta taj valas čárja , so pe pijen upro sastipe ; géľa ando věš upro čárja
3	329	783	Romka nesla v plachetce na zádech suchou kůru na podpal	i romni anlahi andar o věš andi plastu šuke cipi upri anlahi andi plastu šuke kaštóra upro keribejag
3	329	784	Ženy za sebou táhly větve	o romňa pale peste cidnahi raňika
3	331	785	Na poli za vesnicí roste nějaké obilí	bárd'ol répa ; upro phuvja palo gav bárd'ol d'iv
3	×	786	Nevím , jestli je to pšenice nebo oves nebo žito	
3	333/334	787	Když odletěly vrány , zaseli sedláci kukuřici	kana má odsáliňde o varňúki , o gádžo iltetind'a o b
3	334	788	Naházej tam hnůj a na něj hlínu !	čhidker od'a o ganajo taj de upre i phúv !
3	335	789	Přinesl jí kytici růží , které krásně voněly	and'a lake šukár róži , taj báre sagolinenahi
3	335	790	Někteří brouci mají krásně barevná křídla , hlavně motýli	valasave čiriklen hi báre šukár sárňi ; valasave súňog šukáre feštešne sárňi
3	336	791	Jedna moucha ještě byla živá a klepala křídly	jekh máťhi šľa még dživdi ... ; taj marlahi ole sárňen
3	×	792	Po chodbě poletovala včela	pal (i veranda) ... ; andi veranda sálinkerlahi i drát
3	×	793	V Africe žijou takhle velcí mravenci a takovéhle včely !	andi afrika dživen asave báre hand'i taj asave (drát
3	339	794	Komáři sajou lidem krev	hi asave máťha so le manušeske ... so andar o mar ; o súňogi pijen o rat le manušenge
3	339/340	795	Ti ptáci letí příliš vysoko , nevidím je	odola čirikle sálinen báre účóne , na dikhav len
3	340	796	Straka je zlodějský pták	odá kalo čiriklo báre čórel
3	341	797	Po dvoře běhají slepice , kuřata a jeden velký kohout	upri udvara naškeren o kaňha , o cibóki taj jekh bar
3	341	798	Nese v podpaží slepici a ta nešťastně kdáká	ledžal tel i khak kaňha , taj i (kanhi) báre kerel víka
3	342	799	Zabil kuře nožem	ola cibóka mundard'a čhurjaha

3	342	800	Tuhle husu chováme , protože husí peří je pěkně teplé	adale papiñen parvaras , mer o papiñale póra hi bá
3	344	801	Liška nežere ani myši , ani žáby , ani sysly	o džukel na hal ni le žamben, ni le egeren ni le irgen hal le egeren , ni le žamben , ni le irgen
3	×	802	Ježek má na zádech bodliny	o jéžo.. ; ole jéžo hi upro dumo tiviški
3	345	803	Chytil jsem na poli zajíce	ando věš astard'om ole ňúle
3	345	804	Tak silně tu kočku sevřel v rukou , až ji uškrtil	(odala) mačka , ži ad'ik ňuminkerd'a taj báre la ňum hod' i mačka múla ; hod' la tasaďa ; avka zorale odo ňumind'a , hod' la tasaďa
3	346	805	Šli topit kot'ata	géle ando páñi te čhidkeren ole buka mačken ; mač
3	346	806	Kocour se mi třel o kalhoty	o kacúri géla keril mri holov ; o kacúri pe makhlahi k
3	347	807	Ve sněhu byly vlčí stopy	ando jiv dič holahi , hod' othar nášt'a o ruv
3	×	808	Lovec zabil vlka a vlčici i s vlčaty	o horári mundard'a le ruve te le ruvórenca
3	348	809	Vlčí zuby jsou ostré a silné	o ruvane danda hi báre báre taj báre zorale
3	349/350	810	Medvěd roztrhal jehňata , ovce a dokonce i berana	i medva sít čhingerďa ole buka bakróren ... te la bak čhingerďa taj (to) le bakre sít čhingerďa
3	350	811	Sedlák chová různá zvířata: má slepice , kachny , husy , kozy , ovce i krávy	odá gádžo ikrel le kañhen , le kačen , le papiñen , le bakren te le gurumñen ; o gádžo parvarel bálen, bal guruvñen, papiněn, kečken
3	351	812	Ten jeho býk má silné rohy , ale slabé nohy	zorale sarvi , de gengave pre ; odola leskera guruvñ sarvi de gengave pre
3	352	813	Selka pásla na poli krávu a pak ji podojila	i gádži arakhľahi ola (guruvňa) , pale la pišt'a ; i gá upro poľo la guruvňa éš pale la pišt'a
3	353	814	Ten kozel je rohatý jako čert	la kečka hi asave bare sarvi sar bénge
3	354	815	Jednodenní kůzle okusovalo trnky	jekh divesiko kečkica téle danderkerlahi o hurde šľiv
3	355	816	V chlívě , kde chováme vepře , svini a selata , je smrad	odoj , káj ikras ole bále taj ole buka bálen , báre kha , káj ikras ole bále taj ole buka bálen , báre khandel
3	×	817	Prasata žerou otruby / plevy a u toho chrochtají	o bále han šľeli..; o baličhe falinen šľeli taj i pléva taj čamčarel
3	356/357	818	Když jsme na zahradě kopali motykou , vykopali jsme mršinu nějakého zvířete	kana ášinasahi la kapaha , arakhľam odoj valasavo ári ášind'am valasavo mundalípe
3	357	819	Na cestě leželo vyschlé kravské lejno	upro drom pašľolahi guruvňalo khul

3	358	820	Vylezl na osla a pak z něj zase slezl	géla upro gra ... bešťa peske upro gra , taj pale téle bešťa ; bešťa peske upro sarmo , taj pale téle ála
3	359	821	Tenhle kůň má hladkou srst	adale graste hi báre šímave zárja
3	×	822	Nechal jsem si u kováře toho koně podkovat	diňom mange le graste ko hart'a te kerel patkovi
3	360	823	Přibil mu na kopyta podkovy	márd'a leske o hart'a upro pre ... ; o petale
3	360	824	Kůň si zlomil obě přední nohy , zadní nohy měl ale zdravé	o gra peske phagľa so dúj anglune pre , de o palune leske saste
3	361	825	Nakrm ty koně , dej jim seno !	de odole grasten te han , de len odija šuki čár !
3	361	826	Zapřáhli oba koně do vozu	so le dúje grasten phandě ko verda
3	×	827	Dali jim na krk ohlávku a uzdu / oprat'	
3	362	828	Tím vozem pak přejele nějakého člověka	odole verdaha téle čalade valasave manuše
3	362	829	Chci toho bílého hřebce	kamav odole párne grastóre
3	×	830	Prodal jsem sousedovi svou starou klisnu i s hříbaty	bikind'om le somsédoske la grasňa , má sľa phúri , k grastóren
3	363/364	831	Protože mu zabili koně , prodal sedlo i bič; už mu k ničemu nebyly	kana leske mundard'e le graste , bikind'a i čuňik , m kample
3	364	832	Pes měl kolem krku řetěz , a tak si nemohl hrát s kostmi	le džukle sľa keril i men lánco , naštik peske khellah kokalenca
3	365	833	Kdo by uměl postavit psovi boudu bez hřebíků a bez šroubů?	ko džanlahi te keren ole džukleske búdóva bi o klino šróbi
3	366	834	Pes , který štěká , nekouše	savo džukel ugatinel , odá na danderel
3	366/367	835	Můj pes pokousal mé kamarády	mro džukel danderkerd'a mre pajtášen
3	367	836	Ani se toho psa nedotýkej , má svrab a z očí mu teče hnis	m- astarker kodá džukel , mer hi geralo taj andar o a čuľol ... ; d'ílo
3	367	837	Ten pes ještě žije , musíme ho utratit	odá džukel még dživel , musaj le te mundaraha
3	368/369	838	Odehnali od sebe ty divoké psy holí a šli dál	odole erd'ave džuklen tradiňe kathar peste valasave géle dureder ; la kopaľaha
3	369	839	Ti psi utekli do lesů	odola džukela nášťe ando věš
3	369	840	Najednou k nim přiběhl malý pejsek	jekhvarya ki lende nášťa buka džuklóro
3	369	841	Štěňátko sedělo vedle domu	džuklóro bešlahi paš o kher
3	370	842	Když jsem otevřel dveře , zaběhlo se schovat do křoví	práďom o vuder , de o džuklóro pe garuďa andi čár; tiviški
3	370	843	Zůstalo v křoví pěkně dlouho	áčhiľa and- odija čár šokáj ; áčhiľa ando bura dos šo
3	370	844	Ten váš pes pořád vrtí ocasem , asi ho štípou blechy	odá tumaro džukel čavarinel taj čavarinel ola pórjah čípinkeren o pušuma
3	371	845	Ta jejich fena je plná blech	and- odija lengeri džukli hi báre but pušuma
3	371	846	K ránu začalo svítat	rat'aha má báre sig viradinlahi
3	371	847	Nad horou vyšlo slunce	upreder o věš má ári ála o khamóro
3	372	848	Podívej , už se rozednívá	de ča dikh , má viradinel
3	372	849	Po ránu byla v trávě rosa	rat'aha sľa i čár sapani

3	372/373	850	Ráno je venku světlo už ve čtyři a večer je tma až po desáté	rat'aha má hi keril o štár óri láche te dikhen , eš ráti deš óri , má hi buka šitítno
3	373	851	Nikam nechod' , už se stmívá	ma dža nikhaj , mer má šitítňol od'ári
3	373	852	Venku už je tma , nechcete u nás přenocovat?	od'ári hi má šitítno , na kamen k- amende te soven ?
3	374	853	Počkali jsme , až se setmí , aby nás neviděl lesník	užard'am , hod' t- ovel buka šitítno , te na amen dikh
3	375	854	Je možné , že v červenci bude pršet	júliušba má dela o brišind ; šaj hod' júliušba dela brišind
3	375	855	Prší tu vždycky na jaře tolik?	tavaskor adaj mindík avka báre del o brišind ?
3	376	856	Čtyři dny jsem nevyšel z domu , protože pršelo	štár dive na gélom ári andar o kher mer delahi o brišind
3	376	857	Venku prší a šaty moknou	od'ári del o brišind , o rond'i hi sapane
3	376	858	Venku padají kroupy a na cestách je led	od'ári del o jiv , eš upro droma hi baro jégo
3	377	859	Když zahřmělo , hrozně se vylekaly	kana zengind'a , báre (darane)
3	377	860	Museli jsme čekat kvůli dešti	musaj te užard'am vaš o brišind
3	378	861	Doufám , že brzo přestane pršet	paťav hod' má sig préko ačhla te den o brišind
3	378	862	Přestalo pršet	préko áčhila te den o brišind
3	378	863	Včera byl takový deštivý den	ídž celo dive sľa erd'avo , mer delahi o brišind ; ídž sľa erd'avo brišindošno dive
3	379	864	Na obloze jsou mraky , je zamračeno	upro nebo hi borúva , taj celo nebo hi ánde cidime b
3	380	865	Pojďme ven , než zase padne mlha	aven , džas ári ... ; aven ári mer perla papale o šitíč
3	380	866	Zatímco jsme čekali , začalo sněžit	sar užarasahi , hát kezdind'a te den o jiv
3	380	867	Loňský sníh už dávno roztál	tavaliko jiv má náne , téle géla sa
3	380/381	868	Venku je skutečný mráz , aspoň minus 20 stupňů	od'ári báre fad'inel ... ; hi keril o biš tel i nula
3	381	869	Loni jsme měli tři studené měsíce	taval sle asave trín masek báre šudre
3	382	870	Tady se nedá nikde koupat , řeka je tu moc studená	adaj šoha naštik nand'ugas , ando patako hi báre šu
3	382	871	Ve studeném větru mi zčervenaly uši a začaly mě bolet	asavi šudri balval phudlahi , hod' mre kana lóliše taj man
3	382/383	872	V zimě buď sněží nebo fouká vítr , anebo oboje najednou	jevende del o jiv vad' phudel i balval , vad' jekhvars del o jiv
3	383	873	Letní vítr je teplejší než zimní	linajiko balval hi tateder sar i jevendiko
3	384	874	Nejhorší je lednový vítr , to ti mrznou kosti v těle	lekgoeder hi januáriko balval , odá tuke fad'inen eg ando trupo
3	385	875	Zdá se , že příští zima bude stejně dlouhá jako ta letošní	avka dičhol , hod' odá jevend so avla , ovla avka du adá berš

3	385/386	876	Určitě máte stejnou radost jako my , že zima už skončila	bistošan lošanen te tumen avka sar amen , hod' má jevend
3	386	877	Je jisté , že tohle léto se nám už neoteplí	má talán adá linaj n- ovla ni táto ; bistošan má adá l
3	386/387	878	Letní , hlavně srpnové noci jsou nejkratší	tatipe o (harne rá'ta), (augustušpa) hi lekhárneder ; o lir augustike rá'ta hi lekhárneder
3	387/388	879	Letos bylo krásné počasí	and- ádá berš sle šukár divesa
3	389	880	Na nebi svítí měsíc a je vidět i jedna hvězda	upro nebo világinel o masek ; upro nebo hi o masek čilaga
3	389	881	Měsíc obíhá kolem Země	o masek forginel keríl i phuv ; nášel
3	389	882	Čas nám uplynul jako voda	o dive pe amenge čit'a sar páňi
3	389	883	Koupil si nové šaty , aby mohl jít do města	t'iňďa peske neve gáda te šaj džal ando fóro
3	389	884	Na takové panské šaty nejsem zvyklý	upre asave rajkane gáda na s'lom siklo
3	389	885	Líbí se mi šaty šité v ruce	tecinen mange asave gáda , so hi sivde ando vasta
3	390	886	Pořád ještě zašívá jehlou a nití	még te akáni sivkerel la suvjaha taj ola (c'jérnaha)
3	391/392	887	Můžeš zalátat ty díry nití?	šaj sives odola fóti c'érnaha ? ; šaj fótozines odola h ?
3	392	888	Dej každé po třech špendlících	de sakone trin suvja
3	393	889	Zašpinila si šaty vínem	mellard'a peske o gáda la mo'ľaha
3	393	890	Strašně mu smrdí šaty	báre leske khanden o gáda
3	393	891	Šaty se perou	o gáda pe má thoven
3	393/394	892	Pochválila mi nové hedvábné šaty , moc se jí líbily	ašard'a mange mre gáda , báre lake tecinenahi
3	394/395	893	Bydlel tam jeden blázen a ten nosil ženské šaty	bešlahi odoj jekh dilino taj phiravlahi džúlike gáda
3	395	894	Je oblečená	hi urjadi
3	395	895	Oblékni se co nejrychleji , ať nepřijdeme pozdě !	urjav tut so leksigeder , te na avas kíšín !
3	395	896	Vykoupala dítě a pak ho osušila ručníkem	naňd'a le čhavóre taj pale le khoskerd'a ári šúkór le čhavóre le terikózovoha
3	396	897	Ranní koupel je příjemnější než večerní	feder hi kana naňdos rat'aha , sar ráti
3	396/397	898	Peru jeho prádlo v ruce	thovav leskere rond'i ando vasta

3	397	899	Zpívající prala prádlo	dřílázínlahi taj thovlahi o rondři
3	397	900	Obleč mu ty spodky – trenýrky !	urjav leske odija sosten
3	398	901	Nerad nosím košile , dusím se v nich	na báre phiravav gada , tasľuvav ánde lende
3	399	902	Jeden usmrkanec měl roztrhané tričko	odole limošiske sľa pharavkerdo leskero trikóvo
3	399/400	903	Měla na sobě růžovou bundu , žlutou šálu a na nohách pravé americké punčochy	upre late sľa rózasíníni bunda , žuto šálo , éš upro p čáčiike amerikike harišňi ; štrimřli
3	401	904	On si oblékl bílou košili a šedé sako	urjad'a peske páрно gad taj ésno kabáto
3	401	905	Polila si modrou sukni červeným vínem	upre pri kíkni rokľa ári čhord'a loli mol
3	401	906	Na klíně jí sedělo dítě a ona u toho pletla jehlicemi	upre lakeri angáli bešlahi čhavóro ... ; upri angáli be , éš ój paš odá khuvlahi le suvjenca
3	402	907	Dostal jsem ten bavlněný svetr od ní	odá sveteri mange diňa ój
3	402/403	908	Nemůžu si vzpomenout , čím je to svetr , takže nevím , komu ho mám vrátit	n- avel mange andi gódi , kaskero hi odá sveteri , na kaske le kampav te den pále
3	403	909	Koupíš mi k narozeninám kožený kabát?	třineha mange cipuno kabáto ?
3	403/404	910	Kde's nechal tu svoji zelenou čepici?	káj mukľal odija tri zédni šipka ?
3	×	911	Tenhle kožich je z ovčí vlny	adá kedmeňi hi andari bakrani (...)
3	404	912	Rukávy té bundy byly příliš krátké	o baja upr- odija bunda st'e báre harne
3	405	913	Tenhle oblek je na tobě směšný	odola gáda hi upre tute upro čúšágo
3	406	914	I kdyby měli oblek a kravatu , v té hospodě jim nenalejou	kana ovlahi save šukár gáda taj ňakkendóvo , and- leske t- awka na čhornahi mol
3	407	915	Muž měl na hlavě černý klobouk	odole murše st'a upro šéro kali kalapa
3	408	916	Na hlavu si vzala šátek a zapnula si knoflíky na plášti	upro šéro peske phandľa kendóvo , taj ánde kapčoli upre pro plášťo
3	409	917	Odložila vařečku a svlékla si zástěru	thod'a téle i varečka , taj čhiť'a téle i leketóva
3	409	918	Otřel si nůž o rukáv a pak si ho strčil zase do kapsy	khost'a i čhúri ki pri baj taj pale le papale pále thod'a papale le pále thod'a andi žeba
3	409	919	Jak velké boty potřebuješ?	save bare kamašli tuke kampen ?
3	409	920	Nosím jeho boty , má stejně velkou nohu jako já	phiravav leskere kamašli , hi le asavo baro pro sar t
3	410	921	Koupil jim nové boty , aby nebyli bosí	třind'a lenge neve kamašli te na oven pernange
3	410	922	Tyhle boty jsou z hadí kůže	adala kamašli hi andar (o) sapiki cipa
3	410	923	Čistil si holínky slámou	o třrhaja šužarlahi le phuseha
3	411	924	Jezdec měl na nohách hnědé holínky s ostruhami	odá so bešlahi upro gra , upre leskere pre sle kávés

3	411	925	Měl jen čtyři prsty na ruce , ale po dvou prstenech na každém	sle le upro va čak štár angušťa , de upro (savóro) dúj angrust'a ; de upro sako angušť le sle dúj angrusť
3	412	926	Dal jsem své milé hezké spony do vlasů	diňom mra kedvešňa šukár čati ando bala
3	412	927	Za ty krásné spony mi poděkovala	vaš odola šukár čati mange pal ikerďa
3	412/413	928	Na krku měla korále a v uších dlouhé náušnice	keríl i men st'e la garáľi taj ando kana la st'e duge (...)
3	413	929	I ty máš zlatý náramek	te tut hi somnakuno lánco
3	413	930	Viděl jsem ten dům , o kterém jsi mluvil	dikhľom odá kher , so vakeresahi pálal
3	414	931	Dům toho muže byl velmi starý	odole muršeskero kher sľa báre purano
3	414	932	Zepředu ten dům vypadá jako palác , ale zezadu není ani omítnutý	ánglalestar odá kher ári dičhol sar palácóvo , de páľi odá kher ánglalestar ári diťhol sar paláci , de páľalestar
3	415	933	Tenhle dům je mnohem blíž než támhleten	adá kher hi pašeder sar odá áver
3	415	934	Dům se lehce zašpiní	odá kher báre sig melaľol
3	417	935	Neokopávej tu zeď , vždyť bude špinavá !	ma prut'inker and- odá falo , mer oveha melali
3	417	936	Vymalovala si dům na bílo	pro kher ári feštind'a párnóne
3	418	937	Dům je vymalovaný	o kher hi má feštíme
3	418	938	Neumím si sám vymalovat dům , vymaluje mi ho jeden gádžo	na džanav mange ári te feštinen o kher korkóro , fesťe le ári jekh gádžo
3	419	939	Tyhle domy jsou ze dřeva , ale tamty jsou zděné	adala khera hi kaštune , de odola áver khera hi ando
3	420	940	Nevím , jestli jsou postavené z vepřovic / nepálených cihel , nebo z pálených cihel	na džanav te hi adala khera kerde andar o váľki vad
3	420	941	Ve vesnici jsem viděl takovou polorozpadlou chatrč	ando gav dikhľom asavo kher , hod' má maj na sít p
3	421	942	Tihle Romové nikdy nebydleli ve stanech	adala roma šoha na bešnahi tel o celti
3	421	943	Kolik lidí ještě kočuje s vozy?	kit'i manuša még phiren ole verdenca ?
3	421	944	To jsou ti lidé , jejichž domy shořely	odá hi odola manuša so lenge o khera thabiľe
3	421/422	945	Zmiz od našeho domu !	dža kathar amaro kher !
3	422	946	Tohle je jenom vnitřní stěna , tu můžeme sbourat	odá falo hi oďánde , šaj le téle čidas
3	423	947	Tu vnější ale musíme nechat stát	de odá falo so hi oďári , musaj te áčhel
3	424	948	V ložnici máme nízký strop , a proto tam musíme chodit ohnutí	andi hálóni soba hi alačonno (...) , vaš odá musaj c band'uvas ; padlóvo
3	424/425/426	949	Neteče jim voda , ale děravou střechou jim kape do kuchyně	na čuľol lenge o páňi , de ando khereskero tetejo hi lenge ánde o páňi ; na čuľol lenge o páňi , de hevjal tetejoha lenge čuľol andi koňha
3	426/427	950	V pokoji jim nefunguje světlo , asi jim tam praskla žárovka	ando kher lenge na thabol o villaňi ... ; pataniňďa oc žjárowka

3	428	951	Jestli chcete , můžu vám pomoci uklidit byt	te kamen šaj tumenge šegítinav te keren rendo and
3	429	952	Utři ten plivanec ze schodů	khos odá chungardipe ... ; čhungar upral odija padl
3	428	953	Dveře byly natřené načerno	o vuder st'a ári maklo kálóne
3	429	954	Dveře jsou otevřené	o vuder hi prádo
3	429	955	Nemohl jsem otevřít dveře	naštik praváhi o vuder
3	430	956	Otevřel dveře a přivítal nás	práďa o vuder taj phend'a amenge <i>jónapot</i>
3	431	957	Zavři dveře !	kér ánde o vuder !
4	433	958	Vždycky zapomene zavřít dveře	mindík pobisterel ánde te keren o vuder
4	433	959	Obcházel kolem našeho domu bez toho , aby našla otevřené dveře	phirkerlahi keril amaro kher , de na st'a prádo o vud phirkerlahi keril amaro kher , bij- odá hod' te arakláh vuder
4	434	960	Cizincům dveře neotvírám	kas na pindžarav , odoleske na pravav o vuder
4	434	961	Přikázal jí otevřít dveře – Poručil jí , aby otevřela dveře	phend'a lake : prav o vuder ; parančolind'a lake hod' vuder
4	435	962	Stoupni si ke dveřím a hlídej !	áčh tuke ko vuder taj vid'ázin !
4	435	963	Ozvalo se zaklepání na dveře	šund'om , hod' valako kopoginel upro vuder ; šund'íla upro vuder
4	436	964	Otočil klíčem v zámku	irjand'a ole klúčoha taj kerd'a ánde o vuder
4	436	965	Promiň , ztratil jsem tvoje klíče Prosím tě , nezlob se na mě	ma ruš upre mande , našad'om tre klúči
4	436/437	966	Dokud nenajde klíč , nemůže odejít	ži kana na arakhla o klúčo , naštik džal
4	437	967	Okno je rozbité – Okno se rozbilo	i bloka hi phagerdi - i bloka phagerd'íla
4	437	968	Otevřel jsem okno , abych tě slyšel	práďom i bloka , hod' tut te šunav
4	437	969	Zavřu okno , aby nás neslyšel	kerav ánde i bloka te na amen šunel
4	437	970	V noci se samo od sebe otevřelo okno !	ráti prád'íla i bloka korkóri pestar
4	438	971	Nemám v pokoji moc nábytku: jenom židli , postel a stůl	náne man andi soba but bútori : čak (skámi) , vodn séko
4	438	972	Ta židle je nová , ale ta postel je velmi stará	oda séko hi névo , de odá vodro hi má báre purano

4	439	973	Nad postelí visí obrázek	upreder o vodro hi akastime kípó
4	440	974	Ty hodiny pověš až nad ten obraz	odija óra akastin upreder odá kípó
4	440	975	Moje postel je dlouhá , ale úzká; tvoje je krátká , ale široká	mro vodro náne bulho , de hi dos dugo ; tro vodro h dos hi bulho
4	440/441	976	Kuchyňská lavice je vyrobená z toho stromu , co rostl před naším domem	odija lóca so hi andi koňha , hi kerdi andar odá (ka angl- amaro kher ; so bárd'íla angl- amaro kher
4	441/442	977	Tamta , co stojí tamhle , je z kovu	odija lóca so odoj áčhel , hi trastuni
4	442	978	Dítě se schovává za skříní	o čhavóro pe garuvkerel pali kasňa
4	442	979	Máma položila sklenice na stůl	i daj thod'a o pohari upri kafidi
4	442	980	Bere tašky ze stolu	kedel o táški upral i kafidi
4	443	981	Lahev nebyla na stole , když jsem ji odtamtud chtěl přinést	i píri na šla upri kafidi , kana (le) kamáhi te anen ; upri kafidi , kana le kamáhi te anen
4	444	982	Nebyla na něm , protože z něj spadla	na šla upri kafidi , mer pěla téle
4	444	983	Anebo ji odneslo některé z dětí	vad' la legid'a valasavo andar o čhavóra
4	445	984	Pojďme prostřít na stůl	aven džas má te rakinen upri kafidi
4	445/446	985	Děti zašpinily ubrus , budu ho muset vyčistit	čhavóra melařardě o abrosi , musaj le te šužará ári
4	447/448	986	Zloději mě donutili otevřít každý šuplík	odola so čornahi , musaj lenge te prád'om o vuder a ; anglo čora musaj te prád'om saki fijóka
4	448	987	To rádio hraje moc potichu , dej ho víc nahlas	odá rádijóvo báre bašavel čendešen , muk le meg b hod' te šunas buter ; feder ; muk le mek bašavel but hangošandeder
4	449/450	988	Ta televize hraje moc nahlas , ztiš ji	odá televizori bašavel báre hangošan ... te na ovel a hangošan ; odija televízija hi báre hangošan , cide t
4	450	989	Když jsem přišel domů , našel jsem na cestě hromadu uhlí	kana džáhi khére , arakhľom upro drom baro rakáši
4	451	990	Nešlo kolem té hromady projít	naštik géľom keril odá rakáši préko
4	452	991	Musel jsem přes ní přelézt	musaj prekal odá rakáši te másind'om
4	453	992	Zatop v kamnech , aby bylo v domě teploučko !	fítin and- odija mašina , hod' t- ovel ando kher buka
4	453	993	Zapálil dřevo benzínem	thard'a o kašt ole benzínoha
4	453	994	Aby dřevo hořelo , polil ho benzínem	hod' te thabon o kašta , musaj upre te čhord'a benzi
4	453	995	Pryskyřice skvěle hoří , ale kamna při tom čmoudí	... de andari mašina džal baro thúv ; o šuke patra th de i mašina paš oda thuvjarel
4	454	996	Plamen se vzňal	i jag kezdind'a te thabon
4	454/455	997	Ze sudu jde kouř; zkus ho uhasit !	andar o hordóvo džal o thúv , próbin le te mundaren

4	455	998	Sednu si jinam , tady je moc horko	bešá mange avrethe , adaj hi baro tatipe
4	456/457	999	V kamnech zbyl jen popel a pár žhavých uhlíků	andi mašina áčiha čak momeli taj buka jagale anga
4	458	1000	Tahle svíčka není z vosku ! A z čeho tedy je?	adija d'ert'a má na thabol ! andar soste hi akor ?
4	458/459	1001	Něco tady zasmrdělo , cítíš to taky?	valaso adaj khandľa , sunges odá te tu ?
4	459	1002	Zamet' tu špínu , ať je tady čisto !	šeprin odija mel , meg ovel adaj šúžo
4	459	1003	Vzala do ruky koště a začala zametat	liša ando va šeprúva taj šeprinlahi
4	460	1004	Přikryl jsem se pokrývkou , protože je chladno	učhard'om man ánde ola dunhaha mer hi šil
4	460	1005	Je to dítě přikryté peřinou?	hi odá čhavóro ánde učhardo ola (dunnaha) ?
4	460	1006	Ustel si po sobě postel !	lačhar tuke o vodro !
4	461	1007	Lehli si na koberec	pašliš peske upro pokróco
4	461	1008	Zevnitř z domu jsem slyšel hudbu	andar o kher šund'om valasavo bašavibe
4	462	1009	Chtěl bych mít dům mezi vaším a jejich domkem	kamáhi hod' t- ovel o kher maškar lengeró taj maška
4	462	1010	Jeho dům je za hospodou	leskero kher hi pal i kočma
4	462	1011	Vyšla z domu a prošla přes dvůr do zahrady	ála ári andar o kher , taj géla préko prekal i udvara a
4	463	1012	Staré ženy rády vysedávají před domem a dlouhé hodiny si povídají	o phure romňa báre beškeren anglo kher taj but óri
4	463	1013	Jsou venku , mimo dům	náne ando kher , de hi od'ári
4	464	1014	V celé osadě byla jenom jedna studna a bylo v ní jen málo vody	andi celi kolónija sľa čak jekh hanig , taj sľa ánde bá
4	464	1015	Před mým oknem stojí strom	tele mri bloka áchel kašt
4	464	1016	Ten strom musíme porazit , stíní nám	odá kašt musaj te čhinas ári , na džal od'a o khamór
4	465	1017	Tady je , u toho vysokého stromu !	adaj hi , paš odá učo kašt !
4	465	1018	Dej si pozor , ať do té hluboké jámy nespadneš	viďázin te na peres and- odija bari hév ; and- odija h
4	465/466	1019	Děti se dívaly dírou v plotě	čhavóra dikhnahi prekal i hév (maškar) o kerítiši
4	467	1020	Ten kůl v plotě je křivý , zkusíme ho narovnat	odá kerítiši hi bango , musaj le te (igézindenaha) ; bangi , próbinaha la ári te egísinen and- odá garádo
4	468	1021	Když si tu tyč shodil , tak ji tam zase postav	kana odija píri téle čhidiňal , hát la thov od'a pále ; k kopál téle čhidiňal , hát la thov od'a pále
4	×	1022	Rozštípl poleno jen dopoloviny	oda kašt pharad'a čak epašóne
4	469	1023	Polož tu sekeru támhle ! - Polož tu sekeru semhle !	thov odá tover od'a ; thov odá tover adóde

4	469	1024	Podrž mi tohle tenké prkno , já jsem ti před tím taky podržel to tlusté	iker mange odija sani deska , te me tuke ikerd'om o
4	469	1025	Provrtal desku vrtákem	préko šróbolind'a odija deska
4	470	1026	Umíš dělat s kladivem?	džanes te keren ole svíriha ?
4	470/471	1027	A víš , jak se zachází s pilou – rašplí – pilníkem – dlátem?	džanes sar (kampe) te keren la (fíríslovaha)
4	472	1028	Hodil ty kleště vztekle na zem , spadly do bláta	čhidiňa o silavi andi hóli upri phúv , péle andi čik
4	472	1029	Jestli se nechceš pořezat , nedrž ten nůž takhle , ale takhle !	te na kames hoď tut te čhines odola čhurjaha , ma i , de iker la avka
4	473	1030	Kde je ten nůž , s kterým jsi otevřel ten dopis?	ká hi odija čhúri so laha práďal o il ?
4	473/474	1031	Dá se ocelové lano natáhnout?	del pe odá šélo te ciden sít ?
4	474	1032	Rozbilo se mi kolo u vozu	phagerďíla mange o kereko upro verda
4	474	1033	Ty vozy byly rychle opraveny	odola vérdi sle sig kerde
4	474	1034	Umíš používat tenhle stroj? – Víš , jak pracovat s tímhle strojem?	džanes te keren adale gépoha ?
4	475	1035	Tohle už nikdo nepoužívá	adaleha má niko na kerel
4	476/477	1036	To se musí dělat jinak , ne takhle nešikovně !	odá musaj te keres avresar , na avka , mer odá nán
4	477	1037	Dej to pryč , nebo mě s tím ještě ublížíš !	de odá athar , mer mange odoleha vítineha
4	478	1038	Když jsem byl malý , bydlel jsem v jednom velkém domě ve městě	kana šlomahi tikno , bešáhi ando fóro and- asavo b
4	478	1039	Ted' už bydlím pět let na vesnici	akáni má bešav pándž berš ando gav
4	478/479	1040	Vlastně to není ani vesnice , ani město , spíš takové městečko	náne oda ni fóro taj ni gav , hi odá asavo buka fóro
4	479	1041	Vesnický život je těžší než městský	o dživibe upro gav hi phareder sar ando fóro
4	480	1042	Bydleli jsme na konci vesnice , ale pak jsme se přestěhovali doprostřed	bešasahi upro ágor odole gaveske , de pale gélam maškáral
4	480	1043	Bydlíme uprostřed vesnice , mezi gádži	bešas maškáral ando gav , maškar o gádže
4	480	1044	V téhle vesnici jsou všechny domy bílé	and- adá gav hi savóre khera párne

4	480	1045	Viděl jsem ve vesnici hodně nových domů	dikhľom ando gav but neve khera
4	481	1046	Odkdy tu bydlíte?	kanastar adaj bešen ?
4	481	1047	Myslím , že tu bydlí od června	gondolinav hod' adaj bešen júniušistar
4	481	1048	Ta žena , se kterou jsme mluvili , taky bydlí v jeho vesnici	odija džúli so laha vakerkerasahi , te ój bešel ande
4	481	1049	Pochází z té druhé vesnice	hi andar odá áver gav
4	482	1050	Tahle rodina je původem z Anglie	adá endáňi hi andar i anglija
4	482	1051	Nečekaně se přestěhoval do jiného domu	niko odá na užarlahi , géľa te bešen ando áver kher
4	482/483	1052	Překvapivě se přestěhovala do jiného města	niko odá na užarlahi , géľa te bešen ando áver fóro
4	484/485	1053	Než jsem se sem přistěhoval , bydlel jsem daleko odsud	még bešáhi adaj , pale géľom te bešen athar dured sar bešáhi adaj , géľom te bešen dureder ;
4	485	1054	Někdo bydlí v tomhle domě , ale já nevím kdo	valako bešel and- adá kher , de na džanav ko hi od
4	485	1055	Avšak v tamtom domě nebydlí nikdo	de and- odá áver kher na bešel niko
4	486	1056	Co za lidi tu bydlí? – Jací lidé tu bydlí?	save manuša adaj bešen ?
4	486	1057	Přišel jsem domů , abych tě viděl	áľom khére , mer tut kamáhi te dikhen
4	486	1058	Jestli přijdeš , uvidím tě	kana aveha , hát tut dikhá
4	486	1059	Už brzo ho uvidíte !	má sig le dikheha !
4	486	1060	Přišel k nám , aby si se mnou promluvil	áľa k- amende , hod' manca te vakerel
4	487	1061	Přišel jsi k nám , ale já jsem nebyl doma ; šel jsem ven	áľal k- amende , de me na sľomahi khére ; géľom ár
4	487	1062	Kdo s tebou přijde?	ko tuha avla ?
4	487	1063	Přijel / dorazil v lednu	áľa januárba
4	487	1064	Než jsme došli domů , byla už pryč	ži ad'ik még áľam khére , má na sľa odoj
4	488	1065	Kdybys býval přišel včera , viděl bys ji	te áľalahi idž , dikhľalahi la
4	488	1066	Někdy bys mě měla navštívit	níha šaj avesahi ki mande buka te vakerkeren ; vala avesahi ki mande sar vendígo
4	489/490	1067	To je pro nás velká čest , že nás pozvali !	lošand'am odoleske , hod' amen akhard'e ki peste !
4	490	1068	Máme radost , že k nám přijedete	lošanas hod' avna k- amende
4	490	1069	Těšíme se na vás	lošanas upre tumende
4	491	1070	Na kolik dní jste přijeli?	upre kit'i divende áľan ?
4	491	1071	Letos k vám přijedu na svátky , nejspíš na Vánoce	adá berš avá ki tumende upro sveci , šaj hod' avá up
4	491	1072	Zůstane ještě jeden den	ačhla még jekh dive
4	492	1073	Přátelé jí přiměli , aby zůstala ještě jeden den	o pajtáša la préko vakerd'e taj áchiľa még jekh dive

4	492/493	1074	Často mě navštěvuje , ale nikdy mi nedá dopředu vědět , kdy přijde	butvar ki mande avel , de šoha na del angleder te d avla
4	494	1075	Včera jsme šli s našimi hosty do místního baru	ídž gélam amare vendígenca and- amari kočma
4	494	1076	Dneska tam musím zase s jinými hosty	adádíve musaj te džá odole ávre vendígenca andi k adádíve od'a musaj te džav papale odole ávre ven
4	494/495	1077	Odpoledne tu byl nějaký muž a ptal se po tobě	dílután st'a adaj valasavo murš taj phučlahi upre tut
4	495	1078	Ten muž , co jsem ho včera viděl , je tu zase	odá murš so le ídž dikhľom , má hi adaj papale
4	495	1079	Stavím se u tebe odpoledne	avá ki tute palo dílo
4	495	1080	Je v poledne někdo doma?	hi upro dílo valako khére ?
4	495	1081	Najednou se zvedl a odešel	jekhvarsa ušt'íňa taj géľa
4	496	1082	Odešla – Je pryč	géľa - má náne adaj
4	496	1083	Odjela dneska ráno	géľa adádíve rat'aha
4	496/497	1084	Chápu – rozumím tomu , proč odešel	džanav ... haľuvav soske géľa ; haľuvav odoleske , s athar ; džanav soske géľa athar
4	498	1085	Chci , aby šel pryč	kamav hoď te džal athar
4	498	1086	Požádal jsem ji , aby okamžitě odešla	phend'om lake hoď mind'ár te džal
4	499	1087	Přinutila ho odejít	parančolind'a leske hoď te džal
4	499	1088	Jestli mi to neřekneš , tak tě nenechám odejít	kana mange odá na pheneha , hát tut na muká te d
4	499/500	1089	Vyhnal ty cizince	tradiňa odole tud'e manušen
4	500	1090	Nese své věci domů	anel pre gáda khére
4	501	1091	Vždycky nosíte svoje věci ssebou	mindík phiraven tumare gáda tumenca ?
4	501	1092	Nemůže jít domů	naštik džal khére
4	501	1093	Neměla už sílu jít zpátky domů	na šľa la má zor te džan pále khére
4	501	1094	Šel jsem domů , protože jsem se unavil	gěľom khére mer má sľomahi únime
4	501/502	1095	Víš , kudy máš jít domů?	džanes kathar kampes te džan khére ?
4	502	1096	Musíš jít jinudy , kdybys šel tudy , mohl by ses ztratit	musaj te džas avrethal , te džasahi athar , šaj našľo
4	502	1097	Řekni mi , kudy ses dostal dovnitř	phen mange kathar áľal ánde
4	502	1098	Je vevnitř , pojďme za ní	hi od'ánde , aven , džas pale late
4	503	1099	Nevím , kdy mám jít domů	na džanav kana kampav te džan khére
4	503/504	1100	Ještě tady musím pár věcí zařídit , než se budu moct vrátit domů	még musaj adaj te dav valaso ando rendo , ad'ik sar khére
4	504/505	1101	Jestli se nám nevrátí , tak do večera o pět let zestárneme	te n- avla khére mro čhávo ži ráti , hát phurju.. phur o pándž berš ; pándž beršeha ... phurjuvá pándže b n- avla pále ži táha , o pándž berš phurjovaha

4	505	1102	Přijď v šest , nebo se už vůbec nemusíš vracet	av šov órakor , vad' má na musaj t- aves pále
4	505/506/507	1103	Kluci zase přišli domů pozdě , příště je nikam nepustím	o čháve áĽe khére papale kíšín , má len avresár níkh ; odola čháve áĽe khére papale kíšín , me len má na
4	507/508	1104	Nemohli přece být ve městě , když se celou dobu nehnuli z domu ani na krok !	naštík sle ando fóro , kana celo dive sle ... ; kana a na cidiňe ári ni o pro
4	508	1105	Já i můj bratr jsme chodili do školy na vesnici	me taj mro pral phirasahi andi škola ando gav
4	508	1106	Ve škole máme pět učitelek	andi škola hi amen pándž meštrókiňi
4	508/509	1107	Jedna učitelka je odjinud , není od nás , z naší oblasti	odija jekh meštrókiňa hi avrethal , náne kathar amer
4	509	1108	Do horní školy chodí romské děti , do dolní gádžovské	andi upruni škola phiren o romane čhavóra éš andi gádžike čhavóra
4	509/510	1109	Když vešel učitel do třídy , školáci rychle vstali	kana áĽa ánde o meštra , savóre čhavóra peske áčh
4	510	1110	Ve třídě bylo třicetdva židlí , šestnáct lavic a dva stoly	andi soba sle trijanda dúj séki , dešušov lóci taj dúj
4	512	1111	Ten učitel ukazoval žákům fotky , které sám vyfotil	odá meštra ole čhavórenge sikavkerlahi o (képi) , s kerďa ; téle te čhord'a
4	512/513	1112	Učitel učí žáky každý den nové písmeno	o meštra ole čhavóren síklarel sako dive nevo alav
4	513	1113	Ve středu jsem se toho učitele zeptal , jestli přijde na svatbu	serdán phučlom ole meštrastar , te avla upro bijav
4	×	1114	Pondělní výlet pro děti byl zrušený	
4	514	1115	Přečetl jsem celou knihu	préko gend'om celo keňvo
4	514	1116	Tahle knížka se dobře čte	adá keňvo pe láche genel
4	514/515	1117	V počtech jsem se zlepšil , ale psaní mi ještě tolik nejde	ando sámíšágo má federďiľom , de te írinen még na láche ; te írinen még avka na džanav
4	516	1118	V kreslení ses zhoršila	ando genipe pe erďavliľa ; erďavliľal ; feštines gorec
4	517/518	1119	Potom , co jsem dodělal školu , jsem začal pracovat v továrně	kana vigzind'om i škola , géľom te keren búti andi ár
4	518	1120	Konečně začal pracovat	má phirel andi búti ; má kerel búti

4	518/519	1121	Chápu , že je těžké každý den několik hodin cestovat do práce	pat'av hod' hi pháro sako dive te utazinen andi búti v
4	519	1122	Slyšel jsem , že máš ve městě dobré místo	šund'om hod' hi tut ando fóro lachi búti
4	519/520	1123	Minulé roky jsem měl dobrou práci	angle beršende man sľa lachi búti
4	520	1124	Odkdy dokdy budeš v práci?	kanastar ži kana oveha andi búti ?
4	520	1125	Vím , že jsi měl v posledních dvou letech spoustu práce	džanav hod' utóšóne dúj berš st'a tut but búti
4	520	1126	I kdybych byl bílý jako gádžo , práci nedostanu	t- ováhi te páрно sar gádžo , te avka búti na hudáhi
4	521	1127	Nekaž nám schválně tu práci !	ma rumin amenge te upr- odá odija búti
4	522	1128	Chodí do práce pěšky	phirel andi búti d'alog
4	522	1129	Už víš , kým bys chtěl jednou být?	má džanes so kamesahi jekhvar te oven ?
4	523	1130	Až vyrostu , chci být slavný	kana bárd'uvá , kamáhi t- oven barvalo
4	523	1131	Chci se stát novinářem	kana bárd'ová , kamáhi t- oven odá , so írinkereľ o u
4	523	1132	Staneš se vajdou	šaj hod' oveha vajda
4	524	1133	Vůbec nepochybuji , že se jednou stanu prezidentem !	pat'a odoleske hod' jekhvar šaj ová prezidento
4	525	1134	Stala jsem se ředitelkou	hi andar mande rendezovka
4	525	1135	Stala ses kadeřnicí , tak co chceš víc?	sľal mésároši , so még kamesahi buter ? ; hi andar t borbélkiňa, so kames buter ?
4	×	1136	Byl si jistý , že se já i můj bratr staneme právníky	
4	526	1137	Stali jste se řediteli	hi andar tumende rendezóva ; rendezóvi
4	×	1138	Obě se stanete herečkami a hotovo !	
4	527	1139	Řekli jsme našemu synovi , aby se stal hudebníkem	phend'am amare čháveske hod' t- ovel lavutári
4	527	1140	Z jeho nejmladšího syna bude jednou velký člověk	andar leskero lekterneder čhávo ovla jekhvar baro n
4	528	1141	Jak se takový hlupák mohl vyučit automechanikem?	sar asavo dilino manuš šaj úľa meštra ? ; sar asavo šaj sikľiľa automexanistaske ?
4	529	1142	Byl to pracovitý a šikovný člověk	sľa odá but'akerno manuš taj sľa báre id'ešno
4	529/530	1143	Uživil by se třeba jako truhlář i jako krejčí	rodlahi peske dost , kana ovlahi sabóvo
4	530	1144	Je knězem	hi rašaj
4	×	1145	Jsem vyučený zedník	ári sľom sikľardo muráriske
4	530	1146	Ten muž byl velmi dobrý hudebník	odá murš sľa báre lacho lavutári

4	531	1147	On byl primáš , ale i jeho žena byla houslistka	óv sľa primáši , de leskeri romni džanlahi te bašave
4	531	1148	Primáš rozdělil mezi muzikanty všechny peníze , co za večer vydělali	o primáši ulaďa savóre love maškar o lavutára , so ráti
4	531	1149	Ukaž mi ty svoje housličky !	sikav mange odiĵa tri lavutica !
4	531	1150	Hraje hezky na kytaru	bašavel šukáre upri gitara
4	x	1151	Ten člověk uměl spravovat hudební nástroje	
4	533	1152	Kovář zabalil kovadlinu do hadru a přes rameno si přehodil kovářský měch	o hart'a pakolind'a ... andi kerpa , čhid'iňa peske odá
4	533/534	1153	Kováři v peci roztavili měď , olovo a cín	o hart'i (muklarde) sít andi pét'a o trasta
4	534	1154	Někteří Romové vyrábějí dřevěná koryta , jiní měděné kotle	valasave roma keren kaštune kopani , áver
4	535	1155	Naši Romové opravují na zámku střechu	amare roma keren o tetejo upro zámko
4	535	1156	Posekali jsme gádžovkám na zahradě trávu a shrabali jsme jim seno	kasáлинд'am ole gádženge i čár upri bár taj kaparind' šuki čár
4	536	1157	Zatímco jsme pracovali na poli , zpívali jsme písničky	ži ad'ik sar kerasahi búti , d'i'ázinasahi amenge
4	537	1158	I žít se musí , ne jenom pracovat !	musaj te te dživas , na čak (búti) te keras
4	537	1159	Nemusejí tolik pracovat , protože mají dost peněz	na musaj at'i búti te keren , hi len dost lóve
4	537	1160	Od nikoho jsem žádné peníze nedostal	nikastar na hudiňom nisave lóve
4	538	1161	Poprosil mě o peníze	mangľa peske mandar valasave lóve
4	538	1162	Požádal mě , abych mu dal peníze	phučľa mandar , te šaj le dáhi valasave lóve
4	538	1163	V pondělí jsem šel k tomu gádžovi požádat ho o peníze	hetfin géľom ko óda gádžo te phučen te šaj man de lóve
4	539	1164	Už se mě neopovážila požádat o víc peněz	má na tromaňa mange te phenen hoď la te dav bute
4	539	1165	Zeptala se mě , co má dělat , aby si vydělala víc peněz	phučľa mandar , so kampil te keren hoď te rodel pe lóve
4	539	1166	Myslím si , že si vyděláš o pět set méně než já	gondolínáv mange hoď tuke rodeha zalogeder sar n o pándž šel koroni
4	540	1167	Kolik sis na podzim vydělal?	kit'i rodiňal éskor ?
4	540	1168	Kolik máš u sebe peněz?	kit'i hi ki tute lóve ?
4	540	1169	Znal jsem holku , co u sebe nikdy neměla peníze	pindžaráhi jekha čha , so la na sle šoha lóve ; pindž čha , so la na sle šoha ki late lóve lóve
4	540	1170	Proč ses nezeptala mě místo té zlobivé holky?	soske na phučľal mandar , de phučľal odola erďava
4	541	1171	Nemám u sebe zrovna tolik peněz	náne man ki mande akáni at'i lóve

4	541	1172	Dokdy potrebuješ vrátiť ty peníze?	ži kana tuke kampav te den pále odola lóve ?
4	541	1173	Očekávám , že ti budu moct ty peníze vrátiť zítbra	gondolinav hoď tuke šaj dá pále odola lóve má táha
4	541/542	1174	Vrátil's mi málo , dlužíš mi 300 korun !	diňal mange pále zalog , kames mange trin šel koron
4	542	1175	Nadělal ve městě spoustu dluhů	kamel ando fóro but lóve
4	542	1176	Nemám peníze , proto si nemůžu najít ženu	náne man lóve , vaš odá mange naštik arakhav nisa
4	542	1177	Ani on , ani jeho bratr nemají dost peněz	ni le taj ni leskere prale náne dost lóve
4	542	1178	Už neměli žádné peníze	má na sle len nisave lóve
4	542/543	1179	Proto museli prodat auto a dát do zástavy rodinné stříbro	musaj te bikinde o motori taj musaj te diňe valakask lenge te kéčézinel lóve
4	544	1180	Znala jsem mladou dívku , která tancovala za peníze	pindžaráhi jekha terňa čha , so khellahi vašo lóve
4	544/545	1181	Viděla jsem ji na oslavě s dvěma jejími kamarády	dikhľom la upr- odá vendíšígo , lakere dúje pajtášen
4	545	1182	Já bych nikdy za peníze netancovala !	me na kheláhi šoha vašo lóve !
4	545	1183	Kolik stála tahle truhla?	kit'enge sľa adá koporšóvo ?
4	546	1184	Opravdu dal tolik peněz za auto?	čáče diňa at'i but lóve vašo motori ?
4	×	1185	Tím že jsme mu opravili auto , jsme mu ušetřili spoustu peněz	vaš odá hoď leske kerd'am o motori , špórolind'am le
4	547	1186	Brzo budu mít dost peněz , abych si mohl dovolit vlastní auto	báre sig man ovna dos lóve , te šaj mange t'ínave
4	547	1187	Tohle je ten kluk , co jsem mu dal ty peníze	odá hi odá čhávo , so leske diňom o lóve
4	548	1188	Ten kluk ztratil hodně peněz	odá čhávo našaďa but lóve
4	548	1189	Dal jsem tomu gádžovi trochu peněz , aby si mohl koupit kávu	diňom odole gádže buka lóve te šaj peske t'inel káv
4	549	1190	Uvnitř té obálky byla tisícovka	and- odá lil sľa ezeri koroni ; and- odijá koperdóva s koroni
4	549	1191	Zevnitř vypadla stokoruna	odándral péľa ári šel koroni
4	549	1192	Posbírej ty peníze ze země !	kede upre odola lóve upral i phúv !
4	549	1193	Ohni se pro ně !	band'úv téle váše !
4	549/550	1194	Ohněte se pro ty peníze !	band'on téle vaš odola lóve !
4	550	1195	Nemá dům	náne le kher
4	550	1196	Vidíš tenhle ten dům?	dikes adá kher ?
4	550	1197	Ten dům patří mému bratrovi , ale už za rok bude patřit mně	odá kher hi mre praleskero , de má ži jekh berš ovla
4	550	1198	Patří jí dům – Vlastní dům	hi odá lakero kher
4	551	1199	Jeho dům je stejně velký jako můj	leskero kher hi asavo báro sar te mro
4	551	1200	Jeho dům je větší než můj	leskero kher hi bareder sar mro
4	551	1201	Tohle je moje vlastní země	adá hi mri šajátni phúv
4	551	1202	Takže vy máte dva vozy	akor tumen hi dúj verdi ...

4	551/552	1203	Už za čtyři dny budeme mít auto	még štár dive taj má ovla amen motori
4	552	1204	Můžeš mi přes víkend půjčit auto?	šaj mange upro jekh kurko des kéčen o motori ?
4	552	1205	Mají své zboží u sebe	lengere čhavóra hi ke lende ; hi lengero tovari ki len
4	552	1206	Schovávám své perly v posteli	garuvkerav mro somnakaj ando vodro
4	553	1207	Prsten té staré ženy je ze zlata	odija angrusti odola phura romňake ... odola phura m somonakuni angrusti ; odija angustri odola phura rom somonakuni
4	553	1208	Chce zbohatnout	kamel te barvaľon
4	553	1209	Přijel nějaký boháč	áľa valasavo barvalo ... (manuš)
4	554	1210	Ví se o něm , že je velmi bohatý	sako džanel hoď hi báre barvalo
4	554	1211	Je stejně bohatý jako jeho bratr	hi asavo barvalo sar te leskero pral
4	554	1212	Byl bohatší , než jsme si mysleli	sľa barvaleder sar amenge gondolinasahi
4	554	1213	Ze všeho toho bohatství strašně zpychli	andar odá barvaľipe hi savóre báre gizdave
4	554/555	1214	Kdyby našel plný pytel zlata , byl by šťastný	te arakhľahi pherdo góno somnakaja , ovlahi báre b
4	555	1215	Mezi Romy v tomhle kraji je spoustu bohatství	maškar adala roma and- adija phúv hi báre but barv o roma and- adija phúv hi báre but barvalipe
4	555	1216	Mohl jsi být milionářem !	šaj úľal milijonári
4	556	1217	Až vyhraju milión , poplatím dluhy všem sousedům	kana ári khelá jekh milijóno , poťiná savóre somséd kamibe
4	556	1218	Děti mojí kmotry byly bohaté , ale nedávno zchudly	o čhavóra mra kirvakere sle báre barvale , de na čilľ
4	558	1219	Ne tak dávno byla tahle rodina velmi chudá	náne odá avka čilľa , so adá enáňi sľa čoro
4	558	1220	Chudí lidé mají málo jídla	ole čore manušen hi báre zalog hábe
4	558	1221	U nás ve vesnici je bída , ale jinde je to ještě horší	k- amende ando gav hi čoripe , de avrethe hi odá m
4	558/559	1222	Mezi některými lidmi je chudoba ještě horší než tady	maškar valasave manuša hi o čoribe még bareder s
4	559	1223	V zimě byla bída , staré ženy chodily žebrať po vesnicích	jevende sľa baro čoribe , o phure romňa phirnahi ko mangen hábe
4	559/560	1224	Jestli bude všechno takhle zdražovat , skončím jako žebrák !	kana ovla sa kučeder , ovaha sar žobráka !
4	560	1225	Umřel bídou	múľa andi bokh
4	560	1226	Kdo nemá peníze , je nešťastný	kas náne lóve , náne bastalo
4	560	1227	Řekl mi , abych to auto příští rok prodal	phend'e mange hoď upro áver berš odá motori te bi
4	561	1228	Rozprodala jsem všechny své šperky	musaj te bikinkerd'om savóre mre angurst'a taj t- o l bikinkerd'om savore angurst'a , čěňi , lánči

4	×	1229	Vyměnil metr tkaného plátna za kožešinu a skvěle na tom vydělal	parud'om jekh meteri postin vaš o kedmeni taj még láčhe rodiňom
4	561	1230	Koupili ode mě sto košíků a taky mi dobře zaplatili	t'iňde mandar šel košari taj pot'iňde mange vaše láč
4	562	1231	Koupil jsem to levně , skoro zadarmo	t'iňdom odá ócón , maj na sar hijába
4	×	1232	Podvedli mě , prodali mi ten mobil za dvojnásobek	hohad'e man , bikind'e mange o telefóno , s'ľa duvar
4	563	1233	Pokud to nechceš , tak mi to dej !	kana odá na kames , hát de mange odá !
4	563	1234	Aby ses dostal do obchodu , musíš jít směrem k poště	kana kames te džan andi bóta , musaj te džas odole póšta
4	564	1235	Pak zahni na druhé křižovatce doleva	... pale dža balnúne ; pale dža dújtone kerestešne o balnone
4	564/565	1236	Vlevo je supermarket , vpravo vinárna	upro balno than hi i bóta éš upro čačiko hi kočma
4	565	1237	Viděl jsem před obchodem postávat jednoho muže	dikhľom angli bóta sar áčhinkerlahi jekh manuš
4	565/566	1238	Příští den jsem toho samého muže viděl znovu	upro áver dive odole murše dikhľom papale
4	566	1239	Viděl jsem v obchodě nějaké ženy	dikhľom andi bóta valasave džúľen
4	566	1240	Ty samé ženy jsem tam viděl dneska zase	odole bistošne džúľen dikhľom odoj te adádíve
4	566/567	1241	Kdyby ses mi v tom obchodě ztratil , sejdeme se u vchodu	te našľosahi and- odijá bóta , hát amen resaha angl
4	×	1242	Při nákupu pořád žertoval , ale při placení mu vtipy došly	paš o t'inkeríši asalahi , de kana pot'ínlahi , má avka
4	567	1243	Až při placení si vzpoměla , že nemá peněženku	kana kampľa te pot'inen , akor haľiľa hod' náne late i
4	568	1244	V kapse ale naštěstí našla pár drobných	de upri bast andi žeba arakhľa valasave hurde
4	568/569	1245	Budeme se muset otočit a vrátit se zpátky do obchodu	musaj te irjand'ovaha , taj džaha pále andi bóta
4	569	1246	V tom novém krámě ve městě mají jen samé drahé věci	ando- odijá bóta and- odá fóro hi báre sa kuč bút'a
4	569/570	1247	Před měsícem zlevnily dívčí oblečení	angle jekhe masekeste sle ócóneder gáda upro čha
4	570	1248	Uhlí je už vyprodané	o angara má hi bikinde
4	570	1249	Moje taška je plná – Mám plnou tašku	mri táška hi pherdo
4	570	1250	Ukradl mu to	čórd'a leske odá
4	570	1251	Ta stříbrná lžička byla ukradena	odija rupuni rojóri st'a čórdi
4	570	1252	Zloději mu vzali všechny peníze , nenechali mu ani korunu	odola čóra leske čórd'e savóre lóve , na mukľe leske korona
4	571	1253	Ukradl jsem železo , které posbíral	čórd'om o trasta , so kediňa khetáne
4	571	1254	Bratr mě donutil ho vrátit	mro pral phend'a , hod' musaj le te dav pále
4	×	1255	Protože nás ta neromská dívka zradila , lupiči nás oloupili	odija rakli upre amende phukaďa , vaš oda o čóra a čórd'e

4	572	1256	Vzali nám náš poklad	líle amenge amaro somnakaj taj o rup
4	573	1257	Vy budete hlídat , jestli někdo nejde , a já přelezu ten plot	tumen vid'ázinena , te valako n- avel , éš me préko kerítíši
4	574	1258	Zítřa dodělám tuhle práci a potom půjdu za starostou	táha vigziná adija búti , taj pale džá palo bíróvo
4	574	1259	Našemu starostovi rozbili hlavu	amare (bíróveske) sít (marde) o šéro
4	575	1260	Zeptal se , kdo šel v úterý na úřad	phučla , ko géla kedden upri póšta
4	575	1261	Zeptal jsem se starosty , jestli nechce přijít na svatbu mé dcery	phučlom ole bíróvostar te na kamel t- aven upro bija
4	575	1262	Samozřejmě se taky musím zeptat starostovy ženy	bizon talán musaj te phučá te le bíróvoskera romňa
4	577	1263	Občanka mi po letech úplně zežloutla	o keňvo mange palo buter berš žutiľa ; žutiľa ; mri le palo berša egisen žutiľa
5	578	1264	Jestě jsem nedostal pas , dostanu ho až za měsíc	még na hudiňom i legitimácija , musaj te užarav jekl
5	579	1265	Tenhle politik je stejně hloupý jako všichni ostatní	ada bíróvo hi dilino sar te odola áver
5	580	1266	Vláda nás přinutila spálit naše domy	o gádže ži ad'ik parančolinkernahi , még (na) thard khera ; anglo gádže musaj te thard'am amare khera
5	580/581	1267	Nejstaršího muže v zemi si vybrali za krále	ole lekphureder murše peske ári líle kiráľiske
5	581	1268	Přivedl malého chlapce před královnu	and'a ole buka čhavóre ži angli kiráľkiňa
5	582	1269	Vezmi si s sebou řidičák , policajti prý dnes zastavují	le tuha tri legitimácija , o póruna adádive áčhavkere
5	×	1270	Policajti dovedli chlapečka domů k rodičům	o porune and'e le čhavóre ki leskero dad taj ki leske
5	582	1271	Jednoho večera k ní přišli policajti	jekhvar ráti ále ki late o póruna
5	582	1272	Nejspíš si mysleli , že jsem je šel udat na policii	ón peske gondolind'e , hod' géľom te phukaven upre póruna
5	583	1273	Vězení je blízko hradu	i árešta hi pašo kiráľiko kher
5	584	1274	Odsoudili ho k smrti	phend'e hod' musaj te merel
5	585	1275	Tenhle vězeň je zavřený za loupež , už sedí pět a půl roku	adá manuš hi ánde kerdo , mer čorlahi , má hi andi taj epaš berš
5	585	1276	Soudce rozhodl , že ten člověk bude svobodný	o súdca phend'a hod' odole manuše musaj te muker árešta
5	586	1277	Chlapeček , co tohle udělal , bude potrestán	adale čhavóre marna ... vaš odá so odá kerd'a , le n čhavóro so ada kerd'a , ovla mardo
5	587	1278	Zavřeli ho do sklepa	kerd'e le ánde andi pinca
5	587	1279	Chlapec je bit	le čhavóre maren
5	587	1280	Nebij mě tou holí !	ma mar man odola kopaľaha !

5	587	1281	At' mě tím klackem neuhodíš !	te na man čalaves odola raňikaha !
5	587	1282	Praštil jsi toho kluka , co tamhle brečí?	čalaďal odole čhavóre so odoj rovel ?
5	588	1283	Zlý pán zpráskal služku bičem	o erďavo raj mard'a ola služka čuňikaha
5	588	1284	Bijou se o vodu	maren pe vašo páňi
5	589	1285	V rádiu zase mluvili o nějakém teroristickém útoku na školu	ando rádijóvo vakernahi , hod' valakas mundard'e ; a vakernahi hod' andi valasavi škola thabolahi
5	589	1286	Když za sebou uslyšel výstřely , zrychlil a nakonec se rozběhl	kana šund'a hod' pale leste livinkeren , siďaňďa taj č
5	589	1287	Za války tu Němci postříleli spoustu lidí	kana st'a o háborúvo , o nimci adaj mundarkerďe bá manušen
5	590	1288	Potkal jsem v lese vojáky	taná.. (találind'om) ando věš bute lukesten
5	590	1289	S jedním z nich jsem se dal do řeči	jekheha kezďind'om te vakerkeren
5	590	1290	Oba vojáci přivázali kolo k plotu	so dúj (lukeste) phandě o bicigľa ko kerítíši
5	591/592	1291	V dávných dobách vojáci bojovali mečem / šavlí nebo prakem	valamikor o (lukeste) ando háborúvo pe marnahi a
5	593	1292	Později stříleli puškou nebo pistolí	kíšíñeder livinkernahi puškaha vad' pistoliha ; kíšíñe livinkernahi puškaha vad' pištoliha
5	593	1293	Dnes mají tanky a letadla	adádíve hi len má tanki taj repilóvi
5	593	1294	V neděli jsem šel do kostela se svými dvěma sestrami , se svou tetou a se svou snachou	kurke géľom andi khangéri mre duje pheňenca , mra mra bórjaha
5	594	1295	Někteří lidé v kostele sedí , jiní stojí	valasave manuša andi khangéri bešen , odola ávera
5	594	1296	Na nedělní mši nechodím	kurke na phirav andi khangéri
5	594	1297	Farář podává miminko kmotře	o rašaj del ole buka čhavóre la kirvake
5	595	1298	Všechny jeho děti jsou pokřtěné	savóre leskere čhavóra hi kerestelime
5	595	1299	On sám se nechal pokřtít až v dospělosti	óv korkóro pe diňa te kerestelinen , kana má sľa bá
5	595	1300	U kostela je hospoda	paš i khangéri hi kočma
5	595	1301	Počkám na tebe před kostelem	užará upre tute angli khangéri
5	596	1302	Až uslyšíš zvony , tak tam přijď	kana šuneha hod' má harangozinen , hát av
5	597	1303	Na pouti bylo hodně lidí	upro álomáši sle but manuša ; paš o kolotoči st'e bu
5	597	1304	Byla tam jedna Romka a několik Romů , které jsem neznal	sľa odoj jekh romni taj valakit'i roma , de me len na p
5	597	1305	Pohřeb začne v sobotu v jednu hodinu odpoledne	o temetiši (kezďinla) sombaton jekh (óratar) palo órákor palo dílo
5	598	1306	Na pohřbu bylo tolik lidí !	upro temetiši sle báre but manuša
5	598	1307	Vepředu šla rodina , pak známí a úplně vzadu nakonec i zbytek vesnice	áňglal džalahi o endáňi , pale o pajtáša , eš pálal dž o celo gav

5	598/599	1308	Pohřbili ho a do hrobu mu dali housle	temetind'e le taj andi hév leske thod'e lavuta
5	599	1309	Za hřbitovem chová farář telátko	palo temetóvo o rašaj ikrel buka borňúke
5	599	1310	Lidi dávají té farářce trochu jídla	o manuša den odola rašajkiňa buka hábe
5	600	1311	Babička věří v Boha	mri baba pa'al ole gule dévle
5	600	1312	Přísaha na Panenku Marii je svatá	soľhaľkerel upri sentni márija mer hi sentni
5	600	1313	To ví jen pánbůh !	odá džanel čak o dél
5	600	1314	Přestaň bít děti , nebo poznáš boží hněv !	ma mar odole (čhavóra) mer pindžareha sar upre t délóro ; ma mar má le čhavoren
5	600/601	1315	Evangelíci jedí méně masových jídel než katolíci	o evangelišti han zalogeder mas sar o katolíkoša ; n hábe ... hábe andar o mas
5	602	1316	Věřím , že každý člověk má duši , ale ne každý má dobré srdce	pa'av hod' sakone manuše hi vóďi , de na sakone h
5	603	1317	To je velký hřích !	oda hi baro bíno
5	603/604	1318	Měl by ses pomodlit a přísahat na kříž !	kampesahi te molinen taj te soľharen upro keresto
5	605/606	1319	Třeba ta kletba už neplatí	odá koškeribe ... so tut koškerd'e , má náne upre tut zór ; so tut košked'e , odole košibe má náne nisavi z
5	606	1320	Zdál se mi strašidelný sen	dikhľom erďavo súno
5	607	1321	Zdalo se mi o tříhlavém drakovi	súno dikhľom tríněšérengere šárkáňiha
5	×	1322	Ví o něm mnoho tajemství	valaso upro leste džanel
5	608	1323	Dobří lidé jsou všude	lačhe manuša hi mindenit
5	608/609	1324	Čestné lidi jen tak nepotkáš	asave manuša , so ( ) hohavkeren , má talán ni na r
5	609/610	1325	Jenom dva ze všech těch lidí , co jsou tu , jsou čestní	čak dúj manuša so hi adaj , odola na hohaven ; čak hi adaj , na hohaven ; andar odola savóre manuša , na hohaven dúj
5	610	1326	To by nikdy neudělali , jsou to čestní lidé !	odá šoha na kernahi , mer odola hi pativale manuša
5	611	1327	Kdyby to byli slušní lidé , omluvili by se ti	te ovnahi pativale manuša , phenenahi : bočátin
5	611/612	1328	Promiň , posledně jsem to tak nemyslel !	bočátin , idž odá avka na gondolináhi ; ma ruš , ako avka na gondolináhi
5	612	1329	Nedělej nám hanbu ! Nevíš , co je čest?	ma ker amenge ladž ! na džanes so hi pativ ?
5	613	1330	Nesmíš lidem nadávat	na tromas ole manušenge te hohaven ; na tromas le avka džungále te vakeren
5	614	1331	Kdyby nebyli lakomí , pozvali by nás na jídlo	te n- ovnahi asave , akharnahi amen te han ; te na o bokhošne , akharnahi amen te han
5	615	1332	Zdá se , že každý myslí jenom na sebe	dičhol , hod' sako gondolinel čak upre peste
5	616	1333	Nemá srdce , nesnáší smích ani pláč !	(náne le ilo) , naštik šunel kana valako asal vad' ro
5	616	1334	Je to zlý a závistivý člověk	hi odá erďavo taj írid'išno manuš
5	616	1335	Už je takový , lepší už asi nebude	má hi asavo , má feder n- ovla

5	617	1336	Sešel ze schodů a pozdravil nás	áľa ári andar o kher , taj palikerďa
5	617	1337	Lže nám	hohavel amenge
5	617	1338	Možná lhal	šaj hod' hohaďa
5	617	1339	Měl zlodějský pohled	avka dikhlahi sar o čór
5	617	1340	Proč mu lžeš?	soske leske hohaves ?
5	618	1341	Dozvěděl jsem se , že jsi mi zase lhala !	haľiľom , hod' mange papale hohavďal !
5	618	1342	Dozvěděli se , že jsme jim neříkali pravdu	haľiľe hod' lenge na phend'am o čačipe
5	618	1343	Nemáš pravdu , mylíš se !	náne tut čáčo , tivedines !
5	619	1344	Můžeš mu věřit , jeho slova jsou pravdivá	šaj leske pat'as , leskere alava hi čačike
5	619	1345	Já jí nevěřím	me lake na pat'av
5	620	1346	To by mohl říct kdekdo !	odá šaj phenlahi akarko !
5	620	1347	Zase jsi mě napálil !	papale man (hoľard'al) !
5	620	1348	Je naštvaná – Je rozčilená – Zlobí se	hi hóľate - rušel
5	621	1349	Už od rána se zlobí	má rat'astar rušel
5	621/622	1350	Kvůli něčemu se na mě rozzlobil	vaše valasoste upre mande rušť'a
5	622	1351	Zlobil by se na tebe , i kdybys dělal všechno dobře	rušlahi upre tute , kana te sa láche keresahi
5	622	1352	Roztrásla se vztekem	andi hóľi pe tresinlahi
5	622/623	1353	Plakala zlostí – Ze vzteku plakala	andi hóľi rovlahi - avka sľa hoľardi hod' rovlahi
5	623	1354	Ten její vztek jí ubíjí	odija lakeri hóľi lake na kerel láche ; odija lakeri hóľi mundarkerel
5	623	1355	Já se z tebe zblázním	me tutar diliľuvá
5	624	1356	Rozčiluješ mě	hoľares man
5	624	1357	Je to tvoje vina !	hi odá tri bína !
5	625	1358	Byl z té zprávy celý bez sebe	sľa celo bi peste ; odá so šund'a , sľa celo bi peste ; híro st'a celo sar bipeste
5	625	1359	Nesměj se jiným lidem	ma asa ole ávre manušenge
5	626	1360	Divně se na mě usmál	(asaňa) upre mande ; šukáre (asad'a) upre man
5	626	1361	Usměvavé lidi mám rád	asave manušen so asan , kamav
5	628	1362	Dětský smích člověka vždycky potěší	kana asal upre mande valasavo čhavóro , me odole
5	628	1363	Kdykoli se směje , celá romská osada / čtvrť ho slyší	mindík kana asal , celi ucca le šunel
5	630	1364	Svým vtipem / žertem jsem je rozesmál	kana valaso vakeráhi , savóre asanahi
5	630	1365	Jsou to stydlivé holky	odola čhajóra pe ladžan
5	630/631	1366	Stud jí nedovolil zeptat se , jestli může jít na záchod	ladžalahi pe te phučen hod' te šaj džal upri budára
5	631	1367	Styděla se a tak postávala opodál	ladžalahi pe taj ačhlahi kathar amende dureder
5	631	1368	Já věděla , že se budeš stydět to říct !	me džanáhi hod' tut ladžaha odá te phenen
5	631	1369	Hanbou jsem zrudl	avka man ladžaňom , hod' st'omahi lólo

5	632	1370	Hanbou mi zčerveněl obličej	avka man ladžaňom , hod' mro celo muj šla lólo
5	632	1371	Strach jí rozplakavá	kana daral , hát rovel
5	632	1372	Umírá strachem	andi dár merkerel
5	632	1373	Lekla se , když ho uviděla	daraňa kana le dikhľa
5	633	1374	Měl vytřeštěné oči a roztřesený hlas	leskere át'ha sle ári ňuminde taj leskero hango rezd
5	634	1375	Rozplakala se , když si uvědomila , jak vypadá	kezdind'a te roven , kana haľľa , sar ári dikhel ; dikh
5	635	1376	Měla strach , aby do té hluboké díry nespadl	d'íkeri taj rovlahi
5	635	1377	Nebál se , že by mohl spadnout	daralahi , hod' te na perel and- odija hór hév
5	635	1378	Ani ona se vůbec nebála	na daralahi hod' perla ; na daralahi hod' šaj perel
5	635	1379	Bojím se sama chodit potmě	ni ój na daralahi
5	636	1380	Chci , abys byla opatrná	darav korkóri te phiren kana hi šititno
5	636	1381	Na to kašlu !	kamav hod' te viďázines
5	×	1382	Sami od sebe k tomu odvahu nenajdou	mange hi odá jekh !
5	637	1383	Mladíci jsou velmi stateční	korkóre ande peste n- arakhľe at'i tromad'i
5	638/639	1384	Troufáš si sám pozdě v noci do lesa?	adala terne čháve na daran
5	639	1385	Troufl jsem si mu to říct	na daras te džan kíšín ráti ando vész korkóro ?
5	639	1386	Měli jste mu to říct do očí !	na daraňom leske odá te phenen
5	639/640	1387	Dívali se jeden druhému do očí , ani jeden neuhnul pohledem	šaj leske odá phend'an ando át'ha ! ; kampľan leske phenen ando át'ha !
5	640	1388	Nech ho být , za to ti nestojí !	dikhnahi peske ... dikhnahi jekh ávreske ando át'ha
5	641	1389	Co mě nenecháš na pokoji?	na kerd'a andal lende o át'ha ; dikhnahi peske ando jekh na dikhľa avrethe
5	641	1390	Není úplně blbý , ale trochu přiblblý ano	muk le ... ; muk le , náne tuke valošágno
5	641	1391	Nemá rozum , takhle se to přece nedá dělat !	so mange na des smírom ?
5	641	1392	Jestli ti tohle řekl , tak to musel úplně zešílet	náne báre dilino , de bukóro dilino hi
5	642	1393	Na tuhle otázku ti neumím odpovědět	náne le lačhi gódi , odá avkáke naštik kerel
5	642/643	1394	To's jim řekl chytře , vůbec ne hloupě	te tuke adá phend'a , akor egísen diliňľa
5	643	1395	Měl by ses vždycky řídit vlastním rozumem	upr- odá so phučes tuke na džanav te phenen
5	644	1396	Zůstaň sám sebou	odá lenge phend'al god'averóne , na (diliňika)
5	646	1397	Měl by sis pamatovat , co ti říkám	kampesahi sa te keren avka so tuke tri gódi phenel
5	647	1398	Stáří to je moudrost , ale také slabost	ov asavo savo šľal
5	648/649	1399	Pamatuju si jména těch tří žen , co u nás byly na návštěvě	kampes te šunkerem , so tuke vakeraw ; mek tuke o so tuke vakerav
				o phuripe hi god'avipe , de hi te gengavipe ; o phurip god'averipe de te gengibe
				džanav sar akharen odole trine romňen , odola so s ; mek tuke ovel andi gódi o anava odole trine džuvle

5	649	1400	Začala vyprávět příběh	kezdind'a valaso te vakerkeren
5	650	1401	Její příběh způsobil , že jsem zapoměl , co jsem chtěl dělat večer	kana kezdind'a valaso te vakeren , pobisterd'om , ho te keren ráti
5	650	1402	Její příběh nás rozplakal	lakero vakerkeribe amen rovľard'a
5	650/651	1403	V podvečer bude vajdův bratr vyprávět pohádky	angli ráti le vajdaskero pral vakerkerla amenge para
5	651	1404	Olízl si jazykem rty a dal se do vyprávění	čárd'a peske o vošta la čhibjaha , taj kezdind'a te va
5	651/652	1405	Po pěti minutách se rozpovídal	palo pándž perci vakerlahi taj vakerlahi
5	652	1406	Tak moc mluvil , že jsem zapoměla , co jsem chtěla	at'i vakerkerlahi hod' pobisterd'om so kamáhi
5	653	1407	Konec té pohádky neznám , jenom začátek	o ágor odola paramisake na džanav , džanav čak sa
5	653	1408	Ten příběh byl vyprávěn a zapomenut	odá so vakerkerlahi , má pobisterd'am ; odá vakerib taj pobisterdo
5	654	1409	Vím , že ti to řekl	džanav hod' tuke odá phend'a
5	654	1410	Už jsem ti to předtím říkal	má tuke odá amútkor phend'om
5	654	1411	Říkám ti to už posedmé !	phend'om tuke má odá eftavar !
5	654	1412	Říkám ti to už poněkolikáté !	phend'om tuke má odá kit'ivar !
5	654	1413	Kolikrát ti to mám říkat?	kit'ivar tuke odá kampav te phenen ?
5	655	1414	Mluv hlasitěji , nerozumím ti !	vaker hangošan , na haľuvav tuke !
5	655	1415	Mlč ! – Mlčte !	ách čendbe ; má ma vaker - áchen čendbe !
5	655	1416	Už o tom nechci slyšet	má upral odá na kamav te šunen
5	656	1417	Slyšel jsem o tom od svých dvou bratrů	šund'om upral odá mre dúje pralendar
5	656	1418	Slyšel jsem ty novinky od kluků	šund'om odola ujšági odole čhávendar
5	656	1419	Slyšel jsem to od holek	šund'om odá odole čhajendar
5	656/657	1420	Slyšeli ten příběh ode mě – od tebe – od něho – od ní – od nás – od vás – od nich	šund'e odá vakerkeribe mandar - tutar - lestar - latar tumendar - lendar
5	657	1421	Umí tři řeči	džanav trin čhibja
5	657/658	1422	Německy trochu rozumím , ale neumím mluvit	ňimcika buka haľuvav , de na džanav te vakeren
5	658	1423	Rozumíš , když mluvím česky?	haľos kana vakerav čehika ?
5	658	1424	A rozuměl bys maďarsky nebo polsky?	haľosahi te vakeráhi ungrika vad' polácika ?
5	658	1425	Na to nemáme slovo , to bychom řekli jinak	upr- odá- men náne alaw , odá phenasahi avresar
5	658/659	1426	Rozumím každému slovu , co řekne	haľuvav sakone alaveske , so phenel
5	659	1427	Rozumím všemu , co říká	haľuvav savóreske so phenel
5	659	1428	My všichni , co tady sedíme , ti rozumíme	amen savóre so adaj bešas tuke haľuvav
5	659	1429	Tiše si zpívala	čendešen d'íľázinlahi

5	659/660	1430	Tahle stará písnička je krásná , už dlouho jsem ji neslyšel	adija purani d'ili hi báre šukár , má čillā la na šundor
5	660	1431	Je to velká krása !	hi odá baro šukaripe !
5	660	1432	Dívky nám zatancovali pro radost	o čhaja amenge khelde , hoď te lošanas
5	660	1433	Přišla se mnou tancovat malá holka	álla manca te khelen buka čhajóri
5	661	1434	Nudím se , ten film je na mě moc pomalý	upr- odá mozi na kamav te dikhen , mer hi báre polo
5	661	1435	Stalo se něco?	kerd'ila valaso ?
5	662	1436	Nic se nestalo	na kerd'ila ništa
5	662	1437	Kdo tohle udělal?	ko adá kerd'a ?
5	662	1438	Nemyslím , že to někdo udělal	na gondolinav hoď odá valako kerd'a
5	662	1439	Rád bych se ho zeptal , proč tohle udělal	kamáhi lestar te phučen soske odá kerd'a
5	662	1440	Řekni mi , co jsi dneska dělal !	phen mange so adádiva keresahi !
5	663	1441	Nikdo tě nenutil to udělat	niko tuke na phend'a hoď odá musaj te keres
5	663	1442	Vůbec nevím , co mám dělat	na džanav so kampav te keren
5	663	1443	Rád ti pomůžu	me tuke šegítiná
5	663/664	1444	Nedělá mi potíže pomoci ti	náne mange pháro tuke te šegítinen
5	664	1445	Přestaň už s těmi hloupostmi !	áčh překo te keren o diliňovipe !
5	665	1446	Dělali jste hlouposti a teď se divíte	kerd'an o diliňovipe , taj dikhen so hi andar odá ; so kernahi o diliňovipe , taj dikhen so hi andar odá
5	665/666	1447	Nikdo nemá štěstí ve všem	náne sakone bast ando savóro
5	666/667	1448	Měl jsi zase jednou štěstí , ještěže tě nikdo neviděl !	s'ta tut papale jekhvar bast , még láche hoď tuke na bína ; s'ta tut papale jekhvar bast , még láche hoď tu dikhla
5	667	1449	Tváříš se nějak něšťastně !	diťhol upre tute , hoď s'tal somorúno
5	670/671	1450	Nešťěstí je provázelo na každém kroku	na šla len bast upre nisoste ; na s'ta len bast ande r nikhaj kija avnahi , na šla len bast
5	671	1451	Cítil jsem , že s ní něco není v pořádku	halilom hoď valaso náne laha rendbe
5	671/672	1452	Neumím si sám spravit auto , spravi mi ho bratr	na džanav mange te keren o motori , kerla mange le
5	672	1453	Vezmi si auto a běž se projet !	beš tuke ando motori taj valakija tuke dža
5	673	1454	Když řídíš auto , musíš být vždycky moc opatrný	kana džas ole motorihā , musaj mindík báre te viďa
5	674	1455	Živí se jako řidič	rodel o lóve odoleha , hoď phiravel ole manušen an kerel šoféri , odolestar dživel
5	676	1456	Nemůžu jet touhle cestou , protože je zavřená	naštik džav adale dromeha mer hi ánde kerdo
5	676/677	1457	Pozor , zprava jede motorka !	viďázin , mer katharo čačiko drom avel i motorka !
5	678/679	1458	Jak se dostaneme do města , bez toho , abychom si půjčili bratrovo auto?	na džanav sar šaj džaha ando fóro , musaj amenge o motori mro pral ; musaj amenge te kéčézinaha o m pralestar ; sar šaj džaha ando fóro bi odá amenge l praleskero motori ?

5	679/680/681	1459	Bez auta to trvá hodiny dostat se do hlavního města	šokáj odá tírinlahi , még avasahi ando baro fóro , ka ovla motori ; tírinlahi odá but óri , még avasahi ando amen n- ovla motori ; šokáj odá tírinlahi még avasahi
5	682	1460	Na jedno auto je vás příliš , tam se nevejdete	báre but džéne šlan , and- odá jekh motori savóre n pro jekh motori šlan báre but , náne odoj dos than
5	683	1461	Vedle vás už nejsou žádná místa	paše tumende má náne nisave thana
5	683	1462	Viděl jsem dneska tři žlutá auta	dikhľom adádive trin žute motora
5	683	1463	To auto se našlo na ulici	odá motori arakhľe upri ucca
5	684	1464	Musíme spěchat , abychom nezmeškali autobus	musaj te sid'anas , hod' tastaras odá busi
5	684	1465	Zpomal trochu , nestačím ti !	dža polókeder , mer me tuke na d'ezinav
5	686	1466	Zastávka autobusu je hned naproti školce	o autóbusiko álómaši hi sembe ola školake
5	687	1467	Odstrkává lidi stranou , aby se dostala do autobusu	ispidkerel ole manušen fére , hod' te šaj džal ando a ispidkerel le manušen fére , te šaj pe hudel ando au
5	687/688	1468	Vlakem tam budete rychle , pěšky pomalu	vonatoha odoj ovna sig , d'alog polóke
5	688	1469	Pojedeme tím dřívějším vlakem , nebo tím pozdějším?	džaha odole vonatoha , so džal sigeder , vad' odole kišíneder ?
5	688	1470	To je jedno kterým !	odá hi jekh saveha džaha !
5	688	1471	Nakládá krabice na vagon	rakinel o škatuľi upro vagóno
5	688/689	1472	Po takové cestě museli být unavení	palo asavo drom musaj te sle únime
5	689	1473	Když jsem byl mladý , chodil jsem velmi často na trh	kana st'omahi terno , phiráhi dosta upro pijaci
5	689	1474	Trh je uprostřed vesnice	o pijaci hi maškaral o gav
5	689	1475	Chodíval jsem na trh každý den	phirkeráhi upro pijaci sako dive
5	690	1476	Každodenní cestování člověka znudí	sako dive andi búti te utazinen hi únašágo
5	691	1477	Tři muži jdou z trhu domů	trín murša džan upral o pijaci khére
5	691	1478	Ve čtvrtek musíme znova do města	čiterteken musaj te džas papale ando fóro
5	691	1479	Už dala tvému bratrovi ty peníze , aby mohl jít do města	má diňa tre praleske odola lóve , hod' te šaj džal an
5	692	1480	Cestou z města jsem mluvil s nějakou ženou	kana (aváhi) andar o fóro , (vakerďom) valasava
5	692	1481	Ta žena mi řekla , že je ve vesnici nová	odija manušni mange phend'a , hod' hi ando gav név
5	692	1482	Řekla , že nikoho nezná	phend'a (hod) nikas na pindžarel
5	×	1483	Představil jsem tu ženu všem ženám ve vesnici	phend'om savore džůľenge ando gav ko taj kathar h

5	693	1484	Na diskotéku půjdeme všechny dohromady	upri diskotéka džaha savóre khetáne
5	693	1485	Na třetí cestě zahni doprava	upro trito drom musaj te džas upro čačiko va
5	694	1486	Šel jsi špatnou cestou , proto jsi zabloudil	géľal erďave dromeha , vaš odá našľiľal
5	695	1487	Podařilo se jim sem dorazit brzo , tím že si cestu zkrátili přes les	vaš odá áľe avka sig , mer peske o drom harňarde p vaš odá áľe adóde avka sig , mer peske o drom har o věš
5	695	1488	Byl to takový strašidelný les	sľa odá asavo šitítno věš
5	696	1489	V lese je jen jedna vyšlapaná stezka	ando věš hi čak jekh ári tapošime drom
5	696	1490	Po té vyšlapané cestě ale nechod' !	pal odá tapošime drom ma džá !
5	696/697	1491	Přeskočil přes potok a zaběhl někam do lesa	ugrind'a preko patako taj nášť'a ánde valakija ando v
5	697	1492	Nikoho jsme neviděli , jen dva houbaře	nikas na dikhľam čak dúje manušen , so rodkernahi
5	697	1493	Viděl jsem v lese dům	dikhľom ando věš kher
5	698	1494	Seskočil ze skály	ugrind'a palo bár
5	699	1495	Procházeli jsme se podél řeky	šetáľinasahi pašal o patako
5	698	1496	Zachtělo se mi jít se vykoupat	kamľom te džan te nand'om
5	×	1497	Svezeme se loďkou na druhou stranu řeky , jo?	vezinaha la hajókaha upro áver pašváro le patakoshi
5	700	1498	Šel jsem přes most	géľom preki phurd
5	701	1499	Jednou týdně chodil ten plešatý pán plavat	jekhvar kurkeste odá raj so le na sle upro šéro bala naškeren) ; jekhvar kurkeste phirlahi oda kopasno m te úsinen
5	701	1500	Naše osada leží přes potok naproti hřbitovu	amaro gav pašľol palo páňi sembe ole temetóvoske
5	703	1501	vulva / pochva – penis – varlata – souložit Dali mi k obědu to samé jídlo jako včera Vždycky se mi líbila Nebožtík otec měl dobrou povahu Moje nebožka matka uměla krásně zpívat Ráda poslouchám čardáše Ráda chodím běhat Dělá si ze mě legraci Vzbudil jsem se až o půlnoci Červavé jablko Nabírej to lžicí Zamíchej to lžičkou	mindž - kár - péle - te kúren - bul diňe man ko ebído odá bistošno hábe sar ídž mindík mange tecinlahi mre mule dade sľa lachi terviňa mri muli daj džanlahi šukáre te d'íľázinen kamav te šunkeren o čardaša kamav te naškeren kerel andal mande čúšágo ušťiňom avka šokáj , ma sť'a pal i epaš ráti ťermali phába kede odá la rojaha keverin odá la rojoraha

Natrhala si pár lístků akátu
Štípla mě včela
Kdo to řekl ?
Koho z nich znáš ?
Čí je to talíř ?
Co potřebuješ ?
Proč ho hledáš ?
Kterého z nich chceš ?
Neznám ženu , která by ráda
nenakupovala
Jaká je tvoje máma ?
Který vlak jede do Bratislavy ?
Jak se to stalo ?
Nikdo ho nemá rád
Kam jdeš ?
Odkud jsi ?
Kudy vede ta cesta ?
Kudy mám jít ?
Kdy přišel ?
Dokdy je otevřený ten obchod ?
Odkdy je otevřený ten obchod ?
Jak dlouho ho znáš ?
Kolik je ti let ?
Kolikátý dopis jsi mi už otevřel ?
Kolikrát se tě mám ptát ?
Kde bydlíš ?
Dělají to naschvál
Jde pro vodu
Šla jsem tam s malou holčičkou
Viděl jsem svého otce , dědečka a
muzikanta
Řekni to romsky
On se češe
Podřezal si žíly
Sedí na zemi
Kolem zahrady jsem udělal plot

Bolí mě ledviny
Zapalujeme tam svíčky
Kdyby mě nezachránili , byl bych býval
mrtvý

valakit'i patra
čípind'a man i drát'ha
ko phend'a ?
kas pindžáres ?
kaskero hi odá táñiri ?
so kames ?
soske le rodes ?
save andar lende kames ?
na pindžárav džúvľa , savi bi na kamlahi te t'inkereľ

savi hi tri daj ?
savo vonato džal Braťislavau ?
sar pe odá kerd'íľa ?
ňiko le na kamel
kija džas ?
khatar sľal ?
kijá džal oda drom ?
mere te džav ?
kana áľa ?
ži kit'i óri hi prádi i bolta ?
kanastar hi prádi i bolta ?
sar t'íľa le prinžáres ?
kit'i hi tut berš ?
kit'ito lil mange práďal ?
kit'ivar kampav tutar te phučen ?
káj bešes ?
pro- dá odá keren
džal vaš o páñi
gělom odá la buká čhajórahá
dikhľom mre dade , papu , lavutári

phen odá románe
ov pe hulavel
čhind'a peske o eri
bešel pri phúv
keril (o) bár kerd'om kerit'íši

dukhan man bubreški
tháras odoj svječki
te na man nadikhľanahi , úľomahi múlo

Byli by bývali sami , kdyby neměli hodnou dceru	áčiľéhi korkóre , te na len úľáhi lači čhaj
Kdybych měl dceru , udělal bych ji velkou svatbu	te man ovlahi čhaj , keráhi lake baro bij auv
Kdybych býval měl peníze , mohl jsem koupit ten dům	te man úľe h i lóve , t'indomahi odá kher
Kdybych nebyl nemocný , mohl bych pracovat	te n- ováhi nasvalo , keráhi búti
Kdybych nebyl býval nemocný , mohl jsem pracovat	te n-úľomahi akor nasvalo , šaj kerd'om búti
Kdybych nebyl líný , mohl jsem být bohatý	te n- ováhi luštavo , šaj ováhi barvalo
Kdybych nebyl býval líný , mohl jsem být bohatý	te n- úľom a hi luštavo , šaj úľom barvalo
Kdybych neměl dluhy , mohl bych mít nové auto	te n- ovlahi man kamibe , šaj man ovlahi motori
Kdybych tenkrát neměl dluhy , mohl jsem mít dobré auto	te man akor n- úľáhi kamibe , šaj man úľa lacho mo
Kdybysi bývala uvařila, měli bychom teď co jíst	te táďalahi , uľáhi amen so te han
Když to koupíš , tak to uvařím	te t'ineha , me tavá
Dávejte pozor na sestru	viďázinen upro phen
Dávejte pozor na cestu	viďázinen upro drom
Přecházel po pokoji sem a tam	phirkerlahi palo kher upre téle
Nedávej to sem , dej to tám(hle) / jinam	ma thov odá adéodé , thov odá od'a ; avrethe
Stojí naproti tobě	áčhel tuke sembe
Zavřu dveře na zámek	čukinav ánde o vuder
Zavřou mě (do vězení)	čukinen man ánde ; kerna man ánde
 Zavřeli ho (do vězení)	 ánde le kérde ; ánde le zárindě
Je zavřenej (ve vězení)	ánde hi zárime
Hádej !	av pr- odá !
 Abys toho nelitoval !	 te na oda bánines !
Nelituj ho !	ma šajnin le !
Bud'te už zticha !	ma keren má víka !
Když se máme něco naučit ,	kana kampas valaso te siklon , kempel k- odá čendo
potřebujeme k tomu ticho	odá t- oven čendo
Když musíme být potichu	kana kampas t- oven čendbe
Našlapuj potichoučku , abys ho	čendešen uštavker , te na le džangaves
nevzbudila (ať ho nevzbudíš)	

Potichoučku našlapovala , aby ho
nevzbudila
železný prsten
mám prsten
Sedl na koně a jel
Jdi se projet na kole
Jdi pryč
Odpust' jí !

čendešen uštavkerlahi , te na le džangavel

trastuni angrusti ; trastuno agrusto ; trastuno angrus
si man jekh angrusto
bešt'a upro gra taj géla
dža te bicikložinen
dža athar
odmuk lake !

Už jsme si odpustili
Už jsme na to zapomněli
Ten gádžo mě učí romsky
Učím se maďarsky
Učím děti číst
Naučila mě plavat
Uhodil mě
V kavárně si pokaždé dává kávu
Vybírá to tajně (např. peníze)
Oběsím se
Běž se oběsit
Hrozně mrzlo, bylo dvacet pod nulou
Dej to do šuplíku
Kočka leze dírou
Prostrčil prst dírou
Do postele nechod' se spodkama
Unavil jsem se
Je unavený
Udělal to schválně
Celé dopoledne jsem vařila
Řídila auto
Dívá se stranou, aby se mu nemusel
dívat do očí
Moje sestra je o hodně hezčí
Můj bratr je o dvě hlavy vyšší
Můj otec je o tři kila těžší než já
Muj bratranec je o tři roky starší než já
Já jsem z nich nejchytřejší
Ty jseš o něco menší než ona
Oni jsou o dost chudší než my
Vy nejste tak bohatí jako oni
Nechod' tam

má amenge odmuklam
má upr- odá pobisterďam
o gádžo man sikľarel románe
sikľuvav ungrika
sikľarav le čhavóren te genen
sikľard'a man te úsinen
čalad'a man
ando kaveházo peske mindik delahi káveva
kedel odá čórjal
akastiná man
dža akastin tut
báre fad'inlahi , sľa biš tel i nula
thov odá andi fijóka
i mačka pe cidel prekal i hév
ňumind'a o angušť prekal i hév
ando vodro ma dža la sosteňaha
únind'om man
únime hi
kerďa odá te upr- odá
celo ži dílik távahi
šoférozínlahi o motori
dikhel fére, te na leske musaj te dikhel ando át'ha

mri phen hi buter šukareder
mro pral hi učeder duje šérenca
mro dad hi phareder tríne kilenca sar me
mro onokateštvéri hi phureder trine beršenca sar m
me sľom andar lende leggoďaveder
tu sľal buka tikneder sar ój
ón hi buter čoreder sar amen
tumen na sť'an asave barvale sar hi ón
ma dža od'a !

1	63	Nesmíte být pyšní	na troman t- oven gizdave
2	194	Poškrábej mě !	haruv man !
3	401	Poznali by Romové, že jsou to pravé americké punčochy ?	pindžarnahi o roma hod' odá hi čačike amerikike štri
4	476	Z toho už nemá nikdo žádný užitek	má odolestar náne nikas nisavi hasna
5	615	Má sílu ještě pracovat	bírinel te keren búti
5	652	Přijď za pět minut	av palo pándž perci
5	668/669/670	Udělal jsi na mě takový obličej, jako kdybych za to mohl já	kerďal upre mande asavo muj, sar te šaj vaš odá úľ
5	679	Jinak než autem se do města nedostaneme	bi o motori naštik džaha ando fóro
5	685	Nestíháš	na d'ézines
5	685	Stihni to !	d'ézin odá
5	686	Musíš to stihnout	musaj odá te d'ézines
5	686	To se nedá stihnout	odá pe na del te d'ézinen
5	687	Dívá se stranou , aby se mu nemusela dívat do očí	dikhel fére te na leske musaj te dikhel ando át'ha
5	697	Sebrala jsem ze země, sbírat ze země	ľilom upral i phúv, lel upral i phúv
5	697	Utrhla jsem kytku	čhind'om virágo
5	698	Natrhala jsem mamince kytky	čhingerďom mra dake virági
5	698	Natrhala jsem jabka	čhingerďom phábi
5	702	Venku jsou závěje	od'ári hi baro jiv
5	702	Venku je hodně sněhu	od'ári hi but jiv
5	703	Přišla velká voda (povodeň)	áľa baro páňi
		Chci utéct	kamav man te čhiven
6	71	Necháme dozrát	mukaha te érzinen
6	71	Už jsou zralé	má hi érzime
6	48	Přeplaval jsem řeku	préko úsind'om o patako
6	94/95	Lepí se mi řasy	(ragadinen) mre cimbli
		Přišli mi naproti	áľe mange sembe
		Letošní sníh už dávno roztál	adá beršiko jiv má géľa téle čilľa
6	128	on si pamatuje hodně věcí zapamatovala si to dobře, zapamatuj si její jméno	leperel peske but búťa
6	128	vzpomínáš, pamatuješ si vzpomínám vzpomínají	émlétines ? leperaw leperkeren
6	129	vzpomínáme na babičku	leperkeras upre amari baba
6	129-130	vzpomínáš jak jsme spolu byli v praze ?	émlétines kana st'amahi khetáne prahate ?
6	130-131	máš to ještě v hlavě ?	hi tuke mék odá andi gódi ?
6	132	vzpomínám si jak se jmenovala	leperkerav sar la akharnahi

		pamatuju si, pamatuješ si, pamatuje si, pamatujeme si, pamatujete si, pamatujou si zapamatuj si to, tohle se už nesmí opakovat !	
6	133	mrkev, mrkve, s mrkví	répa, répi, la répaha
6	134	ukazoval na mne prstem	sikaďa upre mande angušteha, sikavá, sikaďom, si sikavkerlahi
		ukážu	sikavá
		ukazovala	sikavlahi
		ukázala	sikaďa
6	135-136	vychází z budovy	avel ári - áľa ári
6	136	přišli	ále
6	137	zemřeli	múľe
6	137	zestárli	phurľiľe
6	137- 138+139	kdykoliv něco potřebuje, běží hned za mnou	akarmikor , kana valaso kamel , mindár nášel ki ma valaso kamel , mindár nášel pale mande
6	138	utíká za mnou	nášel pale mande
6	139	můj chudák děda	mro čoro papu
6	140	barevná	feštešni
6	140	barevný	feštešno
6	140	barevné	feštešne
6	140	barva	feštóvo
6	141		beršiki čhajóri vs hart'iko búti
6	142-143	stěžovat si	pharjarel peske
6	143	stěžuju si	pharjarav mange
6	143-144	dcera si postěžovala matce na svou tchýni	i čhaj peske pharjard'fa upre pri aňóškiňa
6	144		pinteken géľom te dikhen pre mri daj
6	145	mládež buď s úctou poslouchá, anebo ji to vůbec nezajímá. zajímam se	o terne vaď šunkeren pativaha , vaď len odá na ér érdeklinel
6	146-147	zlatý náramek	érdeklinaw, érdeklines, érdeklinas somnakuni perca ; pl. perci ; instr. percaha
6	147	zdá se mi	avka pe mange diťhol
6	147	brzo se vdejte!	báre sig džan romeste !
6	148	přinesl mi dva obědy, s obědem	and'fa mange dúj ebídóva ... ebédóvi, le ebídóvoha,
6	149	žena/ženská	džúli, džúľa
6	149	zeptej se té ženy	phuč odola džúľatar
6	149	celkem	egisen

6	149	jedno dvojče	jekh ketteši
6	149	s dvojčetem	le kettešiha
6	149-150	mají se jí narodit dvojčata	kampen lake te úlon ketteša
6	150	měli se jí narodit	kample lake te úlon ketteša
6	150	akorát, právě	ípen
6	151	v pondělí	hetfin
6	152	právě přišli	ípen ále
6	152	jsou akorát dvě hodiny, právě jsou dvě hodiny	ípen hi dúj óri
6	153	přijď v pondělí	av hetfin, kedden, serdán, pinteken
6	153-154		ži kathar i padlóva ži ko podo
6	154	jdi od toho okna	dža kathar odija bloka
6	155-156	chce se tam s někým sejít	kamel pe valakasaha te tanálinen ; kamel pe odoj te valakasaha
6	156	potkal jsem	rest'om nebo tanálinďom nebo oboje?
6	157	stál proti mě	áčhlahi mange neki
6	158	přišel mi naproti	áľa mange neki
6	158	je proti válce	na kamel hoď t- ovel háborúvo
6	162	otoč se na druhou stranu!	irjand'uv upri áver
6	163-165	vzbudil jsem se už o půlnoci	ušťiňom avka sig , még na s'ta ni epaš ráti znamená jsem se tak brzo, ještě nebyla ani půlnoc", to je troc ušťiňom avka sig , s'ta ipen epaš ráti mohlo by být?
6	166-167	byla půlnoc a já jsem už byl vzhůru	má s'ta epaš ráti , éš me slomahi má upre ; s'ta epa má slomahi upre
6	167	kolikátého je dnes?	kit'ito dive hi adádiva?
6	168	oko	jakh
6	168	s okem	la át'haha
6	169		dikháhi upre tute jekha át'haha ... jakhaha
6	169-170		le jakhenca, le át'henca
6	171	lepí se, přilepil se	ragadinel
6	171	slepil jsem	ragastinďom, ragastináhi, ragastiná
6	172-173	zalepil díru v okně papírem	ragastinďa andi bloka papíri ; te ragastinen andi blo ragastiná odija hév andi bloka papíriha

6	174	Celé odpoledne škytal a kýchal.	celo palo dílo čuklináhi (já), čuklinlahi (on)
6	176	Měla tváře poďobané od neštovic./ neměla čistou pleť	na s't'a la šužo muj
6	175	popíchaný od včel, vos	súrinkerdo, súrinkerdi, súrinkerdi, súrinkerel
6	176	píchá mě v žebrech, pod žebrama	súrinel man ando pašvare ... tel o pašvare
6	178	Zaklepal mu na loket.	do mikrofону jsi řekla: kopolind'a a písemně jsi naps kopokind'a, tak co je správně? dá se použít oboje?;
6	179-187	pěst, pěsti, s pěstí, pěstičky, s pěstičkou	i dumuk, i dumuki, pl. dumuki, la dumukaha; dumuk dumukóra, dumukórja, pl.; la dumukórjaha, le dumuk
6	182-183		maráhi le duje (dumikenca) dumukenca
6	188	dítě pěstičkou rozmáčklo jahodu	o čhavóro sít n'úminkerďa la dumukórjaha i epra
6	191		klučka nebo klůčka ? - klůčka
6	190 + 192	pěna, s pěnou	habo, haboha, pl. habi
6	190-191	opařil ho horkou vodou	téle le čhord'a le tate páňiha
6	191	dvě postele	dúj vodri
6	191	dvě postýlky	dúj vodraťa
6	191	s postýlkou	le vodraťiha
6	191	dva lustry	dúj lusterá, jekh lusteri
6	192	s lustrem	le lusteriha
6	192	vidličky	villa
6	192	s vidličkou	la villaha
6	192	dva ubrusy	dúj abrosa, le abrosiha
6	192	zelíčko	ármiňóri
6	192	zelíčka	ármiňóra
6	194	se zelíčkem	la ármiňóraha
6	194	zelí	šutli ármin, ármiňa hlávky zelí, ármiňaha
6	195	maso se zelím	mas la ármiňaha, mas ármiňaha
6	196	s fazolí	le baboha
6	196	dvě kukuřice	bobi (jekh bobo)
		s kukuřicí	le bobeha, le bobenca
6	197	mraky	o borúvja, le borúvenca; le borúvjenja

6	198	s mrakem	le borúvoha
6	198	dva cukry	dúj cukri
6	199	chvojí, jehličí	čačina
6	200	stehno, stehna	čang, čanga; dukhan mre čanga
6	200	kuřečí stehno	cibókiko combo
6	201	dvě tváře	dúj muja
6	201	s tváří	le mujeha
6	201	se synem	mre čháveha
6	201	s fousem, s knírem	le čhoreha, le čhorenc
6	201	se sádlem	le čikeneha
6	201	dvě sádla	dúj čikena
6	202	prsa	čučča pl.
6	202	jedno prso, dvě prsa	jekh čúči, dúj čučča
6	203	s prsem, s prsama	instr. la čučjaha, čučjenca
6	204	nůž	čhúri sg.
6	205	nože	čhurja pl.
6	205	s nožem	čhurjaha
6	205	to jsou moje nevlastní děti	odá hi mre našajátne čhavóra
6	206	s dítětem	čhavóreha
6	207	dvě zrcadla	dúj d'íkera
6	207	se zrcadlem	le d'íkериha
6	207	dva dny	dúj dive
6	208	dny	divesa
6	208	tři krásné dny	trin šukár divesa
6	208	dva roky	dúj berš
6	208	tři krásné ročky	trin šukár beršóra
6	208	tři krásné roky	trin šukár berša
6	209	se dnem	le diveha
6	209-210	za pět dní	ži pándž dive
6	209-211	před třemi dny	anglo trin dive

6	210	během dne	maškar o dive
6	210 + 211	uprostřed dne	maškar o dive; maškáral o dive
6	210	přes den	prekal o dive
6	211	přes den spí a v noci je vzhůru	diveše sovel éš ráti hi upre
6	212	dva bubny, s bubnem	dúj dobi, le doboha
6	212	s podzimem	le ésoha
6	212-215	minulé podzimy, jara, léta, zimy	ési, tavasa, linaja, jevend'a
6	213-214	na jaře, v létě, na podzim, v zimě	tavaskor, linaje, éskor, jevende
6	214-215		tavasi, linaj, ésos, jevend
6	216	zed'	falo, fali, faloha
6	216	poklička, pokličky, s pokličkou	fedóva, fedóvi, fedóvaha
6	216/217	ramínka	fogašóvi
6	217	s ramínkem	le fogašóvoha
6	217	2 fazole	dúj babi
6	217	2 hrášky	dúj grahi
6	217	2 dýně, melouny	dúj herbúza upro pekibe, dúj herbúza
6	217/218	kup 2 těsta na závin	t'in dúj humera upro koláči
6	218	pěstí	dumukaha
6	218	s dluhem	le kamibnaha
6	218	dva šátky	dúj kendóva
6	218	dva kmotři	dúj kirve
6	218	dva křty, dvoje křtiny	dúk kerestelóva
6	218	dva ploty	dúj kerítíša
6	218	český, česká, čeští	čehike, čehiko, -o
6	219	česky	čehika
6	219	dáseň, dásně	ína, íny
6	219	s dásní	ínaha, ínenca
6	219	s tetou	la nénaha
6	219	se sporákem	la mašinaha
6	220	plot	kerítíši
6	220-221	dvě rakve, s rakví	koporšóvo, koporšóvi, le koporšóvoha
6	221	pohřeb	temetíši
6	121+221	dva kredence, s kredencem	dúj kredenca, le kredenciha
6	221		krumpla nebo krumpľa ?
6	121+221	dvě zástěry, se zástěrou	dúj leketóvi, la lekotóvaha
6	121+221 + 222	dva vojáci, s vojákem	dúj lukeste, le lukesteha
6	121+221	malina, dvě maliny, s malinou	máln-a, máln-i, la máln-a-ha
6	122+222	zdrobnělina od mouchy: muška, dvě mušky, s muškou	mát'hóri, mát'hóra, mát'hórenca

6	122+222/223	s tetou	la nénaha
6	122+223	dva oleje	dúj olaja
6	223	dvě vnučky, s vnučkou	onoka, la onokaha
6	223	vnuk, dva vnuci, s vnukem	onoko, dúj onoki, le onokoha
6	223	dvě husičky, s husičkou	dúj papiňóra, le papiňóraha
6	224-225	děda, tvoji dědové, s dědou	papu, tre papi, so dúj papi, le papuha
6	225	viola	bráča
6	225-226	basa, dvě basy, s basou	brúgóva, brúgóvi, la brúgóvaha
6	226	dva zadky, zadkem napřed	dúj buľa, la buľaha ánglal
6	226	dvě kola, s kolem	dúj bicigľa, le bicigľiha
		kruhy, s kruhem	kereki, le kerekoha
6	117/118	bradka (styl fousů), dvě bradky, s bradkou	álóva, álóvi, la álóvaha, čhora "fousy"
6	118	bratranec, bratrance, s bratrancem	bratranco, onokateštvéri, le onokateštvériha, onoka
6	227	brada	ála, áli, álahá
6	118/119+228	celý dům, celý obchod, celé vesnice	celo kher, celi bóta, cele gava
6	119	líní lidé	luštav-o manuš, luštav-i romni, luštav-e manuša
6	119/120	široká postel, široká lavice, široké skříně	bulh-o vodro, bulh-i lóca, bulh-e kasň-i
6	120	horký čaj, horká pec, horké polévky	forón-i teja, foróni mašina, foróne zumja
6	120	s polévkou	la zumjaha
6	120	ten žloutek není vůbec žlutý !	odá kukóvo náne žuto
6	121	žlut'oučká barva, žlut'oučké ponožtičky	žutóri, žutóre štrinflaťa
6	121	kolíček (na prádlo)	kapčo upro rondři
6	114/115	Byli by bývali sami, kdyby neměli hodnou dceru.	áčhiľéhi korkóre te na len úľáhi lači čhaj
6	115		
6	114	obchod	bolta nebo bóta?

6	115	cigareta, s cigaretou	cigareta, la cigarettaha
6	115-116	žvýkla (jednou) v kontrastu s: žvýkala kytice	
	116		guli paprika, gule papriki
	116	žlab, odtokové koryto vedle chodníku, dva žlaby, s žlabem	garado
	117	kovářské práce (víc)	hart'iko i herťiko se používá u vás?
6	112	moje nevlastní sestry	mre našajátne pheňa
6	113	je ještě nezkušený, dívá se na svět přes růžové brýle	hi még báro terno , taj celo svito dikhel prekal o róž
6	229		náne még próbáľtno , dikhel upro svito prekal le róž
6	114	ještě neví, co ho v životě čeká	mék na džanel so le ando dživibe užarel
6	112-113	zdálo se mi o růžových králících	súno dikhľom róžasíníne ňúlenca
6	102/103/104	s brýlemi na nose vypadáš jak učitelka	ando- dola ókuli sťal sar meštróka ; ando- odola ók sar meštróka
6	108-109	takhle zlobivá obvykle nebývá	avka erďavi náne mindík
6	108	tahle dívka je už zadaná	odija čhaj hi má mangadi
6	106-108	nevěř mu, je to známý pokrytec (ví se o něm, že je pokrytecký)	ma paťa leske , mer sako džanel hod' hi budžando
6	105-106	rozvedl se s ní (opustil ji), protože je neplodná	sít pe laha váľind'a ... váľind'a laha sít , taj géľa katha našťik la ovnahi čhavóra
6	109-110	zavírala se do koupelny na dlouhé hodniny	ánde pe kerlahi andi soba upro but óri

6	110	hrozně ji chudáka litovala	báre la čora šajninlahi
6		litovat	šajninel
6	111	zadělala jsem na chleba	hušindom upro máro
6	111	dobře uhníst těsto dá práci	láchte te hušnen o humer del but búti
6	230	mohli byste vydržet (být) chvíli potichu ?	šaj ári ikrenahi taj na kernahi víka ?! ; šaj ári ikrenah čendbe ?!
6	232-233 + 248-249	potřebujeme k tomu někoho dalšího	kamplahi k- odá még valako áver ; kampasahi k- od még ávre
6	251-252	s těmi náušnicemi vypadáš konečně trochu žensky !	činěncá, t'indom lake číňi ; čéněncá (piroška), odole dít'hos sar čáčiko džúli ; my používáma čěňa
6	252	je zamaštěná od loje	celi hi čikni la khóňatar
6	252-253	všude se chlubí prstenem od milence	sakoneske pe ašarlahi savi angrusti lake t'in.. t'ňň.. t' piráno
6	254	Jedu se s koněm trochu projet	džav le grasteha buka ári
6	255	Vsadili jsme se , kdo projede nejrychleji naši ulicí ; kdo projede nejrychleji naší ulici ?	ko džala leksigeder préko amari ucca ?
6	255-256	Chtěla jsem se projet na kole , ale zrovna začalo pršet	kamáhi te džan ári te bicigľozinen , de ípen kezding brišind
6	256-257	holky dokážou protelefonovat hodiny	o čhaja préko telefonálinen óri
6	258	honem jdi pryč, ať te nechytí	dža sig athar , te na tut astaren
6	258	jdi odsud	dža athar
6	258	dva hřebeny, nerada se češu hřebenem s ostrými zuby	dúj kangľa, jekh kangli
6	86	nikdo jí už několik dní neviděl vyjít z domu	niko la má valakit'i dive na dikhľa te aven ári andal o o kher
6	86	to už je dávno, co jsem byla mladá	má hi odá číľa sar sľomahi terni
6	87	už mě z toho klečení bolí kolena	andar odá térdíši man má ... má man dukhan o térd
6	87/88	vrže mi v kolenou	patoginel mange ando térdi ... pattoginel
6	88	v kostele se u modlitby klečí	andi khangéri térdínáhi , kana molináhi ; andi khang molinen , térdinen

6	90	houpala se tak vysoko, až se špičkami bot dotýkala větví	hajšóginlahi avka účone , hoď le ágorencu le kama astardíla ko galí
6	91/92	jednou se zhoupla a hned se jí zatočila hlava	čak jekvar hajšógind'a , taj má forginlahi lakero šero
6	91	maminka houpala holčičku na houpačce	i dajóri hajšóginlahi la čhajóra upri hajšóga
6	92/93	houpej mě ! zhoupni mě ! pohoupej se se mnou !	hajšógin man ! hajšógin manca !
6	93	houpej se sama !	hajšógin tut korkóri !
6	93	učeš se !	hulav tut !
6	93	slepený	ragadime
6		slepil jsem	ragastindom
6	572	vyvrtla jsem si kotník (nohu)	
6	260+570	zabodnul jsem si do paty třísku	andi tápa mange phosaďom tiviško
6	260+573	seknul se srpem	čhind'a pe le kasálovoha
6	261	spním ti cokoliv si přeješ	me kerá vaše tuke sa , so čak kameha
6	262	přát (gratulovat)	kivánel
6	262	přeju ti vše nejlepší	kivánav tuke sastipe
6	262	otec si přál , aby se narodil syn	o dad kamlahi hoď te úlol čhávo
6	263	psát	írinel, írinav, írindom, íriná, írinesahi, írind'al
6	263	napsala jsi mi ?	írind'al mange ?
6	264	už jsem skoro usnula /spala , ale zase mě vzbudil nějaký rámus	má majna sováhi , de džandgaďa man valasavi víka
6	264	ze spaní mě celou noc budily hrozné sny	andar o sovibe man džangavnahi báre erďave sune
6	264-265	šla jsem poslepu a uhodila jsem se do hlavy	gélom ánde kerde át'henca taj čalaďom man ando š
6	265	uhod' ji, bouchni ji !	čalav la
6	234+265	vyrůstala jsem u babičky	ári bárdíľom ki baba
6	265	vyrostla jsem u babičky	ári bárdíľom ki baba
6	265	nemůžu si vzpomenout	našti mange leperaw
6	266	ráda vzpomínám na časy, když jsem byla byla ještě svobodná	leperkerav még upro- dola divesa , kana slomahi m
6	267-268	vlk se nažral a koza zůstala celá	o ruv sa falind'a éš i kečka áchiľa celi
6	268	pes žral tak dlouho , dokud všechno nesežral	o džukel falinlahi avka šokáj , még na falind'a sa
6	268	sekal dřevo až se z něho kouřilo	čhingerlahi avka o kašta , hoď andar leste džalahi o
6	269	jednou seknul a poleno bylo vejpůl	jekvar čhind'a ando kaš , taj má slá préko čhindo u

6	269	přesečnul elektrický dráty	préko čhind'a o elektrikiko dróto
6	269	useknul si prst	téle peske čhind'a o angušť
6	269/270	hodil po ní sekerou a ta se zasekla do skříňě	čhidiňa pale late o tover , éš odá pe ánde čhind'a an
6	270	topila v kamnech celé dopoledne a furt byla zima	fítinlahi andi mašina ži dílik , taj t- avka s'la šil
6	270/271	vždycky zatopila jen ráno, než děti vstaly z postele	mindík fítinlahi čak rat'aha , te na uštěn o čhavóra ... mindík čak rá'aha , még na ušt'enahi o čhavóra an
6	271	tohle víno se nedá nikde sehnat	adija mol pe na del nikhaj te t'inen
6	271-272	zkoušela tu pec roztopit, ale marne	próbinlahi odija pét'a sít te taparen ... tat'aren , de n
×		byť s vysokými stropy nemohla zaboha vytopit	
		vytápět	te tat'aren
		top, ať je tady teplo	fítin hod' t- ovel adaj táto
6	275	zatop v kamnech	fítin andi mašina ... ando šporhelto
6	276	děti na podzim pouštějí draky	o čhavóra éskor mukinkeren le šárkánen ... le šárká
6	277	musíme to nechat uzrát	musaj odá te mukas te ézrinen ; érzinen
6	277/278	není zralý, je nezralý	náne ézrime ; érzime
6	278	sádlíčko, sádlíčka, se sádlíčkem	čikenóro, čikenóra, le čikenóreha, le čikenórenca
6	279	nikde to nemůžu najít	nikhaj odá naštik arakhaw
6	279	mladí se svatbou dnes nijak nespěchají	o terne le bijaveha adádive báre na siďanen
6	280	ty švestky jsou nezralé	odola šlívi náne érzime
6	280	jakou barvu má mít ta sukně?	savo feštígo kampil odola rok'la te oven
6	280	kudy se tam jde?	kathar pe odá džal ?
6	280/281	tou dobou zrovna zrály třešně	ípen akor o čerešni érzinenahi
6	281	odkdy se ptáš co si já myslím!	kanastar tu phučes , so me mange gondolinaw
6	281	káva	kávéva
6	281	zývla na celé kolo, během hodiny zývla asi patnáckrát	ášítind'a upro celo kereko , ži jekh óra ášítind'a ege var ; egaláb
6	282/283	jedno vejce, dvě vejce, s vejcem	jekh kukóvo, dúj kukóvja, le kukóvoha, le kukóvenca jekh tojáši, dúj tojáša, le tojášiha, tojášenca
6	284	přines mi jedno vejce	an mange jekh tojáši
6	285	jablečný, tvarohový, makový závin	phábenca, t'iraleha, mákoha koláča, sg, koláči, pl.
6	285/286	placka na tom je tvaroh	lepíňa tvarohoha sg., pl. lepíňi
6	286	se slepicí	la kaňhaha
6	286	tajně vybral všechny jejich peníze	čórjal kediňa ári savóre lengere lóve

6	286/287	lhář	hohado, odá so hohavkerel , budžando
6	287	proč se stále obracíš na ni ?	soske čak upre late irjandžos
6	287/288	v koncentráku (v táboře) věšeli vězně	ando koncentráko akastinkernahi le manušen
6	288	ty bezcitný smradi oběsili kočku	odola erďave čhavóra akastindě la mačka
6	288	omdlít, neomdlívej, omdlel jsem	ájulinen, ma ájúlin, ájúlinďom
6	289	Oloupala z pomeranče slupku a vymačkala z něj šťávu	cidiňa téle i cipa opral o marančo taj ári ňumindža an ďuso
6	290	vinice, vinohrad	vinci pl.; jekh vinca, la vincaha
6	290	šli jsme do vinic trhat hrozny/hrozno	gělam ando vinci te čhingeren o drákhí
6	292	husa divoce zatřepotala křídly	i papin mardža le sárněňa
6	291 + 292	žitem	ďiveha
		ražem	rožoha
		pšenice	
		oves	
6	295/296	liška	róka, rókica, la rokáha, la rókaciha, pl. od rókica: rók
6	296	vyrůstěj, vyrůstějme, vyrůstějte	bárdžuv, bárdžuvás, bárdžon
6	296	vyrostla do krásy	bárdžila ando šukáršágo
6	296	dej psovi nažrat !	de le džukle te falinen
6	296	žer !	falin !
6	296	drž to pořádně !	iker odá rendešen
6	296	vydrž to ještě chvíli !	iker odá még ári pár perci
6	297	chytil / vzal ji za ruku	astardža la vastestar
6	297	sela mák	čhivlahi o máko !
6	297	zasej hrách !	čhiv o graho !
6	297/298	rukavice	jekh kešťúva, kešťúvi, kešťúvica,
6	298	ta nestyda mi ukazovala svoje stehna !	na ladžalahi pe , sikawkerlahi pre čanga
6	299-301	pondělí, pondělky ...	hetfin sg., hetfin-a, pl., kedd-o sg., - keddi, serd-a, s čítértek sg. - čítérteki, pintek, sg., - pinteki, sombato - sombati, kurko sg. -kurki
6	299	jdu někam v úterý	džá valakhaj kedden
6	301	čtvrtky, pátky a soboty mám volné	číterteken, pinteken taj sombaton hi man sabatčágo
6	301-302	přijď v pondělí ...	av hetfin, kedden, serdán, číterteken, pinteken, som
6	302	jak se tam můžem dostat? nijak	sar amen odža hudaha

6	303	se čtvrtkem, pondělkem, úterkem, pátkem, sobotou, nedělí, středou počítám	le čitértekoho, le hetfinoha, le keddoha, le pintekoha taj la serdaha sámítínáv
6	303	támleten chlapeček v rohu brečí	odá čhavóro rovel ando šárko ; pl. šárki, le šárkoha
6	304	narodil se jí chlapeček	úľa lake čhavóro, čhajóri
6	304-305	nemávej tady tím ramínkem	ma čalav man odole fogašiha ; fogašóvoha
6	306	krk má plný hlenu	ando gerkáňi la pherdo xra.. hraxočki
6	306	tuky	čikena
6	306	sestřička, sestřičky	i pheňóri, o pheňóra
6	306	se sestřičkou	la pheňórahá
6	307	loje	khóňa
6	307	tohle je tvůj bratříček	adá hi tro pralóro
6	307	raž, žito	rožo, dřiv
6	308	kup dvě mlíka, másla, sádla	třín dúj thuda , t'hila , čikena
6	308	les, lesy, s lesem, s lesama	věš, věša, věšeha, věšenca
6	308	všechny dveře byly zavřené	savóre vudera stě ánde kerde
6	309	ochlupení ohanbí	zárja
6	309	ochlupená	zárjali
6	309	s chlupama	le zárjenja
6	309	vojáci, s vojákem	o lukesto, o lukeste, le lukesteha
6	310-313	jeden list	jekh patro
6	310-313	dva listy	dúj patri
6	310-314	listí	patri
6	311	přikryli ho listím	učharďe le ánde le patrenca
6	311	trhali jsme lity	čhingerďom o patri
6	313/314	natrhala si pár lístků akátu	čhingerďa peske buka patri upral o agáči
6	314/315	pole	határi, határja, le határiha, le határenca
6	315-316		třindřom mange buka határi ... baro határi
6	316	motýl	
6	316	tlačí, natlačuje, namačkává	ňuminel vs ňuminkerel
6	317	tlačila jsem ho před sebou	ňumindřom le angle mande
6	317/318	uškrtit, škrtí	tasaven
6	318	utopit se, udusit se, utopil se, udusil se	tasľon, tasľiľa
6	318/319	topit někoho, utopím ho	tasľarel valakas, tasľará le

6	319	já se topím	tasľuvaw
6	319	jedno kotě, s kotětem	jekh mačkica, la mačkicaha
6	319	kot'ata	mačkat'ť-a
6	319	dva kocouři	dúj kocúrja
6	319	s kocourem	le kocúrat'í.. le kacúrat'íha
6	321	kocourek	kacúrat'í
6	321	housličky	lavutat'a
6	321	vlčátka	ruvóra
6	321/322	s vlčátkem	le ruvóreha
6	322	kráva, krávy	guruvni, guruvňa
6	322	žitná pole	ďivike határja
6	322	žitné pole (jedno)	ďiviko határi
6	323	žitná kořalka	ďiviki pálinka
6		režná	rožiko pálinka
6		s polem	le határiha
6	324	plevy	pléva, plévi
6	324/325	vynášeli plevy	ári phiravnahi o plévi
6			
6		chrochtat	
6	325-327	podkovy, s podkovou	petala, la petalaha, jekh petal; petale
6	326	kovář přibil koni na kopyta dvě podkovy	o hart'a le grasteske mard'a upro pre dúj petala ... p
6	327	praskla mu podkova	pattanind'a leske o petalo
6	327	ohlávka	kantári
6	327	opratě	kantári
6	328	uzda	kantári
6		dali jim na krk ohlávku a uzdu/ opratě	
6	329	prodávala na trhu vajíčka	bikinkerlahi upro pijaci tojáša ... kukóva
6	330	prodal mi falešné zlaté hodinky	bikind'a mange órat'a, de na sle somnakune
6	330	hřibátka	grastóra
6	330	rána vyhnisala	ďílind'a

6	331	žíla	éra
6		rána se naplnila hnisem	
6		dva lesníci, s lesníkem	dúj horára, le horáriha
6		kroupy (z nebe, ledové)	
6	332	s vánocema	la karáčoňaha
6		budu padat do propasti	perá
6	333	spadnu do kanálu	perá ando kanáli
6	333	možná	talán
6	334	svítí	világinel
6	334	měsíc kalendářní	masek
6	334	měsíc jako planeta	masek
6	334/335	mám měsíčky	ála mro masek
6	335	hvězdy, s hvězdou	čillaga, čillagi
6	336/337	oběhnul náměstí za 3 minuty	préko nášťa i ucca ... ži trín perci préko nášťa i ucca
6	×	hedvábný	
6	×	hedvábná	
6	×	hedvábné	
6	×	hedvábí	
6	337	silonová sukně	silóniko rokľa
6	337	ručník	teríkezóvo
6		ručníky	teríkezóvja
6		s ručníkem	le teríkezóvoha
6		s ručníkama	le teríkezóvenca
6	338	klín	angáli
6	339	vzala jsem jí na klín	ľiľom la upre mri angáli
6	339	vzala jsem jí do náručí, na ruce	ľiľom la upro vasta
6	339 + 340	natírala jsem tu skříň pomalu, aby mi barva neukápla na zem	feštináhi i kasňa ... feštináhi odiĵa kasňa , polóke te feštóvo kappoginel upri phúv
6	340	natřela jsem plot	feštindom o kerítíši
6	341-342	obočí + zem	zní stejně: phúv, la phuvjaha, phuvja, le phuvjenca
6	342	natři mi záda alpou prosím tě	makh mange o dumo la alpaha ; odole olajiha , odo
6	343	vyžehlila jsem ti všechno povlečení	vašalindom tuke savóre dunnahaji

6	343	povlečení	dunnahaja sg., dunnahaji pl.
6	344	žehlila jsem tu košili půl hodiny	vašalináhi odá gad epaš óra
6	344	dvě tyče/ kůle, s tyčí, s kulem	jekh kopál, dúj kopaĭa, la kopaĭaha
6	×	vrtal tu díru snad hodinu	
6		vyvrtal tu díru razdva	
6	345	pila	fírisl-a, fírisl-i, fírisl-a-ha, fíris-l-en-ca
6	346	"pila nebo spíš pilník"	fírisl-óv-o, fírisl-óv-i, fírisl-óv-o-ha, fírisl-óv-en-ca
6		pilník	fírisl-óv-a, fírisl-óv-i, fírisl-óv-a-ha, fírisl-óv-en-ca
6		pila	fíris-i, fíris-a, fíris-i-ha, fíris-en-ca
6	×	dláto	
6	×	fotila ráda kočky	
6	×	vyfotila ho potají	
6	347	dobře si zaplaval	láche peske úsind'a
6	347	slavný	hírešno
6	348	kadeřnice	borbélkiĥa
6	348	dvě kadeřnice	bórbélkiĥi
6	348	s kadeřnicí	la bórbélkiĥaha
6	348	kadeřník, s kadeřníkem	borbéĭi, le borbéĭiha
6	348	kadeřníci	borbéĭi
6	349	jdu se ostříhat (nechat ostříhat)	džav mange o bala te ģíratinen ko borbéĭi
6	349	zedníci	murár, murári
6		se zedníkem	
6	350	kravata	ĥak-kend-óv-o
6	351	zdědila jsem po babičce starodávnou malovanou mísu ; po mojí babičce mi zůstala hezká barevná mísa	pale mri baba mange áĥiĭa šukár feštime čáro
6	351	praskla jí plodová voda	pattanind'a lake o páĥi
6	351	v kamnech praskalo	andi mašina pattoginlahi
6	351	v babiččině rádiu vždycky praskalo	la babake ando rádijóvo mindík pattoginlahi

6	352	v pokoji jim nefunguje světlo , asi jim tam praskla žárovka	andi soba lenge na thabolahi o villaŋi , šaj hoď leng pattanind'a i kruška
6		plivanec	čhungardipe
6	353	s plivancem	čhungard-ipn-a-ha
6	353/354	zavařovací sklenice	
6	354	zavařil jsem okurky	rakind'om ando caklo huborki
6	354	ořešák, ořešáky	ákhoriko kaš
6	354	kožich	kedmeňi
6	355	kabát	jekh kabáto, dúj kabáti, le kabátenca
6	355-356	Zepředu ten dům vypadá jako palác, ale zezadu není ani omítnutý.	ánglelestar odá kher ári diťholahi sar paláci , de pál
6	356	omítneme dům	még upre čhidime ni šprico ; vakovka vakolinaha o kher , čhidaha upro kher o šprico
6	357	nahazuje dům	óv čhidkerel o šprico, ó čhidkerel i vakowka
6	358	Neteče jim voda, ale děravou střechou jim kape do kuchyně.	
6	358	prasknout	pattaninel, pattanind'a
6	×		
6	360	podlaha, podlahy	padlóva, la padlávaha, o padlóvi, o padlóvo, le padl padlóvi
6	361	klepání, zaklepání (na dveře)	kopoginel upro vuder, kopogind'a upro vuder, kopog
6	361	úzká postel	sano vodro
6		A víš, jak se zachází s pilou – rašplí – pilníkem – dlátem?	
6	362/363	Než jsem se sem přistěhoval, bydlel jsem daleko odsud.	
6	362 + 363	přístě	maj pale
6	363/364	Kovář zabalil kovadlinu do hadru a přes rameno si přehodil kovářský měch.	o hart'a pakolind'a i amóňi andi kerpa , taj čhidíňa p preko válo
6	×	Kováři v peci roztavili měď , olovo a cín	
6	364/365	Někteří Romové vyrábějí dřevěná koryta, jiní měděné kotle.	valasave roma keren kaštune kopani , áver ... valas kaštune kopaňa
6	365	koryto, s korytem	kopana, la kopanaha, le kopanenca

6	365	prsten	angrusti
6		jedna náušnice, dvě nášnice, s náušnicí	
6	365-369	Vyměnil metr plátna za kožešinu a skvěle na tom vydělal.	paruďa jekh méteri postin vaš ... paruďa ári jekh mé hudiňa vaš odá kedmeňi , hát láčhe peske rodiňa ; postin o kedměňi
6	370-371	zežloutnout, zežloutla, zežloutne, zežloutni!	te žutʹʹon, žutʹliša, žutʹola, žutʹuv ; Piroška: možná to a má být žutʹiša
6	371-372	tak dlouho gádže poroucheli, dokud jsme nespálili naše domy	o gádže ži adʹik parančolinkernahi , még na thardʹan khera
6	×	V dávných dobách vojáci bojovali mečem / šavlí nebo prakem.	
6	373-374	Ví o něm mnoho tajemství.	džanel upre leste atʹi but ... džanel lestar báre but , na džanel
6		ženská, ženské, s ženskou, s ženskými	
6	374	zase jsi mě rozlobil, rozčílil	papale man hoľardʹal
6	374	zase jsi mě napálil	papale man hohaďal !
6	375	zvíře	álato, álati, álatoha, álatenca
6		jedno obočí, dvě obočí, s obočím	
6	375-376	ohořelo jí obočí	
6	376 + 377	zapálila si cigaretu a při tom jí trochu ohořelo obočí	thárdʹa peske i cigaretʹiša taj buka lake thabiša ... thab
6	377	jdu si pro cigaretu	džav mange vaš i cigaretta
6	377	leden, únor	januári? februári?
6	377/378	dnes jsme tu měli dva pohřby	adádive sʹe amen adaj dúj temetíša
6	378/379	v naší vesnici jsou dva hřbitovy: židovský a katolický	and- amaro gav hi dúj temetóvja ... temetóvi , jekh h
6	379	židovská holka	židóviko rakli
6	379	rakve, s rakví	koporšóvi, le koporšóvoha
6	379	křest, křty	kerestelóvo, kerestelóvi
6	379/380	rozčílená, zlobivá	hoľardi, erďavi
6	×	sousta, soustíčka	

6		se soustem, se soustíčkem	
6	381	naběračka, naběračky	sedéni, sedéni, sedéne roja
6	383-384	je na smrt nemocný	má hi avka báre nasvalo , hod' merla
6	383	smrti se bát nemusíš	le meribnastar na musaj te daras
6	385	jednou nedala pozor a hned se stalo neštěstí	čak jekhvar na viďázind'a taj má pe valaso kerd'ila
6	385	nikam s ním nepůjdeš!	nikhaj leha na džaha
6	385/386	nikdy ho už neuvidíš	šoha le má na dikheha
6	386	zeptej se ho na něco!	phuč lestar valaso !
6	386	nějaký muž šel pořád za mnou	valasavo murš džalahi pale mande
6	386/387	nějak bylo, nějak bude	valasar s'la , valasar ovla
6	387	takhle nějak to bylo	valasar avka odá s'la
6	387	neboj, nějak se tam dostanem	ma dara , valasar tut od'd'a hudeha
6	387/388	chci jít někam, kde mě nikdo nezná	kamav te džan valakija , káj man niko na pindžarel
6	388	odněkud ho musíš znát!	valakathar le musaj te pindžares
6	389/390	někdy dost zlobí	níha hi dos erđavo
6	390	několik lidí se ztratilo	valakiťi manuša našliše
6	391/392	to už je několikátý klíč, co jsi zlomila	má adá hi kiťito klůčo , so phag'la
6	392/393	volal mi už několikrát	telefonálind'a mange má kiťivar ... butvar
6	393/394	neměl peníze, protože je prohrál v kartách	na sle le lóve mer préko len kárt'ázind'a
6	394	přijď sem co nejdřív	av adóde te šaj so legsigeder
6	394	sem nesmíš chodit!	adóde naštik phires
6	394	chci být doma	kamav t- oven khére
6	394	chci být chytrá	kamav t- oven gođaver
6	395/396	stárla každým dnem	sako dive s'la phureder
6	396/397	boule se zvětšovala každým dnem	odija guga bárd'olahi , taj sako dive s'la bareder
6	398-400	prasklina se náhle zvětšila	odija hév avka sig ...
6	400-401	ty kytky najednou vyrostly	odola virági jekhvarsa bárd'ile
6	401	nevím, kam jsem to dala	na džanaw kija odá diňom
6	401	řekni mi, kde to je	phen mange káj hi odá
6	401	půjdu sama, nemusíte mi pomáhat	džá korkóri , na musaj mange te šegítinen

6	402	přijdu hned	avá mind'ár
6	402	přicházela k našim dveřím každé ráno	sako rať'aha avlahi k- amaro vuder
6	402	ve městě jsou dvě kina	ando fóro hi dúj moza
6	403	s kinem	le moziha
6	403	setkej se s ním!	tanákozin leha !
6	403		kijaráti
6			anglo kijaráti
6	404	navečer	angli ráti
6	404-405	on ti žádnou sukni nekoupí	na t'inla tuke nisavi rokľa
6	405	budu si noviny kupovat pravidelně	t'inkerá mange o újšági sako dive
6	405	sytá/mastná jídla	čikne hábena
6	406/407	s jídlem roste chuť	le hábaha bárd'ol o ízo
6	407	dávala mu každé ráno hrnek mléka	delahi le sako rať'aha jekh kučóri thud
6	407	zracela každé ráno	čhandlahi sako rať'aha
6	408 + 410	budu mu dávat peníze	devkerá le lóve
6	409	dávám mu cigarety	devkeraw le cigaretti
6	410	jak se to dozvěděla, hned mi to běžela říct	sar odá džand'a , mind'ár mange odá nášť'a te phen
6			džanľa
6	411	pojďme za ní, ona budě vědět víc	aven džas pale late , ój džanla buter
6	412/413	kolik umíš/znáš jazyků?	kiťi čhibjenca vakeres ?
6	413	to jsou ale chytré děti	de odá hi goďaver čhavóra
6	413	troufni si!/ odvaž se!	próbin "zkus to"
6	413	čti!	gen ! genen !
6	414	nesmíte nikam chodit	na troman nikhaj te phiren
6	415	netroufej si na mě, nedovoluj si na mě	
6	415	co si to dovoluješ	so tuke odá engedines
6	415	už jsem ty noviny přečetla	odola ujšági má gend'om
6	416	budu číst	maj gená

6	416	bude číst	maj genla
6	416	budu jíst	maj há
6	418	čti už !	gen má !
6	418	poznej svého přítele!	pindžar tre pajtáši
6	419	kde budeš pobývat příští rok?	káj owkereha upro áver berš
6	x	zabydlela se tu rychle	
6	421	mívala hodně přátel, ale nikdy neměla lásku	s'te la but pajtáša , de šoha na la na s'ta serelmo
6	422	prožili jste	dživďan
6	422	žili jste tam	dživďan odoj ?
6	423	kolik jsi prožila v životě lásek?	kit'i préko dživďal ande tro íleto serelmi ?
6	423/424	z těch pár stovek jsem nevyžila ani týden	andar odola buka lóve ... odole buka lóvenca na dží jekh kurko
6	424/425	moje dcera zůstane tady!	mri čhaj ačhla
6	425	umírala několik dní	merkerlahi pár dive
6	425/426	umřu, umře	merá, merla,
6	426	budu umírat	maj merá
6	426	Cestou z města jsem mluvil s nějakou ženou	kana aváhi andar o fóro , vakerďom valasava džúvľ
6	426/427	potají	čórjal
6	427	celá ta léta brala matce peníze z peněženky	cele odola berša kedlahi pra dake o lóve andar i táč
6	427	vezmu mu všechny peníze	lá leske savóre lóve
6	427	skočila z okna a zlomila si nohu	ugrind'a andar i bloka , taj phagľa peske o pro
6	428	posvítla mi sirkou	világind'a mange la d'ufaha ; jekh d'ufa , o d'ufi
6	428/429	vyběhnul kopeček raz dva	náš'ta ári o hed'o ed'keté
6	429/430	ten pes tady běhal pořád dokolečka ; okolo boudy	adá džukel adaj naškerlahi ... adá džukel naškerlah
6	430/431	Nesměl k nim chodit , maminka mu to zakázala	na tromalahi ki lende te phiren , mer leskeri daj lesk engedind'a
6	431	troufal si na slabší děti	engedinkerlahi peske upro bukeder čhavóra
6	432	odvážila se na něho zavolat	na daraňa upre leste te vičinen

6	433	házela míčem o zed'	čhidkerlahi la laptaha upro falo ; neki o falo
6	434	pohazovala hlavou	čhidkerlahi le šéreha
6	434	hodím ti ty klíče do kanálu !	čhidá odá klúčo ando kanáli
6	434	bude házet ty kufry z vlaku	čhidkerá odola kufri andar o vonato ; čhidker odola vonato ; čhidkeráhi ...
6	435	budu se ptát na to, co mě čeká	maj phučá upr- odá so man užarel
6	435	vyžeň ty psy z kuchyně !	trade ári odole džuklen andar i koňha !
6	435	vyženu je	tradá len
6	436	líbat i políbit?	čumidel, čumidá
6	436	voda vytekla	o páni ári čuľiľa
6	×	do bytu nám nateklo	
6	437	se slzou v oku	la ásvaha andi jakh
6	437	dvě slzy, dvě slzičky	dúj asva, dúj ásvóra
6		s větrem	la balvaľaha
6	437/438	fouká vítr	phudel i balval
6	438	bude foukat	maj phudla i balval
7	1	řekni to kamarádovi	phen odá le pajtášiske
7	1	vidím kamaráda	dikhav le pajtáši
7	1	kamaráde !	pajtáš !
7	1	kamaráde můj drahý!	
7	1	můj kamaráde !	mro kedvešno pajtáši !
7	2	dostal jsem to od kamaráda	diňa mange odá mro pajtáši
7	2	přišel mi dopis od kamaráda	áľa mange lil mre pajtášistar
7	2	dům mých kamarádů	mre pajtášengero kher
7	2	řekni to kamarádům	phen odá mre pajtášenge
7	3	vidím kamarády	dikhav mre pajtášen
7	3	kamarádi!	pajtáša !
7	3	moji kamarádi!	mre pajtáša !
7	3	kamarádi moji drazí	
7	3	dostal jsem to od kamarádů	áľa mange lil mre pajtášendar
7	3	jdu tam s kamarády	džav odďa mre pajtášenca
7	4	chci zůstat tady	kamav te áchen adaj
7	4	dva mlýny	dúj mlíni
7	4	mlýnář	molnári, le molnáriha, o molnára, le molnárenca
7	5	odnes to! nemůžu to ani cítit	ledža odá, mer náštik odá ni sungav
7	5	nemůžu tě ani cítit	náštik tut ni sungav

7	6	cítit	óv sungel, sungav, sungen, sungľe, sungľom, sung
7	6	odnesl si všechno svoje oblečení	legid'a savóre pre gáda
7	7	nevyskvařené sádlo	náne ári peklo odá čiken
7	7	vyškvařené sádlo	ári peklo čiken
7	7	vyrůstám u babičky	bárd'uvav ki baba
7	7	zabolelo mě u srdce	dukhaňa man paš o ílo
7	7/8	i jeho jednou to jeho kamenné srdce zabolí	te le jekhvar dukhala odá báríko ílo
7	8	měl bys navštívit svou kmotru	kampesahi te džan pale tri kirvi
7	8/9	křestní matka, křestní otec	kerestmama, pl. kerstmami, kerestapa, pl. kerestap
7	9	líbím se ti?	tecinav tuke ?
7	9	líbím se sama sobě	tecinav mange me korkóri
7	10	líbíš se mi	tecines mange
7	10	my se sobě líbíme	tecinas amenge
7	10	vy se sobě líbíte	tumen tumenge tecinen ?
7	10	zalíbíla ses mi	tecind'al mange
7	10	budeš se jí líbit !	tecineha lake !
	10	bude se ti líbit !	tecinla tuke !
7	11	mohla by přísahat od rána do večera, stejně bych jí nevěřil	šaj sol'harkerlahi rat'astar ži ráti, t- avka lake na pat'a
7	11	ráno	rat'aha
7	11	s nocí	rát'aha
7	12	moc jsi mi pomohla	but mange šegítind'al
7	12	kdyby jí tenkrát pomohl, mohla ještě žít	te lake akor šegítind'alahi, šaj még dživd'a
7	12	furt něco ztrácela	mindíg valaso našavkerlahi
7	12/13	věř tomu, bude se ti ztrácet před očima	pat'a odoleske , našlola angle tre át'ha
7	13	počkám na tebe/budu na tebe čekat	užará upre tute
7	13	budu opouštět, opustím	muká
7	13/14	budeme opouštět, upustíme	mukaha
7	14	opustí	mukla
7	14	opouští	mukel
7	14	ukazuje	sikavel
7	14	uslyším	šun-á
7	14	uslyšíme	šunaha
7	15	ať se ti to líbí!	meg tuke odá tecinel !
7	15	ať vyhraješ !	meg ári kheles !
7	15	necht' se v pořádku vrátí	meg avel pále rendbe
7	15	stárnu	phurjuvá
7	15	stárneš	phurjos
7	15	stárneme	phurjuvas
7	15	stárnete	phurjon
7	15	budu stárnout	maj phurjuvá

7	15	budeš stárnout	maj phurjoha
7	16	bude stárnout	maj phurla
7	16	budeme stárnout	maj phurjuvaha
7	16	budete stárnout	maj phurjona
7	16	budou stárnout	maj phurjona
7	16	stárni !	phurjuv !
7	16	stárněme !	phurjuvas !
7	17	stárněte !	phurjon !
7	×	česnek	
7	×	s česnekem	
7	×	dva česneky	
7	17	s olejem	le olajiha
7	17	všichni mí tři bratři bydlí v popradu	savóre mre trín prala bešen ando Poprado ; Poprad
7	18	nenávidět se	
	18	nemůžu ho ani vidět	naštik le ni dikhav
7	19	ti dva bratři se odjakživa nenáviděli	odola dúj prala pe so hi svito svitoha naštik ni cit'ine
7	20	s každým novým dnem rostl můj smutek	sako dive sľa mro somorútšágo bareder ; sake neve bárd'olahi mro pharipe
7	20	s každým novým dnem rostl můj smutek	sako nevo dive bárd'olahi mro somorútšágo
7	20	smutky	somorútšági
7	21	sestra mi píše každý sedmý týden	mri phen mange írinel sako eftiko kurko
	21	každý šuplík, každá ženská	saki fijóka, saki džúvli
7	21/22/23	dnes mám narozeniny	adádíve hi man mro úlíbe
7	23	tohle je měkké dřevo	adá hi kolo kašt
7	23	tohle je měkký polštář	adá hi koli pernica
7	24	na měkkém polštářku se dobře spinká	upri koli pernica pe láche sovel ; pernicica
7	24	polštářky	pernicat'a
7	24	s polštářkem	pernicaha
7	24	s polštářkama	pernicat'enca
7	24/25	děti mě každý den zlobí	o čhavóra man sako dive hoľaren
7	25	vrátím se za dva týdny	avá pále palo dúj kurke
7	25	teta k nám přijela na dva týdny	i néna ála k- amende upro dúj kurke
7	25/26	Nepotkali jsme se včera , ale předevčírem nebo předpředevčírem	na tanálkozind'am ídž , de angle ídžeste vad' angle
7	26/27	Potkáme se ne zítra , ale pozítří nebo popozítří	tanákozinhaha na táha , de paletáhaste vad' trito dive
7	27/28/29	Chce se tam s někým sejít	kamel odoj valakasaha pe te ... kamel pe valakasah tanálkozinen
	28	sejít se, schůzka, schůze	tanálgošinel, tanálšígo
7	29	Stála mezi nimi a povídala si s nimi	ačlahi maškar lende taj vakerkerlahi lenca
7	29/30	Obvykle vstávám v sedm hodin , ale dneska jsem se vzbudil už v šest	sako rat'aha ušt'inkerav efa órakor , de adádíve ušt' órákor

7	30/31	Jak se ti ten písek dostal mezi zuby?	sar tuke odá homoko hudiña maškaro danda
7	31	hnida	líkh nebo líkh ?
7	31	dopis	líl nebo líl ?
7	31	řasa (oční)	cimbla nebo cimblá ?
7	31	s řasou	la cimblaha
7	32	dva řasy	dúj cimbli
7	32/33	Při tanci se jí zvedala sukně až ke kolenům	pašo khelipe pe lake vazdiña i rokľa ži ko térd'i ; vazde !
7	33	zvedni	
7	×	kotník	×
7	33	klečet	térd'inel
7	33	klečím	térd'uvav
7	34	klečel, klečím, klečí (oni), klečeli	térd'ind'a, térd'inav, térd'inen, térd'indě
7	34	kolo	kereko
7	34	jízdní kolo	bicigľi
7	35	stojím	térd'uvav
7	35	jízdní kolo	jekh bicigľi
7	35	dvě kola	dúj bicigľa
7	35	s kolem	le bicigľiha
7	35/36	Malý prdí , snad ho nebolí břicho !	odá tikno čhavóro ... odá buka čhavóro khaňarkerel dukhal o péróro ; talán le na dukhal ; odá tikno khaň talán le dukhal o péróro
7	36	Loni v zimě jsem pořádně nastydla	taval jevende rendešen préko šudriľom ; taval <u>pre</u> ko <u>pre</u> ko šudriľom ; taval jevende báre préko šudriľom
7	37	Musíš se hýbat , jinak zmrzneš	musaj te phires , mer fad'ineha
7	37	Musíš skákat , jinak zmrzneš	musaj te ugrinkeres , mer fad'ineha
7	37	hořká čokoláda	kerki čokoláda
7	37	hořký čaj	kerki teja
7	38	hořké slzy	kerke ásva
7	38 + 40	Dal si raději nemastné halušky	inkáb peske ľiľa šuko humer ; diña peske feder na č
	38	Raději čtu než abych se dívala na televizi	inkáb feder genav , sar te dikháhi upri televízija ; up
7	40/41	Ten nažloutlý sýr nesmíš jíst	odá žutto t'iral má na tromas te han
7	41	rohlík	kiľľa
7	41	rohlíky	kiľľi
7	41	s rohlíky	kiľľenca
7	41	kopřiva	
7	41	chcíplé prase	mundalo bálo
7	41	chcíplé myši	mundale egerja
7	41	chcípnout	mundaľon
7	42	zabitě	mundarde
7	42	nekupuj zajíce v pytli!	ma t'inker le ňúle ando góno
7	42	se zajícem	le ňúleha

7	42	dva zajíci	dúj ňúle
7	43	rosol/huspenina	pisti
7	43	dva rosoly	pist'a
7	43	maso v rosole	×
7	43	s rosolem	la pist'aha
7	43	s hořkou chutí	le kerke ízoha
7	43/44	nemám ráda sladké chutě	na kamav gule ízi
7	45	jitrnice	×
7	45	s jitrnicí	×
7	44	brambora	krumpľa
7	44	brambory	krumpľi
7	44	s bramborou	la krumpľaha
7	45	ten meloun je shnilý	odá herbúzo hi rothadime
7	46/47	Z keře spadl jeden list	upral o bur péľa jekh lil ; jekh patro ; jekh patra
7	47	ostrý nůž	×
7	48	Vlčí zuby jsou ostré a silné	o ruvike danda hi zorale
7	48	prasátka	baličhóra
7	48	s prasátkem	le baličhóreha
7	48	mršina, zdechlina	mundalipe nebo mundalípe ?
7	48	motyka	i kapa ?
7	48	motyky	o kapi ?
7	48	kráva	guruvni * gurumni nebo guruvňi * gurumňi?
7	49	kravský	guruvňalo nebo gurumňalo ?
7	49	hříbě, hřebec	grastóro
7	49	sedlo	×
7	49	hřebík	klinco
7	49	s hřebíkem	le klincoha
7	50	Když jsem otevřel dveře , zaběhl se schovat do křoví	kana práďom o vuder , nášťa pe te garuven ando b
7	50	začaly mě bolet	kezdindě man te dukhan
7	50	zašila to nití	sivďa odá la cernaha
7	51/52	ta zapláta	odá fóto
7	52	ty záplaty	odola fóti
7	52	s tou záplatou	odole fótoha
7	52/53	celá si se zašpiňila !	celi tut meľaľard'al ! celi sľal melali ; celo sľal melalo
7	53	hedvábí	×
7	54	Pochválila mi nové hedvábné šaty	×
7	54	ženský	džúlik-o nebo džúlik-o ? , džúlik-i, džúlik-e ?
7	54	vykoupala	naňďarda nebo nand'ard'a ?
7	55	koupat se	naňďol nebo nand'on ?
7	55	zpívajíc	šlo by d'ľázindúr ? nebo se to neříká ?
7	55	na klíně	upri angáli

7	56	v náruči chovala miminko	upro vasta ikrelahi le buka čhavore
7	56/57	měla plnou náruč prádla	stě la upro vasta pherdo rond'i
7	57	narozeniny	úľibe
7	57	Koupíš mi k narozeninám kožený kabát?	t'ineha mange ki mro úľibe cipuno kabáto ?
7	57/58	porodit	te den upro svito ; diňom upro svito
7			
7	58/59	Moje žena včera porodila	mri romni ídž úlind'a ... diňa upro svito le čhavóre
7	59/60	Tenhle kožich je z ovčí vlny	adá kedmeňi hi andari bakrani cipa
7	60/61	Tyhle boty jsou z hadí kůže	adala kamašli hi andari sapiko cipa
7	62	korále	garáli nebo garáli ?
7	62	jedna korálka	garáľat'i
7	63	s korálkou	le garáľat'iha
7	63	mnohem větší	buteha bareder
7	63	mnohem blíží	buteha pašeder
7	63/64	Tenhle dům je mnohem blíže než támhleten	adá kher hi buteha pašeder sar odá
7	64	prasknout	patanyneľ
7	64	praskla	pattanynd'a nebo patanyňďa
7	64	nebo	pataňinel
7	64		pataňind'a nebo pataňiňďa
7	64	v rádiu praskalo	×
7	64	v kamnech praská	×
7	64	schod	×
7	65	sud	hordóvo
7	65	dva sudy?	hordóvi
7	65	se sudem	le hordóvoha
7	65	vosk	×
7	65	Tahle svíčka není z vosku !	adija momeli ...
7	66	Děti se dívaly dírou v plotě	adala čhavóra diknahi prekalo kerítíši odola hevjah
7	66	narovnáám ten zbořený domeček	igésítiná odá kheróro so téle perel
7	68	narovnáš	igésítines
7	68	narovnáme	igésítinas
7	68	narovnáte	igésítinen
7	68	narovnala jsem	igésítind'om
7	68	narovnal jsi	igésítind'al
7	68	narovnali	igésítind'ě
7	68	rovnala jsem tvoje oblečení ve skříni asi dvě hodiny	igésítináhi tre gáda andi kasňa maj na dúj óri
7	68/69	srovnej si svoje věci !	igésítin tuke tre gáda
7	69	příkop	garádo, dúj garádi, le garádoha
7	69	vrták	
7	69	kladivo	svíri

7	69	dvě kladiva	dúj svíri
8	70	tesilová	tesiliko
7	70	vesnická ženská	gaviko džúvli
7	70	městská panička	fóriko ráńóri, ránóri andar o fóro
7	70/71	? ..... jsem bydlel tady, pak jsem se přestěhoval kousek dál odsud	még bešáhi adaj, pale géľom te bešen athar dureda
7	70/71	dokud jsem bydlel tady, byl jsem šťastný Než jsem se sem přistěhoval , bydlel jsem daleko odsud	még bešáhi adaj, slómahí bastalo
7	73	Než jsme došli domů , byla už pryč	ži ad'ík még áľam khére , má na sľa odoj
7	73-74		még ži ad'ík áľam khére , má na sľa odoj
7	74	odpoledne	díľután nebo déľután ?
7	74	dopoledne	ži díľik
7	75	dopoledne vařím a odpoledne spím	ži díľik távav , pal o díľo sovav ; éš déľután sovav
7	76	v pondělí se nikam nejelo	hetfin pe nikhaj na džalahi
7	76	Až vyrostu , chci být slavný	kana ári bárd'uvá , kamav t- oven hírešno
7	76	Byl si jistý , že se já i můj bratr staneme faráři	sľa peske bistošno , hoď me taj mro pral ovaha raša
7	77	herečka	
7	77	herec	
7	77	Obě se stanete herečkami a hotovo !	
7	77	Ten člověk uměl spravovat rozbité hodinky	odá manuš džanlahi te ...
7	77/78	posbírat	te keden khetáne
7	78	král	kiráľi
7	78/79	my tři králové jdeme k vám, štěstí, zdraví vinšujeme vám	amen trín kiráľa avas ki tumende , bast , sastipe pal tumenge
7	79	dej to panu králi !	